

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

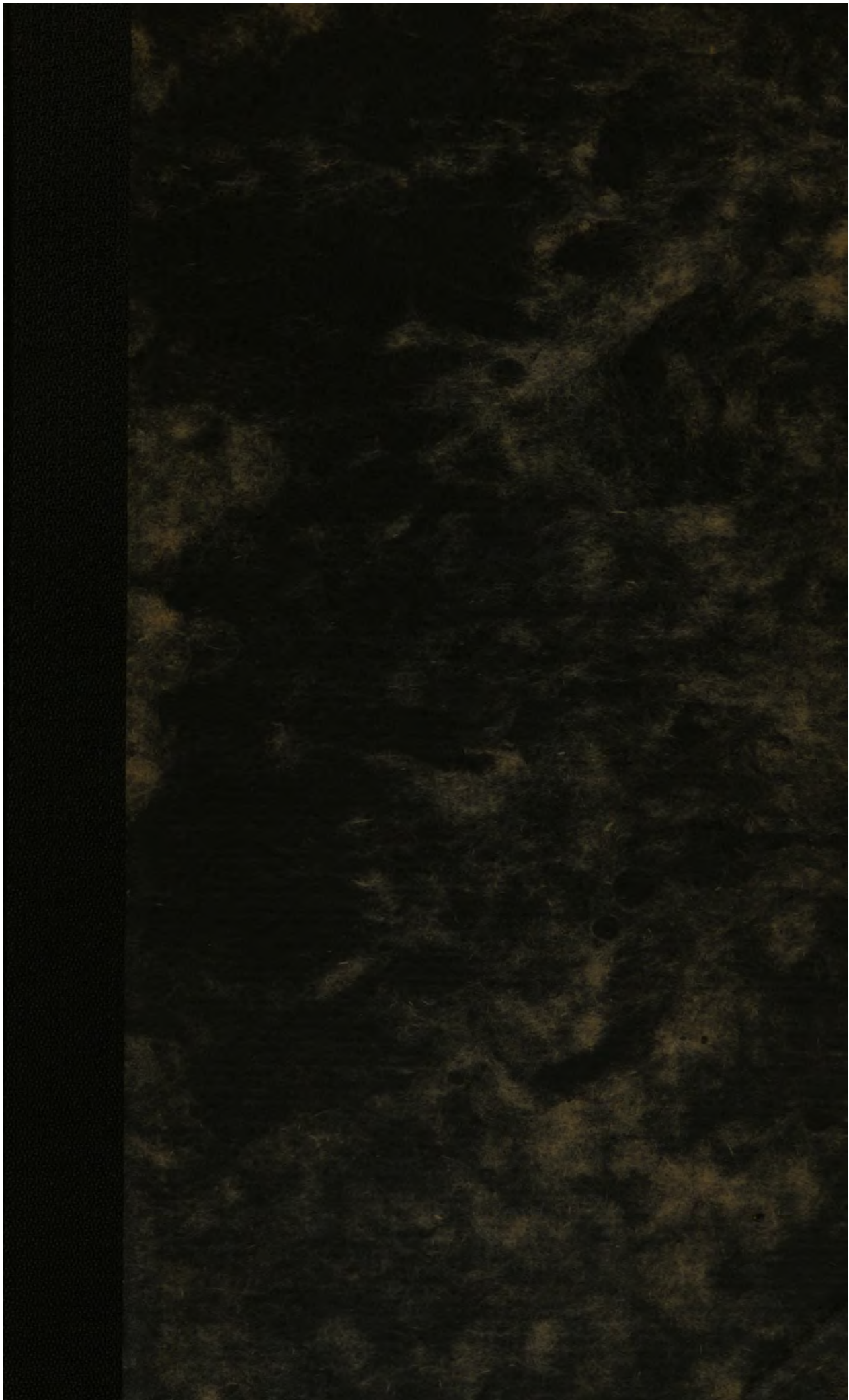
This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

100.2 Rub

302809674\$

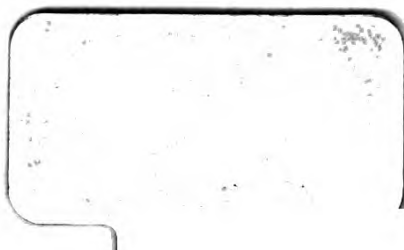
ASHMOLEAN LIBRARY
OXFORD

—
Ex Libris

EDUARD FRAENKEL

Corpus Christi Professor of Latin, 1935-53

—
1970

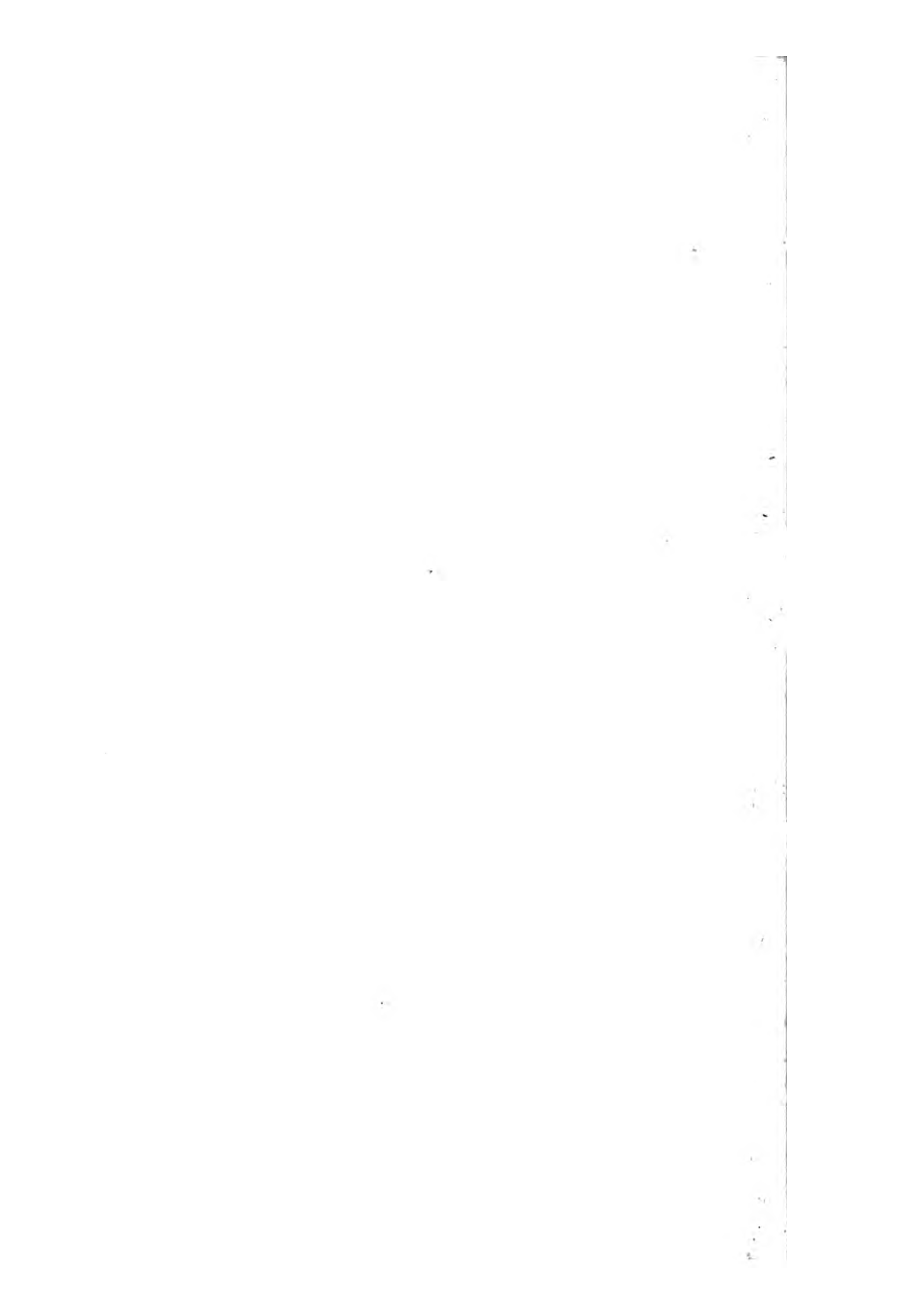
Edmund Fraenkel

ASHMOLEAN LIBRARY, OXFORD

This book is to be returned on or before
the last date stamped below.

2 SEP 1989

26 SEP 1990

DAVIDIS RUHNKENII

OPUSCULA.

INTERNATIONAL CONFERENCE

AT THE UNIVERSITY OF TORONTO

Ed. Faenkel

DAVIDIS RÜHNKENII

O P U S C U L A

ORATORIA, PHILOLOGICA, CRITICA,

NUNC PRIMUM CONIUNCTIM EDITA.

LUGDUNI BATAVORUM,
APUD SAM. ET JOH. LUCHTMANS,
UNIVERSITATIS REGIAE HOLLANDIAE
TYPOGRAPHOS.

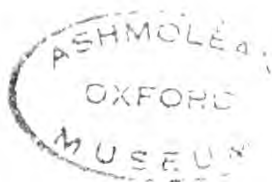
MDCCCVII.

THE BRITISH MUSEUM

OF NATURAL HISTORY

AND

ANTHROPOLOGY

MARCH 18 1881

LECTORI

S

BIBLIOPOLAE.

Cum Opuscula pleraque DAVIDIS RUHNKENII, praeclara Viri eruditione, Oratoris pleni atque perfecti, in Arte Critica excellentis ac singularis, vario tempore et a quinquaginta amplius annis ab ipso separatim edita, dudum rariora essent facta, et saepe apud nos frustra quaererentur, visum tandem nobis est, ea omnia coniunctim typis repetere, non dubitantibus, quin consilium hoc nostrum omnes literarum bonarum amantes non difficulter laudaturi sint ac probaturi.

Ne quis autem fortasse novam nonnullorum Opusculorum editionem minus necessariam et supervacaneam iudicet, non inutile existimamus, ut de iis sigillatim pauca moneantur.

Elo-

Elogium Hemsterhusianum, quod prima vice anno 1768 in lucem exiit, non modo deinde a Cl. *Harlesio*, in libro de Vitis Philologorum nostra aetate clarissimorum, Vol. iv p. 214 --- 266, item a Celeb. *Scheidio*, in Opusculorum de ratione Studii Parte i. p. 171 — 210, repetitum est, sed etiam ab ipso Auctore a. 1789 iterum editum, compluribus locis ad proprietatem, perspicuitatem efficaciamque dictionis reformatis. Cui editioni castigatori accessere duae *Richardi Bentleyi*, Criticorum sua aetate facile principis, ad *Tiberium Hemsterhusium* Epistolae antea ineditae, quas quidem, cum deessent in ceteris *Elogii* recensionebus, hic omittere nolimus, ne in publica literarum politiorum commoda peccaremus. Quo numero et loco *Elogium* debeat haberi, quamvis nemo paullo humanior de illius praestantia dubitet, quis rectius dicat, quam Cl. *Wytttenbachius*, cuius haec verba sunt, in Vita RUHNKENII p. 141 et 142: „Atque hoc est illud *Hemsterhusii Elogium*, quo nil in omni elegantis doctrinae et eloquentiae genere recentior aetas perfectius absolutiusque vidit. Nam quum perfectam Critici formam in *Hemsterhusio* spectandam sibi proposuisset

fuisse, ita ejus ingenium, doctrinam, animum, mores, explicuit, ita Criticae vim praestantiamque declaravit, ita nativa illa ipsique propria Latinae orationis castitate ac venustate rem argumentumque illustravit, ut, quum dubitemus, plusne sit in ea scriptio, suavitatis, leporis, pulchritudinis, nitoris, an prudentiae, gravitatis, dignitatis, maiestatis, jucundiorne sit lectu, an fructuosior exemplo et institutione, illud non dubitemus affirmare, vere aureolum esse libellum, in quo formando et Musae omnes et Gratiae conspirasse videantur."

Orationem de Graecia, Artium ac Doctrinarum inventrice (p. 77 — 104) habuit CL. RUHNKENIUS anno 1757, provinciam Lectoris Graecarum Literarum in Academia Lugduno Batava auspicatoris. Hanc primam post longum tempus vere orationem, id est, quae et Latinitatis et Eloquentiae officio satisfaceret, tunc habitam esse, et haud dubio omnium hac laude dignarum, ante habitarum, principem existisse, idoneus nobis auctor est et testis valde locuples *Celeb. Wytttenbachius* l. c. p. 74. Miri igitur nihil est, exempla illius Orationis

a doctis hominibus, cum alibi, tum in Britannia, a longo tempore admodum desiderari.

Multo tamen magis desiderabatur *Oratio de Doctore Umbratico*, quae anno 1761 habita est, cum ordinariam Historiarum et Eloquentiae professionem auspicaretur Cl. RUHNKENIUS, qui quid in illa (p. 105 — 134) praestiterit, ipse ab ingenio et ratione Doctoris Umbratici quam maxime alienus, abunde intelliges ex illius Vita p. 89 sqq.

Dissertationes duas de Galla Placidia Augusta, anno 1743 Wittebergae ad publicam disceptationem propositas, hodie infrequentiores et paucioribus notas, quae hic inveniuntur p. 137 — 213, scripsit quidem Cl. RUHNKENIUS tum adhuc juvenis, annos natus viginti, sed ita scripsit, ut, monente Saxio, V. Cl., Part. VIII Onom. Literar. p. 69, futurae celebritatis suae nominis haud fallax iam illo tempore ederet signum.

Dissertatio de Antiphonte, Oratore Attico, quae legitur p. 214 — 256, prodiit a. 1765, et octo post annis repetita est a Cl. Reiske,

Vol,

Vol. VII Oratorum Graecorum p. 795 — 830, cuius hic apponemus animadversionem: „Quod opusculum tamen haud deerunt, qui *Ruhnkenio* ipsi malint tribuere, cuius multas magnasque partes in eo conscribendo fuisse constat, ego tamen, hic loci typis Lipsiensibus recusum exhibens, *Spaanii* nomen, qui se auctorem opusculi tulit, servari, et ignobilius praeferi nobiliori, fatius duxi”. Testatur autem ipse doctissimus *Spaanius* cap. I, atque aperte et ingenue confitetur, **CELEB. RUHNKENIUM**, pro singulari sua benivolentia, varia ad *Antiphontem* pertinentia ex insigni ineditorum librorum apparatu suppeditasse. Quod quam vere et candide dicatur, ex totius Dissertationis argumento satis apparebit, cum Praeceptoris optimi opem et auxilium pergratus discipulus passim agnoscat et celebret.

Certi sumus, aegre non laturum Consult. *Enschedé*, his in Opusculis (p. 257 — 305) recusam esse *Dissertationem de Tutelis et Insignibus Navium*, erudite scriptam, atque a. 1770 publice defensam, disceptatore Cl. **RUHNKENIO**, qui, ut non uno in loco monentur lectores, scriptori adjumenta quaedam et ornamenta subministravit.

Dis-

Dissertatio autem de *Vita et Scriptis Longini* (p. 306 — 347) praefert nomen *Petri Schaarlam*, et sub hoc nomine repetita est praefixaque *Longini* editioni *Toupianae*, Oxonii a. 1778 proditae. Dicitur illic *Lecta* in Auditorio Literario; sed quod a consuetudine Academiae Lugduno Batavae, in qua ejusmodi dissertationes tantum a contra dicentium studiis vindicantur, omnino abhorret. At vero nemo non intelligit, dissertationem hanc elucubratam politamque scribi non potuisse, nisi a veterano literatore, eoque primario, qualis a. 1776 Cl. RUHNKENIUS et erat et ab eruditis omnibus habebatur. Huic igitur auctori integram dissertationem, *immortalem* merito appellatam, adscribere non dubitarunt viri literatissimi in *Bibliotheca Critica* Vol. I. Part. I. p. 116, 131, Part. III. p. 33, 34, et Cl. *Wytenbachius* in *Vita Ruhnk.* p. 169.

Ne cui mirum videatur, in edendis his Opusculis, maxime Orationibus, rationem temporis habitam non esse, scias, velimus, ab initio quidem propositum tantummodo nobis fuisse, ut *Elogium Hemsterhusianum* et *Epistolae Bentlejanae* denuo prelum Typographicum exercerent,

rent, sed his iam ad finem perductis, nos postea mutasse consilium: quapropter iisdem Opuscula reliqua nunc subnexa cernuntur.

Potuiſſent adiungi plura alia, praeclaro RUHNKENIO perdigna; sed haec forſan alio tempore. Interea his utere, vale ac fave.

Scrupſimus Leidæ d. 4. Januarii a. 1807.

XIX

INSTITUTIONES
HISTORIAE
LITTERARUM

INDEX OPUSCULORUM.

Elogium *Tiberii Hemsthusii*; cui accedunt duae
Richardi Bentleji ad eum Epistolae.

Oratio de Graecia, Artium ac Doctrinarum inven-
trice.

Oratio de Doctore Umbratico.

Differtationes duae de *Galla Placidia Augusta*.

Differtatio de *Antiphonte*, Oratore Attico.

Differtatio de Tutelis et Insignibus Navium.

Differtatio de Vita et Scriptis *Longini*.

ELO-

ELOGIUM

TIBERII HEMSTERHUSII.

Nulla facile ars ac disciplina plus vel invidiae, vel infamiae suscepit, quam quae a primario, quod in judicando cernitur, munere Critica vocatur. Haec aliquando incidit in ingenia furiosa, quae nullo rationis tanquam freno coërcerentur, aliquando in jejuna & angusta, quae non caperent tantae rei vim & auctoritatem. Duplex igitur, pro ingeniorum dissimilitudine, inita est Critices exercendae ratio. Illi firma, nec ullo modo commovenda, temere convellebant, & certa incertis conjecturis vexabant: hi nihil aliud, nisi materiam e libris manuscriptis comportabant, in rebus ipsis & sensibus

A

scrip-

scriptorum explicandis muti, in verbis & formulis ad grammaticam normam exigendis loquaces & rixosi. Utrique cum sibi Criticorum nomen arrogassent, & facili plebe literaria, tenuissent, hominum vitia, ut fieri solet, ad ipsam artem traducta sunt, & Critica, modo temeritatis & audaciae mater, modo nugatoria syllabarum auceps, dici haberi coepit. Quam invidiam, non mirandum est, diutius in Critica, quam in ulla alia disciplina, cui per similem iniquitatem labes adspersa esset, haesisse. Etenim ceterae artes, magnam partem populares, & communi intelligentiae patentes, facile inveniunt, qui, causa cognita, calumniam depellant. Critica, plures difficultate & rerum discendarum copia & varietate deterrens, quam delectatione aliqua alliciens ad se & invitans, paucos omnitempore discipulos nacta est, paucos habuit patronos, qui causam suam cognoscerent, innocentiam tuerentur, dignitatem & gloriam vindicarent.

Cogitanti vero mihi, quae tandem optima esset ratio tam praeclari studii commendandi, & injuria, qua premitur, liberandi, nulla commodior & efficacior occurrit, quam quae perfecti & omnibus numeris absoluti Critici imaginem, ad vivum expressam, ob oculos ponat. Sic enim spero, futurum, ut, quicumque in hoc exemplar inspexerit, quam artem in contemptum vocare ausus sit, in ea liberalis doctrinae omnis fastigium esse fateatur.

Verum, ne cui videar Criticum, qualis nec fuerit

rit unquam, nec esse possit, fingere, exemplar ejus ducam ab eorum aliquo, quibus omnes omnia summa in hac facultate tribuerunt. Nec ille longe quaerendus. Adhuc animis, vel dicam, oculis nostris inhaeret TIBERIUS HEMSTERHUSIUS. Vix dum lacrimae, quas in ejus funere profudimus, exaruerunt.

Hic talis ac tantus vir in illis, quorum vix singuli singulis seculis in generis humani exemplum nascantur, praecipuum locum tenet. Quo magis, ut mediocri ingenio homines facile patimur cum libris suis occidere, sic Hemsterhusii memoria conservanda modis omnibus, & aeternitati aequanda est. Quanquam vero ad laudem ejus magnificentius, & ad communem utilitatem uberius futurum esset, si divina cum animi, & ingenii, tum doctrinae, & sapientiae bona, quibus cumulatus fuit, singulatim explicarentur, nobis tamen, quod omnia persequi infinitum est, ex ea maxime parte, qua gloriam suam inprimis fundavit, hoc est, ex Critices scientia, spectandus videtur.

Critica veterum scriptorum libros, tanquam materiam, quam tractet, & in qua versetur, sibi subiectos habet: nec angustis certorum scriptorum terminis septa tenetur, sed per Poëtas, Oratores, Grammaticos, Historicos, Philosophos longe lateque vagatur, ubique judicium & censuram exercens. Quam provinciam tamen proprio quodam jure tenet, tamen, si quando in graviorum discipli-

narum auxilium vocata sit, non dubitat illos fines transire. Sane ex quo tempore Erasmus & Beza eam in Theologiam, Cujacius, aliique in Jurisprudentiam, saluberrimo instituto adsciverunt, ferme tam frequens est in his disciplinis, quam in regno suo. Censendi vero judicandique munere sic fungitur, ut vera a falsis & supposititiis discernat, fraudes suis vestigiis odoretur & demonstret, obscuris sive rebus sive verbis lumen affundat, depravata corrigat, laudet recta, reprehendat vitiosa. Has Critici partes, tam difficiles, tam graves, qui recte sustinere & tueri velit, duplici praesidio instructus ornatusque esse debet, ingenio acerrimo, & eruditione prope immensa.

Ingenium in omnium artium, etiam leviorum, studiis valet plurimum. Sed ut aliud aptius est Mathematici, aliud Poëticae, aliud aliis artibus, sic Critica quoque sibi deposcit proprium & peculiare. Ejus autem vis omnis ex duabus animi facultatibus oritur, ex imaginum ante perceptarum celeri instauratione, & ex prompta ac parata judicandi subtilitate. Finge, Criticum, qualem deformamus, impedito & corrupto scriptoris loco remedium quaerere, & diligenter attende, quibus mentis actionibus ad id, quod quaerit, perveniat. Altera animi facultas varias imagines ante haustas, quae ad talem locum expediendum accommodatae videantur, ei celeriter & in tempore offert: altera, quid res postulet, atque adeo, quid ex pluribus simulacris animo simul
ob-

observantibus deligendum fit, eadem celeritate videt ac decernit. Ergo critica vis maxime judicatur mentis celeritate, quam Graeci ἀγχινοῦσαν & εὐσοχίαν, Latini sagacitatem, sollertiam, ingenii felicitatem vocant. Haec autem sagacitas non in hominis potestate est, non studio, labore, exercitatione comparatur, sed rarum & singulare munus est unius naturae fautricis; licetque adeo, quod Democritus de Poëta dixit, ad Criticum transferre: *Criticus non fit, sed nascitur.* Tali ingenio praediti cum perraro exoriantur, non mirum fit, magnam excellentium Criticorum et nunc esse, et semper fuisse paucitatem. Quod vero diximus, ingenium hac in re plus valere, quam artem ac disciplinam, hoc argumento intelligi potest. Multi, iique praeclarissimi viri, cum studiorum genere, ad quod ab ipsa natura deducerentur, relicto, se ad Criticam contulissent, eruditione sibi, quod natura negarat, parare conati sunt, ingenique vicarium, artificium quoddam assumerunt. Quorum conatus, noli quaerere, quam infeliciter cesserit. Quanta eruditionis, de Graecis fontibus ductae, copia fuerit in Jo. Meursio & Ez. Spanhemio, nemo ignorat, nisi qui ipsam antiquitatem Graecam ignoret. At illi ipsi, cum vim facere naturae, & Criticam exercere instituunt, quam sunt dissimiles sui! Duo praestantissimi viri, N. Heinsius & P. Burmannus, omne studium suum in Poëtis Latinis expoliendis consumserunt, pari uterque eruditione, sed dispari

acute sentiendi & feliciter divinandi facultate. Alter igitur Poëtarum Latinorum fospitator dictus est, alter non potuit in tantae gloriae societatem venire.

Haec vero Critici materies indolesque in Hemsterhusio tanta fuit, ut natura, quid in tali ingenio fingendo posset, in eo potissimum experta esse videatur. Omnes in illo talem oculorum aciem, qualis lyncibus & aquilis tribui solet, mirabantur. Sed profecto mentis acies multo miranda magis. Nihil tam abditum erat, tam nihil retrusum, quod ejus acumen falleret. Nihil tam depositum ac prope conclamatum, cui non vitam & salutem redderet. Nihil tam artificiose simulatum, quin fraudem facile sentiret, & indiciis suis teneret. Talis tam felicis Critices illustre documentum dedit in Xenophonte Ephesio. Hic scriptor, aetate demum nostra, mendose & negligenter editus in Italia, nativa sua venustate Hemsterhusium invitarat, ut non solum quae quid vitii traxissent, emendaret, sed plurium etiam verborum lacunas de conjectura suppleret. Post Dorvillius V. C. eundem scriptorem iterum ad Codicem MS. exigi jussit. Quid quaeris? Nullus unquam vates Hemsterhusio repertus est verior. Nam vetus codex lectiones & lacunarum supplementa sic, ut ille divinando restituerat, plerisque locis repraesentabat.

Etsi vero p r magnum Critico praesidium est in mentis vi & sollertia, nemo tamen omnia in eo posita putet. Comparandum est alterum instrumentum,

tum, eruditio; quae ut parum aut nihil sine ingenio, sic sine eruditione ne perspicacissimum quidem ingenium quicquam effecerit. Recte Crates Mallo-tes, quem haec ipsa ars nobilitavit, apud Sextum Empiricum, in Critico requirit omnis liberalis doctrinae, quam Graeci *ἐγκυκλοπαιδείαν* vocant, scientiam. Si igitur ad Criticam adspirare velis, de Cratetis praecepto, ante Grammaticam, non vulgarem istam, sed altiorem, percipias, habites in Poëtis & Oratoribus, peragres latissimum historiae campum, mente complectaris universam philosophiam, & his omnibus adjungas Mathefin, maxime partes illas, quae mentem exacuunt ad verum cernendum. Ex tanta tot artium ac disciplinarum ubertate Critica demum efflorescit & redundat: tali instructu ornatuque eam oportet esse comitatam.

Equidem vereor, ne hac rerum discendarum multitudine commemoranda restinguam potius juventutis studia, quam incendam. Sed quid faciam? Non alius ad pulcerrimam artem aditus patet, nec aliis gradibus Hemsterhusius ad id, quod in illa summum est, escendit.

Juvat igitur, non modo quam praestans & inusitata ejus eruditio fuerit, sed etiam qua via & ratione ad illam pervenerit, explicare. Quod dum facimus, pars vitae Hemsterhusianae, ut ad cognoscendum jucundissimae, sic ad imitandum utilissimae, breviter attingenda erit.

3 E L O G I U M

Puerulus (*) literarum initia cum ab idoneis magistris percepit, tum a patre, Francisco Hemsterhusio, qui salutarem artem, quam profitebatur, cum politioribus literis conjunxerat, & peregrinandi studio ductus, omnem fere Europam lustrarat. Vis ingenii sic ante annos in Hemsterhusio nostro eluxit, ut multi, quibus carus erat, timerent, ne non vitalis puer esset, aut ingenium tam praecox ad frugem perveniret. Quam sollicitudinem vanam fuisse, eventus docuit. Nam eundem mentis vigorem integrum & illibatum pertulit ad extremam usque senectutem, hoc est, ad aetatis annum octuagesimum secundum, qui vitae ultimus fuit. Una memoria, quanquam raro, lababat, ubi proprium hominis nomen subito edendum esset.

Decimum quartum annum agens, qua aetate plerique in tirociniis haerent, jam versabatur inter cives Academiae Groninganae, & praestantissimos quosque bonarum artium magistros audiebat.

Socrates apud Platonem omnia praeclara de Isocrate adolescente auguratur, quod natura philosophia quaedam inesset in ejus mente. Simillimam Isocraticae indolem Joannes Bernoullius, Mathematicorum

(*) Natus est Groningae 1. Febr. 1685. Ab a. 1704. Philosophiae & Matheseos Professor Amstelodami: ab a. 1717. Linguae Graecae, post etiam Historiae Patriae Professor Franekeruae: ab a. 1740. ejusdem Linguae & Historiae Professor Leidae. Obiit 7. April. 1766.

rum longe princeps, in Hemsterhusio adolescentulo, simul atque eum in disciplinam receperat, sagacissime perspexit. Iccirco nihil antiquius habuit, quam ut philosophiae femina, quae in ejus mente laterent, proliceret, & recta cultura firmaret. Nec Hemsterhusius Bernoullii augurium fefellit. Nam tanta celeritate altiorem Geometriam percepit, & in intimos philosophiae recessus penetravit, ut magister fateretur, se, quem cum eo compararet, inter discipulos habere neminem. Atque haud scio, an multum fallamur, si altos illos & magnificos de rebus divinis humanisque sensus, qui postea se omnibus Hemsterhusii dictis factisque protulerunt, magnam partem a Bernoulliana disciplina repetamus. Ipse quidem, Bernoullium divino munere sibi praeceptorem obtigisse, cum gaudio, quod vultu & oculis proderetur, fateri solebat.

Ita cum aliquot annos exegisset in Academia patria, Leidam venit, invitatus praecipue fama Jacobi Perizonii, qui cum ceteras humanitatis partes egregie, tum veterem historiam elegantius, quam quisquam ante eum, tradebat. Leidae tum casu quodam disjecti erant publicae Bibliothecae Codices MSS. Horum in ordinem redigendorum cura ab Academiae Curatoribus demandatur Hemsterhusio. Quod Curatorum de tantulo adolescente judicium tam felix omen in posterum tempus faciebat, ut nemo unus dubitaret, quin is aliquando Jacobo Gronovio in Graecarum literarum Professione successurus

esset. Verum, vacante illa provincia, res secus cecidit, non Curatorum voluntate alienata, sed artibus eorum, qui, ne luminibus suis obstrueretur, metuebant. Data est Professio Havercampo, si minus Academiae, at ipsorum rationibus accommodato. Sed haec latere, melius est, quam cum auctorum ignominia & dedecore in lucem proferri. Leidae cum Hemsterhusius studiorum spatia decurrebat, vix dum expleto decimo nono aetatis anno, Amstelodamum, ut juventuti studiosae viam ad Mathesin & Philosophiam praeciret, honorifice invitatur. Quis est, qui talem provinciam nactus, non totam studiorum rationem commutasset? non humaniores literas, veluti crepundia, abjecisset? Talis stultitia in alios, ab angustis doctrinae compendiis profectos, cadere poterat, in Hemsterhusium non poterat, qui praeclare sciret, quo societatis vinculo hae disciplinae inter se devinciantur. Ac reperit Amstelodami, quorum consuetudine elegantiorum literarum studium non mediocriter aleret. Ornabat tum illam urbem ingeniosus Poëta, & disertus Poëtarum Latinorum interpres, Janus Broukhusius. In eadem tum aliquot annos degebant Stephanus Berglerus & Ludolphus Kusterus, ille veteris philosophiae scientia, hic critica facultate, uterque Graecis literis tam excellens, ut ambiguum posteris reliquerint, uter utri ea laude praestaret. Quorum amicitiam Hemsterhusius appetebat cupidissime, tenebatque eo constantius, quo magis ingenium talium virorum sermonibus ad
omnis

omnis elegantiae sensum acuebatur. Hac tam felici velut contagione Broukhufius in eum transfudit Propertii, Kusterus Aristophanis amorem, salutarem deinceps utrique Poëtae futurum. Sed jam ante intervenerat, quod Hemsterhusium cum Graecis Musis artius conjugeret. Destituerat vir doctus Julii Pollucis editionem, quae Amstelodami parabatur. Quaeritur, qui destitutas partes excipiat. Itur ad Hemsterhusium. Is, Graevii auctoritate impulsus, operis curam suscipit, & commentatione, juvenili illa quidem, veruntamen juvenis Hemsterhusii, eruditissimorum hominum oculos animosque in se convertit. Ipse auctor (quis enim tali aetate se ipsum contemnat?) de hoc opere satis bene sentiebat. Brevi post a Richardo Bentlejo, Britanniae Aristarcho, literas accipit, quibus quidem opera Pollucis navata eximie laudabatur. At eadem literae (*) Bentlejanas emendationes in Comitorum loca, quibus Pollux a se dictis fidem & auctoritatem conciliasset, complectebantur. In quibus locis restituendis Hemsterhusius quoque consumserat studii plurimum, pulcre intelligens, summam rei in illis verti. Enimvero, lectis animadversionibus Bentlejanis, videt, inanem operam suam fuisse, alterum omnia divinitus expediisse. Quo tum animo Hemsterhusium fuisse putas? Ita conturbatus est, ita sibimet ipse displicuit,

(*) Has literas, ab Hemsterhusii filio nobiscum communicatas, huic Editioni subjecimus.

cuit, ut Graecas literas in perpetuum repudiare statueret. Nec, per mensem unum & item alterum, ausus est scriptorem Graecum attingere. Hoc si alteri evenisset, quam astute id dissimulasset, quam cautionem & diligentiam, ne in vulgus emanaret, adhibuisset? At ille, ô callidum hominem! id narrare discipulis, & crebris sermonibus usurpare solebat. Nescio, quid alii sentiant. Mihi nunquam major, quam cum haec de se ingenue fatebatur, visus est Hemsterhusius. Nam acer animi morsus indicat, quos quam altos & veram gloriam expetentes spiritus pectore gesserit, erroris confessio, quantam maximarum rerum fiduciam haberet. Eleganter & vere Celsus de simili Hippocratis confessione ait: *Levia ingenia, quia nihil habent, nihil sibi detrahunt. Magno ingenio, multa que nihilominus habituro, convenit simplex veri erroris confessio.*

Mox tamen Hemsterhusius, cum dolori successisset cogitatio, quam inique se adolescentem cum Critico veterano, eodemque omnium principe comparasset, & secum in gratiam rediit, & cum literis Graecis. At Bentlejanae admonitionis haec vis fuit, ut apud animum constitueret, non ante se in hunc praecipitem locum committere, quam artium omnium copiam mente & cogitatione comprehendisset, & quoniam in hoc maxime reprehendebatur, Comico- rum versus non ante tentare, quam varia metrorum genera, Comicis usitata, penitus percepisset. Nec
alium

alium, nisi illum ipsum monitorem suum, sibi imitandum sumsit. Hunc enim mirabatur unum, hunc in oculis ferebat, hunc omnibus memoriae nostrae Criticis anteponebat, ne dissimulans quidem offensionem, si quis talis viri magnitudinem, quam consequi nulla ratione posset, per invidiam allatraret.

Inito igitur eruditionis locupletandae consilio, veteres, inde ab ingeniorum fonte, Homero, scriptores nunquam remisso studio legit: legit? immo vero excerpsit, & in horrea sua congeffit, ut, quicquid vel ad utriusque linguae rationem, vel ad historiam, vel ad ritus & mores gentium, vel ad priscam sapientiam pertineret, id paratum esset, ac, si res postularet, inde continuo depromeretur.

Quam vero consuetudinem ipse in legendo tenuerat, ut a veterrimo quoque scriptore gradum faceret ad eum, qui proximus esset aetate, eandem aliis etiam atque etiam commendabat. Nam primum, ut alias opportunitates omittam (*), si hac via progrediaris, non verborum tantum, sed etiam significationum, singulis verbis & formulis attributarum, tanquam tempora certius constituas: cujus rei diligens observatio in linguis omnibus valet plurimum. Deinde satis constat, nihil vel bene cogitatum esse, vel bene dictum ab antiquioribus illis, quorum libros velut recte cogitandi scribendique legem & normam probamus, quod non sit variis modis imitata

po-

(*) Vide quae diximus Praef. ad Timaei Lex. Platon.

posteriorum sollertia. Cujus imitationis venustatem nec sentias, nec intelligas, nisi fontem, e quo profecta sit, cognoris. Thucydidis, ut hoc utar, reconditas exquisitasque sententias Hemsterhusius ita tritas notatasque habebat, ut, quid Polybius, quid Dionysius Halicarnassensis, quid Plutarchus, quid alii inde ad imitationem traxissent, e vestigio indicaret. Ex quo instituto quot quam praeclarae difficiliorum locorum & interpretationes natae sint, & emendationes, vel me tacente, intelligitur.

At qui tandem sunt illi scriptores, quos vir summus futuro Critico maxime necessarios, quos legendos, quos ediscendos putabat? Quasi vero, dicet aliquis, nesciamus, Criticos in Poëtis, Oratoribus, Grammaticis & Historicis vitae velut tabernaculum collocare.

Hic locus me admonet, ut justum meum, vel Hemsterhusii potius, dolorem & querelam effundam. Veteres hoc humanitatis studium sapientissimo consilio tam late patere voluerunt, ut & mathematicas artes, & philosophiam omnem complecteretur. Veterum auctoritatem secuti sunt viri immortales, qui seculis decimo quinto & decimo sexto, pulsa barbarie, pristinam bonis literis dignitatem restituerunt. Verum brevi post exorti sunt literatores, qui, finibus illis latioribus per summam ignaviam contrahendis, sibi fervarent Grammaticos, Oratores, Poëtas, Historicos, valere juberent Mathematicos & Philosophos. Sic humanitatis disciplina, rebus magnam
par-

partem ex ea sublatis, prope tota facta est disciplina verborum. Ex eo tempore philosophi ejusmodi literatores cum arte sua contemserunt: literatores de humaniorum literarum contemtionem ad ravam usque declamarunt, ne illud quidem intelligentes, sua culpa literarum dignitatem concidisse. Hos si ad majorum instituta revocare conemur, forsitan operam perdamus. Sed profecto, si rectis consiliis locum dare velint, una superest ratio, qua & literas & semet ipsos a contemtu vindicare queant. Revellant terminos humanitatis, quos ignavia constituit, recipiant in artium chorum, quas inde ejecerunt, & Hemsterhusii exemplo, literarum studium cum Mathesi & Philosophia conjungant.

Geometria animum a sensibus ad ea, quae mente contuemur, intelligenda traducit, acuitque in vero judicando. Et quisquam dubitabit, quin, qui hac disciplina ingenium subegerit, etiam in literis nostris, acutius cernat iis, qui nunquam attigerint pulverem eruditum? Hemsterhusio quid Geometria profuerit, sciunt, qui vel scripta ejus cognorint, vel sermones. Quicquid ex ore exhibat, quicquid literis mandabatur, etiam in critico genere, facile prodebat ingenium adsuetum geometricae subtilitati. Nihil sumebat temere, sed a certo cognitis & perspicuis via & ratione progrediebatur ad ea, quae inde necessaria consecutione efficerentur.

Sed alia quoque Mathesis pars est, quam Critico dedecori sit ignorare. Haec est Astronomia, praeter-

fertim antiqua, sine cujus scientia nec Graeci, nec Latini Poëtae, qui inde multa carminibus suis ornamenta petierunt, plane perfecteque intelligi possunt. Quo majus studium vir eximius ad eam cognoscendam attulit, nec, quamvis mitis & moderatus aliorum censor, sibi temperare poterat, quin suaviter rideret recentiores Poëtarum interpretes, qui, ubi quid ex hac doctrina explicandum sit, vel turpiter haereant, vel in jocularis errores labantur.

Philosophiae studium eo flagrantius erat, quo magis ab ipsa natura ad illam impellebatur. Per ejus vero partes omnes sic vagatus est, ut modo versaretur in sancto Pythagorae recessu, modo in Academia Platonis, modo in Aristotelis Lyceo, modo in Zenonis porticu, modo in hortis Epicuri, ubique cum admiratione quadam deprehendens permulta, quae aetatis nostrae vanitas audet ut recens inventa jactare. Plerique veteris philosophiae studiosi vel partem ejus delibant, vel in locis amoenioribus, maxime in eo de moribus commorantur. At Hemsterhusius ingenii sui magnitudini consentaneum judicabat, etiam partem omnium difficillimam, quae Metaphysicam complectitur, pervestigare. Nihil facile abstrusius reperias Platonis Parmenide, quo dialogo doctrina *de Ideis* explicatur. Ab ejus lectione vir magnus semel, iterum, tertium idem abierat, qui venerat. Verum non prius conquievit, quam quarta lectione instituenda abditos philosophi sensus eruisset, ipsa difficultate non hebetante, ut
fie-

feri solet, sed acuate studium intelligendi. Nec satis habebat veteres cognosse, sed cum Platone Leibnitium, cum Aristotele Lockium, cum aliis alios conjungebat, ut, qui sermones cum illo de veteri philosophia contulisset, nihil nisi veteres, qui de recentiore, nihil nisi recentiores, legisse putaret. Ceterum in Metaphysica quae vera certaque sint, & in quibus firme consistere possis, apud veteres se reperisse omnia dicebat. Novarum opinionum subtilitatem ut facile agnoscebat, sic earum levitatem & inconstantiam vel hoc argumento demonstrabat, quod, quotiescunque novus Metaphysicus existat, toties prior loco, quem tenuit, pellatur.

In variis autem veterum philosophorum familiis, earumque decretis cognoscendis, vehementer dolebat sortem historiae philosophicae, quae, tametsi Criticis uberrimam ingenii exercendi materiam praebeat, tamen ad nullam dum criticam severitatem exacta sit, involantibus fere in illam, quasi in vacuum & caducam possessionem, compilatoribus, qui nec ingenio valeant, & literarum adeo rudes sint, ut e vitiosis antiquorum philosophorum versionibus sapere, & inde summam cujusque disciplinae conficere cogantur.

Quaquam ne gentium quidem historia, cujus usus latius patet, meliore ipsi conditione esse videbatur. Haec quantum obscuritatis vel a vetustate, vel a scriptorum dissensione, vel ab aliis causis traxerit, quam corrupta sit per partium studium, fraudem,

dem, superstitionem, & sciunt omnes, & fatentur. Veruntamen quotus quisque Criticorum in hunc patentissimum campum excurrit? quotus quisque adhibet Criticam, quasi veri obruffam? Signum ad hanc rem capeffendam sustulerat Josephus Scaliger in Opere *de Emendatione Temporum*, & altero *Eusebiano*, utroque aeterno, sed laudato magis, quam lecto. At perpaucos, qui per ejus vestigia ad eandem laudem contenderent, inventos scimus. Quo magis Hemsterhusius & ipse historiam critica ratione tractabat, & disciplinae suae alumnos ad eandem rationem amplectendam incendebat, exemplum, ad quod studium dirigerent, iis proponens severissimum reliquorum historicorum censorem, Polybium, cujus tanta admiratione captus erat, ut, si fieri posset, unum ejus librum deperditum plaustris homiliarum SS. Patrum redimere vellet.

Antiquitatis eruditae, hoc est, Graecae & Romanae, studium non solum ad veterum scriptorum historiaeque intelligentiam referebat, sed etiam eo, ut ingenium, contuendis antiquae artis miraculis, acueret ad sensum elegantiae & venustatis, quae talibus operibus inesset. Nec quicquam vel cupidius, vel intelligentius spectabat, quam veteres gemmas, numos, vasa, anaglypha, statuas: cujus rei facultatem ipsi dabat foci, Jacobi Wildii museum, non paucas ejus generis reliquias servans. Hanc animo infidentem pulcri & recti speciem ubi ad recentiorum artificum opera transfulisset, non temere

periebatur, qui cum de pictura & statuaria nostrae aetatis, tum de architectura, aliisque ejusmodi artibus elegantius judicaret. Ac saepe mirabatur, oculos vulgo per pudendam negligentiam ad nullam rem erudiri, cum aliae corporis partes, quae minus sint praestabiles, & minus oblectationis animo praebeant, studiose excolantur, aures ad concentus musicos recte sentiendos, manus & pedes ad concinnum & liberalem motum edendum. Auctor igitur erat discipulis suis, ut lineari picturae, in qua artium, quas diximus, fundamenta sunt, mature operam darent.

Satis diximus de infinita rerum copia & varietate, quam mente complexus est Hemsterhusius. Verum ad rerum intelligentiam nullus aditus patet, nisi per exquisitissimam scientiam linguarum, Graecae praefertim & Latinae. Hic quid me attinet dicere, eum longa & accurata meditatione consecutum esse, ut Graecae linguae nativam indolem, proprietatem, & arcana omnia teneret? Notior res est & testatior, quam ut pluribus verbis explicanda esse videatur. Itaque complector brevi, &, non exaggerandae rei causa, sed simpliciter & vere hoc dico, Hemsterhusium Graecarum scientia literarum omnino omnes, qui inde a renatis literis excellenter in iis versati sint, ipsum etiam Isaacum Casaubonum, cui doctorum hominum consensus primas deferre solet, longo post se intervallo reliquisse.

Quod si magna ingenia non nisi novarum rerum inventionem metiamur, talem quoque sui mensuram vir

fumus, in hoc ipso linguarum studio, praebuit, invenienda verissima Originum Graecarum ratione, singulari linguae Graecae, adde & Latinae, praesidio & ornamento. Hujus analogiae tanquam filo ductus, simplicissimas verborum formas, quae binis tribusve literis constarent, & una cum iis natas significationes indagavit, formas omnes & flexiones ad certam rationem revocavit, ex primariis notionibus secundarias, & consequentes elicuit, earumque non solum cognationem, sed etiam migrationes ostendit, commentitias anomalias, quibus Grammatici omnia perturbassent, explosit, denique tenebras linguae per tot secula offusas ita discussit, ut, qua lingua nulla est neque verbis, neque formis, copiosior, eadem jam nulla reperitur ad discendum facilior. Sed hujus rei subtiliorem & exemplis confirmandam explicationem non capit popularis scriptio. Gratulemur potius aetatis nostrae felicitati, quae, quod majores nostri optarunt magis, quam sperarunt, id non tantum in Graecis, verum etiam in Orientalibus, uno tempore & inchoatum & consummatum vidit. Etenim quod analogiae lumen Hemsterhusius linguae Graecae, id eodem tempore Orientalibus iutulit Hemsterhusii civis, aequalis, condiscipulus, collega, amicus, unicus literarum, quas profitebatur, vindex, Albertus Schultenius.

Hic forsitan dicat aliquis eorum, qui nolunt eundem hominem pluribus rebus excellere: fit sane ita: habuerit Hemsterhusius Graecarum literarum scientia

parem neminem. At Latinarum certe regnum penes alios est. Ego vero non dubitem contendere, eum Latine doctissimos non solum aequasse, sed, quod adjumenta quaedam haberet, nec cognita illis, nec usurpata, superasse. Recte vir magnus statuebat, Latinam linguam Graecae sic aptam & nexam esse, ut, qui alteram ab altera distrahat ac divellat, animi & corporis discidium inducere videatur. Quod eum sibi idoneis rationibus persuasisset, eandem Latinae, quam Graecae, operam dedit, atque adeo, quoniam ejus proprium erat, nihil mediocriter scire, talem Latinae, qualem Graecae, facultatem consecutus est. Dicam, quod sentio, &, ut arbitror, dicam vere. Latinae linguae origines nemo mortaliū ante Hemsterhusium recte cognovit. Viderant Varro & alii Romani, multa ex lingua Graeca in suam venisse. Aliquanto plura, quorum origo veteres fefellisset, ex eadem lingua repetierunt Scaliger & Salmasius. Sed adhuc dubia lux erat. Enimvero, inventa Hemsterhusii ingenio Graecae linguae analogia, simul etiam Latinae ratio diluxit, patuitque clarissime, quod pauci magis suspicati erant, quam intellexerant, totam fere Latinam linguam ab Aeolica fluxisse. Restat, fateor, pars quaedam, quae inuenta aliunde videatur. Verum aut fallor, aut exorietur aliquando vir doctus & ingeniosus, qui, Hemsterhusiana analogia adjutus, eam quoque partem ad Graecam originem revocet, planissimeque demonstret, omnem Latinam lin-

guam pulchrae matris Graecae pulchram filiam esse.

Sed mittamus origines. Quantum Hemsterhusio praesidii esse debuit in Graecae linguae scientia ad Latinos scriptores rectius intelligendos? Constat inter omnes, scriptores, quos diximus, maxime Poëtas, Graecam formam singulis prope verbis expressisse, & innumerabiles lepores veneresque ex Graecis fontibus nunc apertius, nunc occultius derivasse. Nec M. A. Muretus dicere dubitavit, *eos, qui Graeci sermonis expertes sint, ne Latine quidem scripta penitus percipere posse.* Jam si cogitatione tibi fingendus sit harum elegantiarum interpres, an doctiorem Hemsterhusio reperias? Ipse vir summus sese in Latinis intelligendis sic a Graecis adjuvari sentiebat, ut interdum negaret, Poëtas eos, qui se totos ad Graecorum imitationem contulissent, nominatim Propertium & Horatium, Graece imperitis valde placere posse. Adeo multa, quae venustissima & exquisitissima sint, eorum sensum intelligentiamque fallere. Omnibus igitur modis bene a majoribus constitutam rationem, qua utriusque linguae studium conjungeretur, tuebatur, ab eaque non semel descitum esse vehementer dolebat. Sub ipsa Academiae incunabula Leidae bonas literas docuit Justus Lipsius, perfectus literis Latinis, Graecarum mediocriter peritus. Is dicere ausus est, Graecas literas homini erudito decoras esse, necessarias non item. Quod stultissimum dictum Isaaco etiam Casau-

bono (*), quo non fuit lenioris naturae Criticus, vehementer bilem movit. Sed bonum factum, quod tam pernicioſa literis opinio nullas radices egit. Mox enim tanquam coelo miſſus Joſephus Scaliger, cui Batavi prope omnem rectum ingenii cultum, quem ex eo tempore ceperint, ſi grati eſſe velint, acceptum referre debent, Scaliger igitur cum ceteras ingenuas artes, tum Graecas literas, earumque cum Latinis conjunctionem, in his regionibus fundavit. Scaligerana diſciplina per Grotios, Heinfios, Gronovios, Graevios, & alios uſque ad patrum noſtrorum memoriam propagata eſt. Tum rurfus plerique literatores, Graecis vel neglectis, vel leviter delibatis, in unis ſcriptoribus Latinis habitare coeperunt. Altero igitur Scaligero opus erat, qui Muſas Graecas fugam parantes ſiſteret, atque iterum cum Latinis artiſſimo foedere conſociaret. Is fuit Hemſterhuſius, quo bonarum literarum tutelam ſuſcipiente, brevi tanta rerum commutatio facta eſt, ut Athenae in Bataviam commiſſaſſe viderentur, nec tamen quicquam de ſummo literarum ſtudio remitteretur.

Sed Latine quam doctus fuerit Hemſterhuſius, etiam ſcribendi genus declarat, purum, emendatum, luminibus frequens, bene vinctum, inprimisque proprie-

(*) Vide Caſauboni Epistol. 291. & 294. & Lipſii Epistol. 356. in Syllog. Burm. T. I. p. 376.

prietatis studio & verborum delectu commendandum. Una orationi facilitas deest, non comparanda illa, nisi saepe multumque scribendo: cujus rei facultatem raro dabat Graecarum literarum Professio. In juvene, velut in laetis herbis, se profundeabat luxuries quaedam, quam postea ratio & anni depauperunt.

Haecenus virum egregium vidimus Graeciae Latinaeque monumenta ita tractantem, ut nunquam illa de manibus deponeret. Quo studio quantas eruditionis opes sibi compararit, supervacuum sit dicere. Eas cum primum in animadversionibus ad Lucianum protulisset, homines eruditos in stuporem & admirationem rapuit, expressitque omnibus confessionem hanc, ut dicerent, nihil simile ullam aetatem in hoc genere vidisse: magnam quidem copiam in Salmasii libris esse; sed ibi temere facco fundi, hic omnia cum acerbo delectu, prope in Mathematicorum modum, explicari.

Atque his cum ingenii, tum eruditionis fundamentis, tam firmis, tam alte positis, tandem Hemsterhusius verae & legitimae Critices velut aedificium superstruxit. Sed critica disciplina quomodo usus sit, non alienum fuerit, eruditae juventuti, quae ejus vestigia persequi studeat, paucis exponere.

Cum scriptori sive Graeco, sive Latino crisin suam impertire constituisset, primum justam cum eo familiaritatem contrahebat, hoc est, cum res ipsas, tum verba, similibus locis inter se comparatis, quanta

maxima fieri poterat diligentia, cognoscebat, recte judicans, sui quemque scriptorem optimum interpretem esse, &, qui non saepius totum scriptorem uno tenore legisset, eum in emendando explicandoque turpissime labi. Tali notitia contracta, omnia ad certam rerum, sermonisque normam exigebat, difficilis, suspicax, semper verens, ne quid sibi fallaciae vel a librario, vel ab interpolatore strueretur. Tametsi quis poterat fallere illum sensum & natura sagacissimum, & multo literarum rerumque usu callidissimum? Tenebrio nobili scriptori foetum suum subjecerat? Statim fraudem certis vestigiis tenebat. Versificator magnorum Poëtarum versibus furtim interposuerat suos? Spurios obelo configebat. Librarius lectionem corruperat, vel sciolus corruptam fucarat? In promptu erant omnes veri indagandi viae.

Sed, quamvis summam ingenii fidutiam habere potuisset, tamen Codicum MSS. fide imprimis nitentur, &, quod hujus disciplinae expertibus mirum videatur, ex eorum vel contaminatissima scriptura pulcerrimas lectiones eliciebat. Nosse modos permutandorum in libris priscis verborum, utile putabat: posse enim tardiora ingenia talibus adminiculis sublevari: sed nimiam in his diligentiam contemnebat, docens hoc etiam argumento, parum inde utilitatis redire, quod, ut quisque plurimum operae in librariorum aberrationibus notandis posuisset, iisque margines librorum oplevisset, ita nullam ma-

gnopere Critices laudem tulisset. Vero Critico vim ipsius sententiae, & sermonis proprietatem bene perspectam, facile id, quod res postulet, suppeditare. Hic etiam locum habere illud Asinii Pollionis: *Male eveniat verbis, nisi rem sequantur*: vel illud Horatii, ex Asiniano expressum:

Verbaque provisam rem non invita sequentur.

Sed duos inprimis scopulos, multorum naufragiis infames, & ipse fugiebat, & alios, ut fugerent, monebat, temeritatem & superstitionem. Furorem judicabat, quod non intelligas, statim urere & secare; amentiam, aegri capitis somnia in contextum invehere, abolita veterum librorum scriptura. Nam, si hoc modo grassari liceret, brevi futurum, ut calamitas, quam Gothi & Vandali bonis libris importassent, prae hac levis & tolerabilis videantur. Idcirco in locis desperatis, ubi nulla ratio esset difficultatis expediendae, medicinam ab integrioribus libris expectandam, & omnino nihil in contextu, nisi vetustarum membranarum auctoritate, movendum censebat, ne Bentlejo quidem veniam dans licentiae, quam sibi sumsit in Manilio recensendo.

At vero, qui nullum audaciae locum daret, non minus repudiabat anilem religionem, quae se imperitis modestiae nomine commendare audet, & semper vulgatae, quamvis futilis & absurdae, lectionis patrocinium profitetur. Sed quae, malum! est lectio, quam tantopere jactant, vulgata? Num ex vetustis & spectatae fidei libris profecta? Num certis
emen-

emendandi legibus constituta? Minime. Illa est (*), quam in suo quisque libro reperit: quae, ut aliquando veteres & bonos Codices auctores habeat, facilius tamen e libris vitiosis & interpolatis, immo ex Editorum conjecturis, fluxit. Adeo, quid defendant, non intelligunt homines inepti.

Sunt alii, faciliores illi quidem in lectionibus, quae e membranis ducantur, admittendis, sed iidem in Criticorum emendationibus probandis difficiles & duri. Qui cum, periculo facto, senserint, se non esse eos, qui in critica ratione excellere possint, in eam partem deferuntur, ut omnium locorum, qui ingenio tententur, se vindices ferant. Ac temerarios quidem confidentium ingeniorum impetus refutari, veterumque scriptorum monumenta facta tecta conservari, quis, qui bonas literas amet, non vehementer gaudeat? Verum in hoc tam salutari instituto frequentius obrectatio, quam aequitas & veri studium, versatur. Nec obscurae sunt talis iniquitatis causae. Nam, ut fumus homines, quanto praestabilior & magis expetenda ingenii laus est, tanto impensius ei invidemus. Illi igitur, cum facile sentiant, sese, si laus omnis ingenii felicitati tribuatur, jacere, & vix honestos esse posse, statim se parant ad Criticorum inventa ratiunculis quibusdam convellenda, moliuntur, sudant, misere se torquent,
ut

(*) Vide Cl. Ernestum Praef. ad Tacitum.

ut loco depravato potius qualemcunque sensum affingant, quam felix in verò reperiendo ingenium laudent. Ex qua obloquendi libidine, incredibile dictu est, quot quam duræ & contortæ vitiosorum locorum interpretationes manarint; si interpretationes dicendæ sunt, quæ scriptorem nescio quas ineptias dicere cogant. Tales vindicias, tantum aberat, ut Hemsterhusius probaret, ut illis doctam aliorum audaciam præferret. Sed longe optimum & tutissimum censebat, medium sequi, quod tum a temeritate, tum a superstitione esset sejunctum.

Etsi vero vir magnus, usu sensuque edoctus, praeclare sciebat, Icaris non esse aptandas alas, hoc est, juvenes non temere ad Criticam adducendos esse, tamen sagacioris indolis adolescentes mature hujus artis veluti gustu quodam imbuebat. Quorum vires, ut erat acer & perspicax ingeniorum existimator, ante sic explorabat, primum, ut eos juberet cogitate meditateque legere illustrem aliquem veteris scriptoris locum, v. c. Livianam praefationem, vix imitanda arte conscriptam, & post, quid in tali loco maxime animum pepulisset, quid maxime placuisset, sibi referre. Tum, ubi linguae scientiam & pulcri sensum sibi probassent, in scriptore, ad talis aetatis captum accommodato, locum demonstrabat, qui vitium haberet nemini animadversum, idque investigare jubebat. Reperta corruptela, quam reperire interdum difficilius est, quam corruptis mederi, praesertim ubi mendosa scriptura

tolerabilem, nec a re abhorrentem sensum efficiat; sed reperta corruptela, lene & blandum ab ingenio remedium postulabat. In quo ut eos, qui nullum dum Critices usum haberent, sublevaret, ipse interdum vias quasdam, quae ferre ad verum invenendum possent, indicabat. Si rem acu tetigisses, candidè plaudebat follertiae tuae, & acerrimum laudis stimulum adhibebat: sin minus, suam ipse emendationem promebat, ut quaerendi & conjectandi finis fieret. Hac ratione usurpanda vir summus non solum discipulis suis facultatem dabat Critices cognoscendae, sed eosdem etiam consuefaciebat in legendo iudicii severitatem adhibere, & semper animum, quid intelligat, quid minus, interrogare. Et miramur, ex ejus disciplina plures acutioresque Criticos, quam e cujusquam ante illum, prodiisse? Nolum singulos ambitiose commemorare. Facile, qui sint, velut propria quadam nota, intelligendi & iudicandi subtilitate cognoscuntur. Unum tamen silentio praeterire non possum, germanum in primis Hemsterhusii discipulum, L. C. Valckenarium. Hic enim, quam a magistro accepit disciplinam, ante Franequerae, nunc Leidae, ita tuetur & propagat ingeniis feliciter formandis, ut, Hemsterhusio de vita sublato, nunquam defuturi sint, qui literas Hemsterhusiana ratione colant. Hic utriusque linguae analogiam, quam vir immortalis impertiit quidem discipulis, sed literis mandare neglexit, ita quasi per manus tradit aliis, ut, etiam si nemo il-

lam

illam literis prodat, tamen ad feram posteritatem perventura videatur.

Quemadmodum vero aliis disciplina, sic aliis profuit salubri consilio suppeditando. Libenter & ingenue fateri solebat vir summus, P. Wesselingius, hunc sibi studiorum recte instituendorum auctorem fuisse. Is Hemsterhusio collega datus, non prius Franequeram, quam in intimam ejus amicitiam venit: quae ex illo tempore tam sancte & constanter culta est, vix ut aliud par amicorum conjunctius vixerit. Erat jam tum in Wesselingio magna & incredibili studio parta doctrinae copia, sed averfus a critica ratione animus. Verum cum Hemsterhusius ei crebris sermonibus demonstrasset, nullam eruditionem, quamvis variam & copiosam, esse veram & accuratam sine critica disciplina posse, totam studiorum rationem commutavit, & post illa ipsa arte, quam ante oderat, nomen suum immortalitati commendavit.

Paullo ante de ea Critices parte, quae in depravatis corrigendis versatur, quantum fatis est, disputavimus. Sed ejusdem etiam artis est, veterum scriptorum obscuros sensus aperire: in quo, praeter vim judicandi, maxime cernitur illa nullis circumscripta terminis eruditio. In hac autem interpretandi ratione, quanquam alio modo, non minus vulgo, quam in illa emendandi, peccatur. Saepe & Hemsterhusii & aliorum querelas audivimus, cum dicerent, scriptorem, quem quis interpretum enar-

ran-

randum suscepisset, onerari iis, quae ad quemvis alium scriptorem scribi possent, explicari, quae nemo sibi explicari velit, in difficilioribus destitui lectores, res & sententias negligi, nihil nisi loquendi formulas enarrari, & ne illarum quidem notiones ad normam, quam perfectus Criticus, J. F. Gronovius dedisset, distincte & enucleate tradi, sed temere misceri & confundi. Hemsterhusius vero ipsam scriptoris argumentum amplexus, obscuriorum locorum tenebras modo ex historia & antiquitatis memoria, modo ex temporum ratione, modo ex interiore philosophia, modo ex aliis artibus dispellebat: fontes, unde quidque haustum esset, locos aliorum auctorum, quos scriptor, quem tractaret, vel imitando expressisset, vel in transitu respexisset, demonstrabat: exquisitior verbi aut formulae vis si enarranda esset, non ille diversarum significationum, ut ita dicam, confinia confundebat, sed tenuissima & aliorum sensum fugientia discrimina tam perspicue accurateque definiebat, ut in his etiam geometricam elegantiam facile cognosceres.

Animadversiones, quas scripsit, habent beatam quandam & felicem rerum ubertatem. Nec tamen quicquam in illis alieni est, vel longius arcessiti. Omnia & apte & suo loco dicuntur; ut mirari subeat, tam longas animadversiones scribi potuisse. Sed talis copia facilis erat ei, qui omnes interiores Graeciae Latinaeque recessus teneret. Ne multa: habent ejus commentarii in Aristophanem, Lucianum,

Xenophontem Ephesium, Hefychium, Thomam Atticistam, alios, verissimam bene interpretandi disciplinam, qua non extat exemplum perfectius. Quo vehementius & justius dolemus, Coam Venerem, Lucianum dico, ab eo non esse absolutam, omninoque pauciora, quam exspectare par erat, ex tam perenni et inexhausto doctrinae fonte ad communem utilitatem permanasse.

Hujus rei quae causae fuerint, cum saepenumero quaeri soleat, videor mihi reperisse has duas. Primum vir summus tanto legendi meditandique studio tenebatur, vix ut inde avelli posset, et ad ea, quae per nimis multa, ut nobis quidem videtur, adversariorum volumina sparserat, digerenda traduci. Ne ipse quidem diffitebatur, se ad labores, praesertim iustos, quibus sibi liquida illa meditandi voluptas eriperetur, paulo esse tardiolem. Deinde cum nihil, nisi quod omnibus numeris expletum esset, a se exire vellet, majorem posteritatis, quam aetatis suae, ducens rationem, lapsus est, ut fere solent excellentissimi quique artifices, in quandam calumniam sui, ut, quantumcunque adhibuisset curae & studii, tamen nihil satis putaret. Ita, quod Plinius de Protogene, pictore, dicit, *in summa artis intentione minor erat fertilitas*. Huc accedebat, quod, quamcunque rem tractandam sumisset, eam ita excutere, & cum pulvisculo exhaurire studeret, ut, qui posthac idem agere institueret, omnem sibi materiam praereptam fateretur. Quibus de causis

me-

memoriae suae, fidissimo ceteroquin omnium, quae semel legisset, audivissetve, custodi, irasci solebat, si vel leve quiddam, quod eodem pertineret, sibi post editum librum suppeditaret.

Fuerunt, quibus in Luciano ornando nimis cunctatus videretur: a quibus petimus & quaesumus, ut ejus cunctationem comparent cum alterius, qui post ad eundem scriptorem edendum accedere ausus est, festinatione. Reperient profecto, illum cunctando rem restituisse, hunc festinando perdidisse.

Ille autem tot vigiliarum & tot annorum fructus si minus publice apparuit, non tamen iccirco vel exiguus esse, vel periisse existimandus est. Nam vix ullus sive Graecus sive Latinus scriptor est, in cujus margine non tales emendationes, quales a principe Criticorum proficisci par erat, notarit. Pleni sunt castigationum, ut paucorum recensione defungar, Aristophanes, Oratores Attici, Theocritus, Apollonius Rhodius, Harpocratio: pleni ex poetis Latinis, Propertius, Manilius, Valerius Flaccus. Hinc igitur praesidia, hinc ornamenta editionibus a se curandis petant Critices studiosi. Neque verendum est, ne talis thesaurus in dominos literarum rudes incidat, aut dissipatus pereat. Adhuc illum integrum servat Franciscus Hemsterhusius, unus ex tribus filiis superstes, paterni ingenii, animi, & oris imago, qui philosophiam & mathematicas artes cum antiquitatis eruditae scientia ita conjunxit, ut, qua laude magis excellat, difficile sit existimare. Sed

idem inusitata liberalitate totum illum thesaurum Bibliothecae publicae Leidensi, post fata sua, donare constituit, jam nunc fidem suam per me omnibus ita astringens, ut haec publica voluntatis declaratio testamenti vim habere possit. Sic facere decebat filium, qui nobis patrem cum aliis virtutibus, tum animi magnitudine reddit.

Satis multa de Hemsterhusii ingenio & doctrina diximus. Nunc animum contemplemur, utrique facultati vel parem, vel superiorem. Nec alienum est, qui Critici nostri animus & mores fuerint, quaerere, praesertim cum de Criticorum moribus ea inveteraverit opinio, ut nullum eruditorum genus ferocius, truculentius, magisque contentiosum habeatur. Equidem negare non possum, tales & olim fuisse, & fortasse etiam nunc esse. Addo etiam, ridiculas istorum pugnas de verbis & parvi momenti rebus Criticam non leviter infamasse. Veruntamen quis tam iniquus iudex est, ut hominum vitium ad artis contemtionem trahat? Nisi vero Jurisprudentia contemnenda est, quod inter Jurisconsultos rabulae, aut Medicina, quod inter Medicos circulatores reperiuntur. Nolim hujus opinionis levitatem cum pari conjunctam iniquitate, pluribus verbis refellere. Sunt Hemsterhusii mores optima Criticorum apologia. Cujus enim famam & existimationem ille unquam scriptis suis laesit? Cujus diffensionem, in tanto doctrinae fastigio, non facile ac leniter tulit? Ne tum quidem, cum res & locus postularent, su-
per-

perbiam maximis meritis quaesitam sumsit. Quid? tantum abfuit, ut aliorum errores exagitaret, ut stultos etiam patientius ferret, quam necesse videtur. Erat Theologus, qui saepe in circulis, ipso praesente, Pindaros, Sophocles & Demosthenes, quos nunquam legerat, loqueretur, eosque velut in lance positos modo tolleret iudicio suo, modo deprimeret, omninoque, ut in Latinorum proverbio est, spectante Roscio, gestum in scena ageret. Cum Joannes Albertus, & ceteri, qui aderant, intentis in Hemsterhusium oculis exspectarent, ut hominis vanitatem & impudentiam comprimeret, ille ne verbum quidem. Cur enim, dicebat, hunc minus patiar ingenio suo frui, quam alios, coram me & Schultensio, in pari incitia, de pulpitis jactantes Graecarum & Orientalium scientiam literarum?

Sed non est, quod magnopere miremur aut aliorum intolerabilem fastum & superbiam, aut hujus amabilem humanitatem. Illi enim ex his studiis nullum, nisi eruditionis, fructum petunt: cujus vis quae potest esse in animum & mores? Hic non unam eruditionem, sed inprimis vitae & morum elegantiam, omninoque veram sapientiam inde sibi hauriendam ducebat. Ac morum quidem venustas non solum per ejus libros fusa est, sed etiam in sermonibus, omnibusque vitae actionibus ita lucebat, ut non tam sibi & Musis vixisse, quam inter fortunatos beatosque homines aetatem egisse videretur. Sermo familiaris etsi tam accuratus & eruditus erat, ut

meditatum dices, tamen nihil habebat affectationis molestae. Immo haec gravitas temperabatur incredibili humanitatis festivitatisque condimento. Nam & ipse naturae vi abundabat sale atque urbanitate, & praeterea omnem leporum & facetiarum florem ex antiquis et novis scriptoribus libarat. Itaque vix alium ex eruditorum ordine vidimus, cujus consuetudo a principibus etiam viris impensius expeteretur. Non habet patria proceres illustriores, prudentiores, et bonis artibus ad omnem humanitatem magis excultos, quam fratres, Guilielmum et Carolum Bentinckios. Atqui illi fateri et prae se ferre non dubitant, se nunquam, nisi meliores aliqua parte et doctiores, ab Hemsterhusio discessisse. Ac nescio, majorine gloriae sit Hemsterhusio, Bentinckiiis placuisse, an Bentinckiiis, Hemsterhusii virtutes intellexisse.

Animus ejus erat, qualem esse oportebat tot sapientum praeceptis conformatum, unius verae & solidae virtutis admirator, contemptor rerum fluxarum & humilium. Roboris quantum in eo fuerit, hoc documento cognoscere licet. Venerant ad eum Franekeram nobilissimi e primaria gente Wassenaria hospites, biduum hilare sumturi. Cum omnes accubuissent, animis ad laetitiam remissis, ecce, literis fit certior, filium summae spei, Jacobum, qui sibi decus ex militia navali petebat, procul a patria morte immatura periisse. Quid ille? Vultu nihil mutato seponit literas, simulat hilaritatem, acerbissimum-

numque dolorem per biduum pectore premit, quod jucunditatem, cui se hospites dederant, muliebri & nihil profutura ejulatione contaminari nolebat. Tali constantia germanus ille Socraticae disciplinae alumnus, Xenophon, nuntiata inter sacrificandum filii Grylli morte, luctum distulit, dum solemne sacrificium peregisset.

Ostentationem & inanem pompam oderat cum in reliqua vita, tum in docendo; ut exteri, qui ad ejus lectiones venissent, vix crederent, hunc esse illum Hemsterhusium, de quo tot ac tanta praedicari audivissent. Famae & magnae de se opinionis prope negligens erat, minime omnium curans plausum vulgi, cui propterea paene ignotus vixit. At quo minus gloriam venabatur, eo magis ad eum sponte veniebat. Quis enim nescit, omnes omnium gentium eruditos una voce, una sententia regnum in literis ad ipsum detulisse?

Prudentia, dubito, an unquam major & praestantior fuerit in ullo homine erudito. Credebat Epicharmo, nervos & artus prudentiae esse, non temere credere, tenebatque, si quis alius, artem difficilissimam tacendi suo tempore, & loquendi. In consilio capiendo cautus, consideratus, & si quaeris, lentus: quippe omnes in utramque partem rationes videbat, & magno judicio ponderabat: sed idem, ubi semel quid decrevisset, constans & firmus. Alienus a suspitionibus: sed idem latebrarum, quae in animis hominum sint, sagacissimus explorator.

Sed prudentia, quae vitam privatam attingit, si in eo summa & singularis fuit, forsitan minus mirum videatur. Unde vero ille, qui nullam reipublicae partem attigisset, tantam hauserat rerum civilium scientiam? Nempe cum eam non experiundo sibi comparare posset, usus et experientiae vicariam adscivit philosophiam, inprimisque omnis priscae et recentioris aetatis historiam. Ex qua virtute Academia Batava uberrimum fructum tulit. Nactus enim amplissimum theatrum, in quo civilis illa prudentia spectaretur, foederatorum Belgarum historiam nova et inusitata ratione tradere coepit. Indagabat veras causas, ex quibus res gestae penderent, remotis simulationum involucris, quibus tegerentur; consilia principum et populorum cur bene, cur secus cecidissent, explicabat; quid expetendum, quid fugiendum esset, demonstrabat; efficiebatque adeo, ut disciplina sua prudentiae civilis magistra & esset & haberetur. Inprimis heroum Batavorum ingenia & mores tanto artificio pingebat, ut non literarum Professore, sed Polybium aut Tacitum cathedrae impositum dixisset.

Tali ingenio, doctrina et sapientia fuit Hemsterhusius, cujus similem Criticum nos haud vidimus; posteri ut videant, bonarum literarum causa vehementer optamus.

F I N I S.

R I-

RICHARDI BENTLEII

EPISTOLAE DUAE

AD

TI. HEMSTERHUSIUM.

ERUDITISSIMO VIRO,

TIB. HEMSTERHUISIO

S. P. D.

RICHARDUS BENTLEIUS.

Dum mane occupatus eram in scribendis meis ad Horatium annotationibus, & in recensendis foliis, quae jam tum a typographo acceperam; venerunt ad me gratissimae tuae literae, per Sikiū Londino huc missae; in quibus & eruditio tua singularis

elucet cum summa humanitate conjuncta, & egregius erga me amor & voluntas. Quamobrem, ne longiore mora expectationem tuam morarer, deposito statim Venusino nostro, Pollucem arripui; & quae de singulis locis mihi sub κρίσει & conjecturam veniunt, jam hoc ipso die ad te αὐτοσχεδιάζω. Locus primus est IX. 57. ὁ δὲ χρυσοῦς σατήρ μνᾶν ἐδύνατο &c. Nihil hoc falsius dici potest; neque vacat nunc quaerere, quomodo rem expediant Salmasius, Gronovius, aliique quos memoras. Certam tibi emendationem praestabo, σαθμός pro χρυσοῦς, ut ex toto loco clare ipse videbis: ὁ δὲ ΣΤΑΘΜΟΣ σατήρ μνᾶν ἠδύνατο. καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἰσαμένοισι, τὴν μνῆν τῆς ῥοπῆς σατήρα ὀνομάζουσι. καὶ ὅταν εἴπωσι Πεντασάτηρον, πεντάμνουον δοκοῦσι λέγειν, ὡς ἐν τῇ Ἰπποκράτους Παρακαταθήκῃ. Ὅταν γὰρ, οἶμαι, λευκὸς ἄνθρωπος, παχὺς, Ἄργος, λάβῃ δίκηλλαν, εἶδὼς τρυφᾶν, Πεντασάτηρον, γίγνεται τὸ πνεῦμ' ἄνω· ἔστι δὲ καὶ ΝΟΜΙΣΜΑ σατήρ, ὡς ὅταν εἴποι Ἀριστοφάνης &c. Ex ultimis verbis νόμισμα σατήρ luce ipsa clarius est, supra non actum esse de Statere *Νυμμο*, sed *Pondere*: neque locum ibi habere χρυσοῦς (quod de solo *νυμμο* dicitur) sed corrigendum σαθμός. Nempe notissimum est, Nummos & pecuniarum summas nomina sua olim a Ponderibus accepisse: inde idem vocabulum & in Ponderibus & in Nummis eundem locum habuit: Postea nummorum singulorum pondere mutato & diminuto, nominibus tamen (a pondere ductis) adhuc

fer.

servatis, immane quantum discrepabat, de ponderibus, an de nummis loqueretur qui vocabula illa usurparet. Haec comperta sunt, neque exemplis est opus. Ergo opponuntur hic & Σταθμός & νόμισμα; ut paullo ante: Ἦν δὲ καὶ μιᾷ σταθμοῦ τε καὶ νομισματος ὄνομα; & saepe alibi tam apud Hunc, quam apud Alios. Στατήρ igitur, cum de Pondere dicitur, valebat, ait, μιᾶν μινᾶν; hoc est, aequiponderabat minae: id probat, quia ἐν τοῖς ἰσαμένοις τὴν μιᾶν τῆς ῥοπῆς στατήρα ὀνομάζουσιν, hoc est, quia mina ponderis ipso nomine Stater a ponderantibus vocaretur. Quippe si idem nomen habeat, habeat utique eundem valorem, ut barbare dicam. Tum aliud profert argumentum ex Ἰπποκράτους poëtae fabula, qui voce πενταστάτηρον (de pondere) pro πεντάμνονι usus est; ergo stater idem ac Mina. Sed pro Ἰπποκράτους corrige vel Κράτους (ut alibi Pollux, ubi hunc ipsum locum citat, vel, ut ibi Codex Vossianus, cujus lectiones variantes habeo, Σωσικράτους) vel propius ad vulgatam hic lectionem Ἐπικράτους, qui passim Athenaeo, aliisque laudatur. Sequitur ipse locus ad Jambos a nobis supra redactus; sed versu secundo pro εἰδώς, lege εἰωθώς τρυφῶν. sententia est, Si quis ex plebe illa urbana, albus & Soli infuetus, pinguis, piger, luxuriae deditus, vel levissimum lignonem vix quinque librarum pondere sustulit, statim *anhelus* fit & ilia ducit. ΑΝΩ γλυνεται, ut Horatius noster: SVBLIMI fugies mollis *anhelitu*, quod Vir magnus, Julius

42 R. BENTLEII EPISTOLAE.

Scaliger se ex toto Galeno negavit capere posse. Verba jam, opinor, fatis illustravimus: rem ipsam, nempe Staterem ἐπὶ σταθμοῦ valere Minam, jam confirmatum dabimus. Pollux lib. IV. 173. Σταθμῶν ὀνόματα. ΣΤΑΤΗΡΑ, ait, οἱ τῆς Κωμωδίας ποιηταὶ τὴν ΛΙΤΡΑΝ λέγουσι. τὴν μὲν γὰρ λίτραν εἰρήκασιν οἱ Σικελοὶ κωμωδοί. δίκελλαν δὲ πενταστάτηρον Σωσικράτης ἐν Παρακαταθήκῃ, τὴν πεντάλιτρον. Sic lego ex Codice Vossiano, & est idem locus qui supra ex Hippocrate adductus est. Sententia est, ΛΙΤΡΑΝ, *Libram*, Sicularum pondus, Poëtae Comici Athenienses ΣΤΑΤΗΡΑ nominant; & lignonem πεντάλιτρον Socrates dixit πενταστάτηρον. Vides hic secundum Pollucem staterem (de pondere dictum) valere libram, λίτραν; in altero loco valere minam, μνᾶν. Rectissime: quippe in Ponderibus λίτρα Sicularum idem valebat quod μνᾶ Atticorum. Hoc certissimum est; quia utrumque tam *mina*, quam *libra* ducebat olim pondus centum Drachmarum sive Denariorum: ut alia argumenta & exempla taceam. Tu, Vir doctissime, si Anglice scis, de λίτρα & ceteris nummis ponderibusque Sicularum, multa nova reperies in Dissertatione nostra de Epistolis Phalaridis. Jam ad proximum, de quo confulis, locum accedo, qui sic habet IX. 70. Ἐν τοῖς Ἀριστοφάντος Διδύμοις ἢ Οὐλαύρω, vel, ut MSS. Διδύμαις ἢ Πυραύλω: quorum utrumque mendosum esse fatis constat; quid reponendum sit, cum nusquam alibi citetur haec fabula, certo scire nefas est.

Ρο-

Poteris, Πυλωρῶ, *Janitore*; poteris Πυραύνῳ five Πυρδάλῳ, hoc est, χυτρόποδι, *Baillo*; poteris Πυθαύλῳ, *Pythaula*. Sed hoc hariolari est; primum tamen magis arridet. Tertius locus est IX. 93. Φησὶ γοῦν ἐν τοῖς Ἀποφθέγμασι δὲ Καλλισθένης ὑπὸ Εὐβούλου τοῦ Ἀταρνεῖτου τὸν ποιητὴν Περσῖνον ἀμελούμενον, εἰς Μιτυλήνην ἀπελθόντα, θαυμάζοντα γράψαι, διότι τὰς Φωκαΐδας ἔχων ἦλθεν ἡδίων ἐν Μιτυλήνῃ μᾶλλον ἢ ἐν Ἀτάρνει καταλλάττει, qui levi manu fanari potest. lege, Φωκαΐδας, ἃς ἔχων ἦλθεν, ἡδίων — ἐν Ἀταρνεῖ. Et sententia est, Callisthenes narrat Persinum, ab Eubulo spretum, Mitylenam abiisse; atque ibi mirabundum scripsisse, Quod libentius permutaret (sive in victum impenderet) Phocaeenses quos secum attulit nummos, Mitylenae, quam Atarneo; hoc est, se magis ex animi sententia vivere hic, quam illic. Recte Φωκαΐδας ex MSS. non Φωκαΐτας. Hesych. Φωκαῖς. ὄνομα ἔθνους, καὶ τὸ κάκιον χρυσίον. lege vero Ἀταρνεῖ; nam nomen urbis Ἀταρνεύς. De Persino nihil comperi. Sequitur Cratini locus a Salmasio tentatus IX. 99. Πανδιονίδα πόλεως βασιλέως, τῆς ἐριβόλακος οἷσθ' ἣν λέγομεν, καὶ κῦνα καὶ πόλιν, ἣν παίζουσιν. Numeros hic Anapaestos video, quo certissimo filo ex tenebris his expedire me posse videor: lego itaque & ad versus redigo: Πανδιονίδα, πόλεως βασιλεῦ, τῆς ἐρικύλακος, οἷσθ' ἣν λέγομεν; Καὶ κῦνα καὶ πόλιν, ἣν παίζουσιν. Quorum haec sententia est: O Pandionide (orte Pandione) rex civitatis parasitis refertae: Scis quam civitatem dicimus?

mus? Non utique Athenas, sed quam latrunculis ludunt, *κύνα καὶ πόλιν*. Hoc a Cratino πέπαικται, ait Pollux. Ergo pro ἐριβόλακος (ex vulgata & MSto Salmasii qui habet ἐρικόλακος) lego ἐρικόλακος, & propter versum & parodia ab ἐριβόλακος, quod non *urbi*, sed *regioni* convenit. Ἐρικόλακος itaque πέπαικεν hic Cratinus, ut Aristophanes, ὄλῃς, Θέωλος τὴν κεφαλὴν κόλακος ἔχει, & alia multa. Deinde, ut offensam vitet, jocosè se non de Athenis urbe, sed de ludo verba facere, *κύνα καὶ πόλιν*, quae explicabit tibi ipse Pollux IX. 98. καὶ τὸ μὲν πλίνθιον (sic lege, non πλινθίων) καλεῖται πόλις, τῶν δὲ ψήφων ἐκάσῃ, κύων. Proximus locus Eupolidis est X. 10. Αὐτὰ δὲ τὰ σκεύη καλοῖτ' ἂν ἐπιπλάγιον ἢ κουφὴ κτήσις, τὰ ἐπιπολῆς ὄντα τῶν κτημάτων. Ὁ γοῦν Εὐπολις ἐν τοῖς Κόλαξι προειπὼν — ἄκουε δὴ σκεύη τὰ κατ' οἰκίαν, ἐπήγαγε παραπλήσιον· τεσσαυέγραπται τοῖς τὰ ἐπιπλα. Pro istis ἐπιπλάγιον ἢ, tu, Vir doctissime, refingis, ἐπιπλα ἢ γουν ἢ κούφη κτήσις. fatis commode, quoad sensum. Sed vestigia literarum vide, & sic potius scribes, ἐπιπλα, οἶονεὶ κουφὴ κτήσις. Hoc certissimum: deinde tentas; Τέως οὖν γέγραπται σοι τὰ ἐπιπλα. Prope hoc ad literas, sed nullum inest metrum. Lego & distingo, ut senarius sit Jambicus, Παραπλήσιόν τε σοι γέγραπται τῶπιπλα. Sententia est, Cum Eupolis prius dixisset, ἄκουε δὴ σκεύη τὰ κατ' οἰκίαν, mox subjunxit (ἐπήγαγε) addidit, *Et similiter descripta*, numerata, tibi sunt τῶπιπλα, *vasa mobilia*. Τῶπιπλα pro τῶ
ἐπι•

ἔπιπλα primam syllabam producit, ut τὰμὰ, τὰδι-
 κὰ, &c. Venio ad locum X. 18, ubi verba Alexi-
 dis, Ποῖ δέ μ' ἄγεις; διὰ τῶν κύκλων. & sic MS.
 Vossianus. mox Diphili ῥῆσις ex Excerptis tuis,
 Καὶ προσέτι τοίνυν ἐσχάραν καὶ νῦν κᾶδον, στρώματα,
 συνὸν ἀσκόπηρα, θύλακον, ὡς ποῦ στρατιώτην ἂν τις
 ἀλλὰ καὶ κύκλον ἐκ τῆς ἀγορᾶς ὀρθὸν βαδίζειν ὑπολάβοι.
 τοσοῦτος ἐστ' ὁ ῥῶπος, ὅσον σὺ περιφέρῃς. Quos
 Jambos esse recte calluisti, et sic emendas, κεινὸν —
 συνόντα τ' ἀσκοπήρα, — στρατιώτης — ὑπολάβοις, πε-
 ριφέρεις. Recte hoc postremum: totum vero locum,
 vide, an sic potius rescripseris: Καὶ προσέτε τοίνυν
 ἐσχάραν, κεινὸν κᾶδον, στρώματα, σίγυνον, ἀσκόπη-
 ραν, θύλακον. Ὡς που στρατιώτην ἂν τις, ἀλλὰ καὶ
 κύκλον Ἐκ τῆς ἀγορᾶς ὀρθὸν βαδίζειν ὑπολάβοι. Το-
 σοῦτος ἐστ' ὁ ῥῶπος, ὃν σὺ περιφέρεις. Servulum,
 credo, aliquem alloquitur quis, variis utensilibus
 humeros oneratum. Tot res, inquit, cervice ge-
 stas, ut Militem te esse existimet quivis (Scis mili-
 tes olim omnia arma et utensilia sua suis humeris in
 agmine portasse) vel potius κύκλον et totam turbam
 ῥωποπωλῶν ex foro domum redire: Tanta vasorum
 vis est, quam tu portas. Κεινὸν κᾶδον, ne, si vino
 plenum esset, impar esset servulus tot rebus gestandis.
 αἱ autem et ε passim inter se mutari, nullus dubito, quin
 probe scias. Σίγυνον, quod et metro et sententiae ap-
 tum; hastam ferream; inde sequitur, quod στρατιώτην
 esse suspicetur quis. ὃν σὺ pro ὅσον σὺ clara correctio
 est. Κύκλος vel κύκλοι erat locus in Foro, ubi σκεύη
 uten-

46 R. BENTLEII EPISTOLAE.

utensilia venibant: *Credat itaque* aliquis ipsum κύκλον cum omnibus suis vasis ex foro ambulare: adeo onustus es omni genere vasorum. Atque haftenus, ut expedite, ita, ni fallor, feliciter res processit. Quae vero postea quaeris, sunt ejusmodi, ut nullus sit conjecturae locus: adeo curta, mutila et mendosa sunt. X. 76. *scapham*, inquit, Aristophanes vocat, in quam invomunt, ut καὶ ἡμισκαφῆς δ' ἐν σι ἐν ποδολονίῳν ἐμοῦμεν. quod sic ipse tentas, Καὶ ἡμῖν σκαφή 'ς' ὡς ἂν ἐν τῇ ποτὸν οἶνον ἐμοῦμεν. Nihil video, nisi Tetrametri versus vestigia,

Καὶ μὴν σκαφή 'ς' υ - υ --- υ - ἐμοῦμεν, quale illud,
 * Ἄνδρες Φίλοι, καὶ δημόται, καὶ τοῦ πονεῖν ἐρασταί.

Nolim autem, ut conjecturae tuae fidas; neque enim metrum ullum, nec Graecam orationem servat. Cetera piget describere: neque enim nunc otium est; si vellem nervos intendere, et extundere aliquid. Tu igitur haec, qualiacumque sunt, aequi bonique consule, et raptim bene vale.

CLARISSIMO VIRO,

TIBERIO HEMSTERHUISIO

S. P. D.

RICHARDUS BENTLEIUS.

Jam septimana, credo, effluxit, ex quo literas tuas optatissimas per adolescentem Danum accepi, in quibus serio videris laborare, ut a negligentiae te crimine purges, quod epistolio a me olim accepto tam sero demum rescripseris. Nae tu parum adhuc me nosti, si aut id me credis succensuisse; aut adeo irasci facilem, ut tam operosa excusatione tibi opus fuerit. Non enim tam grande pretium emendatiunculis meis statuere soleo; ut singularem aliquam gratiam inde sperem, aut exigam. Facile enim & quasi sponte mihi solent subnasci: & iniquum plane est, quod minimo mihi labore constet, id postulare magnae gratiae mihi apponi. Tu tamen haud contentus exquisitissimis verbis grates mihi persolvere, etiam elegantissimo Lucianei libelli munere demereri me voluisti.

Quin,

Quin, ut magis magisque in tuo aere sim, variantes Flacci lectiones ex codice scripto polliceris, accurata tua opera describendas. Enimvero ob tam prolixam tuam humanitatem, non dici potest, quam devinctum tibi me ac obstrictum habeas. Scias autem, amice praestantissime, me ejusdem Franekeriani libri lectiones e bibliotheca Franciana emtas a Praefule Eliensi dudum habuisse: quas tamen indiligenter & perfunctorie descriptas esse fatis mihi compertum est. Tu, fat scio, longe plures & fideliores inde depromeres: neque tamen, cum meliores aliquot Codices aliunde sim nactus, operae pretium fuerit te isto labore & taedio cruciari. Si ipsius Codicis (quod Anchersenius non desperare jussit) vel biduum tantummodo mihi copia fieri posset; crediderim equidem nonnihil fructus ad editionem nostram inde perventurum. Ego enim vel ex ipsis lituris multa expiscari possem, quae alius cujusvis Animadversionum mearum inscii & oculos & mentem fugere est necesse. Tu, quod commodo tamen tuo fiat, experieris, an ex claustris Bibliothecae codex ille huc evolare poterit.

Ceterum ob nitidam illam & magnificam Pollucis editionem (cujus exemplar continuo ut prodiit mihi comparavi) quas tibi gratias satis dignas referemus? Deus bone, quae industria, quae eruditio, quod judicium, quod acumen, quae fides ubique elucet? Unum tibi defuisse doleo (quod a vera amicitia profectum aequis auribus accipies) majorem rei Metri-

caae

cae peritiam. Cum enim cetera in Polluce fere omnia non ita magno labore expediri & restitui possint ex aliis Lexicis; in fragmentis vero Poëtarum, quae subinde adducuntur, recte refingendis is demum arduus fit labor & periculofus: haec qui sine rei metricae doctrina ausit attingere, perinde est, ac si in Labyrinthum se conjecerit, sine filii praesidio exitum tentaturus. Certe qui syllabarum omnium quantitatem & omnigenorum versuum mensuram in numero habet, ei *πόρεια* erunt multa & facilia, quae aliis hac scientia destitutis profus sunt *ἄπορα*. Quare obsecro te, vir eximie, & magnopere hortor, ut & hanc eruditionis partem ceteris, quas cumulate adeo possides, velis adjungere; grande, mihi crede, operae pretium & mirificam quandam voluptatem inde laturus. Animos autem tibi addat, documentoque sit celeberrimus noster Kusterus; qui ubi primum in Britanniam appulit Editioni Suidae manum admoturus, Profodiae vero ultra Hexametros & Elegiacos fere imperitus, me auctore & suasore, sedulam huic doctrinae operam navavit. Quid autem ille eximium sive in Suida, quem emendatissimum dedit, sive in Aristophane, quem nunc in manibus habet, perficere potuisset? Nihil certe in ejusmodi fragmentis absque hac ope proferre, immo ne de aliorum quidem conjecturis judicare & cognoscere licet. Quamobrem, etsi paullum otii nactus dieculam hanc tibi impendere statui, et integrum Pollucis librum decimum percurrere, quem tu jure

omnium difficillimum esse questus es; haud tamen mirer, si quae ego pro certissimis habeo, tibi, ut nunc est, incerta, dubia, falsa videantur. Ea tamen postea, ubi in Metrica arte versatior fueris, τῶν ἐπὶ Σάγγρα clariora tibi visum iri, haud vanus vates praenuntio X. 11. Ridicule Kuhnius, in Pro-
sodia plane hospes, et Jungermannno longe inferior; Καὶ — σκεύη οἰκητήρια. Senarius ille sic legi et distinguere debuit, Καὶ ναὶ μὰ Δί', ἄλλα σκευάρι' οἰκητήρια. Sect. 12. Menandri locum sic lege,

— ὄσ' ἐστὶ μαλακὰ, συλλαβῶν,
'Ἐκ τῆς πόλεως τὸ σύνολον ἐκπήδα φίλος.

Necessarius est hic jambus φίλος ex MSS, non stare potest spondaeus θᾶπτον. *Vasa tua colligens, amice, exili ex urbe.* In Diphili loco, male factum, quod ἐκ δόμου in textu posueris pro vulgato ἐκδράμει, Sic totum refinge:

— εἶτα μαλακὸν, ὧ δύστην', ἔχεις
Σκευάριον, ἐκπωμάτιον, ἀργυρίδιον.
Οὐκ ἐκδραμεῖ λαβῶν τόδε, καὶ δώσεις ἐμοὶ
Παρακαταθήκην;

'Ἐκδραμεῖ Atticum pro ἐκδραμῆ ab ἐκδραμοῦμαι. Cetera jam facilia. Sect. 17. Aristophanis locus sic ponendus:

— καὶ

—— και τὸν ἱμάντα μου

*Ἐχουσι και τὰνάφορον ——

Illud Alexidis ibidem, Ποῖ δέ με ἄγεις διὰ τῶν κύκλων, sic rescribe — A. Πῆ δὴ μ' ἄγεις; B. διὰ τῶν κύκλων. Dialogus est, *Qua me ducis? per cyclos.* Recte Vulgati πῆ quā, non ποῖ quo. Sequentem autem Diphili locum credo me antea tentasse, ut con-jicio ex tua Epistola. Meae enim exemplar non ser-vavi, neque nunc, quid scripserim, memini. Lo-cus autem sic constituendus videtur:

Καὶ προσέτι τοίνυν ἐσχάραν, κλίην, κάδον,

στρώματα, σίγυνον, ἀσκόπηραν, θύλακον.

*Ὡς που στρατιώτην ἂν τις, ἀλλὰ καὶ κύκλον

Ἐκ τῆς ἀγορᾶς ὀρθὰ βαδίζειν ὑπολάβοι.

Τοιοῦτος ἐσθ' ὁ ῥῶπος, ὃν σὺ περιφέρεις.

Κλίην tu recte pro καὶ νῦν. Epitheton enim hic lo-cum non habet. Pro συνὸν sine dubio reponere σίγυ-νον. inde *militi* eum comparat. Quod si et antea σίγυνον in Epistola emendaverim, illud indicio erit, veram esse conjecturam, quae bis ex intervallo in mentem venerit. Porro Sect. 21. locus *Antiphanis* (sic enim recte MSS. et plura hujus et Diphili frag-menta apud Athenaeum extant, quae ex hujusmodi γλώσσαις et affectatis vocabulis quaerunt risum; nul-la Aristophanis, qui odio habebat illa φορτικὰ) ad Senarios redigendus est, si Kuhnium audimus. Dii

boni! ne vestigium quidem fenarii est in tribus illis, quos concinnavit; ut plane nauseam mihi moveant. Tu vero tetrametros Trochaicos sic refinge et colloca:

A. Ἄν κελεύη με σαθμοῦχος. B. ὁ σαθμοῦχος δ' ἔστι τις;

Ἄποπνίξεις σὺ δὴ με καινὴν πρὸς με διάλεκτον λαλῶν.

A. Εἰ ἔπιτάττοι μοι σέγαρχος.

Binae, ut vides, sunt personae; quarum prior novo vocabulo utitur σαθμοῦχω pro οἰκοδεσπότη. quod altera se negat intelligere. Prior vero ineptire pergit; et quasi σαφέσερον τι dicturus, aliud verbum adhibet aequè ignotum. Nam ἄν κελεύη με σαθμοῦχος, et (ex nostra Emendatione) εἰ ἔπιτάττοι μοι σέγαρχος, idem significant. Sect. 33. Locus Aristophanis, τί μ' ὦ πόνηρ' ἐξορίζεις ὥσπερ κλιντήριον, mendosus est sine dubio. Sed corrigendi viam certam non possum inire; quia τὸ μέτρον hic non agnosco. Sect. 35. legerim, ex Scirone Satyrico:

Σχεδὸν χαμεύνη σύμμετρος Κορινθίας

Παιδὸς, κνεφάλου δ' οὐχ ὑπερτενεῖς πόδα.

σύμμετρος εἴ τῃ χαμεύνη. non procerior es lectulo Carinthiae cuiusvis ancillae. Sed haec aptius conveniunt Procrustae (scis historiam) quam Scironi; adeo ut forte in eadem fabula de utroque poenas sumferit Theseus. Sect. 39. Aristophanis ἐν δὲ Δαναΐσι, Τῶν χειρῶν ἔργα μοῦς ἔστι. Nulla hic sententia, nullum metrum. Nimirum sunt verba Pollucis,

cis, (non Comici) et sic corrigenda: Ἐν δὲ Δαναΐσιν τῶν χηνῶν πτερὰ μνοῦς ἔσι. *In Danaïsin μνοῦς anserum plumam significat.* Atque hoc verum est. Ibid. apage illud Hyperidis ὑπὲρ νικᾶς; quod temere in textum recepisti ex insulsa conjectura Kuhnii. Quis dubitet post ὑπὲρ sequi viri nomen; ut in reliquis Hyperidis terque quaterque apud Harpocratiōnem. Ergo Μικάλου pro μίκας, αὐ enim a sequente ὀνομάζειν facile absorberi potuit, Sect. 41. Ὠνητο etc. Placet vulgatum ὠνητιῶν; et sic constituere,

Ὠνητιῶν τὸ δέρμα τοῦ θηρὸς —

ῥάψας ὄλον

Σάξαι κνεφάλῳ.

Jam in illo Chionidae Sect. 42, Πολλὰς δ' ἐγὼ δ' αἰκούω κατὰ σε νεανίας, quod in metri legem gravissime peccat, beasti quod corrupta illa Falkenburgiani codicis ἐγὼ δακού et ἀτέχνους non invidisti nobis: Ecce enim ex illis ruderibus veram tibi lectionem praefero:

Πολλοὺς ἐγῶδα, καὶ κατὰ σε, νεανίας

Φρευροῦντας ἀλύχνους, καὶ σάμασι κοιμωμένους.

Novi, inquit, multos adolescentes, atque eos non tuae sortis, vel, non tui similes, excubantes sive lucerna, & super arundinem dormientes. Ἄλυχνος eodem sensu Euripidi dictum apud nostrum VII. 178.

Κοίλοις ἐν ἄντροις ἄλυχνος, ὥσπερ θῆρ, μόνος.

54. R. BENTLEII EPISTOLAE.

Sect. 46. in illo Antiphanis pro ἐν χαλκοῖς, vel, ut Aldi editio, οὐ χαλκοῖς supra extat in IV. 183. εὐλαμπρῶς. Et sane cum πάνυ adverbium hic convenit: lege

κατεσκευασμένος

Λαμπρότατον ἰατροῖον εὐχαλπῶς πάνυ,
 Λουτηριόισιν, ἐξκλίπτροις, κυλικίσι,
 Σικύαισιν, ὑποθέτοισιν —

Sect. 55. Strattidis versus sic in ordinem redigendi sunt; non ut Kuhnius dedit absurdissime; ut confidentiam quidem hominis mirer, qui id ausus sit profiteri, quod nec hilum intelligebat,

πρόσθ' ἄγε

Τὸν πῶλον ἀτρέμα, περοσλαβῶν τὸν ἀγωγέα
 Βραχύτερον. οὐχ ὄρῳ, ὅτ' ἄβολος ἐστ' ἔτι;

Πρόσθε ἄγε, *produc equum placide*; ἔτι quoque necessarium et sententiae et versui, ab ἐσι absorptum est. Sect. 58. Locum Philyllii, in quo solemniter delirat Kuhnius, sic restitue: Καὶ πινακίδα δ' ἦν εὐροῖς ἐν ταῖς Φιλυλλίου Πόλεσι, λέγει γέ τοι Δωρίζων,

Ἐκ τῆς πινακίδος ἀμπερέως, ὅτι κἄν λέγαι
 Τὰ γράμματ', ἐρμήνευε.

Πινακίδα, inquit, *invenias in Philyllii Πόλεσι*.
dicit autem Dorice, Interpretare tu clare ex ta
 δι-

bula, quid literae significant. Vides, opinor, Dorismum ἐκ τᾶς et ἀμπερέως (σαφῶς, idem quod διαμπερέως, vide Hesych.) Nimirum persona hic inducitur vernacula lingua utens Dorica; unde Πάλλεις credo nomen dramati inditum; quod variarum urbium cives sua quisque dialecto ibi loquebantur. Sect. 62. Antiphanis locus est; ubi ξυνακόλουθος a versu repudiatur. Eleganter et vere Salmasius Ἄξυνακόλουθος, ξηρὸς, αὐτολήκυθος. i. e. *incomitalus*. quod omnino in textum recipiendum erat. Poteris etiam sic refingere,

Ξυνηκολούθεις ξηρὸς, αὐτολήκυθος.

Sed alterum illud sententiae videtur aptius. Sect. 63. Optime dedit locum Eupolidis Jungermannus, ex necessitate metri,

Ὅσις πύελον ἤκεις ἔχων καὶ χαλκίον,

Ὡσπερ λεχὼ στρατιώτης ἐξ Ἰωνίας.

Clara sententia, *Qui urnam & ahenum portas; tanquam puerpera Ionica, castra sequens*. Nempe in Ionia, ubi disciplina militaris non admodum vigeat, mos erat, ut uxores comitarentur suos maritos militantes: ubi si quae forte peperisset, vasa circumferebat balneatoria. At bonus vir, Kuhnius στρατιώτης hic in senario ponit: quod perinde est, ac si sic in Virgilio legendum contenderet, *Tityre tu*

patulae recumbens sub tegmine fagi. Vides, opinor, ὧ φίλη κεφαλῇ, quantivis esse pretii leges metricas rite callere. Sect. 64. Locus Aeschyli, *λίνα δέ πίσσα, καὶ ὤμολίνου μακροὶ τόνοι.* Sine dubio fenarius erat, sed *λίνα* stare hic non potest, cum posteriolem corripiat; at *λινᾶ* a *λινούσ* optime: tum autem requiretur substantivum plurale. Lege igitur, si libet,

Λινᾶ δὲ γεῖσσα, κῶμολίνου μακροὶ τόνοι.

Hesychius in *Γεῖσσα*, ἐνιοὶ δὲ, inquit, τὰς ὄας τοῦ ἐνδύματος γεῖσσα λέγουσιν • ita ibi legendum, non *γείσας*. *Lineae*, inquit, *fimbriae*, & *crudi lini tenuiae*. Sed, cum Editio Aldina habeat *λινάδες πίσσα*, et Codd. MSS. *λίνα δὲ σπίσσα*; merito illud stigma haud temere irrepsisse videatur. Verius igitur, credo, reponas,

Λινᾶ δὲ σπεῖρα, κῶμολίνου μακροὶ τόνοι.

Sect. 65. Antiphanis locus, *καὶ τὸ χερνίβιον πρῶτον ἢ πομπὴ σαφῆς*, ut fenarium clare se ostendit fuisse, ita et sic esse corrigendum, *τὸ χερνιβεῖον*, non *χερνίβιον*. Lego equidem totum ex Falkenb. *τὸ χερνιβεῖον πρῶτον ἐκ πομπῆς ἄφες*, vel *ἀφείς*. Sed, excepto *χερνιβεῖον*, nihil hic certum. Jam vero sect. 71. in Epicharmi fenario ferri non potest *δηλοῖμην*; requiritur vi metri vel *δηλοῖ μὲν*, vel *δηλοῖμεν*, vel fortasse,

οὐτ'

οὐτ' ἐν κἀδῳ δὴ λῶμεν, οὐτ' ἐν ἀμφορεῖ.

λῶμεν, *voluptus*, ut λῆς, νίς, λῶντι, *volupti*, Δωρικῶς Sect. 73. sic constitue locum Antiphanis:

— ἀσκοπυτίην τινὰ

Δίφους ἀρωγόν —

Sect. 74. Aristophanes ἐν δὲ τῷ Γήρα, Ἐφ' ὕδριαν δανείζειν πεντέχουν ἢ μείζονα. Atqui senarius haud recte procedit: quod ut fiat, lege minima mutatione, Ἐν δὲ τῷ Γήρα ἔφη,

Ἐδρίαν δανείζειν πεντέχουν ἢ μείζονα.

plane, ut infra sect. 76. Κρατῖνος ἐν Ὀραις, Ἐφ' ἡμῶν, pro ἐν Ὀραις ἔφη, Μῶν &c. Ceterum corruptior est Polyzeli locus sect. 76. sed metri vestigiis insistens sic veram lectionem eruo:

— λεκανίῳ γ' ἄρα

Πρῶτον μὲν ἀπονίψεις, ἔπειτ' ἐνεξεμεῖς,

Ἐνεκπλυνεῖς, ἐναποπατήσεις, Φανία.

Primum, ait, *in λεκανίῳ lavabis adhuc puro: postea ad spurciora eo abuteris.* Vide autem, ut una cum metro sententia quoque belle procedat. Quis neget, ἔπειτα necessarium esse post πρῶτον? quis in ἐναποβάσεις, quod nihil est, non agnoscit

τὸ ἐναποκατήσεις? Denique pro Κουανία nomine inaudito, ecce tibi de machina trisyllabon Φανίας, Persona apud Menandrum & alios comicos notissima. Ceterum nota illud, ἐνεξεμεῖς, quod futurum notat Ἀττικῶς, ut plura alia tibi sine dubio non incognita. At sequitur deploratus plane locus Aristophanis, Καὶ ἡμισκάφης δ' ὡς ἐν τι εἰπαδιλονίων ἐμαῶμεν· ex quibus depravatissimis, tu nobis, amice, horribilem versum effinxisti, plane ἄμετρον & ἄμουσον. At dehinc, si me audis, & artem metricam assequeris, id saltem disces quod quantivis est pretii, tacere potius, quam nihil dicere. Ego vero ex prima facie catalecticum tetrametrum hic agnosco: ut proinde aut talis versus hinc excudendus sit, aut omnis opera ludatur. Vis ergo, ut hariolari incipiam? age, aut veram lectionem tibi dabo, aut saltem Aristophane non indignam; lege igitur,

Κάμιν σκάφην δὸς, ὥστε μὴ ἴς ποδάνιπτρον ἐξεμῶμεν.

Et nobis scapham da, ne evomatius in aquam qua pedes abluendi sunt.

Possit & sic, Κάμιν σκάφης δεῖ, μήποτ' ἔς &c.

Sed hoc, ut dixi, est hariolari: nam & animadverto te aliter paullo in Editione, aliter in Epistola ad me scripta, codicis verba exhibere. Si ipsa Excerpta Falkenburgiana viderem, certius fortasse aliquid extunderem. Sect. 78. in Dioclis senario nesci-

scivit bonus Kuhnus ποδανίπτηρ secundam syllabam corripere. lege autem,

Ἐδρία τις, ἢ χαλκοῦς ποδανίπτηρ, ἢ λέβης.

Quin & Jungermannus (etsi altero, ut dixi, longe melior) sect. 79. in Pherecratis loco senarium inchoat ab Εἰσέκρουσεν; plane contra artem. Tu vero Tetrametrum puta, & sic constitue,

Λαβοῦσα μὲν τῆς χοίνικος, τὸν πύνδακ' εἰσέκρουσεν.

Sect. 82. in Cratini loco, nollem caecum ducem secutus esses Kuhnium, in κατ' ἄλφιτα. Quam otiosum enim ibi τὸ εἶτα? quam necessarius articulus τὰ ἄλφιτα, ut ὁ βοῦς, ἢ μαγίς? Ergo sanissima est vetus lectio:

Ὁ βοῦς ἐκεῖνος, χ' ἢ μαγίς, καὶ τὰ ἄλφιτα.

Porro Phrynichi locus sect. 86. Κὰν δευβάφω &c. est Anapaesticus Aristophaneus; sed deficit uno pede anapaesto:

Κὰν δευβάφω χρίσθαι — τρεῖς χοίνικας ἢ δύο ἀλεύρων.

neque vero sine Codice suppleri debet ex conjectura. lege insuper paullo ante, ἐν Ὀρυσίῳ Ἀριστοφάνους, non νης; ut hic ἐν ταῖς Φρυγίχου Μούσαις. Eodem

ver-

60 R. BENTLEII EPISTOLAE.

versus genere habetur Metagenis locus sect. 88. sic collocandus:

— ὡς ἂν

Πολλαῖσι παροφίσι καὶ καιναῖς εὐωχῆσω τὸ θέατρον.

ut & alter iste ex Aristophanis Tageniftis,

Τὸ δ' ἔτνους ἐν ταῖς κυλίχλαις τουτὶ θερμὸν, καὶ
τοῦτο παφλάζον.

Metrum ipsum efflagitat ἔτνους & τοῦτο, non ἔτνος
& τουτὶ quod ultimam producit. Eleganter vero
ἔτνους casu genitivo. ἔτνους τουτὶ καὶ τοῦτο. *Pultis*
pars calida, pars bulliens. Sect. 90. in Cratetis
loco, nollem te a scriptura Codicis discessisse,

Ὁ κἀνης δὲ τῆς κοίτης ὑπερέχειν μοι δοκεῖ.

Nam τὰ κανίσκια δὲ &c. quod tu dedisti, peccat
in leges metri. Totus locus sic videtur legendus:
Ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ κανᾶ καὶ κἀνητα καὶ κανίσκια.
Καὶ κἀνης μὲν Κράτης ἐν Ἡρωσιν εἶπεν, Ὁ κἀνης δὲ
τῆς κοίτης ὑπερέχειν μοι δοκεῖ (ubi κἀνης videtur esse
storea, teges) κἀνητος vero Aristoph. Acharn. κα-
μισκίω in Gerytade. vel forte κανίσκια rejiciendum,
& κανίτια recipiendum ex VI. 86, Sect. 91. Eupo-
lidis versus Trochaicus est, sic describendus:

Ἄλλὰ τὰς κοίτας γ' ἔχουσι πλουσίως σεσαγμέναις.

Sed

Sed Pherecratis locum tangere non ausim, adeo deformis est; si modo recte illum ex MS. exscripisti. Ἄλλὰ καὶ κοίτας τὰς ἐν ἐμοὶ ἀποβάνθ' ἃ μέλλομεν ἀρισησεῖν. Sed ex fine tamen subodoror esse Aristophaneum σπονδαίζοντα. Tentemus igitur ad illud metrum redigere, Ἄλλ' ἐν κοίταις ἐνι γ', οὔτ' ἀπόβληθ', ἃ μέλλομεν ἀρισησεῖν. Sed in arcis insunt, non spernenda quidem, quae eramus pransuri. Ἐνι id est ἔνεσι ἃ ἐμέλλομεν contracte ἃ ἴμ. ut syllaba fiat longa, quam versus exigit. Sect. 93. Nichocharis verba duos senarios efficere pronunciat Kühnius, qui ex numero syllabarum, non quantitate, senarios metiri videtur: melius paullo Jungermannus. Tu sic lege:

Σόφαις τε (vel Σοφαῖσι παλ.) παλάμαις τεκτόνων
εἰργασμένων

Καὶ πολλ' ἐν αὐτῷ λεπτ' ἔχων καδίσκια, Κυμινοδόκον —

vel etiam τέκτονος ἀπειργασμένον. Sect. 94. in Anaxippi loco apage illud εἰσάθητι, quod versus respuit. lege, Τὴν μυιοσόβην λαβῶν παράτηθ' ἐνθάδε. & ibidem Aristophanis locum sic dederat Pollux,

Φέρε τοὺς ὀβελίσκους ἴν' ἀναπήξω τὰς κίχλας.

Varia lectio ἀναπήξω, ἀναπειρω. atque haec melior. Sect. 98. in Teleclidis loco emendatio tua σίζοντα melius se tutabitur, si sic legeris:

Τὰ

62 R. BENTLEII EPISTOLAE.

Τὰ δὲ τηγάνῳ σίζοντά σοι μολύνεται.

quod sine dubio verum. Quot enim τηγανα una
ἔσιζον? adde quod τηγανον non potest μολύνεσθαι,
corrumpi, dum σίζει; sed postquam destitit σίζειν hu-
more consumto, tum corrumpitur, nisi ocius de fo-
co tollitur. Denique ὄψα ἐν τηγάνῳ σίζουσιν, οὐκ αὐ-
τὸ τὸ τηγανον. Aristophanes quidem loco a te lau-
dato τάγηνον τευθίδων σίζον dixit συνεκδοχικῶς • sed
simpliciter τάγηνον σίζον sine illo τευθίδων vix opinor
dixisset. Sect. 101. locus Pherecratis sic locan-
dus & corrigendus,

— πῶς ἂν οὖν κομίσειέ μοι

Τις θυμαλώπων ὧδε μεσὴν ἐσχάραν;

Sect. 102. Menandri locum sic scribe:

— ἡγεῖται μ' ὄλωσ

Ἐπικόπανόν τι —

*Me quidem plane mensam coquinariam quasn-
dam existimat.*

(adeo me verberibus concidit) Sect. 103. Solo-
nis jambum dolet mihi a te jugulatum esse, cum tuo
πευσίδ. Quid nonne ex illis οἱ μὲν fatis constat,
nullum vas anteivisse: οἱ μὲν enim semper inchoat:
sed ipse versus illud tuum furcilla expellit. Scri-
ben-

bendum, aut σπεύδουσι δ', aut διδοῦσι δ', aut simile quid trisyllabon. Sect. 105. locus Cratini, Ἐπέδωκεν βαλάνων ἄβακα τῶν ἐκ Φιττέως. ubi Kuhnius corrigit Πίθέως, scil. ex domo Pitthei. Frustra; quasi Pittheus Thesei avunculus in vivis esset aetate Cratini; Ceterum quis non videt locum quendam, ubi βάλανοι nascuntur, non hominem designari. Equidem sic legerim,

Ἐπέδωκε βαλάνων ἄβακα τῶν ἐκ Φελλέως.

Φελλεύς locus Attice notissimus, de quo vide Stephanum Byzantium, Suidam, alios. Aristophanes in Nubibus, Ὅταν μὲν οὖν τὰς αἴγας ἐκ τοῦ Φελλέως. & in Acharn. Τὴν Στρυμοδώρου Θράτταν ἐκ τοῦ Φελλέως. Vide ibi σχολ. Sect. 107. in loco Eubuli, pro Σικελικὰ, quod ἄμετρον est, lege,

Καὶ πνικτὰ Σικελὰ πατανίων σωρεύματα.

& ibidem Antiphanis, tam hic, quam apud Athenaeum, lege,

— πούλυπους τετμημένος; non πολύπους.

Sect. 110. locus Sophoclis mendosus est; qui hinc & ex VII. 109. sic corrigendus:

— συνέλεγον τὰ ξύλ', ὡς ἐκκαυμάτων

Μή μοι μεταξὺ προσδεῖς εἶεν —

ἴσθνα,

ligna, ait, *collegerunt*; *ne interea carerent fomite ad ignem servandum*. Sect. 111. Euripidis versus Trochaicus est; nisi quod οἶσειν e loco suo ejectum sit: lege, Τοὺς ὄνους τοὺς λαρκαγωγούς ἐξ ὄρους οἶσειν ξύλα &c. vel forte, ut sententia continuetur, λαρκαγωγούς, οἷσιν ἐξ ὄρους ξύλα &c.

Sect. 116. Aristophanis locus sic distinguendus,

Καὶ διασίλβουθ' ὀρῶμεν
Ὡσπερ ἐν καινῷ λυχνούχῳ
Πάντα τῆς ἐξωμίδος.

Plura hujus generis extant apud Aristophanem.

Sect. 124. Theopompi locus sic locandus,

— — — χλαῖναν δέ σοι
Λαβὼν παχεῖαν ἐπιβαλῶ Λακωνικὴν.

Ibid. locus Sapphus egregius, frustra a magnis viris tentatus; quem nisi Profodiae ductu nemo recte expediverit: Ἐλθόντ' ἐξ ὀρανῶ πορφυρέαν ἔχοντα προιεμένον χλάμυν. Ego vero, quatuor primis vocabulis vix perlectis, statim odoratus sum, carmen esse Alcaicum, quale hoc Horatii;

Nullam | Vares sacra | vite prius | severis | arborem:
& illud Alcaei,

Μηδὲν | ἄλλο φυτεύ | σης πρότερον | δένδρεον | ἀμπέλω.

& aliquot Sapphus, ut quod extat apud Athenaeum p. 564. ubi ὄσσοις male pro ὄσσι,

Στᾶθι / κᾶντι φίλος / καὶ τὸν ἐπ' ὄσσο' / ἀμπέτα / σον χάριν,

& apud Stobaeum, Κατθα / νοῖσα δὲ κεῖσ' / οὐδεπόκα / μναμοσύ / να σέθεν, & quae ibi sequuntur. Ergo certus conjecturae sic extemplo hunc locum refingebam:

Ἐλθόντ' / ἐξ ὄρανῶ / πορφυρέαν / περῖέμε / νον χλάμυν.

Venientem de caelo, purpurea chlamyde amictum.
Nam pro προίεμενον quod & versus & sententia refugit, repono περῖέμενον Aeolice pro περιείμενον. sic apud Hesychium, Περῖεθήκκτο, περιεθήκατο, & alia alibi plura. Quis vero tam caecus, ut jam non videat τὸ ἔχοντα ex margine fluxisse, interpretamentum scil. τοῦ περῖέμενον.

Verba Diphili sect. 137. sic ordinanda sunt:

A. ——— ὁ δὲ κανδύταλις

Οὗτος τί δύναται, καὶ τί ἔστιν; B. ὥσπερ ἂν

Εἴποις ἀορτάς ———

Duae personae, quarum altera quaerit, quid significet κανδύταλις; altera explicat per ἀορτάς. Multa similia hujus Diphili extant apud Athenaeum; videtur fuisse φορτικὸς in verborum exoticorum affectatione. Sect. 139. Posidippi locum ita digere:

E

σκή-

——— *ὀκνήνας, ὄχρους,*
**Ρίσκους, ἀορτὰς, τάχα δὲ, λαμπήνας, ὄνους.*

nam *τάχυνα* nihil est; neque melius quid nunc succurrit.

Sect. 141. Nicochares in Cretenfibus: *καὶ ὄπεας καὶ ὀπήτιον εἴρηται ἐν Νικοχάρους Κρησὶ, τοῖς τρυπάνοις ἀντίπαλον ἄσπερ Ἀρχιλόχειον.* Ita tu, mi amice, locum depravatum ulterius contaminasti: Ὡσπερ enim dedisti pro ὥπερ Seberi: atqui illud mendum erat typhothetarum: voluit enim Seberus quod & Aldus & MSti habent ὄπερ. Deinde pro Ἀρχιλόχειον, Codices ἀρχίλιον. Ex hoc monstro, re metrica & ingenio fretus, sic tibi senarium restituo verum & genuinum,

Τοῖς τρυπάνοις ἀντίπαλον ὄπεας χίλιον.

Quippe in hoc versu aut ὀπήτιον aut ὄπεας inesse debere res ipsa clamat: atqui prius a versu rejicitur, posterior latuit in ὄπεραν. Ergo in reliquis ne litera quidem mutata, & versus & sententia constat. Ὡπεας χίλιον idem est ac ὀπέατα χίλια; ut ἵππος χίλιη, μυρὶη, &c. quae scio tibi nota esse. Verte autem, *Mille subulae quae terebris paria facere possint.* Videtur fuisse dialogus fabri cum cerdone; ille minabatur se τοῖς τρυπάνοις factum esse nescio quid: hic regerebat, se mille ὀπέατα adlaturum, quae illius τρυπάνοις pares esse facile possent. Sect. 142. Platonis versus sic digere & scribe,

R. BENTLEII EPISTOLAE. 67

— βούλει τήνδε σοι πλεκτήν καθῶ,
Κάπειτ' ἀνεγκύσω σε δεῦρο —

Sect. 143. Menandri versus Trochaicus est, Ὡς
ἔγωγ' ἀνειλόμην που σαυνίῳ πεπληγμένος.

Jam vero insignem Euripidis locum sect. 145.
fanum, ni fallor, tibi exhibebo:

— πᾶς δὲ Φασγάνῳ
Ἐξηθέριζεν ὥστε πύρινον σάχυν,
Σπάθῃ κολούων Φασγάνου μελανδέτου.

Nihil hic muto, nisi quod σάχυν addiderim, ab-
sorptum scilicet a sequente voce σπάθῃ. Sententiam
recte cepit Jungermannus. πύρινος σάχυς, *spica tri-*
ticea, ἐξαθερίζω hic est ἀθέρας, *aristas*, detruncō,
decutio. Quid clarius certiusve?

Sect. 150. Epistola ad Platonem in mendo cubat:
Οἱ περὶ Ἑρατον καὶ Κόρισκον Πλάτωνι ἐπισέλλοντες
γράφουσι, Ληνὸν Ἀσσίαν τῆς Σαρκοφάγου λίθου. Ὁ
δὲ Φερεκράτης. Verba illa, Λην. Ἀσ. τ. Σαρ. λ.
sunt ex Epistola; reliqua sunt Pollucis. Dixerat ille
inter σοροποιοῦ instrumenta esse & ληνὸν probat jam hu-
jus Epistolae auctoritate. Quippe qui ληνὸν Ἀσσίαν
nominaverant, de eadem re postea ibi narrantes σορὸν
appellant. Ergo eadem ληνὸς quae σορὸς. Ceterum
ἐπάγει & ἐπάγουσι saepe hoc sensu veniunt apud no-
strum; vide modo sect. 10. 41. 127. Porro in se-
quente Pherecratis loco sect. 150. ita ordinandi sunt
versus & Personae:

Ε Δ

Λ.

A. Ἡ μὲν σὺ σαυτὸν μακαριεῖς, ὧ τὰν, ὅταν
 Αὐτοὶ σε κατορύττωσιν. B. οὐ δῆτ' ἀλλ' ἐγὼ
 Τούτους πρότερον· οὗτοι δὲ μακαριοῦσί σφε·
 Καὶ τοὶ πόθεν ληνοὺς τοσαύτας λήψομαι;

A. *Certe te beatum ipse dices, o amice, cum illi te sepeliant.* B. *non quidem, verum ipse eos prius sepeliam; & illi se beatos praedicabunt: Unde tamen tot loculos eis sepeliendis comparabo?* Ὡ τὰν autem addidi, flagitante versu; quod absorptum est a verbo sequente, μακαριοῦσί σφε, *beabunt se ipsi.* Cur autem aut hic aut illi μακαριοῦσί σε, cum sepeliuntur? nempe ob funus egregie factum, & sepulcrum magno sumtu extractum. Loquitur autem aliquis, qui multos cognatos habuerit, bonis ejus inhiantes, & mortem ejus expectantes: quos ille se occupaturum minatur, & fore illis superstitem. Immo vero, jam melius quid habeo, quod sub calamo modo nascitur. Deleas velim illud σφε, & cum vulgatis legas, οὗτοι δὲ μακαριοῦσ' ἐμέ. Sententia autem haec videtur. Cum laudasset ille nescio quis fortunas suas, tum ob alia, tum ob firmam, credo, valetudinem, etsi strenue nepotaretur; Hunc alter excipiens, Ita vero, ait εἰρωνικῶς, tum fortunas tuas laudabis, cum cognati tui te mox sepelient. Non, non, subjungit ille, Equidem eos omnes componam, & μακαριοῦσί με superstitem & sanum. Sect. 151. locum ex Tagenistis sic colloca;

— δ δὲ λύων κύσιν ὕειαν

Κάτ' ἔξαιρῶν τοὺς δαρεικούς. —

Sunt membra versus Anapaestici, Aristophanei dicti. Cum Kuhnii versiculum hic lego, vix possum nauseam compescere. Neque eo melior est Jungermanni jambus sect. 154. in Lysippi Bacchis. Tu vero locum sic constitue, ut membrum sit Anapaestici Aristophanei,

— αὐτοῖς αὐλοῖς ὄρμῃ καὶ γλωττοκομείῃ.

Tibicen, inquit, *irruit una cum tibiis & glottocomio*. Αὐτοῖς eo sensu passim apud Atticos occurrit, pro συν αὐτοῖς, quod tu optime nosti. Ibid. Metri ratio fatis indicat, tam in Timoclis loco, quam Apollodori γλωττόκομον legendum esse, non γλωττοκομείον. Lege itaque, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου γλωττόκομον &c. & deinde membrum pone senarii — καὶ τὸ γλωττόκομον βαλανεύεται. Porro sect. 160. sanus erat Sophoclis locus, neque sollicitandus,

Κέσρα σιδηρὰ πλευρὰ καὶ κατὰ βράχιν
Ἡλαυνε παίων —

Agitabat prae se hominem, verberans super latetia & dorsum κέσρα ferrea. Eleganter illud πλευρὰ καὶ κατὰ βράχιν, hoc est, κατὰ πλευρὰ καὶ βράχιν, quale illud Anacreontis, Ἡ Νεῖλον ἦ πὶ Μέμφιν. Ceterum κατὰ hic ultimam producit ob τὸ ρ sequens.

Sect. 162. Dolet, te repudiasse emendationem certissimam, —

Καὶ τὴν κοινὴν ἔχειν με κυρβασιαν ἐρεῖς.

Pileum autem dices me instar tiaræ habere; adeo magnificus est scilicet. Quid aptius vel desiderari possit? & illud tuum κοινὴν quorsum spectat? *dices me habere communem tiaram;* nimirum, non esse regem. τίς ὁ νοῦς; dubiumne id esse potuit? Sed ex metro solo utique constat, legendum esse κοινὴν: cujus argumenti vim & πειθανάγκην soli artis periti possunt agnoscere. Sect. 174. locus Teleclidae

Δουλοπόνηρον ῥυπαρὸν σκόλυθρον.

est Anapaesticus, et bene habet. Mox sect. 165. legendum,

Σκάλμη γὰρ ὄρχεις βασιλῆς ἐκτέμνοσα' ἐμούρα.

σκάλμη βασιλῆς, *cultus regius.* Βασιλῆς adjectivè hic ponitur, ut alia similia passim. Eunuchus autem loquitur hoc, significans, se jussu regis castratum esse, ut a cubiculo esset vel ei vel uxori: solae enim, ut ille ait, Eunuchis utebantur reginae. Citius autem caelum ipsum dirueris, quam illud βασιλῆς, cui tu patrocinaris, invito metro hic possit consistere; ut de sententia ipsa et constructione nihil dicam. Illud quoque corrigendum ibidem in Her-
mippi loco, ἀσπιδεῖον, non ἀσπίδιον,

ἔχον.

Ἔχοντες ἴσον ἀσπίδειον ὀγκίφ. est enim fenarius.

Sectione autem 167. in Philippidae loco, vel cum Salmasio legendum,

Ἀλύσιον εἶχε τέτταρας δραχμάς ἄγον,

quod verum puto vel, si illud quovis pacto retinere vis, lege,

Ἀλύσιον εἶχε τετταράκοντ' ἄγον δραχμάς.

Sect. 176. Ὀλκεῖον rectum esse, non ὀλκίον, Menandri locus ostendit, sic digerendus;

— ἡ χαλκοῦν μέγα Ὀλκεῖον —

et alter Philemonis, Ὀλκεῖον εἶδον ἐπὶ τραπέζῃ κείμενον,
Πυρῶν τε μεσόν —

Vapulet vero Kuhnius cum versiculis suis, quibus nec caput, nec pes adest. Sect. 180. locus Aristophanis duos continet Anapaesticos cum Paroemiaco eos claudente; ut fieri solet tum apud illum scriptorem, tum omnes Tragicos,

Καὶ τοὺς μὲν ὄφεις, οὐς ἐπιπέμπεις

Ἐν κίση που κατασήμηναι

Καὶ παῦσαι Φαρμακοπωλῶν.

Porro Capanei haec verba esse conjicio, qui in

72 R. BENTLEII EPISTOLAE.

Dramate hoc Satyrico Amphiaräum augurem Iurdi-
ficatur. Sect. 181. Theopompi locum sic constitue,
ex lege metri, ut antea I, VII.

Τηνδὶ περιζωσάμενος ὄαν λουτρίδα,
Κατάδεσμον ἤβης περιπέτασον —

& mox ibidem Pherecratis locum sic emenda,

* Ἦδη μὲν ὄαν λουμέμφ προζώννυτε.

Scis sine dubio, αι & ε in libris scriptis passim in-
ter se permutari. Jam, ait, vos illi lavanti pellem
circumligate. Sectione autem 185. quicquid obten-
dant Pollucis tui codices, uti & Suidae & Harpo-
crationis, legendum credo πλίθιον, non πλινθεῖον,
ex fragmento illo Aristophanis, quod membrum est
Tetrametri Catalectici,

— ὁ δ' ἐς τὸ πλίθιον γενόμενος ἐξέτρεψε,

Ille vero, ubi venerat ad locum quo lateres
fiebant, divertebat.

Quippe apud Atticos loca rerum venalium & res
ipsae venales eodem nomine signabantur, ipso Pol-
luce indicante libb. IX. et X. Sic dicebant ἐς τοῦψον,
ἐς τὰ μύρα, ἐς τὸν χλωρὸν τύρον, ἐς τὰ ἀνδράποδα,
ἐς τὸν οἶνον, ἐς τοῦλαιον, ἐς τὰς χύτρας, ἐς τὸν λιβα-
γωγὸν, &c. Ergo ἐς τὸ πλίθιον eodem modo, ad lo-
cum

cum ubi πλίνθιον fiebat, vel venibat. Nisi forte ἐξ
 φὰ πλίνθια potius dicendum fuisse contendat aliquis.
 Ille vero sic locum constituat, eodem versus genere,

Ὁ δ' ἐς τὸ πλινθεῖον γενόμενος ἐξέτρεψε — —

Sect. 188. Recte habet codex Vossianus τὴν γοῦν in
 Aristophanis loco, qui sic digerendus:

—— τὴν γοῦν ἀσπίδα,
 Ἐπίθημα τῷ φρέατι παράθες εὐθέως.

τὸ φρέατι secundam producit.

Sect. 189. Legere possis, μὴ λίγδος καλεῖται, πηπ-
 quid vocatur λίγδος; videtur enim dubitare; unde
 addit, ὅθεν καὶ Σοφοκλῆς ἔφη; cujus locus sic videtur
 legendus,

Ἄσπις μὲν, ἣ μοι, λίγδος ὡς, πυκνοματεῖ.

Sane mirifice arridet Kuhnii illa correctio πυκνομα-
 ματεῖ. Πατεῖ quid hic faciat, non intelligo. Sect.
 190. Platonis Comici locum sic divide,

—— δότω δὲ τὴν κισθάραν τις ἐνδοθεν
 Καὶ τοῦπιπόρκαμ' ——

Ibid. Anaxilae locus sic legendus, Οὐκ ἂν γε μὴ
 ποῦτι γένηται κεράμιον. Denique loco ultimo sect.
 192. pro inficetis illis scenariis Kuhnii, quos Euro-

lidi de suo donat, hos ille habeat aliquanto meliores,

καρδύω δύο, — καρδύω δύο,

Κρατῆρας ὀκτώ, δύο χύτρα, δύο τρυβλία,

Κνέφαλα τε καὶ (vel Κνέφαλα τρία) θέρμαντρι,

ἔξ θρόνους,

Κλίμαξ ἑκατὸν, κόρημα, κιβωτὸν, λύχνον.

Pro χύτραν versu tertio, quod jam praecesserat, neque repeti debuit, repones *σκάφην*, vel *λύραν*, vel simile quid, quod propius accedat. Nobis ad indagandum fugitivum illud nunc non est otium. Defessus enim sum taedio scribendi; quod longe majore operamini confitit, quam emendationes ipsae. Tu vero, doctissime & amicissime Hemsterhusi, si quid hinc frugis colligere possis ad curas tuas secundas, quas in Polyluce te positurum narras, utere, fruiere, jure tuo & arbitratu. Ubi id tempus venerit, videbimus forte, an in ceteris hujus libris aliquid nobis occurrat, quod doctissimos editores fugerit. Etsi, ut verum fatear, rationem consilii tui nondum perspicio. Quis enim typographus librum denuo recudet, mole sua & pretio laborantem? Ecquando omnia nuperae Editionis exemplaria divenduntur? Tu igitur certiores nos facies, quo pacto & quo instituto iterum, ut narras, auctorem hunc aggredi velis. Vale, vir eruditissime, & me, quod facis, amare perge. Cantabrigiae, IX. die Junii, MDCCVIII,

D. RUHN-

D. R U H N K E N I I

ORATIONES DUAЕ.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

CHICAGO, ILLINOIS

O R A T I O

D E

G R A E C I A

ARTIUM AC DOCTRINARUM

INVENTRICE.

Est hoc majorum instituto bene ac sapienter receptum, ut, qui ad laudatarum artium disciplinas tradendas acciti, in hunc amplissimum ornatissimumque locum escendant, vel de illius doctrinae, quam quisque profitetur, dignitate, praestantia atque utilitate verba faciant, vel illustriorem quempiam locum, exquisite copioseque tractandum, indidem delibent. At enim cum multi, qua opera tralatitio huic publice dicendi officio satisfaciunt, eadem reconditae cujusdam eruditionis, aut singularis acumis laudem quaerant: fit interdum, ut orationes habeantur eae, quas e centenis vix singuli, in eodem doctrinae genere, si forte, diligentius versati, mentibus animisque intendendis assequantur: dum interim reliqua oscitat concio, & subtilis molestique Oratoris taedio prope enecatur. Equidem cum honorifico Illustrissimorum hujus Academiae Curatorum,

at-

atque Ampliffimorum hujus Civitatis Consulium decreto, in hoc augustiffimum virtutis doctrinaeque omnis sacrarium, & in hanc tantam clarorum atque excellentium virorum lucem prodeo; cumque hodiernus dies, quo nullus unquam vitae meae laetior illuxit, mihi gravem illam quidem, at jucundam tamen publice dicendi necessitatem imposuit: delegi, Auditores, argumentum orationis pervagatum, de medio petatum, atque adeo ab omni doctrinae subtilitate remotum. Multo enim fatius duxi, vel cum famae & existimationis, quantula demum cunque sit, dispendio popularem afferre orationem, quam recludendis interiorum artium penetralibus, Vobis, quorum mihi animos sensusque conciliari cupio, importune fastidium creare. Dicam igitur *de Graecia artium ac doctrinarum inventrice*. Atque haud scio, an nulla ex omni humanitatis disciplina promi possit materia, quae & muneri, quod Graviffimorum Virorum auctoritate auspico, magis sit consentanea, & majorem vim habeat ad excitandos studiosae juventutis animos, atque ad Graecarum literarum amorem incendendos. Quodsi enim, quam potero planissime, demonstraro, nullam neque doctrinam esse, neque artem ingenuo ac libero dignam, quam Graeci vel non invenerint, vel cujus non sementem sparserint: Si porro graviffimis rationibus evicero, eosdem ipsos multas praestantiffimasque disciplinas non elicuisse tantum ex tenebris, atque inchoasse, verum ad illud etiam fastigium evexisse, prope ut nobis omnem

con-

consequendi sui spem sustulerint: quis non juvenum incredibili erga gentem tam eruditam studio & cupiditate rapiatur? quis non provectorum, senis Catonis exemplum imitatus, Graecas literas sic avide arripiat, quasi longo tempore conceptam visceribus, flagrantemque sitim restinguere cupiens. Vellem quidem, materia ad dicendum sumpta quam est omnium intelligentiae accommodata, tam facile unius horae curriculo terminari posset. Verum illa tam late patet, nulla ut oratio, oratio autem? ne justum quidem volumen accuratam ejus explicationem capiat. Quid igitur? Libere per omnem disciplinarum orbem vagabor, & summis quibusque leviter decerptis, capita tantum & fontes, unde quaeque sapientiae ratio & liberalior ars manarit, quasi intento digito commonstrabo. Quaeso autem obtestorque Vos, Auditores, ut, si minus polite limateque dixerō, quam vel hujus amplitudo loci, vel eruditae aures vestrae postulant, huic infantiae meae vestra in humanitate ne desit praesidium.

Praeclare gravis in primis & locuples auctor, Plato, philosophia, dixit, nullum pulchrius, nullum praestabilius bonum nec impertitum esse mortalibus Dei munere, nec impertiendum. Haec est illa barbariae & immanitatis victrix, veritatis indagatrix, solidioris doctrinae parens, officii moderatrix, vitae humanae magistra. Quam qui aspernatur ac respuit, is humanitate se abdicasse censendus est, atque ad tardarum pecudum conditionem detrudendus. Contra,

tra, cujus contemplandae & cognoscendae studio qui, ceteris posthabitis, se totum tradit, is ad ipsam divinitatem, ex qua haustus animus & libatus est, quasi quibusdam passibus propius accedere videtur. Atqui hanc doctrinarum omnium dominam ac reginam uni Graeci admirabili, qua praediti fuerunt, mentis sagacitate ex obscuris abditisque naturae recessibus elicuerunt. Nec contenti, illam philosophiam, quae rerum contemplatione continetur, felici partu edidisse, alteram etiam, quae in actione versatur, aliquanto post liberaliter adjecerunt. Quam inveniendi gloriam tum annales vetustisque monumenta satis superque loquuntur, tum ipsa rerum fides sic testatur & confirmat, ut nec Tatiani, nec Clementis Alexandrini declamationibus, bilis & invidiae plenis, unquam convelli queat; estque haec laus Graecorum adeo propria, ut ne aliam quidem gentem in illius societatem temere admittant. Nam etsi Graeci ipsi, pro aequitate sua, non dissimulant, nonnulla, in Mathematicis praesertim disciplinis, Chaldaeorum Aegyptiorumque ingeniis debita, vel per mutua populorum commercia in Graeciam fluxisse, vel a Pythagora, Democrito, Platone, aliisque, qui discendi causa ad gentes longe distitas commeassent, paullatim esse inuenta: tamen si quis illa cum Graecorum inventis contulerit, barbaros perpauca repetundarum jure postulare posse reperiet, eaque ipsa sic ab ingeniosissimis hominibus exculta & meliora reddita animadvertet, ut non aliunde
ad-

adscita atque arcessita, sed in Graeco quasi solo genita esse videantur. Ac ne hic vetustissimae Poëtarum philosophiae memoriam replicem, quam fabularum integumentis involutam, quam fingendi licentia mire contaminatam constat fuisse: princeps & auctor accuratius philosophandi Thales exitit Milesius. Qui cum multa de divinae humanaeque mentis vi ac natura, de mundi fatu atque ortu, de fati denique necessitate differeret, quasi signum aliis sustulit ad excolendam illam philosophiae partem, quae postea Metaphysicae nomine celebrata est. Difficile dictu est, Auditores, quot quanto ingenio viri hujus doctrinae studio exarserint. Ac tantum abfuit, ut rei materia, in naturae obscuritate, si quaequam, recondita, hunc animorum impetum retardaret, ut ipsa potius difficultas magis & magis investigandi sollicitiam exacueret. Magnum in hac disciplina nomen fuit Pythagorae, & qui ad ejus se auctoritatem contulissent, Empedoclis & Epicharmi; magnum item Anaxagorae, magnum Parmenidis, plurimumque aliorum, quos memoria consequi difficile est, & enumerare longum. At enim vero praecipuam Metaphysicae & locupletandae & ad disciplinae formam habitumque redigendae gloriam sibi vindicant duo principes intelligendi magistri, qui merito omnium seculorum oculos animosque in se converterunt, Plato atque Aristoteles. Quorum uterque aetatem contrivit in investiganda, quoad humano ingenio fieri poterat,

erat, aeterna illa & beatissima numinis natura, in declaranda mentis humanae vi & indole, in ejusdem denique immortalitate tuenda atque adferenda. Nec quicquam illis, quae tum de rerum causis & principiis, tum de communibus earum affectionibus ab iisdem philosophis disputata sunt, subtilius acutiusque excogitari potest. Quae pluribus verbis explicaremus, ni vereremur, ne minus commode fervaretur orationis, quam instituimus, popularitas. Sed ut varium est hominum studium, sic horum etiam Metaphysica modo a doctissimis quibusque concelebata enituit, modo deserta obsolevit. Uni Platoni hoc praecipue obtigit, ut pari prope fastigio staret in utraque fortuna. Cujus sapientiae cum ii, qui politionum literarum elegantia & suavitate ducerentur, tum veteres religionis Christianae antistites, multum semper tribuerunt. Sed Aristotelis fortunam quibus verbis conquerar? aut quomodo satis dolenter deplorem? Extulit enim duodecimum a Christo nato seculum genus hominum omni barbaria contaminatum, Scholasticos vulgo dicunt, qui clarissimo illius luminis teterrimam noctem offunderent, exquisitam elegantiam immunda illuvie & squalore opplerent, & sic denique immortalis viro, apud imperitos, pudenda horum interpretum somnia pro germana Aristotelis philosophia stulte accipientes, ingentem & vix unquam delendam infamiam conflarent. Hinc certe, hinc occulte serpsit ista invidia, qua veteres philosophi nostra etiam aetate premuntur. Nam ut quisque antiqui-

ta-

tatis omnis Graecarumque literarum imperitissimus est, ita priscos illos heroes petulantissime contumeliosissimeque vexat, abjicit, deridet. Atque nos non sumus ii, qui in Metaphysicae disciplina, praesertim quae tam difficiles tamque arduos explicatus habeat, Veteres negemus uspiam offendisse, uspiam incurrisse, mentis errore, ut fit, divagatos. Verum nec novi Metaphysici nobis habere videntur, in quo sibi tanto opere placeant, seque velut de caelo delapsos tam magnifice circumspiciant. Quid enim? si nova illa decreta sunt ita certa, stabilia, firma, ut isti vulgo jactant: qui fit, ut quadragesimo fere, aut quinquagesimo quoque anno nova exoritur secta, quae alteram cum conviciis & clamore de possessione depellat? Aut quid tandem causae esse dicamus, quare multi, pro quibus modo, tanquam pro aris & focis, pugnabant, eadem ipsa aliquot annis post, velut vana, falsa, nugatoria repudient? Videte levitatem hominum atque inconstantiam. Crebrae istae ac repentinae sententiarum commutationes quid prodant, cui potest esse obscurum? Scilicet hi quoque ipsi variis opinionum fluctibus jactati, nihil dum certi ac firmi, in quo tuto consistant, reppererunt. Quae cum ita sint, missis vagis errantibusque istorum conjecturis, solum id, quod in hac disciplina certum atque exploratum est, constanter teneamus: quod quin maximam partem follerti Veterum investigationi acceptum referendum sit, vix negari sine impudentia, aut magna antiquae eruditionis inscitia potest. Nimirum primae, quas

natura illorum mortalium animis impressit notiones, quo plus simplicitatis, eo plus veritatis habuere: quas notiones, qui deinceps secuti sunt, vel novandi cupiditate ducti, subtiliter quaesitis argutiis obscurarunt, vel, devias sibi vias per varios anfractus quaerentes, plane deseruerunt. Itaque videas, illos ipsos, post longos infinitosque errores, eo, unde digressi fuerant, tandem redire. Ecquis vestrum est, qui nesciat, notiones innatae quanto animorum studio a primariis sint philosophis, nostra patrumque memoria, explosae? Qui quid aliud fecerunt, nisi ut, cognito errore, ad Lyceum & Porticum, quam inconsulte ac temere reliquerant, reverterentur? Quod si novitios hosce philosophos non ratione, sed praestantium virorum auctoritate refellendos putarem, possem hic, ut alios taceam, excitare Leibnitium, quam acri virum ingenio? quanta judicandi aequitate? quem, inter omnes constat, de Veterum Metaphysica, Platonis imprimis, & sensisse honorifice, & dixisse. Satis mihi multa verba de hac philosophiae parte fecisse videor. Ad Logicam deinceps transeamus.

Saepe numero, Auditores, mirari subit, plerasque artes & doctrinas ante fuisse consummatas, numerisque absolutas suis, quam illarum inveniendarum constituendarumque ratio certis regulis esset praeceptisque conclusa. Sic Homerus divinam illam Iliada, admirabile belli Peloponnesiaci monumentum condidit Thucydides, antequam Rhetor Criticusve aliquis illas artes praeceptionibus devinxisset. Pari modo

Grae-

Graeci philosophi, eximia quadam mentis vi atque celeritate praediti, magistrorum praecepta, quibus ingenium in inveniendis & acute cernendis dirigeretur, in vero investigando, excolendaque ratione longe anteverterunt. Logica igitur vel Dialectica tum demum inventa est, cum, constituta propemodum philosophia, acuti sagacesque homines ejus praesidium non magnopere desiderarent. Quo ductus argumento si quis contendat, non videri tantam, quanta vulgo putatur, hujus disciplinae utilitatem, is quidem sententiae suae adscribat nostram. Plato certe, Mathematicis rationibus percipiendis magis acui ad philosophiam ingenium, putabat. Verumtamen ut capitalia ingenia hoc adminiculo facile caruerint, negari haud potest, permagnum infirmioribus adjumentum hac arte esse allatum. Itaque grato animo praedicandi sunt Veteres illi, quorum acerrimo studio & ex-culta Logica est, & per omne disciplinarum genus latissime fusa. Peripateticorum illustria in illam merito commemorare, quid attinet? ex quorum fontibus rivulos duxerunt recentiores. Sed quis praeposteram & perversam Stoicorum diligentiam ferat, qui captiosas cavillationum & fallaciarum laqueis excogitatis, quod ad regendas in vero inveniendis mentes a Peripateticis comparatum fuerat, id ad eas impediendas & implicandasque converterunt? Quae quidem tricae, deinceps a barbara Scholasticorum natione cupide arreptae, vix tandem recentiorum philosophorum opera ex scholis pro-

fligatae, in Jesuitarum monasteria se abdiderunt.
 Venio jam ad illam nobilissimam pulcherrimamque
 philosophiae partem, qua de expetendis fugiendisque
 rebus, de vitae ratione, hominumque moribus quaeritur: quam, vere mihi videor posse affirmare, & natam esse apud Graecos, & liberalissime educatam, & exornatam pulcherrime. Atque haec quidem, si utilitatem ex ea in humanum genus redundantem spectes, omnium disciplinarum facile princeps est: si nascendi ordinem, prope postrema. Veterimi enim philosophi plus operae curaeque in naturalium rerum causis indagandis, quam in ornanda hac morum emendatrice, posuerunt: credo, quod ad ingenii laudem illustrius magnificentiusque videbatur, de fiderum, ut hoc utar, meatu, quam de temperantia aut cognitione sui disputare. Primi igitur rei tam salutaris tamque necessariae curam & Pythagoras ipse & tota ejus familia suscepere. Qui quidem tamen, illius more aetatis, utrumque studium conjunxerant, hanc tamen sapientiae partem plene cumulateque perfecterunt. Quo magis dolendum est, quae ab illis literarum monumentis fuerint consignata, prope omnia communi bonorum librorum naufragio periisse. Ab enim vero dum moralis philosophia in Italiae parte ea, quae Magna Graecia dicta est, Pythagoricorum industria laetissima incrementa capiebat, ceteri philosophi Graeci vel in mathematicis vel in aliis philosophicis disciplinis persequendis, ut instituerant, strenue pergebant: donec Socrates, cujus sapientiamne, du-
 bi-

bites, an morum sanctitatem magis admirere, philosophiam a latentibus rerum causis anquirendis avocavit, atque ad vitam communem traduxit. Hic ut mirus fuit ingenio, moribus, vita, sic nova etiam atque antea inaudita & prorsus singulari usus est docendi ratione. Etenim non declamando, ut Sophista, non inculcandis vulgaribus morum praeceptis, ut aretalogus, non libris in vulgus edendis, ut philosophi ceteri; sed aliorum opinionibus blande eliciendis, & absurdis, quae ex iis consequerentur, lepide jocoseque coarguendis, homines ad virtutis atque honestatis studium amplectendum excitavit. Quibus quidem elegantissimis & Attico sale conditis disputationibus, cum ipse Socrates literam scripserit nullam, nobis omnino carendum fuisset, nisi ei, magno philosophiae & optimarum artium bono, Plato & Xenophon discipuli obtigissent, ambo ingenii venustate atque elegantia florentes, eloquentiae copia & varietate ambo. Felicem magistrum talibus discipulis! Felices discipulos tali magistro! Hi quicquid ex divino illo Socratis ore arripuissent, scriptis diligenter mandarunt, eandemque sermonis festivitatem nativumque leporem, quo Socrates supra cunctos mortales excelluit, oratione sua sic expresse-
runt, nihil ut fingi possit venustius, nihil scite magis, A Socrate igitur, tanquam a capite & origine, profectae manarunt omnes posteriorum philosophorum praeclaras disputationes de aequo & bono, de justitia & fide, de ceteris denique rebus, quibus ho-

minum genus ad bene beateque vivendum excolatur. Atque illi ipsi, qui hodie, in Gallia praesertim & Britannia, ut suum & aliorum otium fallant, nos libris de morum doctrina scriptis prope obruunt, quid, quaeso, magnopere afferunt, quod in Socraticis libris non multo rectius atque elegantius tradatur?

Graeci igitur sapientes qua ratione hominum mores ad honesti decorique curam & omne genus officii conformarint, fatis a Vobis cognitum arbitror, Auditores. Reliquum est, ut, quibus legibus, moribus, disciplinis respublicas temperarint, quam poterimus brevissime, explicemus. Hic rursus Pythagoricorum virtus ac prudentia multiplici gloria eluxit, quippe quorum haud pauci & rerumpublicarum clavum tenuerunt, & civitates salutaribus institutis fundarunt. Quanquam nec in ipsa Graecia defuerunt ea aetate, qui Politicam sive civilem hanc prudentiam, si minus docendo scribendo, at certe republica domi forisque tractanda sic exornarent, ut nihil admodum ad perfectionis laudem deesse videretur. Sponte vobis, vel me tacente, illustre Solonis nomen succurrit, prudentissimi Atheniensium legislatoris, & septem Sapientum numero habiti. Graeciae vero civitates quam egregiis legibus temperatae fuerint atque excultae, quis tandem majus illustriusque testimonium desideret eo, quod illis Romani, quantis opibus, imperio & rerum gestarum gloria, tanta gravitatis & recti iudicii laude praestantes, publice perhibuerunt? Horum enim jussu, post exactos reges, tres legati

in

in omnem Graeciam profecti sunt, ut tum inclitas Solonis leges, tum aliarum civitatum mores institutaque cognoscerent, & descripta domum asportarent. Ex quibus maximam partem conflatae sunt Leges XII. Tabularum, quarum tanta & fama est, & in veteri jure Romano cognoscendo utilitas. Sunt igitur duodecim Tabulae fons omnis publici privatique juris: duodecim Tabularum fons Graecorum leges, Atheniensium maxime. Est autem illa Regum & principum virorum administra & comes, Politica, primum a Platone, mox ab Aristotele, ad justam disciplinae formam revocata. Quorum posterior si nullum aliud ingenii monumentum condidisset: extant autem plura singulari sagacitate & exquisita diversissimarum rerum scientia confecta, quae ejus famam satis tuentur: folis aureis de optima reipublicae institutione libris nomen suum ad immortalitatis memoriam consecrasset. Sed cavete hic vobis doctorem umbraticum animo fingatis, abdentem se literarum latebris, & gravi cum supercilio Regibus principibusque viris, quos nunquam frequentarit, leges scribere ausum. Etenim politissimi vir ingenii in aulae luce ac splendore vixit, maximis omnis memoriae regibus, Philippo & Alexandro summa familiaritate conjunctus, multumque versatus cum ministris & adjutoribus consiliorum. Ecquem igitur putetis, vasserimas aulicorum artes, arcanasque, quibus regna administrantur, rationes vel indagasse sagacius, vel tenuisse rectius, vel literis prodidisse accuratius? Per-

aspexit nuper, & quidni perspiceret is, quem propter singulare mentis acumen omnisque pulchri sensum inter praecipua hujus seculi ornamenta referas? perspexit igitur operis praestantiam Illustris Montesquieu, & plura inde in eximium de Legum causis librum derivavit, quam fortasse credant priscarum literarum ignari.

Susceptae materiae ordo jam me ad illud Graecorum studium ducit, quod in rebus naturalibus scrutandis explicandisque collocarunt. De quo antequam dicere instituo, pauca generatim atque universe mōnendā puto. Gravis quaestio est, & variis discrepantium inter se doctorum hominum agitata contentionibus, plusne Veteres ingenio & honestissimarum artium scientia valuerint, an recentiores? Nec temporis hujus est, nec instituti, quibus quisque rationibus, quam sequeretur, opinionem confirmarit, ordine referre. Utrinque certe magis cupide animoseque disputatum est, quam solide & vere. Exortit tandem viri sunt ab omnium partium studio alieni, in quibus & summa fuit judicandi vis, & summa meritis amplificata auctoritas, qui litem, magno bonarum artium damno indies gliscentem, sic dirimerent, ut antiquitati palmam tribuerent in disciplinis iis, quae ex apertis cognitisque fontibus hauriendae, sola ingenii sollertia perficiantur: contra, recentiori aetati in iis, quae ex abditis naturae penetrabilibus observandi diuturnitate, & longa experimentorum eruantur serie. Quae cum ita sint, quis non

videt, Veteres a recentioribus in Physicis & plerisque Mathematicis, quae longioris aevi diligentia constant, longe multumque superari? In quo tamen vituperare antiquitatem, & contemnere, quod multos facere videas, sive stultitia est, sive iniquitas, sive utrumque. Nisi forte quis etiam Physicis, qui nunc sunt, obtrectandum putet, quod non eosdem, quos qui post mille annos futuri sunt, in arte sua progressus fecerint. Verum tamen ingenue fatendum est, Graecos omnes, ne Leucippo quidem & Democrito exceptis, qui Physicorum longe principes numerantur, in hac naturae scientia conjecturis tribuisse nimium, experimentis parum. Quod idem institutum, gravi praeclarae hujus doctrinae detrimento, Physici deinceps secuti per multa secula tenuerunt: donec Baco Verulamius, cui illorum, qui de Philosophiae & laudandarum artium studiis bene meriti sunt, antepono neminem, comparo paucos, naturae speculatores a vano conjectandi studio ad ipsam naturam observandam, factisque periculis exquirendam revocavit. Quamquam ad Veterum excusationem, non deest, quod dici possit. Nondum enim oculus arte adjutus erat, nondum inventa artia, quam vocant, pneumatica, nondum denique tot alia sensuum manuumque adjumenta comparata; sine quibus, fallitur, qui se in naturae cognitione multum profligaturum putet. Neque tamen aliquis nobis occurrat sic, ut dicat, ex his tam praeclare inventis, quae modo commemoravimus, quantum

tum recentiores antiquioribus ingenii vi praeferant, vel liquidissime apparere. Non est, non est profecto, in quo horum sagacitas se valde efferre atque exultare possit. Fere enim, nescio quo fato, accidit, ut maxima quaeque & utilissima hujus generis inventa casu potius, quam ullius sollertia, in lucem proferantur. Profecto mirum est, Auditores, qua ratione fortuna mortalium ludat industriam. Nam quod acutissimi homines, contritis in quaerendo aetatibus suis, invenire non potuerunt, illud saepe bardus aliquis Monachus, aut si quis est consimili stupore, nullo reperit negotio. Graeci vero quanquam ab us, quae dixi, praesidiis imparati, Physices disciplinam inchoasse potius, quam absolvisse, putandi sunt: tamen in multis nec levis momenti rebus facem aetati nostrae praetulerunt. Nam coelestium corporum quae sit vis centripeta, quae centrifuga, haud leviter ab illis adumbratum est: sphaerica telluris figura iisdem fere, quibus hodie, rationibus demonstrata: maris denique aestus, ejusque causae eodem, quo nunc, modo explicatae. Alia sciens praetereo.

Haecenus de Graecia philosophiae inventrice. Nunc de disciplinarum Mathematicarum ortu & incremento nobis differendum est. Vetus opinio est, jam inde a Thaletis ducta temporibus, tum numerorum scientiae, tum Geometriae, tum denique Astronomiae incunabula apud Chaldaeos Aegyptiosque esse quaerenda. Ergone Graeci philosophiam invenire potuerunt, Mathesin non potuerunt? Ergone ingenia illa, quae

quae optimis artibus excogitandis alerentur, aliquando torpuere obtusa? Equidem neque laudem, barbaris gentibus ab ipsis Graecis sponte ac liberaliter tributam, in dubium vocem; nec illis, qui tot propriis bonis abundant, affingam aliena. Hauserint inde Graeci prima harum artium elementa; quae quam rudia, tenuia atque incondita fuerint, non aliunde rectius, quam ex eo, quod Diodorus Siculus narrat, intelligi potest. Negat enim scriptor clarissimus Chaldaeos illos, quibus tantum in hoc genere tribuitur, solis deliquium praedicere & ad certum tempus revocare ausos fuisse. Egregiam sane Astronomiae scientiam & fama tam illustri & pervagata dignam! Graecis, Graecis, inquam, nominatim Thaleti Milesio, illa gloria servata fuit, ut primi eclipses supputarent, stupentique vulgo praedicerent. Verum quantumcunque tandem fit, quod barbarorum ingenio debeat, Graeci certe ita illud & amplificaverunt & exornarunt, ut ipsi demum veri Mathematicarum disciplinarum inventores dici haberique possint. De Arithmetica quidem quam praeclare meriti sint, quid multis commemorem? quorum industria non vulgaris tantum, sed analytica etiam, quam hodie Algebram vocitant, nobis est comparata. Atque hic inveteratus prope error ex hominum animis evellendus est, quo Arabes nobilis hujus subtilisque artis factores ac parentes ferunt. Quod si omnia vetustatis monumenta, quibus pulcherrimum inventum Graecis vindicari possit, fatali illa librorum

stra-

strage intercidissent: tamen hanc analyticam numerandi rationem, aequae ac reliquam Arabum eruditionem, ex Graecis fontibus repetitam crederemus. Jam vero cum superest Diophantus Alexandrinus, vir longe acutissimus, qui se principem Analyticae Arithmeticae inventorem & dicat & re ipsa probet: tamenne Arabibus, quod per vim & ambitionem interverterunt, tanquam proprium tribuimus?

Pari studio Graeci, & vero etiam vehementiori, rationes ducti in pulvere radii demonstrarunt. Certe si immortalia eorum in Geometriam merita figillatim persequi instituerem, vox me citius aut dies, quam materia, deficeret. Ecquis vestrum est, Auditores, qui in hujus doctrinae adyta penetrare cupiens, non Euclide usus sit mystagogo? De quo illud mirabile ad laudem ac prope singulare praedicatur, qui ejus placita vel in dubium vocarit, vel erroris convicerit, per tam immensi temporis decursum adhuc repertum esse neminem. Euclidem brevi post excepit is, quem aetatis suae Newtonum dixeris, Archimedes; qui, quantum Graeci ceteris nationibus ingenii gloria antecelluerunt, tantum Graecos omnes incredibili mentis vi & celeritate anteivit. Namque universam Mathesin felici industria persecutus, obscuris lucem, dubiis fidem attulit, atque hanc tam insignem laudem infinita novorum inventorum multitudine cumulavit. Geometriae vero scientia sic exceluit, ut in ejus libris jam vestigia sublimioris, qua aetas inprimis nostra gloriatur, Geometriae haud le-

vi.

viter impressa appareant. Archimedi tum alios, si libet, adjicite, tum inprimis praestantem arte sua hominem, Apollonium Pergaeum, qui primus omnium, quantum scimus, latentes antehac & obscuras Conicarum sectionum proprietates in lucem protulit, & scienter declaravit.

Major ex coeli & siderum observatione in vitam humanam redundat utilitas, quam ut a Graecis negligi spernive potuerit. Itaque nullus fere ante Socratem aliquo nomine extitit philosophus, qui non siderum magnitudinem, intervalla & meatus, quanta posset diligentia, anquirenda existimaret. Pythagorici inprimis, quod summa vigilantia coelum spectarent, summis in coelum laudibus feruntur. Ex qua nobilissima familia Philolaus, si quis alius, commemorandus est, qui princeps solem in universi centro sic collocavit, ut ipse circa axem rotetur suum, planetae autem omnes circa ipsum orbis rotundis moveantur. Cujus sententiae primum auctorem cum antiquarum expertes literarum Nicolaum Copernicum jactarent, Ismael Bullialdus, vir eximius, qui, raro exemplo, ad Astronomiae laudem politioris humanitatis decus adjecerat, inventi tam praeclari gloriam rursus Philolao vindicavit. Ita non pauci hodie, praesertim ex illis, qui in compendii alicujus angustias compacti & conclusi sunt, quae ante plura jam secula veterum scriptis sermonibusque celebrata reperiantur, pro recens inventis venditant, majorine imperitia, dicam, an insolentia & vanitate.

Sin-

Singulos vero, quorum opera & labore Astronomia creverit, si enumerarem, quem tandem exitum oratio nostra inveniret? Mitto igitur Eudoxum Cnidium, mitto Metonem Atheniensem, mitto Aristarchum Samium, mitto denique tot alios & meritis suis & aliorum praeconio nobilitatos. Nec tamen Archimedes hic praetereundus est vel ob eximiam sphaeram ab ipso inventam, in quam solis, lunae, & quinque errantium motus sic illigaverat, ut celeritatis & tarditatis rationem, quam conversionibus suis tenerent, felicissime imitaretur. At enimvero superiorum Astronomorum omnium luminibus multum offecere duo excellentes viri, & ad siderum scientiam amplificandam, atque in justum artis habitum cogendam, nati factique, quamvis aetatum disjuncti intervallis, Hipparchus & Claudius Ptolemaeus: quorum prope innumerabilibus observationibus inventisque Astronomia plus incrementi cepit, quam vel superioribus seculis cunctis, vel pluribus deinceps seculis. Nolite tamen putare, Auditores, me vel tam ineptum antiquitatis admiratorem esse, vel tam iniquum recentioris industriae existimatorem, ut veterem Astronomiam cum novae hujus splendore ullo modo comparandam ducam. Erudita illa Graecorum gens ultra, quo progredieretur, vix habuit, tum aliis causis impedita, quas hic referre nihil attinet, tum omni fere suppellectile, quae sideribus observandis inserviat, destituta. At quot & quales hodie opportunitates habemus! quantam
omnis

omnis generis instrumentorum copiam! Quo magis saepe numero veterum sagacitatem admiror, qui, quae recentiores tuborum ope cognorint, eadem, tanquam divini, rara & singulari ingenii vi conjecerint. Democritus certe tot seculis ante natum Galilaeum docuerat, galaxiam non nisi ex infinita exiguarum confertarumque stellarum multitudine constare. De Lunae vero natura, phasibus, maculisque complures veterum, absque oculo arte adjuto, eadem, quae recentiores coeli siderumque spectatores, tradiderunt.

Cum omnes omnino artes, quibus vitae humanae commoda adjuventur, & ortum suum Graecis debeant, & incrementa, quid mirum est, si Mechanica, cujus usus latissime patet, eorundem ingeniis exculta egregium in modum fuerit ac perpolita. Archytam Tarentinum, accepimus, non tantum machinas, quae inspectantes stupore defigerent, effinxisse, sed & primum omnium accuratam illarum construendarum rationem literis explicasse. Inter omnes autem, quos prisca aetas tulit, Mechanicos maxime eminent Archimedes ille ad miraculum usque ingeniosus. Qui cum Syracusae gravissima obsidione a Romanis premeretur, quod ingentium copiarum robur vix efficere potuisset, id effecit unus, patriam urbem per tres annos machinis bellicis, quas summa solertia excogitasset, ab hostium irruentium vi defendens. Idem eodem tempore Marcelli classem mirabilium illorum speculorum ope exussit, simulque nobis do-

cumentum dedit, Optice ad quantum culmen fuerit a Graecis provecta. O! civem egregium, nec unquam satis laudandum, cujus ingenium patriae tanto praesidio fuit, quanto ornamento. Extulit ceterior aetas multos excellentesque Mathematicos; sed ex quo patria fructum tam amplum ceperit, extulit neminem. Hospes fit, oportet, & peregrinus in Graeca historia, quem non saepe tot tam varii generis tormenta bellica, arietes, testudines, helepoles, turres, aliaque incredibili sagacitate reperta, in admirationem rapuerint. Nihil jam dicam de artificiis, quae ex eadem machinali doctrina ad multiplices hominum usus, tum necessitatis, tum delectationis causa, uberrime effloruerint.

Mechanicam ars illa, quae aedificandi leges dat, arctissima cognatione attingit: cujus quam exquisita scientia Graeci praediti fuerint, vel ex Graecorum architectorum commentariis, quos Vitruvius in compendium misit, in unumque corpus perite conflavit, satis cognoscere potestis. Sed quanto hoc clarius & luculentius ex magnificis illis monumentis, quae vel omnium rerum confectrix aetas, vel Saracenorum furor & immanitas reliqua fecerint, intelligi potest! quibus, quamvis misere habitis, contemplandis admirandisque eruditorum peregrinatorum oculi animique nunquam fatiantur. Itaque nulla hodie in cultiori, qua patet, Europa gens est, quae non Graecis hac in arte principatum deferendum ducat. Ac peritissimi quique aetatis nostrae architecti pulcros sese
bea-

beatosque judicant, si quid imitando, quod proxime ad Graeci praestantiam operis accedat, effingere queant.

Sed quo plura Graecorum inventa refero, eo magis mihi crescit materia dicendi. Etenim nihil adhuc dixi de Geographia, nihil de Gnomonica, nihil de Hydraulica, nihil denique de Musica, quae & ipsa cum olim Mathesis pars esset, insignem Mathematicorum opem & auxilium experta est. Neque a proposito alienum foret, de nobilissimis artibus, Pictura & Sculptura hic differere: in quibus laudandis quantum se jactare nostra posset oratio! Quid enim signorum habet aetas recentior, quod cum antiquitatis Graecae pignoribus comparatum non fordeat? Sed haec omnia pro materiae dignitate explicare, temporis, quibus concludor, angustiae vetant. Neque tamen ita properandum est, ut praeclarissimam illam humanae vitae sospitam & conservatricem, Artem Medicam, cujus ope cum maxime indigeo, silentio praetermittam. Haec, ut reliquae artes, a rudibus exiguisque profecta initiis, tandem per multos gradus pervenit ad Hippocratem, divinum hominem, immensa omnium, quae ingenio continentur, artium scientia praeditum, & naturae observatorem tam diligentem tamque accuratum. ut & alios fallere, & ab aliis ipse falli nesciverit. Hic simplicissimam & naturae consentaneam medendi viam ingressus, brevi salutarem artem ad summum decus provexit. At illa Hippocratis semita, quae sola ad humani generis

salutem duceret, quam paucorum notata est vestigiis! Brevi neglecta obsolevit tradita ab eo medicinae excolendae ratio: In certae experientiae locum philosophicae argutiae successerunt: Jacuit ipse hujus artis parens ac princeps: circulatores atque anilium nugarum institores in coelo fuerunt. Sed tandem divinitus excitatus Hermannus Boerhavius, alter Hippocrates, quo vix quisquam hanc Academiam, ipsumque nomen Batavum majori illustravit gloria, summum illum Coorum herosa in pristinam dignitatem restituit, ejusque studium & oratione, ex hoc ipso loco habitá, & multo magis exemplo suo, sic artis salutaris studiosis commendavit, ut jam universa fere Europa se ad Hippocratis auctoritatem contulerit.

Atque ita potiorum artium originem, quanta potuimus brevitate usi, enarravimus. Restant deliciae illae nostrae & amores, liberalissima humanitatis studia: in quibus veteres illi Graeci omnium consensu gentium vere regnant ac triumphant. Quem enim ulla natio poëtam protulit, qui cum Homero; quem oratorem, qui cum Demosthene; quem historicum, qui cum Thucydide sit ullo pacto comparandus? Latium solum ea edidit aluitque ingenia, quae Graeciae gloriam prope in discrimen vocarent? Sed quis Graecis Latinos opponat, qui quem habent ingenii cultum, a Graecis ad se traductum esse, ingenue fatentur? Aegre ab hoc loco, & ad fructum uberrimo, & ad voluptatem suavissimo, discederem, nisi jam
mi-

mihî harum literarum quotidie celebrandarum facultas oblata effet jucundiffima & maxime animo exoptata meo. Quod immortale beneficium cum a Vobis, Ampliffimi Proceres, in me profectum fit, Vos, par est, fuma veneratione, Veftris in rempublicam & bonas literas meritis debita, a me compellari. Omnino tam illuftram prolixae erga me voluntatis Veftrae fignificationem dediftis, nihil ut jam aliud mihî omni vita cogitandum agendumque fit, nifi qua ratione poffim me tali ac tanto beneficio dignum praefare. Ex quo quidem tanto uberior laetitiae fructus ad animum meum pervenit, quod eo femper meorum fuma votorum rediit, ut mihî juventutem ad illarum artium, quarum ipfe amore flagrabam, honeftiffimum ftudium erudire publica auctoritate liceret. Quo me nec majus nec pulcrius reipublicae munus afferre poffe, tum ipfa ratio mihî perfuaferat, tum veterum auctoritas fapientum. At enim infigne illud, quo animus effertur, gaudium non mediocriter conturbat arduae, quam capeffo, provinciae contemplatio. Nam in qua tandem Mufarum fede publici doctõris partes agam? Nempe in ea, quae eximiiis femper in quocunq; disciplinarum genere magiftris floruit, in hoc vero humanitatis ac literarum ftudio non nifi fummis. Verum enimvero fupereft, atque utinam diu fuperfit, ftudiorum meorum per duodecim annos dux & auctõr fideliffimus; qui fi mea que omnia confilio fuo moderari perrexerit, non efl, quod hujus difficultatem muneris, quantumvis

gravem, magnopere pertimescam. Ceterum sentio magis, Viri Illustrissimi, quam immensum quiddam & infinitum sit, quod Vobis debeam, quam verba, quae munificentiae Vestrae magnitudinem exaequent, reperio. Sed quid opus est exquisitis gratiarum formulis, ubi factis & re ipsa gratus animus declarari multo rectius potest? Sic igitur habete, me, quoad vixero, omnem curam, operam, laborem in id collaturum, ne quid unquam Academia Vestra vel detrimenti vel dedecoris ex me cepisse videatur. Cujus diligentiae meae ut Vos quam diutissime testes & spectatores habeam, ex animo precor.

Vos vero cum intueor, Viri Clarissimi, qui magna cum ingenii gloria divinas humanasque literas profiterimini, quanta me voluptate perfundi existimatis? Vestrum enim haud pauci mihi non modo viam, quae ad solidiorem eruditionem duceret, praeiverunt, verum etiam tot tam luculenta beneficia apud me collocarunt, ut, si illorum memoriam non summa religione conservem, nefarie peccasse censendus sim. Jam cum docendi munus, cujus fausta, ut spero, auspicia capio, me arctius, quanquam dispari ordine & loco, sed arctius tamen Vobiscum conjungit: etiam atque etiam peto a Vobis & contendo, primum, ut, si quando erravero, prudentia me Vestra comiter in viam reducat; deinde ut amicitiam eam, cujus per complures annos fructum cepi jucundissimum, integram mihi atque illibatam conservetis. Equidem nullum officii genus, quo Vos mihi devin-

ci-

cire possim, temere praetermittam; &, quando ingenio atque eruditione Vobiscum certare temerarium est, & supra vires meas, fide, animique integritate, quae nullo oblinatur fuce, Vobiscum certabo.

Te vero, Vir summe & omni laude cumulate, Tiberi Hemsterhusi, ut nominatim appellem, Tuorum in me meritorum postulat magnitudo. Nolim virtutibus Tuis, quas mirari, quam laudare facilius est, ambitiosius commemorandis, pudori ac verecundiae illi, qua non minus, quam immensae eruditionis gloria praestas, importune vim afferre. Dabis tantum hanc mihi veniam, ut grati animi sensus explicans, quanta possum voce testificer, me plus, quam Tibi, mortalium debere nemini. Nam qui sum, quantuscunque sum, ex disciplina Tua profectus sum. Hanc ipsam vocem, nisi Tu eam praeceptis Tuis conformasses, quis unquam dignam, quae ex hoc audiretur loco, existimasset? Etsi igitur omnia, quae homini ab homine praestari possunt, mihi, ut qui maxime, praestitisti: est tamen aliquid amplius quod mihi a Te tribui velim. Nimirum sic me quotidie consiliis monitisque Tuis institues, ut non ego, verum per me Tu erudire studiosam juventutem videare. Quo uti nihil ad publicam utilitatem potest esse accommodatius, sic laudem meam illustrabit potius, quam obscurabit.

Tandem Vos etiam adloquor & saluto, Nobilissimi Commilitones, spes patriae, flos juventutis ex

humanissimis gentibus politissimisque delibate. Vestra res hic agitur. Vobis, Vobis combibendi sunt limpidiissimi illi Graeciae fontes, ex quibus quicquid est optimarum artium longe lateque dimanavit. Theologia sola augustiorem ortum habet, quippe ex coelo ad collustrandas mentes nostras divinitus profecta. Verum cum novi Foederis promulgatio Graeco sermone confecta sit, ne ad ejus quidem intelligentiam alius aditus est, nisi per Graecarum praesidia literarum. Itaque si nulla alia ex his literis speranda esset utilitas, illa tamen, quam dixi, ratio sola satis magnam vim habere deberet ad animos vestros mirabili illarum amore inflammandos. Incumbite igitur ad hanc tantam tam praeclaram laudem, ut facitis, meque, si tanti videar, studiorum vestrorum vel ducem capite, vel adiutorem.

ORATIO

DE

DOCTORE UMBRATICO.

Cum ante quadriennium eoque amplius ex hoc illustri atque edito loco, auspicii causa, verba facerem, et si animo non mediocriter conturbabar, tamen me erigebat sustentabatque ipsius muneris, tum mihi delati, cogitatio, quod non tam disertam & rectorum artificijs expolitam orationem, quam nudam argumenti e Graecis literis hausti enarrationem postulabat. Hodiernus autem dies majorem mihi curam & sollicitudinem injicit. Etenim non satis est, locum minus tritum, & ab Historiarum tradendarum munere non alienum, ex vetustatis memoria depromere, nisi hic idem omnibus verborum sententiarumque luminibus ita frequentetur, nemo ut unus, quin Eloquentiae etiam Professio in loco posita sit, in dubium vocare possit. Verum multo vehementius commoveor & loci, in quem prodeo, splendore, & muneris, quod auspico, amplitudine & gravitate.

Est haec propria & perennis hujus Academiae gloria, illustrari magnis in omni doctrinarum genere viris, in hac autem humanitatis disciplina sine exemplo maximis. Nam ex quo ille inprimis, omnium, quotquot fuerunt, aut fortasse futuri sunt, Literatorum princeps, Josephus Scaliger, Batavam gentem incorrupto veritatis & elegantiae, quae priscis Graecorum Latinorumque monumentis continetur, gustu imbuit, hujus Academiae fasti, quot humaniorum literarum Professores, totidem prope heroas ostendunt. Omnes ne commemorem, quis ignorat Dan. Heinsii, Jo. Fred. Gronovii, Jac. Perizonii & P. Burmanni consecrata ad omnem posteritatis memoriam nomina? Adhuc, non dicam in animis, sed paene in oculis nostris versatur recondita Vir eruditione, & de laudandarum artium studiis praeclare meritis, quem nuper acerbo funere extulimus, Franciscus Oudendorpius. Talium virorum partes cum excipiendae sint, nemo est, quantumvis ingenii & doctrinae copiis affluat, quin se sacro quodam horrore corripit sentiat, nedum ego, qui tantae rei facultatem ut assequerer, optavi quidem semper, assecutum me esse, nunquam existinavi. Neque haec tenuitatis meae conscientia linguam tantum, per se satis infantem, debilitat, sed omnem etiam laetitiae, ex novo honore hauriendae, sensum, si non excutit ex pectore, hebetat certe atque obtundit. Verum enim vero demissum animum allevat Vestra, Ornatissimi Auditores, de me spes & opinio, quam ore vultuque

que ad festivitatem composito significatis: recreat imprimis atque confirmat honorificum sapientissimorum Academiae Moderatorum de me iudicium, cui eo minus diffidere par est, quo longius & humilis praesentatio abfuit, & blanda munerum conciliatrix, gratia. Etenim, quae singularis summorum virorum est prudentia, non temere me in hunc altiorem locum pro-
vexerunt, sed Graecarum literarum praelegendarum provincia mihi demandanda, per quadriennium virium mearum periculum fecerunt. In qua administranda cum me talem gessissem, qualem maxime voverunt, idoneus illorum iudicio visus sum, cui publicam Historiarum & Latinarum literarum disciplinam delegarent. Nec ignorabant illi, Graecarum Latinarumque literarum studium nuper se, quorundam hominum inertissima segnitie, scidisse, ut, quae olim unae eademque, nunc duae prope diversae artes esse videantur. Sed cum iidem praeclare didicissent, has literas ipsa natura & genere ita colligatas implicatasque teneri, ejusdem ut sit dementiae, Latinas a Graecis divellere, & navim communem cum socio dividere, verissime statuerunt, tanto quemque meliorem esse Latinarum literarum magistrum, quanto meliorem Graecarum, & tanto meliorem Graecarum, quanto meliorem Latinarum.

Jam praetervectus scopulum, in quo ne pudor meus offenderet, verebar, liberiore magisque soluto animo ad dicendi argumentum accedo, quod, ut spero, bonum omen novi honoris auspiciis faciet,
erit.

eritque huic loco & tempori accommodatum. Omnium fere, in simili munere adeundo, orationem vel in literis commendandis, vel in causis, cur illae labantur & ad interitum vergant, inquirendis video consumi. Quas quidem causas cum alii aliunde repertant, hi vehementius invehuntur in juventutis desidiam & molliem: illi parentes objurgant, qui ad ambitionis vanitatem, & quaestus humilitatem referant omnia, ad cultum ingenii nihil: hi ingens, quod nuper exarsit, vernacularum linguarum excolendarum studium Graecas Latinasque literas e medio pellere indignantur: illi denique bonas artes, potentium virorum patrocinio orbatas, sic concidisse, graviter conqueruntur. Vere omnes ac merito: quis neget? At mihi in hanc cogitationem incumbenti, quicumque in hoc argumento copiosissime sunt diligentissimeque versati, visi sunt praecipuam, quae literarum fundum affligit, calamitatem vel plane transisse, vel leviter attigisse, sive quod ejus rei explicatio aliquid invidiae habitura videretur, sive quod semet ipsi imprudenter traducere nollent. Profecto, quae vulgo Musis infesta creduntur omnia, non tantam melioribus literis pestem afferunt, quantam multorum, qui se humanitatis magistros dici haberi que volunt. Ili enim cum praeclaram juventutis indolem absurda, & nullo consilio temperata, disciplina corrumpunt, & felicia naturae semina, quae fovere & excitare deberent, extinguunt, quid, quaeso, aliud agant, nisi ut ipsum humanitatis studium

illum in perniciem vocent, teterrimamque barbariem reducant? Vere igitur Petronius Arbiter omnem liberalis doctrinae, imprimis eloquentiae, in deterius lapsae culpam confert in *umbraticum Doctorem*, qui ^{2,4} *juvenum ingenia delet*. Juvat, quam Petronius leviter perstrinxit umbratici doctoris disciplinam, in hoc eruditissimorum hominum conventu explicare uberius, praesertim cum illa examinanda, quam ipse viam ac rationem docendi tenendam putem, simul significare ac declarare possim. Qued dum facio, quaeso a Vobis, Ornatissimi Auditores, ut me, sicut facere instituistis, benigne attenteque audiatis.

Etsi plerique mortales insito quodam lucis & celebritatis studio ducuntur, multos tamen in literarum studiosis reperietis, qui sive naturae morositate, sive superbia, & aliorum contemptu, sive nimia literarum aviditate, sive quacunque alia causa, in musei umbra ita se literis abdant, ut reipublicae lucem, hominumque consuetudinem fugiant, nec quicquam, quod ad communem fructum & utilitatem pertineat, in adspectum producant: qui inde a Latinis *umbratici* sunt appellati. Hi postquam se ab hominum commercio segregarunt, ceteris hominibus nulla re similes esse volunt, sic demum, stulte credentes, se graviolem augustioremque speciem habituros. Vultus est tetricus & truculentus, ridiculus incessus, abhorrens a more communi corporis motus, vestitus imunda illuvie squalens, ut non homines diceret, sed hominum terriculamenta. Quodsi forte ex umbraticis

braculis suis in honestioris conventus lumen protrahantur, tum vero quasi in sole caligant, anxie trepidant, nec, ut ingenuos homines decet, oculos attollere audent. Ex hoc infano solitudinis studio, primum, animus, si ante integer fuit, contumaciam arrogantiamque contrahit. Nam ut infantes, quibus nulli obtigere collutores, contumacissimi esse solent, sic umbratici homines, ab omni convictu consuetudineque civili remoti, cum nunquam vel monendo, vel castigando, ad humanitatem sint comitatemque revocati, duros, difficiles, & prope intolerabiles se aliis praebent. Cumque in illa vita solitaria, qui plus ipsis sapiat, videant neminem, opinionis & assentationis errore se solos inter mortales sapere, se solos pulchros beatosque esse putant. Porro in istis latebris sensum, qui communis dicitur, ita perdunt, ut, si alius, atque de literis, sermo cum ipsis instituat, vix muliercularum ludibrium effugiant. Talis denique eorum animis stupor ab obscura vivendi ratione offunditur, ut, quid in quaque re verum, pulchrum, & decorum sit, sentire nullo modo queant. E decori praesertim neglectu innumerabiles existunt ineptiae, quae per omnes vitae partes vagantur. Hoc Pedantismi vitium (utamur enim Gallico verbo, cum in Latina lingua satis aptum huic rei nomen non invenimus) hoc igitur vitium tam late patet, nullus ut eruditorum ordo sit, quem non ejus contagio levius gravius infecerit. Sed, ut verum vel invitus fatear, maxime hoc malo laborant ii, a quibus omnem
de-

decoris, pulchritudinisque sensum, ipsam denique amabilem humanitatem expectaretis, propterea quod literas, quae ab humanitate nomen habent, profitentur. Quid ergo? an humanissimae literae, quae mores emollire, & feritatem animis eximere dicuntur, quicumque illas colunt, feros atque inhumanos reddunt? An veteres scriptores, pleni venustatis, gratiae, leporis, ut quisque familiarissime cum iis versatus est, ita illum ineptum, agrestem & inficetum a consuetudine sua dimittunt? Minime vero. Unde igitur hujus rei causam ducamus? Nempe haec humanitatis disciplina, primum, rerum magnitudine & varietate tam ampla est, & per tot antiquitatis monumenta dissipatur, ut, nisi quis divino praeditus sit ingenio, remotus plerumque ab oculis populi, omne otium tempusque in ea discenda contereere debeat. Quo umbratili otio cum quidam ita capiantur, ut, Timonis instar, ab omni humana societate abhorreant, sensim inde mores contrahunt, quos dixi. Deinde hae ipsae literae, quanquam maxime elegantia & suavitate censentur, habent tamen hic illic spinas vepresque, non illas quidem a scriptorum ingenio, sed a barbari temporis inscitia & corruptela. In quibus senticetis cum isti, nescio qua mentis pravitate ducti, libentius defideant, quam in laetis amoenisque viridariis, necesse est ingenium etiam exasperari, & velut horridum hispidumque reddi. Huc accedit insanum minutiarum studium, quod proprium est litteratoribus otiosis. Gerris enim crepundiisque tractan-

tandis animus ad eam humilitatem abjicitur, ut nullius, nisi levis, minutae, & puerilis rei cogitationem fuscipere possit.

Jam satis bene cum literis, earumque studiosis ageretur, si tales lucifugi suum modo ingenium perversa studiorum ratione corrumpere. Sed cum juvenilis aetas iis potissimum erudienda tradi soleat, eadem perveritate juvenum ingenia ad altum surgentia delent. Etenim falsa scientiae opinione inflati, non se accommodant infirmis ingeniis, sed, ut supra vulgus sapere videantur, eruditionem venditant, docendo difficultates augent, & angustas puerorum mentes praeceptorum farragine opprimunt & suffocant. Ita fit, ut adolescentuli animum despondeant, & quas nondum cognovere literas, odisse incipiant. Dandum esse aliquem huic aetati ludum, quo animus remittatur, indulgendum interdum & connivendum levioribus peccatis, una & consentiens prudentum virorum vox est. At hic de umbra doctor semper est

*Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero:*

semper in ore habet illud in scholis adeo decantatum: *o! tempora, o! mores.* Sed ut faciles simus, & hanc tristitiam ac morositatem feramus, quis immanem in puerorum terga faeviendi consuetudinem ferat? Vix alia res est, mihi credite, quae majorem optimarum artium studiis calamitatem importet. Ac-
ci-

cecidit enim nescio quo iniquo literis fato, ut plagosi Orbilii illis potissimum, qui ingenii praestantia literis aliquando ornamento essent futuri, omnem discendi amorem excutiant. Frustra quis erectioris indolis juvenes, tali contumelia affectos, ubi semel scholas reliquerint, revocet ad veteres scriptores iterum evolvendos: quippe cum ipso Ciceronis aut Virgilii nomine redit tristis imago immisericordis paedagogi. Quid jam dicam de ridiculo horum magistrorum supercilio & fastu? Ferulam dum gestant, sceptrum regium se tenere opinantur, stolideque jactant, se Grammaticam, doctrinarum reginam, docere, secum & natas & morituras literas: erigunt denique tribunal, Scioppiano isti simile, ad quod summi viri, si forte in vocula syllabave lapsi sint, obtorto collo rapiantur. Atque utinam hanc arrogantiam, ceterasque scholasticas ineptias in scholis relinquerent, nec secum in vitam civilem ferrent! Sed, dum puerorum gregem ficta auctoritate continent, in eam consuetudinem adducuntur, ut extra scholam etiam eandem gravitatem affectent, vultumque minacem ostendant. Quibus moribus cum semet ipsi omnium contemptui exponant, tamen deplorant sortem suam, & graviter queruntur, se lepidorum hominum ludibrio vexari, congressumque suum, tanquam contactu contaminet, a viris illustrioribus vitari. Sed ut illi dignas moribus suis poenas luunt, sic iniquissimum est, paucorum ineptias vulgo ad universos trahi, ipsumque scholasticum ordinem, cujus quanta

H est

est utilitas in republica, tanta etiam dignitas esse debebat, in contemptum & invidiam vocari.

Cognovistis, Auditores Ornatissimi, doctorem umbraticum in leviori Grammatices studio: jam eum cognoscite in graviori.

Praeclare comparatum est more institutoque majorum, ut juvenus salutari Graecorum Latinorumque scriptorum tanquam succo mature imbuatur. Cum enim viri eximia mente & consilio praediti vidissent, non summam modo humani ingenii vim in Graecis Latinisque eluxisse, artesque omnes liberali homine dignas ab iisdem & inventas esse, & plene cumulateque perfectas, sed incredibiles etiam animi virtutes in eorum libris esse expressas: ex his fontibus omnem ingenii cultum, omnem solidiorem doctrinam, sapientiae porro ac prudentiae praecepta, & quod multo majus est, vitae bene instituendae exempla haurienda esse statuerunt. Horum igitur scriptorum interpretatione prope omne ejus, qui se humaniorum literarum magistrum profitetur, manus absolvitur. Sed has partes, nolite dubitare, quin omnium pessime tueantur ii, qui tota vita in umbra defecerunt. Nam, ut alia mittam, quis non intelligit, ne lucem quidem a tenebris magis differre posse, quam horum vespertilionum judicium discrepat a veterum scriptorum, quos interpretari conantur, sensu? Hi quidem eum omnem vitam in reipublicae luce, in bello, in foro, in legationibus, aliisque gravissimis civitatis muneribus transegissent, aut mores venustorum homi-

mi-

minum consuetudine excoluissent, simillima splendidae vitae monimenta literis prodiderunt. Nihil in illis humile, nihil putidum, nihil ineptiis fucatum, nihil quod scholae fordes redoleat: omnia lucent naturali pulchritudine, & singulari quodam splendore, quem magni & elati animi tanquam spiritus afflavit. Jam quomodo magistri, e latibulis extracti, juventutem ad talis pulchritudinis sensum acuent, quam nec sentiunt ipsi, nec, ut sentirent, unquam elaborarunt? Quomodo, qui omnes cogitationes suas in quisquilias abjecerunt, quid suaviter, acute, ventuste, magnifice dictum, secusve, sit, judicabunt? Mirum fortasse quibusdam videatur, quod dicam: sed verum esse, ipse experiundo cognovi. Saepenumero homines mediocriter docti, at bono praediti ingenio, & vitae humanae usu politi, quid in antiquis scriptoribus rectum, venustum, & admirabile sit, multo melius intelligunt, quam qui aetate in tenebricosis ergastulis conterenda, permagnam sibi eruditionem compararint. Gallica gens, ut ludis dedita scenicis, Tragicorum & Comicorum poetarum exquisitum judicium habere putatur. Ac vidi in ipso hujus gentis elegantiori sexu, non eruditas illas quidem de scholae more, aut ineptas eruditionis ostentatrices, quales Galliae Menander lepida fabula exagitavit, sed quarum praeclarus naturae habitus sola vitae elegantia esset excultus, vidi igitur, quae de Sophoclis & Euripidis dramatis, sibi tantum per versionem cognitae, longe verius judicarent,

rent, quam multi, quos cognoram, de schola literatores, qui omnes horum poëtarum versus memoria tenebant. Non illae quidem disputare poterant de loquendi formulis, de Atticismo, de metro Tragico, sed tanto melius intelligebant, qua ratione fabula esset contexta, quam apte nodi adstricti, & rursus soluti, quantum poëtae artificium in moribus exprimendis, quae sententiarum altitudo, qui animorum motus efficaces vel ad virtutis amorem, vel ad vitii odium concitandum. Vix ullus poëta est, qui lautioris generis & fortunae hominibus magis in deliciis sit Horatio. Cui tametsi nihil ad summam vel ingenii vel artis laudem deest, tamen, quod prae ceteris poëtis, magnis splendidisque viris comes haereat, imprimis tribuendum est mirificae illi urbanitati, quam ex Maecenatis, unius omnium politissimi viri, & vero ex Augusti aula, verissima omnis elegantiae schola, duxit. Hanc Horatii venustatem lucifugi, quos perpetuae lucubrationes stupefecerant, gustare non possunt: sed ingenio elegantes viri sentiunt eo acrius, quo magis versati sunt in luce commerciorum. Itaque verissimum credo id, quod mihi aliquando confirmavit vir generis splendore, & honorum amplitudine, incertum, an ingenii & doctrinae elegantia illustrior (*), cum diceret, se juvenili aetate Horatium ita trivisse, ut

omnes

(*) Comes Guil. a Bentink.

omnes ejus versus tanquam digitos suos nosset, sed exquisitiores ejus videres & lepores tum demum, cum honorum cursu ad mores hominum, regum imprimis & principum, cognoscendos esset delatus, penitus percepisse. Sed redeat oratio ad umbraticos doctores, unde deflexit. Ut humilis & angustus eorum animus est, ita humilem etiam de antiquis scriptoribus opinionem susceperunt. Nam quod bonorum, quae inde ad nos proficiscuntur, omnium minimum est, ut sermonis puritatem ex iis hauriamus, illi longe maximum & prope dicam unicum bonum censent. Itaque, missis rebus, quarum cognoscendarum causa veteres scriptores ab hominibus sanis leguntur, nihil nisi verba scrutantur, diligentia quidem adeo miseranda, ut, quoties vocabulum vel dicendi forma apud quemque scriptorem occurrat, serupulose ad calculos vocent. Ex quo luto si se erigant, ritus antiquos & fabulas ad ineptias usque consectantur. Non illi, legendis divinis Homeri & Virgilii carminibus, una cum poëtis animo efferuntur, & semet ipsi videntur majores fieri, non interiores ingenii & sapientiae opes quaerunt, sed in verborum cortice haerent, fabulisque cognoscendis delectantur. Ex quo fabularum studio ortae sunt vanae & ridiculae talium Grammaticorum quaestiones, veterum etiam ludibrio explosae: Quid Sirenes cantare sint solitae? quot Ulysses remiges habuerit? Quae nomina fuerint heroum in equo Trojano abditorum? An canes aluerit Cyclops? O! minutos

Lucret. Tiberius
70, 3

magistellorum animos! o! stultum laborem ineptiarum! lidem in Cicerone non id, quo uno vera ejus magnitudo judicanda est, vim eloquentiae, sapientiam vita, haud facile dixerim, an scriptis testatorem, animum denique omnium rerum prae patriae salute contemptorem, admirantur, sed festivam loquendi formularum copiam & varietatem. Et mirabimur, juventutis talibus magistris commissae animos, non ad magnificentiam ali & roborari, non ad veterum heroum exempla formari, sed potius deprimi ad frivolorum vanarumque rerum studium?

Hic quod diximus, umbraticos doctores maxime ritus antiquos venari, nemo ad antiquitatis contumeliam trahat. Quis enim, cui mens sana est, reprehendat studium ad utilitatem uberrimum, & ad suavitatem jucundissimum, sine quo nullus ad quemvis veterem scriptorem intelligendum aditus patet? Non morum, consuetudinumque vetustarum investigationem, sed praeposteram perversamque, qua isti antiquitatem excutiunt, diligentiam spernimus & repudiamus. Etenim neglecta illa antiquitatis parte, cujus perlate patet usus, in levibus nugatoriisque inquirendis versantur. Citius tibi explicabunt, qui Deus fuerit Ajus Locutius, quae Dea Cunina, quae Cloacina, quam quod sit discrimen inter jus Civitatis, jus Latii, & jus Italiae. Citius enarrabunt, quid Romani comedere & bibere soliti fuerint, quam qua ratione rempublicam temperarint. Itaque cupienti tibi aucti
lap-

lapſique Imperii Romani cauſas cognoſcere, animum explebit Montesquieuſius; hi praeclari antiquarii te inanem dimittent. Extitere quondam Ariſtotelis libri Πολιτειῶν, quibus CLVIII. Rerum publicarum originem, formam, leges, publicos privatosque mores explicuerat, divinum & admirabile opus, ut e fragmentis exiſtimare licet, quod plurium aliorum librorum, qui ad nos pervenerint, jactura redemptum vellem. Atque hoc tam grave damnum qui deplorent, multi ſunt, qui reſarcire conetur, nemo. Haec, haec digna eſt erudito & antiquitatis ſtudioſo homine materia, qua rite tractanda de civili diſciplina, atque adeo de genere humano bene mereatur. Contra paedagogorum ingeniis relinquendae ſunt infulſae de veterum calceis, annulis, fibulis, & poenulis compilationes.

At dixerit aliquis, ſi inficeti tenebriones in veterum libris nihil niſi ritus & formulas quaerunt, neque adeo vim & praeſtantiam, quae illis ineſt, mente & intelligentia conſequuntur, qui ſit, ut clafficos, quos vocamus, ſcriptores tam ambitioſe laudent, ſine modo crepantes coeleſte Platonis ingenium, Atticos ſales Ariſtophanis, admirabilem Ciceronis eloquentiam, beatam Livii ubertatem? Huic quod reſpondeamus, non alte petendum eſt. Nego illos de ſuo ſenſu, & de certa animi perſuaſione ſic judicare: negent omnes neceſſe eſt, qui eorum ſtuporem & ineptias cognorint. Quid igitur? Piſſacorum

rum instar voces, quas a primariis viris acceperint, reddunt, si forte imperitis persuadere possent, non minus se, quam Scaligeros & Casaubonos, quae tantorum scriptorum sit excellentia, tenere. Ac nescio, an priscis scriptoribus contumeliosum sit, ab istis cum laude commemorari. Nam qui a studiis nostris alieni, Demosthenem, ut hoc utar, aut Ciceronem talium magistrorum praeconio celebrari audiunt, statim sibi fingunt speciem abjecti, inepti & umbratici literatoris, quales sunt, qui eos laudibus ferunt. Unde fit, ut multi optimos antiquitatis scriptores istorum jejunitate metientes, ipsas ingenuas artes, quae inde ad nos manarint, respuant, ac pro nihilo ducant. Enimvero paedagogorum habes non est cum divinis viris communicanda. Jaceant magistelli: in coelo sint veteres heroës: rideatur paedagogica disciplina: in honore sint artes ab antiquorum ingenio ad nos profectae. Sed non satis est cerebrosis doctoribus, veteres comparato ad ostentationem studio laudare, nisi hanc laudem conjungant cum acerba ingeniosorum, quos recentior aetas tulit, scriptorum vituperatione. Etenim seculum, quo vivunt, illis adeo consensuisse videtur, nihil ut in ullo doctrinae genere, quod legi operae pretium sit, proferre queat. Nauseant ad Bossueti & Felonii eloquentiam: illepidos vocant lepores Molierii: fordet Cornelius cum Sophocle, Racinius cum Euripide comparatus. Fontanum vero ubi Phaetro longe praeferri audiunt, plane cerebrum sibi excuti-

pu-

putant. Nos tamen veteres artibus iis, quae ingenio continentur, ita excellere iudicamus, ut posteris omnem sui consequendi spem abstulisse videantur, tamen, quin vel stolidi, vel invidiae labe suffusi, obrectatoris sit, suam nostrae aetati laudem detrahere, nihil dubitamus. Quin ad utilitatem fructuosissimum, atque ad animi voluptatem liberalissimum est, maxima ex antiquitate ingenia cum ceterioris temporis luminibus committere, & quam felici studio recentiores antiquos illos imitati sint, curiose explorare. Ecquid vero aliud livore pallidi Grammatistae acerbissimo in nova ingenia odio proficiunt, nisi ut ipsi liberalioris animi viris risus jocusque sint, vel, quo nihil est indignius, auctoribus antiquis invidiam consent. Est enim novitiorum quorundam scriptorum ea stultitia, ut se tum demum illatam sibi injuriam egregie repulisse putent, cum indignationem & iram, quae in paedagogos effundenda fuisset, in ipsam antiquitatem evomerint.

Sentio orationem a proposito paullum declinasse. Agebatur enim inprimis, ut, quae umbraticorum paedagogorum per omnes humanitatis partes disciplina sit, ostenderemus. Hoc igitur faciemus, ubi ante, quam fieri potest brevissime, demonstrarimus, quomodo eorundem inscitia humaniorum literarum fines, a veteribus sapientissime constitutos, mutarit. Olim humanitatis studiis non tantum Poësis, Eloquentia, & Historia, sed inprimis

Philosophia, & sine qua vix percipi philosophia potest, Mathesis continebantur. Quintilianus quidem in ipso Grammatico, id est, poëtarum interprete, cum philosophiae, tum siderum scientiam requirit: quippe poëtae, quos vetustissimos sapientiae magistros fuisse scimus, permulta Philosophia & Astronomiae vestigia carminibus suis imprefferunt. Sed videte, quam versa in deteriorem partem sint omnia. Isti in literarum opprobrium nati literatores, cum nugarum levitati tractandae essent adfueti, Mathesis difficultate deterrebantur, nec Philosophiae severitatem ferebant. Quid igitur accidit? Veteres philosophos omnes, quamvis classicorum auctorum numero comprehensos, procul a se amandarunt, ipsamque Philosophiam (o! coecas hominum mentes!) tanquam infaustum omen despue-
runt. Videas igitur, qui alios poëtas vastis commentariis obruant, non audere attingere Lucretium. Mole annotationum & conjecturarum laborant Ciceronis Orationes & Epistolae. At ejus libris philosophicis, qui interpretis nomen & dignitatem sustinere possit, nondum obtigit quisquam. Quid? Manilius nonne tenebris fordibusque adhuc oppletus jaceret, nisi literatores in paucis graviorum artium praesidio instructi, Scaliger, Huetius & Bentlejus illum sibi explicandum corrigendumque sumfissent? Quae cum ita sint, quis miretur, literatores saepe a philosophis tanquam syllabarum aucupes rideri, qui paleas modo e veterum libris legant, uberrima

re-

rerum sententiarumque segete neglecta? Quo opprobrio si tales, quales descripsimus, dignos censent, ad suum iudicium adscribant sententiam nostram. Verum artificum inscitiam ad artes ne transferant, neve propter quorundam literatorum fatuitatem, ipsas politiores literas contemnant. Nam turpe est philosophis, nescire hominum culpam segregare ab innocentia rerum.

Philosophia igitur & Mathesi bonarum artium choro exclusis, restat umbraticis magistris Eloquentiae, Poësis & Historiae disciplina. Jam primum videamus, quam viam faciant ad eloquentiam ituris. Qui eloquentiam ex vero aestimant, non magnam vim ad eam comparandam praeceptis tribuunt, sed prope omnem ab animo magno & excelso, virtutis & sapientiae admiratore, vitiorum, fordidarumque rerum contemptore, ducunt. Qualem animum si quis veterum oratorum, Demosthenis imprimis & Ciceronis, lectione adjuvet incitetque, assidua dicendi scribendique exercitatione adjungenda, facile, quod in eloquentia summum est, consequetur. Sed ad hanc veram & masculam eloquentiam cum pravi & illiberalis animi magistri adspirare non possent, aliam adulterinam in scholas invexerunt, verbis turgidam, sententiarum inanem, & ceteris rebus ineptam; ut merito in eos corruptae eloquentiae culpam conjiciat acerrimus umbratilis disciplinae exagitator, Petronius. *Pace vestra, inquit, liceat dixisse, primi omnium eloquentiam per-*
di-

didistis. Levibus enim atque inanibus sonis ludibria quaedam excitando effecistis, ut corpus orationis enervaretur & caderet. Hic si ita de actatis suae rhetoribus judicavit, quid eum, si viveret, de recentioribus magistris censetis judicaturum, qui non eloquentiam, id est, sapientiam copiose loquentem, sed stultitiam loquacem juventuti tradunt, & tum se credunt mirifice locutos, cum oratio sua a communi ratione maxime abhorret. Sunt, qui exoletae vetustatis amore capti, cum Euandri matre loquantur, ut docti etiam, nisi glossaria percursa & prope decantata habeant, in singulis verbis haereant. Multo plures, spreta aurea illa Ciceronis simplicitate & verecundia, tumidum, phaleratum, & translationibus audax dicendi genus sectantur, cujus exemplum in Symmacho & Sidonio Apollinari habemus. Tales rhetores quondam multorum ex Belgis animos veluti pestilenti fidere afflarunt; quorum perversa ratio tam late manavit, ut etiam nunc reperiantur, qui non aliam orationem, nisi quae ex ampullis, & grande quid sonantibus verbis, nullo aetatis scriptorumque discrimine, conflata sit, pulchram ac magnificam ducant. Atque hanc potissimum causam esse crediderim, quare Belgae, quos cunctis gentibus eruditionis gloria antecelluisse constat, una bene dicendi scribendique laude cesserint Italici, qui se totos ad Ciceronis, & ut quisque ei proximus est, imitationem contulissent. Neque tamen uno hoc morbo novi eloquentiae magistri laborant.

rant. Doctam etiam obscuritatem & ipsi captant, & discipulis suis commendant, propterea quod vulgus maxime eorum, quae non intelligit, admiratione stupet. In hac ipsa Academia humanitatis disciplinam tradidit vir quidam doctissimus, extemporali oratione, ut accepimus, satis praestans, sed idem cum curam ad scribendum adhibuisset, stili morositate, & putida eruditionis ostentatione ita omnia obscurans, ut libri ejus, qui extant, non ad bonas literas illustrandas, sed ad hominum ingenia fatiganda scripti esse videantur. Huic vitio etiam affines sunt nonnulli aetatis nostrae philosophi, qui, quas res populari ac perspicuo sermone enunciare possent, nimiae subtilitatis affectatione verbis expriment a communi usu abductis, interdum etiam novis, & a se satis inconcinne confictis. Ipsa ratio loquitur, si vel rhetores tacerent, rebus attemperandam esse orationem, humilia summissè, magna graviter, mediocria temperate esse dicenda. In quo, dici non potest, quantopere peccent oratores ex umbra, & scholae pulvere ad dicendum prodeuntes. Vidi, qui, quibus verbis Alexander M. milites ad fortiter pugnandum, iisdem discipulos ad discendi studium cohortarentur; & qui in mansuetiorum Musarum contemptores declamaturi, Ciceronis Catilina-rias compilarent. Vidi contra alios, qui dicta per vernilem jocum a Comicis, rebus gravissimis accommodarent, cum irrisione intelligentium. Adeo verum est, quod divinitus dixit Horatius:

Scri-

Scribendi recte sapere est & principium & fons

Quodsi paedagogica fatuitas in Eloquentia, si-
ve aliis tradenda, siue exercenda, ludos praebet,
quid eam facere arbitramini in Poëtices studio? Ve-
tus dictum est, poëtam non fieri, sed nasci. Quod
etsi semper illi magistri in ore habent, tamen, quae
ejus vis sit, non intelligunt. Nam tot formulis
& dictatis hanc artem tradunt, quasi naturae ni-
hil, omnia egregiae disciplinae suae tribuenda sint.
Ita juvenum, qui celeriores animi motus habent,
studia tardant; a natura destitutos exeruciant mise-
re. Sed, o! boni, de medio tollite praeceptorum
aceryum, nec dubitate, quin vanissimus omnis in
hac arte conatus sit, nisi quis altos sensus, laetam
uberemque ingenii venustatem, & raram in veritate
ac natura imitanda felicitatem, secum quasi domo
attulerit. Quo divino munere qui caret, non dicam
poëta, sed ne idoneus quidem futurus est poëtarum
interpres. Hoc verissime a nobis dici, vestri in poë-
tas commentarii ostendunt. Quoties enim poëtis de
vestro ingenio ineptias affingitis? Quoties eos corri-
gendo ad turpem sermonis humilitatem deprimitis?
Quoties eorum veneres & latentes jocos, aut non
capitis, aut interpretando pervertitis? Sed ineptien-
di nullus modus est. Ingenium etiam suum, vel
invitis Musis, in carmine pangendo periclitantur,
invitati prava aetatis nostrae facilitate, quae versi-
bus canoris, & ad aurium lenocinium comparatis

con-

contenta est, nec magnopere desiderat vel nativam ingenii urbanitatem, vel exquisitarum sententiarum copiam. Quomodo igitur in carminibus scribendis versantur? Ex sicco & arido cerebro si nihil extundi potest, profodiae, thesauri poëtici, florilegia & similia infelicium ingeniorum subsidia adhibentur. Haerent, unde carminis principium ducant? Ex Helicone advocantur novem sorores, vel ex Olympo totum agmen Deorum. Nuptiae sunt elegia celebrandae? Benignam materiam suppeditant Venus magico cestro cincta, &, quem illa comitem trahit, Cupido pharetratus. Funus versibus ornandum? Convicia de trivio in Parcas & Plutonem congeruntur. Tota denique mythologia ita jactatur & inculcatur, ut Ovidii Ibin te legere credas. Ex horum etiam umbraculis prodire difficiles nugae, anagrammata, chronosticha, acrosticha, isopsepha: quae dum refero technopaegnia, jam in ore vestro, Ornatissimi Auditores, fastidii signa conspicio. In his ludicris cum olim graves etiam doctique viri bonas horas perdiderint, est sane, quod gaudeamus, aetatem nostram ita resipuisse, ut, qui in talibus ingeniosi videri velint, vel puerorum sibilis explodantur. Sed quid poëtastrorum deliriis immoror? Ad Historiae docendae rationem veniamus.

Historiam aliter tradit tenebris & squalore oblitus doctor, aliter elegans & vitae usu limatus. Ille in hoc studio majores memoriae partes esse censet; hic iudicii. Ille in fabulosi temporis caligine haeret,

ret, ubi reconditam eruditionem ostentare, minutasque observationes jactare possit; hic ex vetusta historia certissima quaeque deligit, studiumque suum ad haec quoque citeriora tempora traducit. Ille prae magni & pulchri incertitia levibus, vanis & inutilibus immoratur; hic ad Polybii normam indagat gentium origines, sedes, migrationes, regnorum conversiones, incrementa, deminutiones, mores, instituta, leges, religionem, nec tantum, quid evenit, exponit, sed a quibus consiliis & causis quaeque actio manarit, quibus artibus casibusve impedita, infelicem exitum habuerit, quibus adjuta, felicem. Ille denique se magnifice circumspicit, ubi immensam factorum nominumque copiam memoria comprehenderit, variamque sibi eruditionem compararit; hic etsi veram eruditionem nec ipse negligit, tamen praestantissimum historiae fructum esse statuit, splendidis & immortalibus maximorum virorum animis contemplandis, tum se ipsum, tum disciplinae suae alumnos ad talis virtutis excellentiam conformare, atque adeo inde sapientiae potius & prudentiae praesidia petere, quam eruditionis. Extiterunt quidem, superiore praesertim seculo, e latibulis magistri, qui supra Grammaticam sapere, & historiam, scribendis politicis in veteres Historicos observationibus, ad vitae civilis usum transferre auderent. Sed, mihi credite, nunquam alias turpius se dederunt. Nam scholasticis ineptis obliti, de regum & rerumpublicarum controversiis, tanto fastu
&

& supercilio, quanta ignorantia & temeritate, pronuntiabant, & prudentiae praecepta, quae cuivis non stultissimo, lectis auctorum verbis, suapte sponte in mentem venirent, ad fastidium usque inculcabant. Quodsi qui in otio & solitudine consenuerint, ad historiam docendam minus idonei reperiuntur, quales futuros existimatis in historia monumentis literarum prodenda? Profecto nec bellum commode narrabit, qui nunquam pulverem, solem, clamorem, castra viderit, nec rerum publicarum virtutes aut vitia intelligenter explicabit, qui a civitate regenda longe remotus, in obscuris angulis vixerit, nec arcana aulicorum consilia callide assequetur, qui hominum aditum sermonemque fugiens, ne privatorum quidem ingenia cognorit, nec dignam magnis rebus orationem afferet, qui in sordibus volutatus, omnem pulchritudinis sensum perdiderit. Atque hinc ratio repetenda est, cur, quicquid aetas nostra, in hoc genere efficere conetur, cum antiquis historiae monumentis comparatum sordeat. Nam qui illa aetate historiam literis mandarunt, e Graecis Thucydides, Xenophon, Polybius, e Latinis Sallustius, Caesar, Livius, Tacitus, cum vel exercitibus praefuissent, vel maximas civitates rexissent, vel certe magnum rerum civilium militariumque usum sibi comparassent, non modo acta & eventus, sed consilia etiam & causas verissime exponere, omninoque historiam, quae civilis prudentiae magistra sit, condere potuerunt. Hodie vero quam abjecta & depressa est historiae

riæ conditio! ad quam scribendam umbratici fere homines studium suum conferunt, iidemque, quo nihil turpius est, mercede conducti. Itaque jejunis & macilentis annalibus, commentariisque abundamus: historiae quod nomen mereatur, vix habemus.

Ex plena & perfecta earum artium, quas ante commemoravimus, scientia efflorescit & redundat Critice, antiquitatis omnis interpres & iudex, veri obrussa, fraudum indagatrix, corruptelarum expultrix, quae nullis limitibus circumscripta, per oratores, poëtas, philosophos, historicos late vagatur, & severam ingeniorum monumentorumque quasi censuram agit. Hujus artis facultate eos tantum, qui ingenio supra communem mensuram eminuerint, omnisque liberalis doctrinae pene infinitam vim animo comprehenderint, excelluisse scimus: qui quam pauci omni aetate fuerint, nemo ignorare potest, nisi qui literarum historiam ignoret. Sed hic in umbraticis doctoribus quid potius mirer, dubito, stultitiamne, an impudentiam? qui hanc divinam artem, quam se attingere quidem debebant, sibi solis arrogant, hanc tanquam filiulam exosculantur, hujus denique facultate censerī volunt. Etenim ingenium ineptiis depravatum, tricasque eruditas potius, quam veram eruditionem, ad Criticem exercendam afferentes, variantium lectionum farragine congerenda, literarum apicibus ad superstitionem usque excutiendis, vocula mutanda, rancido quodam verbo e situ & squalore revocando, egregie, si Dis placet, se Criticorum munere fungi credunt. Sic, dum se veram putant
Cri-

Criticen tenere, quid aliud, quam vilissimum literarum aucupium, tenent? Nulla autem in re tantopere sibi placent, quam in corrigendi dicam, an depravandi studio. Equidem commemorare possem, qui omnem aetatem in eo conterant, non ut sibi ex antiquis scriptoribus sapientiam, & bene dicendi intelligentiam ac facultatem comparent, vitamque ipsam elegantiolem reddant; qui unus est hujus studii fructus, liberali homine dignus: sed ut commissa a librariis peccata investigent, in iisque tollendis operam venditent suam. Igitur ut quisque scriptor barbariae sordibus contaminatissimus est, ita libentissime in eo commorantur, habitant, haerent. Mitto recentioris memoriae exempla, ne quem describere velle videar. Nonium Marcellum quis nescit superiore seculo multo diligentius tritum esse, quam Livium, aut quemvis alium bonum scriptorem? Causam si quaeritis, haec est, quod lacera auctorum apud Nonium fragmenta benigniorem corrigendi materiam praeberent. Quam dispar fuit ratio veri, si quis unquam, Critici, Joan. Freder. Gronovii (*), cujus aurea verba hic recitare, non alienum fuerit: *Ego a prima aetate in lectione veterum id potissimum habui, ut mei mores emendarentur, non ut apices & puncta librorum. Si interim frequenter legendo eo profecimus, ut genium capere scriptoris, ipsumque sua mente & stilo donare possem, in lucro deputavi. Barbari sunt, qui non puram aquam atque ingenuam, quam turbidam sordibus-*

(*) In Epist. ad Nic. Heinsium, Syllog. Epist. T. III. p. 3.

busque permixtam bibere malunt. Sed nihil infelicius magistris, qui in literis & syllabis consenuerunt, pulicum saltus metiuntur, &c. Ad hujus viri normam, quicumque Critici dici haberique volunt, studia sua dirigant, repudiatis stolidis Pseudocriticorum institutis, quibus haec ars in eum contemptum adducta est, ut eleganti ingenio viri, aliud studiorum genus professi, ejus cognitionem sibi indecoram & turpem ducant. Quanquam res jam eo rediit, ut Critice contemptum sui prope patienter ferat: sed infamia, qua adspergitur, acerbissimum ei dolorem inurit. Etenim permulti eorum, qui se Critices alumnos ferunt, ex umbratico maxime genere, morum foeditate bonis honestisque viris se adeo invisos & pene despuendos reddunt, ut inde summum dedecus & ignominia in ipsam artem, quam se profiteri dicunt, redundet. Citat quidem Critice innocentiae suae testes, H. Casaubonum, J. Fr. Gronovium, N. Heinsium, J. G. Graevium, alios, quos non minus vitae elegantia, & amabilis morum humanitas, quam Criticae facultatis commendatio nobilitavit. Sed premitur ejus causa multitudine eorum, qui reprehendendi libidine, rixandique furore agitati, tum in summos quosque viros, levissima de causa, debacchantur, tum famam suam inter se lacerant conviciis ex omnis aevi memoria conquisitis. Patres avique nostri, incredibile dictu est, quot quam ridicula & pudenda bella viderint inter hos Lapithas & Centauros gesta. Spes erat, futurum, ut seculi nostri humanitas talium ingeniorum ferociam mitigaret. Falso. Nam exorti sunt, & exoriuntur in dies, qui
de

de nugis tricisque tanta atrocitate inter se digladiantur, ut pro capite ac vita certamen suscepisse videantur.

His omnibus commemorandis demonstrandisque, qualis umbraticorum doctorum disciplina, quales mores sint, me arbitror planum fecisse. Nec quisquam amplius dubitabit, quin humanitatis studia, quae olim conceleberrata enituerunt, illorum imprimis culpa partim in contemptum, partim in infamiam adducta, deferantur & obsolescant.

Sed veniam eo, quo & officii sanctitas, & hujus diei sollemnitas, me jam dudum vocant. Vobis igitur, illustres Musarum nostrarum praesides ac custodes, gratias, quantas animus capere maximas potest, ago, agamque, dum vivam, quod Vestra auctoritate eam mihi provinciam decreveritis, in qua, quam assecutus sum humaniorum scientiam literarum, si tamen sum aliquam assecutus, certe in qua tantum studii consumsi, eam florentissima, quae hic ingenii cultum capit, juventuti explicare possim. Equidem etsi sentio, me sapientia Vestra fretum plus oneris, quam ferre possim, sustulisse, tamen Vobis recipio spondeoque, me, quod ingenio & doctrinae deest, labore & animi contentione ita pensaturum, nunquam ut Vos Vestri de me judicii poeniteat.

Vos autem, Clarissimi omnium disciplinarum Professores, viri omni laude cumulati, non multis verbis rogandi estis, ut me, quem dudum ante amicitia vestra non indignum existimastis, libenti animo in amplissimum ordinem Vestrum recipiatis. Morte Vobis ereptus est collega conjunctissimus, Oudendorpius,

quo humanior, candidior, & in omnibus vitae partibus integrior, nec sperando, nec optando, poterat cogitari. Cujus reliquas virtutes si minus Vobis praestare possim, certe humanitatem & candorem praestabo. Cumque me primum natura, tum multo magis ratio ac doctrina ad lenitatem finxerit, vere videor posse affirmare, mihi nullam unquam Vobiscum, nisi in juventute ad sapientiam virtutemque formanda, & hujus Academiae gloria amplificanda, contentionem futuram.

Tu vero, divine fenex, Tiberi Hemsterhusi, quanto animum meum gaudio exultare putas, cum Te, quem antea magistrum & alterum parentem salutabam, nunc collega collegam salutem? Quicquid ego sum, Tui muneris sum. Tuere ergo beneficium Tuum, sisque meus, ut in discendo, sic in aliis docendis, dux & moderator. Equidem summum Numen supplex veneror, ut senectutem Tuam, quae aliorum praestat juventute, bonis suis cumulet, atque ad ultimos, quos humanae vitae constituit, terminos producat.

Denique Vos, carissimi Commilitones, compello. Audivistis, qualis sit, quam profiteor, disciplina, non tetrica, non morosa, non umbratica, sed humanitatis, comitatisque magistra. Omni igitur cura & cogitatione in rem pulcherrimam incumbite, & singulare Vestrum erga me studium, quod, cum Vobis ad Graecas literas viam praeirem, alacritate, frequentia, adde modestia & silentio, declarastis, mihi perpetuo conservate.

DISSERTATIONES.

DISSEMINATION.

DISSERTATIO PRIMA

DE

GALLA PLACIDIA AUGUSTA.

I.

Si, quanta industria Olympiodorus Gallae Placidiae nomen scriptis commendavit suis, tanta & ipse nostrorum temporum desiderio asservatus fuisset: nos quidem, periculum scribendi cum maxime facturi, cujusvis potius Augustae, quam hujus memoriam nobis replicandam putaremus. Quae enim, inde excerpta, Photius ad posteritatem transmissit, quamquam sunt ejusmodi, ut pro mancis haberi mutilisque possint: tamen satis illustre inde capimus documentum, nec plenius quidquam Olympiodori libro illam aetatem tulisse, nec ipso homine quemquam historiae omnis peritiorem. Ac fuit sane Placidia longe dignissima, ad quam ornandam studium operamque suam conferret. Si enim indolem feminae intuearis, tantis tamque eximiis ornamentis eluxit,

quanta vel unquam in sexum elegantiorē cecidisse accepimus: Sin vitam denique ipsam, tot quasi procellis fuit saepenumero agitata, ut vel in primis posteris, si qui futuri sunt, commemoranda videatur. Huic certe Roma, quod referat, habet. Nam nisi illa ferocem Ataulphi contumacemque animum quasi condimento quodam humanitatis mitigasset, iste profecto illam omnium gentium terrarumque arcem, liberalius opinione Alarico tractatam, novo furoris genere quatefecisset. Quam quidem laudem nisi quis tam singularem judicet, nihil ut ea possit fingi divinius, nae iste iniquus esset rerum existimator. Quare nos gratiam non inituros nullam speramus, si, quae veteres scriptores de Galla Placidia jejune, adde & confuse, transdiderunt, ea nos paulo uberius concinniusque exponemus.

I L

Atque ut hinc nostra proficiscatur disputatio, Galla Placidia ab Theodosio M. e Galla, posteriore (a)

ejus

(a) Auctor *Chronici Paschalis* p. 243. ed. Venet. inter *Scriptores Rer. Byzant.* Gallam priorem, posteriorem Flaccillam, Theodosii uxorem, turbato ordine, fuisse putat: Θεοδοσίος ὁ Αὐγούστος ἔσχε πρώτην γυναῖκα πρὸ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ Γάλλαν, τὴν θυγατέρα Οὐαλεντιανοῦ τοῦ μεγάλου. Ἐκ ταύτης ἔσχε θυγατέρα ὀμώνυμον τῇ μητρὶ Γάλλαν τὴν καὶ Πλακιδίαν. *Theodosius Aug. primam uxorem habuit ante*

Im

ejus uxore, suscepta debet videri. Cujus quidem rei testes haud scio, an quisquam Theophane, Philostorgio, Prospero Aquitano, Marcellino, Idatio, Orosio desideret locupletiores (b)? Certe minime omnium

Impertium Gallam, Valentiniani M. filiam, cet. Sed hunc errorem Carolus du Fresnius, quo Gallia vix tulit in horum temporum caligine sagaciorem, animadversionibus, quas subtexit, scienter castigavit. Quo minus vero res in ullam amplius disceptationem cadat, Socrates et Marcellinus intercedunt. Prior quidem *Histor. Ecclesiast. lib. IV. c. 31.* haec habet de Theodosii liberis e Flaccilla susceptis: *Ἀρκάδιον γὰρ καὶ Ονώριον ἐκ Πλακίλλης ἔσχεν τῆς προτέρας γυναικός. Arcadium siquidem et Honorium Flaccilla priorē conjugē procreaverat.* Posterior vero ad A. C. 386. *Gallā*, inquit, *Theodosii regis altera uxor his Coss. Constantinopolim venit.* His addatur Zonaras *Annal. Tom. II. p. 35. ed. Paris. et p. 27. ed. Venet.*

(b) Theophanes in *Chronographia* p. 38. ed. Venet. *Θουαλντινιαγός ἔσχε θυγατέρας τρεῖς, Ἰούσαν, Γράταν, Γάλλαν, ἣν καὶ ἔγημεν ὁ μέγας Θεοδοσίος κατὰ δεύτερον γάμον, ἐξ ἧς ἐτέχθη αὐτῷ ἡ Πλακιδία. Valentinianus habuit tres filias, Iustam, Gratam, Gallam, quam Theodosius M. post secundas nuptias in matrimonium duxit, ex qua ei nata est Placidia.* Philostorgius *Histor. Ecclesiast. Lib. X. p. 535. ed. Cantabrig. Guilielmi Reading.* *Ἐκ Γάλλας τῆς Θεοδοσίᾳ καὶ ἡ θυγάτηρ Πλακιδία τίκεται. Theodosio e Gallā, filia Placidia nascitur.* Paullus Orosius *Lib. VII. c. 40.* Chronologi vero, quos laudavimus, omnes, Scalligeri Thesauro temporum continentur. Hujus igitur res cum tam frequens sit apud scriptores memoria, mirum pro-

omnium Cedrenus (c) qui nescio quae de filia Gratiani fomniat, nos ire in alia omnia jubebit. Excusantibus vero nobis pleraque ejus aetatis monumenta, ne annus quidem, nedum mensis diesve, quo lucem illa aspexerit, deprehensus fuit. Itaque res ad conjecturam redit. Quae si cui parum arriserit, suo quemque sensu abundare patiemur. Ac nobis quidem non inepte videmur Placidiae incunabulis A. C. 388 vel 389 assignare. Cum enim Flaccilla, prior Theodosii uxor, jam A. C. 385 vita decesserit, teste Chronici Paschalis Auctore (d); Theodosius vero

A.

profecto tibi videatur, Marschalcum Thurium in summo versari errore potuisse. Namque in *Annalibus Herulorum Lib. III. c. 26.* Placidiam e Vandalorum sanguine putat esse oriundam.

(c) Cedrenus *Hist. Compend. p. 327. ed. Paris. et p. 258. ed. Venet. inter Scriptores Rer. Byzant.* de diviso imperio inter Arcadium Honoriumque differens, sequentia refert; Ἀρκάδιον μὲν τὸν πρεσβύτερον τῆς ἐλάας, Ονώριον δὲ τῶν Ἑσπερίων σὺν Πλακιδίᾳ καταλείψας. Καὶ ὁ μὲν Ονώριος ἔσχε τὰ βασίλεια εἰς Ράβενναν, Πλακιδία δὲ ἡ θυγάτηρ Γρατιανοῦ ἐν τῇ Ρώμῃ. *Arcadium Seniore Orienti, Honorium vero Occidenti cum Placidia relinquens. Et Honorius Ravennae regiam sibi constituit, Placidia vero Gratiani filia Romae.*

(d) P. 305. edit. Paris. et p. 243. edit. Venet. Videatur praeterea Antonius Pagius in Critica ad Baronii Annales ad A. C. 385. n. 5. Carol. du Fresne in *Famil. Byzantin.* p. 69. 70. ed. Paris. et p. 58. ed. Venet.

A. C. 387 Theſſalonicae Gallam (e), Iuſtinae filiam, vitae ſibi thalamicæ ſociam adjunxerit: non eſt, quod ortum Placidiae in hos incidiſſe annos, dubitemus, praefertim cum ſcitiffimæ virginis amplexus recentem Theodoſio vigorem inſpiraffe cenſendus ſit (f). Eſt denique verofiſmile Placidiam non Conſtantinopoli, ſed Romæ Mediolanive editam in lucem fuiſſe, ſi qua fides eſt (g) Chronici Paſchalis Auctori tribuenda.

III.

(e) Theodoſius A. C. 387. Theſſalonicam iter inſtituit, idque ad Valentinianum, qui huc Maximi tyranni truculentia fuerat compulſus. Eodem anno cum Galla nuptias celebravit, uti ex Zoſimi *L. IV. c. 44. probat* Caefar Baronius in *Annal. ad h. a. et* Ant. Pagius in *Critica ad A. C. 385. n. 6.*

(f) Zoſimus 1. c. *ὡς δὲ πλέον ἐπιθυμοῦχτο τῇ τῆς κόρης ἐπιθυμία, τὴν Ιουſτιαν μεταλθὼν ἤτει τὴν θυγατέρα πρὸς γάμου κ. τ. λ. Cum autem puellae deſiderio magis indies uretur, conventa Iuſtina, filiam ejus in matrimonium ſibi dari petit. cet.*

(g) Theodoſius A. C. 388. quam maximis poterat itineribus, in Italiam contendit, Maximum tyrannum, qui et hoc ipſo anno capite plectebatur, bello perſecuturus. Cum igitur ſe ipſe exercitui per Pannoniam Noricumque eunti ducem praerberet, Valentinianum Iuſtinamque et Gallam uxorem, navibus Romam transportari juſſit. Zoſimus *Lib. IV. c. 45. Ιουſτιαν μὲν οὖν ἄμα τῷ παιδὶ καὶ τῇ θυγατρὶ ναῦσιν ἐμβαλὼν, καὶ τοῖς ἀſφαλῶς παραπέμπουσι παραδούς, εἰς τὴν Ρώμην ἐξέπεμπεν. Iuſtinam quidem cum filio*

III.

De Patre Placidiae, Theodosio M. eo minus, aliquid dicere, consentaneum videtur, quo illustrior est

et filia navibus impositam: et tuto deducturis traditam, Romam ablegat. Theodosius vero A. C. 389. in Italia confedit, actoque Romae triumpho, in civitate Occidentis principe, per tres menses sibi commorandum pavit, uti liquet ex Legibus Codic. Theodosiani ibidem promulgatis. *Chronicon Histor. Codic. Theodosiani*, et Anton. Pagius *in Critica ad h. a.* Roma relicta, Mediolanum adiit, ibidemque sequentibus annis 390 et 391 res Italiae ordinavit. Sed neque hic sibi diutius permanendum ratus, Concordiam Vincentiam transit, ex Italiaque, ubi tantum non per triennium constiterat, Constantinopolim pervenit; Socrates *Lib. V. c. 18.* et Marcellinus *in Chronico. Chronicon Cod. Theodos.* et Ant. Pagius *in Critica ad h. a.* Ergo hoc tempore, quo Theodosius in Italia versabatur, lucem Placidia videtur aspexisse, praesertim cum Auctor *Chronici Paschalis* disertis verbis referat, Placidiam cum patre Theodosio esse Constantinopolim profectam; p. 304. ed. Paris. et p. 243. ed. Venet. *Εκ ταύτης Γάλλας ἔσχε θυγατέρα ὁμόνυμον τῇ μητρὶ Γάλλαν, τὴν καὶ Πλακιδίαν. Εἰσελθοῦσα ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς Θεοδοσίου, κτίζει τὸν οἶκον τὸν Πλακιδίας. Ex hac Galla filiam suscepit matri cognominem Gallam, quae Placidia appellata est. Illa vero Constantinopolim cum patre profecta, domum Placidia dictam condidit.* Ex quibus intelligi potest, quam alienus a vero fuerit Marcellinus, qui *in Chronico suo A. C. 386.* Gallam, Theodosii alteram uxorem, his

est pervagatiorque nominis fama, quam sibi peperit tot tamque ferocibus populis debellandis. De Galla vero, matre, quod rarius ejus memoriam recoluerunt eruditi, strictim nobis erit cursimque agendum. Atque illa quidem patre usa est Valentiniano Magno, matre Iustina, altera (h) Valentiniani uxore. Sed Iustina omnium fere vapulat sermone. Nam quicquid dixerat Arius, concluderatque contortius, tam pug-

na.

his Coss. Constantinopolim venisse scribit. Eo enim anno Galla nondum in Theodosii manus convenerat, sed Italiae finibus adhuc continebatur. Consule Chronicon Cod. Theodos.

(h) Socrates *Histor. Ecclesiast. Lib. IV. c. 31.* Ο δὲ Ουαλεντινιανὸς ἄγεται τὴν Ιουστίναν, ἀφ' ἧς αὐτῷ γίνεται Ουαλεντινιανὸς τε ὁ νέος, καὶ θυγατέρες τρεῖς, Ιαῦσα, Γράτα, Γάλλα· ἃν αἱ μὲν δύο παρθενεύουσαι διατέλεισαν. Γάλλαν δὲ ὑπερον βασιλιῶς ἔγημε Θεοδοσίος ὁ μέγας, ἀφ' ἧς αὐτῷ Πλακιδία θυγάτηρ ἐγένετο. *Valentinianus vero Iustinam duxit uxorem, ex qua Valentinianum Iuniorem suscepit, tresque praeterea filias, Iustam, Gratam, Gallam. Quarum priores quidem duae in virginitatis proposito perseverarunt: Galla vero Imperatrix Theodosio M. postmodum nupta est, ex qua ille Placidiam filiam sustulit.* Idem afferunt Philostorgius *Lib. X. p. 535. ed. Reading.* Theophanes in *Chronographia p. 48. ed. Paris. et p. 38. ed. Venet.* Zonaras *Annal. Tomo II. p. 30. ed. Paris. et p. 23. ed. Venet.* Paullus Diaconus *Lib. XII. p. 83.* Iornandes *de regnorum successione p. 238. Tom. I. Scriptorum Rer. Italic. Muratorii.*

naciter sibi tamque prae fracte defendendum existimavit, ut cum optimus quisque, tum Ambrosius maxime, plurimum inde ceperit detrimenti (*i*). Jam vero tametsi facile largimur, Gallam perinde ac Valentinianum ejusdem opinionis errorem lacte paene materno suxisse: tamen nobis, non ex Philostorgio, uti du Fresnoy placuit (*k*), sed aliunde hujus rei

no-

(*i*) De Iustinae in Catholicos odio affatim testantur *L. ult. Codic. Theodos. de fide Catholica*, qua Arianis peraeque ac Catholicis ecclesias adeundi potestas conceditur, idque auctoritate Valentiniani filii Aug. & *L. 1. Cod. eodem, de his, qui super religione contendunt*, qua Catholici, si quid adversus Arianos tentaverint, crimen capitale admisisse viderentur. Unus Ambrosius, qua erat animi sanctitate, nefariis Iustinae conatibus, quo modo cunque potuit, obviam ivit. Cui rei sunt indicio *ejus epistolae XIII. et XIV. ed. Paris. an. 1614. itemque Oratio ad populum Mediolanensem de Basilicis non tradendis*, habita, Tom. V. oper. ed. cit. p. 97. Hinc Iustina in eo A. C. 385. et 386. persequendo non minimam se consecuturam sperabat commoditatem. Socrates *Histor. Ecclesiast. Lib. VI. c. 11.* Sozomenus *Lib. VII. c. 13.* Theodoretus *Lib. V. c. 13.* Rufinus *Lib. II. c. 15.* Caesar Baronius *in Annal. Ecclesiast. ad A. C. 385. et 386.* Anton. Pagius *in Critica ad Annales Baronii ann. cit.* Iacobus Gothofredus *in Commentario ad laudatam Leg. ult. et in Chronico Hist. Cod. Theodos. ad A. C. 386.* Henricus Valefius *in notis ad Sozomenum.*

(*k*) In *Famil. Byzantina*, p. 57. ed. Venetae.

notitia erit arcessenda. Etenim ille Iacobi Gothofredi, summi hominis, versionem ducem secutus, sensum e Philostorgio elicit, a graeca quidem oratione quam maxime alienum (1). Quamquam igitur

(1) Si ipse du Fresnius, qua erat mirifica harum literarum intelligentia, animum ad vim potestatemque Pronominis Demonstrativi pariter ac Relativi advertisset, haud dubie sententiam suam a Gothofredi sejungendam putasset. Quò autem haec controversia dirimi facilius queat, age, locum e Philostorgii *Historia Ecclesiastica Lib. X. p. 335. ed. Reading*, subtexamus. Θεοδόσιος Γάλλαν ἀγεται γυναῖκα, ἀδελφὴν μὲν τοῦ νεωτέρου Ουαλεντιανοῦ τοῦ βασιλέως, θυγατέρα δὲ τοῦ μεγάλου, ἢ αὐτῷ Ιουστίνᾳ ἐγίνεται. Ἄυτη δὲ τὰ Ἀρείου ἔσεργεν ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς Θεοδοσίᾳ, καὶ ἡ θυγάτηρ Πλακιδία τίκεται. Haec Gothofredtis ita latine reddidit: *Theodosius Gallam uxorem duxit, sororem quidem Valentiniani Iunioris, Imperatoris, filiam autem Senioris, quam ei Iustina ediderat. Ea vero Ariana erat, et ex ea nata est Theodosio filia Placidia.* Quam quidem versionem quo minus ego veram sinceramque judicem, tria potissimum intercedunt. Ac primum quidem Pronomen Demonstrativum αὐτη ob stare videtur, quod certe proximum quidque, sc. Iustinam, designat; Deinde Pronomen Relativum αὐτῆς, quod sane ad remotius, sc. Gallam, referri debet. Denique Particula δὲ satis luculento argumento est, alterum orationis membrum ad Iustinam, ad Gallam alterum pertinere. Pulcrius horum verborum vim calluit is, qui nihil ferme ignoravit, Henricus Valefius, apud quem Gothofredum, miror, hunc errorem impune tulisse. Solet enim, quavis data occasione, Go-

tur ex hoc Philostorgii loco effici nihil conflareque potest, quod vel ullo modo ad du Fresnii sententiam stabiliendam pertineret: at videmur tamen nobis aliunde collegisse, Gallam de matre sua exitiales Arii imbibisse opiniones. Quod quidem argumentum eo prolixius indicandum arbitramur, quo magis ingenue Iacobus Gothofredus nihil quicquam de Gallae erga Arium studio, a Philostorgio si discederet, se reperiisse confitetur (m). Extat quidam Gregorii (n) Baetici, Eliberitani Episcopi, de Trini-

thofredum rodere, graecaeque linguae incertiam ei exprobrare. Sed haec labes Valesio cum plerisque ordinis sui communis est, quam jam nihil moramur. Versio vero, quam dedit emendatiorem, haec est: *Theodosius uxorem duxit Gallam, Sororem quidem Valentiniani Iunioris, filiam vero M. Valentiniani et Iustinae Aug. Porro haec Iustina Arianam haeresin sequebatur. Ex Galla Theodosius filiam suscepit nomine Placidiam.*

(m) In Dissertatione ad Lib. X. c. 7. quam Philostorgio suo cum pluribus aliis refertisque varia eruditione adjecit.

(n) Gregorii liber Gallae Placidiae nomen prae se fert. Verum recte scienterque fecit Caesar Baronius in *Annalibus Ecclesiast. ad A. C. 388. n. 100.* quod Placidiae nomen, tanquam ab aliquo historiae ignaro additum, hinc faceffere iussit. Sumas enim, Gallam Placidiam jam tum, cum librum ederet Gregorius, lucem aspexisse. At fedit tamen adhuc in matris gremio, appetiitque mammas. Neque enim opus erat Placidiae ejusmodi doctrina, quippe,

nitate libellus, augusto Gallae nomini inscriptus. Cujus praefatio, quae attente cogitateque legatur, digna mihi vel inprimis visa est. Nam, ei si fidem habeas, Galla & literarum commercia cum familiae Arianæ principibus instituit, & quaestiones, quibus Catholica religio labefactari putabatur, accepit, & ad Gregorium, quem diximus, transmissit, quin etiam ab eodem, tanquam Arianæ disciplinae infesto, *Librum de Trinitate* flagitavit. Gregorius vero indigne ferens, Augustae animum opinionum perversitate magis ac magis corrumpi, librum, quem poposcerat, ejus nomini inscripsit, in eoque uberius expromsit illa, quibus ista sententia-

pe, quae sub faustis ecclesiae Catholicae penetralibus enutrita, suum in religionem animum clarissimis documentis voluit esse testatorem. Gallam vero, haeresi Ariana valere jussa, ad Catholicos transisse, et initum cum Theodosio matrimonium, et commemorabilis Suidae locus voce *Ουαλεντινιαδός* haud obscure significare videntur. Namque hic Theodosii verba recitantur, quibus Valentianum, a matre depravatum, in viam reducere est conatus. Si igitur tantam curam Valentianiani habuit, quantam, ut uxorem ad frugem perduceret, adhibuisse putabis? Sed hic velim consulatur Zonaras in *Annal. Tomo II. p. 34. ed. Reg. et p. 27. edit. Venet. et Commentarius ad. L. 15. Codic. Theodos. de haereticis*. Enimvero aut plane commutatus animus Gallae est, postquam in manus Principis religiosi convenit, aut forte invita et cum dolore dissimulavit errorem.

tiarum labes penitus deleri posse videbatur (o).
Cum igitur Gallae haeresis tam claris luceat signis,
ni

(o) Marcellinus in *Chronico ad A. C. 390.* Galla, inquit, *Theodosii uxor ab Arcadio privigno suo ejecta est.* Quem si auctorem probamus, statuendum nobis profecto erit, Gallam, prius Theodosio, iter Constantinopolim instituisse, siquidem ipse anno demum 391. (ut patet ex dictis not. d. §. 11.) urbem ingressus est. Verum cum Auctor *Chronici Paschalis*, Placidiam, filiam, cum patre Theodosio Constantinopolim profectam esse diserte testetur, nec credibile sit, matrem filiolum lactentem apud Theodosium, plurimis gravibusque distentum negotiis, in Italia reliquisse: ea, quae Marcellinus narrat, ad annum forte 394. referenda putamus, quo quidem Theodosius adversus Eugenium contendit, Arcadioque Aug. Orientem tradidit administrandum. Neque vero Marcellinus per haec tempora in Chronologia accuratus est, neque ipse Arcadius, praesente gravissimo patre, tantum facinus admisisse existimari debet, praesertim cum ita pater conjugem in oculis ferret, ut signa doloris ex ejus morte percepti et vultu ostenderit et collacrymatione. Huc pertinent illa Zosimi *Lib. IV. c. 57.* Ἡδη δὲ αὐτῆ πρὸς τὴν ἔξοδον ἐπειγομένη, συμβέβηκε Γάλλαν τὴν Γαμετὴν ἐν ταῖς ὠδίσι αὐταῖς τελευτῆσαι σὺν τῷ βρέφει καὶ τὸν βίον ἀποθεμένην. Ταύτην μὲν οὖν κατὰ τὸν Ὀμηρικὸν νόμον ὁ βασιλεὺς ἐπ' ἡρακι δακρύσας, κ. τ. λ. *Cum jam ad profectio- nem properaret, conjugem ipsius Gallam parturientem mori contigit, infantis onere cum vita deposito. Huic homerico more diurnis Imperator persolutis lacrymis, cet.* Quamvis vero causam simultatum, quae Gallae cum

nihil nos dubitationis habere amplius debemus. Sed fatis de sectae studio. Attingamus cetera, quae digna nobis memoratu in ejus vita videbuntur.

IV.

Ac primum quidem, qua ratione ab Theodosio in matrimonium assumpta sit, brevibus erit explicandum. Flagrabant illa tempora bellorum incendiis, Maximo tyranno A. C. 387 Italiam vi impressioneque everfuro, nec mater Gallae, Iustina, tanti expers periculi poterat esse, propterea, quod
huic

cum Arcadio intercessere, tacuerit ille Marcellinus, rem quasi aliud agendo exponens; non tamen de nihilo extitisse videntur, cum novercae in palatii luce amplius verari nefas fuerit. Si conjecturae locus est, Gallam, crediderim, Theodosio absente, quod hucdum dissimulaverat, Arianismi virus evomuisse, sicque probum Arcadii animum non mediocriter irritasse. Confirmant sane hanc conjecturam, quotquot res a Theodosio gestas literis tradidere. Nam priorem Theodosii conjugem, Flaccillam, dici vix potest, quantopere laudibus extollant, cum contra ea de Gallae in religionem studio, velut e compacto, fileant. Quin Auctor *Chronici Paschalis* p. 243. ed. *Venet.* & p. 305. ed. *Paris.* Flaccillam orthodoxam Gallae opponit: *Theodosius Aug. conjugem habuit Gallam, cet. Habuit & alteram conjugem Flaccillam orthodoxam, cet.* Sed fatis conjecturarum.

huic flammae suo in Arium studio materiam subministrasse videbatur (p). Cum igitur, quo se verteret, plane nesciret, fugam tandem in Illyricum Theffalonicamque cepessit, *Valentiniano Aug. III. & Eutropio Coff. A. C. 387.* datisque Constantino-polim literis, summis a Theodosio precibus contendit, ne se de regio gradu depulsam destitueret, eademque Gratiani, a quo adeptus fuerat imperium, relinqueret inultam. Atque ut nihil, quod ad Theodosii animum sibi conciliandum pertineret, reliqui

fe-

(p) Maximus tyrannus literas dedit ad Valentinianum, matris amentia ad turbendam ecclesiam Catholicam concitatum, in quibus illum admonitum voluit, ut vim ecclesiis inferre desisteret, Italiamque omnem & venerabilem Romam suis ecclesiis, suis sacerdotibus redderet. Has literas Caesar Baronius *in Annal. ad A. C. 387. n. 33. ex Tomo I. epist. Romanorum Pontificum* foras dedit. Theodoretus *Lib. V. c. 14.* Επέσειλε δὲ τῷ Οὐαλεντινιανῷ (ὁ Μάξιμος) τὸν κατὰ τῆς εὐσεβείας πόλεμον καταλῦσαι παρεγγυῶν, καὶ πραινῶν μὴ προέσθαι τὴν πατρῶαν εὐσεβείαν· προσέειπε δὲ καὶ τοῦ πολέμου τὴν ἀπειλὴν, ἢ μὴ πείθοιτο. Καμίντοι καὶ τὸ ἔργον τοῖς λόγοις ἐπέθεικε· τὴν γὰρ στρατιὰν ἀγείρας, ἐπὶ τὴν Μεδιόλανον ἄρμησεν, ἔνθα ἐκεῖνος διῆγεν. *Script igitur literas ad Valentinianum (Maximus,) quibus eum hortabatur, ut pietati bellum inferre desisteret, monebatque, ne paternam religionem proderet. Adjecit etiam minas belli, nisi Valentinianus morem gereret: statimque verba factis confirmavit. Collectis enim copiis, Mediolanum versus contendit, in qua tum (Valentinianus) degebat.*

fecisse videretur, Gallam (q) filiam, secum Theſſalonicam adduxit, bellam quidem virginem, leporebusque affluentem, quin plenae maturitatis & gestientium ad virum diffuaviandum annorum. Namque Iustina pulcre, si Zosimo credas, intellexit, quantopere Theodosius puellas paulo venustiores adamaret. Dedit igitur ipse Iustinae precibus locum, eodemque anno 387 Constantinopoli relicta, Theſſalonicam cursum suum direxit. Hic cum impetum Maximi tyranni reprimere studeret, accidit, ut Iustina una cum Galla eum conveniret. Neque consilium male successit. Nam simul ac Theodosius puellam, ubertim lacrymas profundentem, genibusque advolutam suis, intuebatur, adeo mirifica scitissimae virginis venustate exarsit, ut continuo consilium iniret, latis matri suppetiis, filiam secum ma-

tri-

(q) Zosimus *Lib. IV. c. 44.* Τὴν κόρην ὀδυρομένην ἰδεῖν, καὶ τὴν ἑαυτῆς ἀποκλαίουσάν τύχην. Τούτων ἀκούσας ὁ Θεοδοσίος, καὶ ἄμα τῇ θεᾷ τοῦ τῆς κόρης κάλλους ἁλοῦς, παρέφαινε μὲν καὶ τῷ βλέμματι τὴν ἐπὶ τῷ κάλλει τῆς κόρης πληγὴν - - - ὡς δὲ πλέον ἐπισμύχεται τῇ τῆς κόρης ἐπιθυμίᾳ, τὴν Ιουστίναν μεθελθὼν, ἤπει τὴν θυγατέρα πρὸς γάμον. κ. τ. λ. (*Iustina*) puellam illacrymantem & fortunam suam deplorantem ei commonstrat. His Theodosius auditis, simulque puellae pulcritudinis intuitu captus, etiam vultu acceptum e puellae forma vulnus satis ille quidem prodebat. - - - Quum autem puellae desiderio magis in dies ureretur, conventa Iustina, filiam ejus in matrimonium sibi dari petiit, cet.

trimonio jungendi. Annus tum erat, ex quo de vi-
ta abierat Flaccilla (r). Ex hac igitur Galla Theo-
do-

(r) Flaccilla *Arcadio Aug. I. & Bautone Coss. A. C.* 385. fato functa est, uti supra me docere memini. Graeci mirum quantum in ejus nomine scribendo discrepant, Modo enim *Πλακίλλαν*, modo *φλακίλλαν* dicunt, imo Socrates *Lib. IV. c. 31. Πλακίδην*, & Philostorgius *Lib. X. c. 7. Πλακιδίαν* appellant. Petrus Lambecius *Tomo II. Bibliothecae Caesar. p. 586.* Placillae nomen tuetur. Sed cum in Numis apud Carol. du Fresnium *in Familiis Byzantinis p. 48. ed. Venet.* Ael. Flaccilla. Aug. expressum legatur, facile est ad intelligendum, plerosque Graecorum τὸ F. latinum in suum Π. mutasse. Itaque Auctor *Chronici Paschalis* his accuratius *φλακίλλαν* scripsit, nec errat, dum Palatium ab Augusta Constantinopoli excitatum cum Auctore *descriptionis Urbis Constantinopolitanae, φλακιλλιανὸν* appellat. Sed hic dignus est, qui in consilium adhibeatur, Carol. du Fresnius *in Constantinopol. Christiana Lib. II. c. 25.* Fuit Flaccilla Antonii, qui A. C. 382. in Oriente cum Syagrio consul prodiit, filia, uti ex Themistii *oratione*, quae inscribitur titulo *Gratiarum actionis, ob pacem consulatumque Antonii*, probant Henricus Valesius *in notis ad Sozomenum Lib. VII. c. 6.* & Anton. Pagius *in Critica in Annales Baronii ad A. C. 382.* quibus addi potest *Prosopographia Codic. Theodosiani*, voce *Antonius*, Theodosio vero quatuor liberi e Flaccilla nati sunt, *Arcadius & Honorius*, qui cum patre & post eum regnum tenuere; *Gratianus* item, qui etsi mature decessit, matri tamen superstes fuit; *Pulcheria* denique, quam ante matrem mors occupavit, uti

dofius, uti jam supra diximus, Gallam Placidiam creavit. Utrum vero similtates, quas cum Arcadio gessit, mortem ejus admaturaverint, nec ne? nobis quidem haud liquere, apertius fatemur. Illud certe constat, eam *Arcadio III. & Honorio II. Coss.* A. C. 394 inter puerperii dolores animam efflasse (s). Sed ad Placidiam nostram, unde oratio aberravit, revertamur,

V.

nti patet ex *Orationibus* Gregorii Nysseni *in funere Flaccillae*, & Ambrosii *in funere Theodosii M.* habitis. Anton Pagius *in Critica ad A. C.* 385. Quare nollem, Italorum facile eruditissimus, Henricus Norisius *in Addendis ad Historiam Pelagianam p.* 2. Arcadium & Honorium e Galla procreatos dixisset.

(s) Baronius *in Annal. Ecclesiast. A. C.* 390. n. 75. Gallam, refert A. C. 390. diem obiisse supremum, atque adeo ab Arcadio sepultam fuisse, nec dubitat Marcellinum huic sententiae patronum dare. Verum in hoc annalium conditore ne vestigium quidem hujus rei apparet. Id certe in dubium vocari nequit, Gallam adhuc A. C. 392, quo Valentinianus Aug. Arbogastis factione periit, vixisse, Zosimus *enim Lib. IV. c.* 55. postquam de Valentiniani morte exposuit, in hunc modum pergit: *Τούτων τῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ συναγγελθέντων, συνετάραξεν ἡ τούτου Γαμετὴ Γάλλα τὰ βασίλεια, τὸν ἀδελφὸν ὀλοφυρομένη.* *His Theodosio Principi renuntiatis conjux ejus Galla, fratrem deplorens, aulam universam conturbat.* Ac reddidit demum A. C. 394. debitum naturae, quo Theodosius cum exercitu adversus Eugenium tyrannum tendebat, teste eodem

V.

Theodosio *Olybrio & Probino* *VV. CC. A. C.*
 395. mortuo, divisoque inter Arcadium & Honorium imperio, Galla Placidia cum Honorio in Italiam venit (t), Mediolanique ad annum usque 402. *Arcadio & Honorio V. Coss.* permanfit, quo frater Ravennae sedem constituit, uti *legibus Codicis*
Theo-

Zosimo, loco jam supra laudato, Lib. IV. c. 57. Ἡδη δὲ αὐτῷ πρὸς τὴν ἕξοδον ἐπιγομῆνω, συμβέβηκε Γάλλαν τὴν γαμητὴν ἐν ταῖς ὠδίσι αὐταῖς τελευτῆσαι, σὺν τῷ βρέφει καὶ τὸν βίον ἀποθεμένην. *Cum jam ad profectiōnem properaret, contigit Gallam uxorem ejus parturientem mori, infantis onere cum vita deposito,*

(t) Cedrenus *Annal.* p. 327. *Ed. Paris.* & p. 258. *Ed. Venet.* Καταλείψας τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ, Ἀρκάδιον μὲν τὸν πρεσβύτερον τῆς ἑώρας, Ονώριον δὲ τῶν Ἑσπηρίων σὺν Πλακιδίᾳ. *Duobus filiis relictiis, quorum majorem Arcadium Orienti praefecit, Honorium cum Placidia Occidenti.* Jam supra causam attigimus, quae quidem impedimento videtur fuisse, quominus Placidia Constantinopoli apud Arcadium relinqueretur. Ille enim novercam Gallam, e Palatio ejecerat, cumque matre procul dubio filiam. Hinc cum Theodosius iniqua valetudine conflictatus, in Italia de dividendo imperio cogitaret, Placidiam cum Honorio ad se evocavit, voluitque eam, tum octo fere natae annos, apud Honorium educari.

Theodosiani (u) comprobatur. Placidia vero, Cedreno (x) teste, Romae sibi lares figendos existimavit. Iam quidem vita Gallae Placidiae per omnes fastos nobis esset persequenda. At enim vero sive tenella aetate, in qua nihil magnopere egit memoria digni, sive monumentorum naufragio, quod vix tabulae quaedam evasere, accidit, ut inde a primis ejus incunabulis usque ad A. C. 400 *Stilichone & Aureliano Coss.* dicere vix quicquam habeamus. Hoc enim anno Eucherius, filius Stilichonis, cum sibi nubilis esset visa, nuptias ejus ambivit. Neque ille, quem Stilicho laudum suarum praeconem invenit, Claudianus, hoc nosmet ignorare voluit. Namque *Libro II. de Laudibus Stilichonis* v. 354 — 362 pleniore canit ore:

- - - *Venus hic innecta columbis,*
Tertia regali iungit connubia nexu,
Pennatique nurum circumstipantur amores
Progenitam Augustis, Augustorumque sororem.

Eu-

(u) Confule *Chronologiam Cod. Theodos. ab an. 395. ad an. 402.* Claudianum in VI. *Honorii Cof. Ant. Pajum in Critica ad A. C. 402. n. 29.*

(x) Cedrenus *p. cit.* Καὶ ὁ μὲν Ονώριος ἔσχε τὴν βασιλείαν εἰς Ραβένναν, Πλακιδία δὲ ἡ θυγάτηρ Γρατιανοῦ (Lege Θεοδοσίου, ut supra emendavimus) ἐν τῇ Ρώμῃ. *Ac Honorius quidem Ravennae regiam suam constituit, Placidia autem Gratiani (Theodosii) filia Romae.*

*Eucherius timido jam flamma sublevat ore
Virginis: arridet laeto Thermania fratri.
Nam domus haec utraque petit diademata sexu,
Reginasque parit, Reginarumque maritos.*

Hos enim versus ad Placidiam pertinere, (y)
pa-

(y) Eosdem versus laudavit, praecipuum illud Lipsiae
suae ornamentum, Ioann. Iac. Mascovius in limato poli-
toque opere *de Rebus Gestis Germanorum Part. I. p. 352.*
Stilichonem vero A. C. 400, quo primum Consul pro-
diit, Eucherio nuptias conciliare voluisse, cogitur ex
eodem Claudiano ibid. v. 244.

*Cur nondum legitur fastis? Cur pagina tantum
Nescit adhuc nomen, quod jam numerare decebat.*

quae quidem verba satis aperte primum Consulatum desig-
nant. V. 190. Poeta Stilichonem ob debellatum Gildo-
nem laudibus ornat:

*- - Paeni cumulant laudes, quod rura tyranna
Libera possideant.*

Et v. 258. Roma, quam loquentem finxit, se jam su-
periore anno 399. Stilichonis Consulatum sperasse dicit:

*Sperabam nullas trabeis, Gildone perempto,
Nasci posse maras,*

patet cuius paulo acutiori. Ac vidit hoc, qui vidit plurimum, Caspar Barthius, cuius in Claudianum annotationibus nihil nobis debet esse commendatius. Sed tantas has tamque molles cogitationes, quibus Eucherus spes alebat suas, tempestas de improvise exorta vehementer conturbavit. Cum enim Stilicho se familiamque suam dolo malo efferre altius auderet, mirandum in modum se suaque omnia perditum ivit. Igitur & ipse Eucherus, qui se in futuro Placidiae matrimonio magnifice circumspiciebat, tantum a nuptiis, quas appetierat, abfuit, ut potius Romae, paulo post Patris caedem, *Basso & Philippo Coss. A. C. 408.*
ob-

Gildo enim A. C. 398. interiit. Confer *Chronicon Codic. Theodos.* ad h. a. & *Commentarium ad L. 7. de metatis.* Item Poeta nuptiarum mentionem injecit earum, quas Honorius cum Maria, Stiliconis filia, celebravit, quaeque in A. C. 398. incidunt, probante Caesare Baronio in *Annal. ad h. a. n. 37.* Ita enim v. 74. laudat Stilichonem,

*Hinc fuit, ut primos in conjugē disceret ignes
Ordinque virum non luxuriante juventa,
Sed cum lege tori, casto cum foedere vellet.*

V. 342. Mariae puerperium optat :

*Et sacri Mariae partus Lucina dolores
Solatur. Residet fulgente puerpera lecto.*

obierit mortem, tam suo, quam patris, nefario conatu dignam (z). Atque hoc quidem tempore, quantum Placidia auctoritatis effret, illustri cognitum est argumento. Nam cum Alaricus, Rex Gothorum, Serenae, Stilichonis conjugis accitu, Romam pervenisse crederetur, nec barbari hominis conatus facilius reprimi videretur posse, quam illa e medio sublata, a qua urbem sibi proditum iri sperabat: Senatus, Placidia in consilium adhibita, nihil prius faciendum putavit, quam ut Serenae gula laqueo frangeretur (a).

VI.

(z) L. 22. *Cod. Theodos. de bon. proscriptor.* Zosimus *Lib. V. c. 35. 57.* Olympiodorus *Eclog. Histor. p. 145. Tom. I. Scriptor. Rer. Byzant. ed. Venet.* Rutilius Numatianus *Itinerar. Lib. II. v. 41. seqq.* Sozomenus *Lib. IX. c. 4.* Orosius *Lib. VII. c. 35. 38.* Philostorgius *Lib. XII. p. 544. ed. Reading.* Paullus Diaconus *Lib. XIII. p. 91. 92. Tom. I. Scriptor Rer. Italic. Muratorii.* Iornandes *de Regnorum Successione p. 238. ibidem:* & Scriptores medii aevi Hermannus Contractus *in Chronico p. 154.* Sigebertus Gemblacensis *in Chronographia p. 704.* Huldericus Mutius *in Chronico Lib. IV. p. 640. inter Pistorii Nidani Scriptor. Rer. Germanic.* Adde & recentiores Caesar. Baronium *in Annal. Ecclesiast. A. C. 408 & 409.* Anton. Pagium *in Critic. ad A. C. 408. n. 6. & ad an. 409. n. 2.* Iacob. Gothofredum *in Chronico Cod. Theodos. an. cit. & Commentar. ad L. 22. bon. proscriptor. & L. 1. de lit. & itiner. custod.*

VI.

Sed hae res, quae non nimis streuuo languorem attulissent, Alaricum mirifice acuerunt. Itaque tam acri Romam obsidione pressit, ut, quae antea tanquam victrix terrarum viguerat, jam huic barbaro tyranno *Honorio VIII. & Theodosio III. Coss. A. C. 409.* succumbere sit coacta. In qua quidem oppugnatione cum plurima sint commemoranda, tum illud non postremum, quod Alaricus Gallam
Pla-

(a) Zosimus *Libr. V. c. 38.* Ἐδόκει τῇ γερούσια πάση καὶ Πλακιδία, τῇ ὁμομητρία (lege ὁμοπατρία, uti supra docuimus) τοῦ βασιλέως ἀδελφῆ, Σερήναν ἀναιρεθῆναι, τῶν περιεσώτων κακῶν οὖσαν αἰτίαν. *Censuit Senatus universus & Placidia, Principis germana Soror, Serenam esse necandam, quae praesentium malorum auctor existeret.* Eadem plane refert Olympiodorus *p. 146.* Consuli praeterea merentur Carolus Sigonius *de Occidentali Imperio Lib. X. p. 175.* Tillemont *Histoire des Empereurs pag. 1218. Tom. V. & III.* Mascovius *in Rebus gestis Germanorum Part. I. p. 355.* Erat Serena Theodosii M. nepotis ex fratre Honorio & in tantam se patris benevolentiam blanditiis immerferat, ut in filiam ab eo adoptata, Stilichoni, Vandalō, in matrimonium daretur, eo certe consilio, ut homo ille, toga sagoque clarissimus, in cura Arcadii Honorique aliquando suscipienda, uti propinquum decebat, integre incorrupteque versaretur. Videatur saepius laudatus Olympiodorus & Zosimus *l. c.* sed, age,
iis

Placidiam (b) obsidis loco secum reducendam putavit. Sumpserat ille quidem magnos sibi spiritus,

iis, quae diximus, tabula genealogica lucem affundamus:

Theodosius, Comes.
sub Valentiniano M. de quo
Ammianus Marcellinus Lib.
XXVII. XXVIII. XXIX.

Theodosius, Aug.

Honorius

Arcadius Ho-

norius

e *Flaccilla*

Galla Placidia

e *Galla*.

Thermantia & Serena, Uxor

nupsit Duci, Stilichonis

nobis qui-

dem ignoto.

Claudianus

de Laudi-

bus Serenae

v. 184.

Eucherius filius

cum patre tru-

dicatur. Ma-

ria & Ther-

mantia, quae

Honorio Aug.

nupsere. Maria mature, sed anno incerto obiit. Thermantia post patris internecionem Augustali depulsa folio, matrique remissa est. Zosimus L. V. c. 35. A. C. demum 315. esse desiit, teste Chronic. Paschalis Auctore. Confer Ant. Pagium ad h. a. & du Fresnium in *Famil. Byzant. p. 60. 61. ed. Venet.* Serena etsi nihil monstri Zosimo *Lib. V. c. 38.* aluisse videtur, tamen poenas luisse meritissimas censet, propterea, quod Roman cum Theodosio ingressa, gentium profanarum religionem jocum fecisset risumque, nec dubitasset, mundum Deae Rheae collo abreptum, suo circumjicere. Ad-

jun-

tus, magnam arrogantiam, eratque omnino talis, qualem tam effrenatarum gentium ducem esse oportet.

jungit iste Deorum cultor; ὑπέσχε δὲ τῇ ἀγχόνῃ τὸν τράχηλον, ᾧ τὸν τῆς θεοῦ κόσμον ἔτυχε περιβεῖσα. *Laqueo cervices illas praebuit elidendas, quibus Divae mundum inje-*

(b) Zosimus *Lib. VI. c. 12.* Καὶ ἡ τοῦ βασιλέως ἀδελφὴ, Πλακιδία παρ' αὐτῷ, ὁμήρου μὲν τρόπον τινὰ τάξιν ἐπέχουσα, πάσης δὲ ἀπολαύουσα τιμῆς καὶ βασιλικῆς θεραπείας. *Placidia quoque, Soror Imperatoris, cum Alarico erat, vicem illa quidem obsidis modo quodam implens, ita tamen, ut omni honore cultaque regio frueretur.* Olympiodorus p. 145. Paullus Orosius *Lib. VII. c. 40.* Socrates *Lib. VII. c. 10.* Sozomenus *Lib. IX. c. 6.* Procopius *de Bello Vandalico Lib. I. c. 2.* Iornandes *de Regnorum Succession. p. 238. Tom. I. S. R. I.* Prosper Aquitanus, Idatius & Marcellinus *in Chronicis.* Paullus Diaconus *Lib. XIII. p. 91. 92.* Et Scriptores recentiores, Marianus Scotus *in Chronico apud Pistorium Nidanum Tom. I. p. 604.* Gottfridus Viterbienfis *in Chronico apud eundem Pistorium Tom. II. p. 277.* Huldericus Mutius *in Chronico Germanico ibidem p. 641.* Caesar Baronius *in Annal. ad A. C. 410.* quem urbis direptionem ad A. C. 410. referentem meliora edocuit Anton. Pagius *in Critica ad an. eund.* Adde *Chronicon Hist. Codic. Theodos.* Ceterum, quibus Roma artibus a Wisigothis capta sit, quasve conditiones Honorius accipere coactus, latius referre, nihil ad hunc locum, &, si ad hunc locum, nihil ad institutum nostrum.

tebat: at in Placidiae decore conservando tam caste est, tamque integre versatus, ut, vel moratarum reges nationum, exemplum inde capere posse viderentur. Theophanes quidem, Placidiam tum impuberem adhuc fuisse, dicit (c). Sed nos profecto non sumus ii, quibus haec persuadere posset. Ac primum quidem temporum rationibus sententiae distrahuntur. Nam Placidia, calculum si accuratius subducas, annos jam tum compleverat viginti, idoneaque multo ante A. C. 400 fuerat Eucherio visa, quam in matrimonium peteret ambitiose. Denique vel hoc omnes Theophanis narrationi nervos elidit, quod Senatus Romanus in occidenda Serena nihil ante admisit, quam cuncta Placidia rata habuisset; nisi quis amplissimum ordinem tantum sibi arbitretur constituisse, ut ab impubere adeo puel-

(c) Theophanes *in Chronographia* p. 65. *ed. Paris.* & p. 52. *ed. Venet.* ὁ Ἀλάρικος πάντα τὰ χρήματα τοῦ παλατίου λαβὼν, καὶ τὴν Ἀδελφὴν Οὐαρίου ἀπὸ πατρὸς Πλακιδίου μικρὰν οὖσαν παρθένον, πρὸς τὸ δικεῖον εἶδος ἀπῆλθεν εἰς τὰς Γαλλίας: *Alaricus direpta tota Palatii suppellectile & Placidia Honorii ex patre sorore; virgine impubere, ad proprios Lares & gentem in Gallias recessit.* Sed quanto errore Theophanes in personis, locisque & temporibus definiendis non raro ducatur, demonstrarunt in animadversionibus suis reconditae viri doctrinae, Iacobus Goar & Franciscus Combefisus. Eodem, quo Theophanes, errore et Ioannes Malala lapsus est *Chronograph. Part. II. p. 18. ed. Venet.*

puella, nec dum iudicii intelligentis, consilium petendum fuisset.

VII.

Alaricus igitur, Roma relicta, per Campaniam Bruttiosque transiit, utque Ataulphus, affinis suus, animum ad Placidiam ducendam appelleret, sua auctoritate perfecit. (d) Dum vero hic, quid ageret, deliberaret, *Varane Cos. A. C. 410.* (e) morte immatura omnia sunt disturbata. Gothi vero,

(d) Marcellinus *in Chronico: Alaricus Placidiam Ataulpho propinquo suo tradidit uxorem.* Paul. Orosius *Lib. VII. c. 40.* Iornandes *de Rebus Geticis c. XXXI.* &, qui hunc totidem fere verbis exscripsit, Paullus Diaconus *Lib. XIII. p. 92. Tom. I. Scriptor. Rer. Italic. Muratorii* ipsum Ataulphum Placidiam Romae cepisse tradunt. Cum vero satis inter omnes constet, Ataulphum demum, post Romam oppugnatam, suas copias cum Alarici conjunxisse, nihil his Triumviris potest esse incertius. Interim Iornandes *alio Libro de Regnorum Success. p. 238.* adeo non sibi constat, ut tradat consentientia cum narratione Marcellini.

(e) Sunt, qui Alarici mortem perperam cum Baronio *in Annal. ad A. C. 411.* referunt. Sed Isidorus *in Chronico* prodit, *Alaricum vicesimo octavo anno regni & anno Imperii Honorii Sexto decimo mortuum esse, quod sane tempus incidit in A. C. 410.* Anton. Pagius *in Critica ad A. C. 411. n. 2:*

ro, comitiis sufficiendo regi habitis, cui Alarici partes deferrent, digniorem Ataulpho invenerunt (f) neminem. Qui quidem, uti Placidia maxime & formae & ingenii cultu commendabatur, ita cupidissime sibi illam despondebat. Hoc loco non alienum videtur, quanta vis providentiae divinae sit, docere. Nam nisi Placidiae blandimenta ad Ataulphi ingenium preces efficacissimae fuissent, ille Romam, mirius habitam ab Alarico, incredibili quadam delendae urbis libidine incensus, funditus eversum ivisset. Jam profecto in eo erat, ut e Calabria Romam versus contenderet, eamque oppugnatam non, ut Alaricus, rursus relinqueret, sed captam perpetuo occuparet (g). At Placidia,

ne

(f) Sozomenus *Lib. IX. c. 8.* Philostorgius *Lib. XII. n. 4. p. 545. ed. Reading.* Olympiodorus *p. 146. ed. Venet.*

(g) Orosius *Lib. VII. c. 43.* *Ataulphus, cum esset animo, viribus, ingenioque nimius, referre solitus est, se imprimis ardentem inhiasse, ut oblitterato Romano nomine, Romanum omne solum, Gothorum imperium & faceret & vocaret; essetque Gothia, quod Romania fuisset, fieretque nunc Ataulphus, quod quondam Caesar Augustus. - - - Iam abstinere a bello & inhiare pacem nitebatur, praecipue Placidiae, uxoris suae, feminae sane ingenio acerrimae, & religionis satis probatae, ad omnia bonarum ordinationum opera persuasum & consilio temperatus.* Paullus Diaconus *Lib. XIII. pag. 92.* Placi-

ci-

ne quidquam horum perficeretur, unice obstitit. Nam et acriori, quod nactus erat ingenio hominis animum alio flectebat, & severos de illa re sermones tanta suavitate condiebat, ut, quamlibet hucdum ferocitate exultans, ab insita sibi pertinacia desisteret, Romanorumque amicitiam sibi cuperet conciliatam. Hic si quis tantum Placidiam praeclare de Italia meritam dicat, minore, quam debebat, eam laude extollit, cum illa potius fuerit immanitatis expultrix, inventrixque legum, pacis item quietisque effectrix, magistra denique vitae, tum Ataulphi ipsius, tum omnium Gothorum.

VIII.

Sed quominus Ataulphi Honorique res ex Placidiae sententia ad otium deducerentur, unus omnium Constantius, de quo deinceps plura dicemus, maxime impedivit. Qui cum ipse Placidiae amore deperiret, eamque sibi desponderi optaret, nullo pacto

fe-

cidia multo Reipubl. commodo fuit. Nam ad hoc mariti animum acerrimo ingenio subtilibusque blandimentis inflexit, ut ultro a Romanis pacem peteret. In eo tamen errat Paullus Diaconus una cum Iornande de Rebus Get. c. XXXI. quod Ataulphum Romanam revertisse, locustarumque more cuncta erasisse, existimat. Sed hic tu adeas velim Tillemontium Tom. V. p. 1273. & Illustr. Mascovium in Hist. Germ. Tom. I. Lib. VIII. §. 29. not. 6.

ferendum putavit, ut femina tot ac tantis decoribus tam clare exsplendescens, tyranno, eique barbaro, relinqueretur (*h*). At Ataulphus tum demum se Placidiam redditurum dixit (*i*), cum tantum sibi annonae suppeditaretur, quantum ad exercitum suum alendum sustentandumque videretur esse satis. Verum haec alio spectabant, atque videri volebant. Nam cum ipse minime omnium ignoraret, quam esset Italia diuturnitate belli exhausta, quamque ne Honorius quidem, unde viveret, haberet: idoneam sibi occasionem nancisci visus est, Placidiam jure vindicandi. Sic cum transigerent partes, biennium interfluxit. At vero cum neque Honorius, quae promiserat, alimenta praeberet, neque Campania,

Tu-

(*h*) Olympiodorus p. 148. Ἀτάουλφος δὲ Πλακιδίαν ἀπαίτητο κατὰ σπουδὴν μάλιστα Κωνσταντίου, ὅς ὑπερον αὐτῇ καὶ εἰς γάμους ἔζευξεν. *Postulatum est ab Ataulpho, studio maxime Constantii, ejus qui illam postea uxorem duxit, ut Placidiam redderet.*

(*i*) Olympiodorus l. c. Ἀτάουλφος ἀπαιτούμενος Πλακιδίαν, ἀνταπῆτει τὸν ὀρισθέντα σῖτοι: ἀπώραν δ' ὄντων τῶν ὑποσχομένων εἰς τὸ δοῦναι, οὐδὲν δὲ ἦττον ὁμολογούντων, εἰ λάβοιεν, Πλακιδίαν παρισχῶν. Καὶ ὁ βάρβαρος τὰ ὅμοια ὑπεκρίνετο. *Ataulphus, cum Placidia repeteretur, frumentum vicissim ipse promissum petiit. Cujus conferendi, etsi quae promiserant, copiam nullam haberent, nihilo tamen secius consentiunt, si Placidiam reciperent, acceptarum. Ad quae simili fere et ipse Barbarus simulatione utebatur.*

Tuscia, Picenum, Samnium, Apulia & Calabria (*k*) quidquam frumenti amplius suppeditaret, Ataulphus, pace quamvis nondum stabilita, Galliam sibi A. C. 412 adeundam existimavit (*l*). Huc ut pervenit, summa ope nisus est, ut Honorium ad aequas adigeret pacis conditiones. Quas quo facilius obtineret, cum Iovino, qui Moguntiae tyranni personam sibi auctoritatemque sumserat, vires suas conjunxit. Sed cum iste haud satisfaceret expectationi de se concitatae, neque omnibus modis Ataulphi rebus consultum iret: factum est singulari Dardani (*m*), Praefecti Praetorio Galliarum, prudentia, ut Gothi a societate Iovini divel-

le-

(*k*) Consule L. 7. *Codic. Theodosian. de indulgent, debitor. ibique* Iac. Gothofredum.

(*l*) Prosper Aquitanus *in Chronico h. a. Gothii rege Ataulpho Gallias ingressi.* Cassiodor. *in Chronico h. a. His Coss. Gothi Rege Ataulpho Gallias intraverunt.* Hoc igitur anno primum Wisigothi regnum in Gallia suum constituisse dicendi sunt. Anton, Pagius *in Critica h. a.* n. 20.

(*m*) Olympiodorus p. 147. *ed. Venet. Αδάουλφος παραγίνεται ἄνω τῆ πλῆθει πρὸς Ἰωβίνον.* Ataulphus cum captis se confert ad Iovinum. Prosper Aquitanus *in Chronico ad annum Honorii 19 Iovinus tyrannidem post Constantinum invadit. Industria viri strenui, qui solus tyranno non cessit, Dardani, Ataulphus, a societate Iovini avellitur.* Vid. *Prosopographia Cod. Theodos. voce Dardanus.*

lerentur, pacemque cum Honore, *Lucia & Heracliano* *Coff. A. C. 413.* inirent (n).

IX

Sed Constantii erga Placidiam amor altius egerat radices, quam ut labefactari ullo tempore potuisset. Cum igitur Ataulphus in eo esse perhiberetur, ut connubium cum Placidia concelebraret: ille, ut qui maxime & summa contentione solent, Principem reposcendam duxit. At Ataulphus repetenti eas praetexit conditiones, quae neque Constantio, neque Honorio ipsi tolerabiles videbantur (o). Tali

mo-

(n) Olympiodorus, p. 149. tradit, jusjurandum a legatis Ataulphi praestitum, ipsumque Iovinum a Gothis obsessum, captum, & ad Dardanum missum fuisse. Itaque de pace inita nemo dubitabit, quamvis ea diuturna non fuerit.

(o) Olympiodorus p. 149. *ed. Venet.* Οτι Αθάουλφος τὸν γάμον μελετῶν Πλακιδίας Κονσαντίῳ ταύτην ἀπαιτοῦντι, βρυτίρας προὔτεινε αἰτήσεις, ἵνα διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν αἰτήσεων, ἔυλογον δόξῃ τὴν κατάσχεσιν αὐτῆς πεποιθήσασθαι. *Ataulphus de Placidiae nuptiis satagens, Constantio eam postulanti graviores praetexit postulationes, ut si compos illarum non fieret, illa juste retenta videretur.* Philostorgius *Lib. XII. p. 545. ed. Reading.* ubi Ataulphi nuptias exponit, lacunis tam hiulus est, nulla ut ei medicina adhiberi posse videatur. Nec erat, quod Henricus Valesius in illo supplendo ingenio tantopere indulgeret. Verecundior fuit, nec sine ratione, Iacobus Gothofredus.

modo Ataulphus *Constantio & Constante Coss. A. C.*
414. Candidiano nuptiarum conciliatore, Placidiam
uxorem Narbonae accepit (p). Diem igitur Men-
fis

(p) Idatius *in Chronico anno Abrahami 2430.* qui
Kalendis Octobris A. C. 313. inchoatur, *Ataulphus*, in-
quit, *apud Narbonam Placidiam duxit uxorem.* Olym-
piodori narrationibus de his nuptiis, quae p. 148. 149.
ed. Venet. leguntur, nihil potest esse praestantius. Ve-
rum ob illud ipsum longiores sunt, quam quae hic locum
invenire possent. Recte quidem atque ordine facit, cum
diem nuptialem A. C. 414. *Constantio & Constante Cos.*
Narbonae agitatum refert fuisse. Deteriora tradunt Ior-
nandes *de Reb. Geticis c. 31.* & Paullus Diaconus *in fin.*
Lib. XIII. p. 92. Tom. I. Script. Rer. Italic. Muratorii.
Nam uterque Ataulphum dicit, in Foro Livii Placidiam
in matrimonium duxisse. Sed pluris facio Idatii & Olym-
piodori auctoritatem, nisi quis Duumviros istos vel spon-
salia in Italia celebrata putet respexisse, cujus Ill. Masco-
vio in mentem venit *Lib. VIII, Hist. Germanic. §. 36.*
n. 1. Guiliel. Catellus *Rer. Occ. Lib. III. p. 453.* discre-
pantes scriptores ita sibi commode conciliasse visus est,
si Ataulphum Placidiam A. C. 410. in Foro Aemelii sive
Imolae duxisse quidem, at nuptiarum cerimonias ad A. C.
414. Narbonae peragendas, distulisse diceret. Sed nos
quidem isto Gallo, si nihil certius affert, non aegre care-
bimus magistro. Conferantur viri eximii Anton. Pagius
in Critica ad A. C. 414. n. 2. & du Fresnius *in Famil.*
Byzantin. p. 58. ed. Venet. & Philippus Labbeus *in not.*
ad Olympiodorum. Ex his patet, quantum Carolus Si-
gonius *de Regn. Occident. Lib. II. p. 184.* conjectura ab-

sis Ianuar. nuptiis dixerunt, in aedibus Ingenii cu-
 jusdam celebrandis. Sed juvat, nuptiarum ritus ex
 Olympiodoro referre paulo fufius, quo, qui mos
 apud illas gentes fuerit, lucide appareat. Placidia
 igitur, cum regio ornata cultu, in aula apprime
 splendida, locum occuparet digniorem, affedit illi
 Ataulphus, non minus a natura ad decus dignita-
 temque fictus, quam hoc ipfo tempore laenae cujus-
 dam ornamento fulgens. Iam vero Ataulphus,
 quantum sibi in Placidiae amore placeret, illustri
 prodidit documento. Nam cum pluribus lautiffi-
 misque donis sponfam cumulavit, tum maxime
 quinquaginta pueros vestimentis nitide decoratos, li-
 beraliter muneri dedit. Quod quidem donum auxit
 mirifice lapillorum auriq̄ue haut exigua vis. Nec,
 dum traderetur, caruit decore. Iuvenes enim illi
 aptissime in discis dona concinnaverant, quos utra-
 que gestantes manu, Placidiae offerebant. Cumque
 sponfus sponfaque thalamum ingrederentur, more
 institutoque majorum, juvenes ac virgines lectum
 circumstantes, scite festiveque cantabant, Attalo
 primum, deinde Rustacio, Phoebadio denique prae-
 ci-

erraverit, cum non tam diem nuptialem apud Forum Cor-
 nelium agitatum, quamquam hunc quoque, quam ipsum
 Honorium ad illas honestandas Ravenna invitatum esse,
 tradit. Si quis vero Candidianum, nuptiarum conciliato-
 rem, propius nosse velit, illi, credo, satisfaciet Henri-
 cus Norifius in *Historia Pelagiana* p. 97.

cinente. Sic illis nuptiis tam barbari, quam Romani, gavisi vehementerque laetati sunt (q). Nec defuerunt eo tempore, qui tum maxime Danielis divinationem, qua *filia regis Austri Regi Aquiloni jungitur, nullo tamen superstite liberorum, facto comprobata, probe magis, quam acute, judicarent.*

X.

Ataulphus vero, ut Gottfridus Viterbiensis (r) & Otto Frisingensis (s), scriptum reliquerunt,
He-

(q) Idatius in *Chronico An. Abraham. 2430. In quo prophetia Danielis putatur impleta, qui ait filiam Regis Austri sociandam Regi Aquilonis: nullo tamen ejus ex eo semine subsistente,*

(r) In *Pantheo Part. 16. p. 402. apud Pistorium Tom. II. Ataulphus vero, rex Gothorum, amore uxoris suae Placidiae, quae erat soror Honorii Imp. a finibus Romanorum discedit, & in Gallia prope civitatem Narbonensem, ubi hodie Villa S. Aegidii dicitur in loco, qui usque hodie Palatium Gothorum dicitur, confedit supra Rhodanum fluvium.*

(s) *Chronic. Lib. IV. c. 21. apud Urstifum Tom. I. Sed Ataulphus amore uxoris Placidiae a finibus Romanorum secedit, ac in Gallias juxta provinciam Narbonensem, quam postmodum Vir Dei Aegidius inhabitans, metropoli ex nomine suo, ut villa S. Aegidii dicatur, dedit, in loco, qui usque hodie Palatium Gothorum vocatur, confedit.*

Heracleae, loco ad Rhodanum sito, regiam sibi constituit sedem, quam nomine Palatii Gothorum postea insignem fuisse scimus. Silvam etiam, quae hanc civitatem adjacet, in vetustis Monasterii S. Aegidii tabulis, silvam Gothicam, *la Selva Gothesca*, dici, prodit ille, quem paulo antè excitavimus, Guiliel. (t) Catellus. Neque minus Iacobus Sponius (u), priscae vir doctrinae, inscriptionem in
lu-

(t) *Vid. Histoire de Comtes de Tolose p. 5. Adde ejusdem Memoires de l'histoire du Languedoc p. 453. ubi relatum leges, Monasterium S. Gilles in chartis vetustis, quae Monasterii bibliothecis attinentur, Monasterium S. Aegidii in Valle Flaviana dici. Credit igitur vir doctus, Vallem Flavianam a Flavio, in quo cognomine Wisigothi Reges sibi magnopere placebant, nomen invenisse.*

(u) Confer, si placet, ejus *Miscellanea eruditae antiquitatis pag. 157.* Eandem Inscriptionem, tabulae marmoreae incisam, quae prope monasterium S. Gilles inventa sit, laudat Petrus Gabriel *in Serie Praesulum Megalonsium p. 7.* Ego tametsi non in dubium voco, quae Gottfridus Viterbiensis & Otto Frisingensis de Palatio Gothorum tradidere: tamen non possum non cum doctissimis Gallis, qui *Languedociae Historiam* nuper conscripserunt, falsitatis illam inscriptionem arguere. Adeas velim virorum optimorum disputationem p. 643. n. 46, quae quidem tam elegans idoneo harum rerum arbitro, Ill. Mascovio visa est, eam ut Observationibus ad Hist. Germ, Tom II. p. 78. totam insereret. Ac primum qui,
dem

lucem protraxit, qua, quae laudati scriptores de hoc Gothorum Palatio enarrarunt, confirmari egregie posse, sunt, qui arbitrantur. Sed, ecce, tibi illud marmor:

ATAVLPHO. FLAVIO.

POTENTISSIMO. REGI. REGVM.

RECTISSIMO.

VICTORI. VICTORVM. INVICTISSIMO.

VANDALICAE.

BARBARIÆ. DEPVLORI. CAESARÆÆ.

PLACIDIAE.

ANIMAE. SVAE. DOMINIS. SVIS.

CLEMENTISSIMIS.

ANATILII. NARBONENSES. ARECOMICI.

OPTIMIS. PRINCIPIBVS. IN. PALATIO.

POSVERVNT.

OB. ELECTAM. A. SE. HERACLEAM. IN. REGIAE.

MAIESTATIS. SEDEM.

XI.

dem inter se homines apprime eruditi, Iac. Sponius l. c. Ioannes Harduinus *in Plin. Lib. III. c. 4.* & Bouche *en Histoire de Provence*, de loco, quo Inscriptio reperta dicitur, dissentiunt, quod quidem signum satis luculentum est, impostorem aliquem hanc tabulam subiecisse. Deinde Flavii nomen nullis comprobatur monumentis, imo ex

XI.

Sed Ataulphus uberrimum sibi ex nuptiis fructum cepisse visus est, cum Placidia exoptatissimum eodem anno filium eniteretur, cui quidem nomen ab Avo Theodosio M. haesit. Hunc quamquam uterque parentum magnopere sibi congratulabatur: tamen illa laetitia fuit minus diurna. Nam paulo post, turbato naturae ordine, e vita migravit. Ipse Ataulphus cum filio suscepto laetans, tum Placidiae suavitate delinitus, pacis conservandae studio, si quisquam alius, ducebatur. At Constantius, qui nuptias celebratas graviter molesteque ferebat, id sibi negotii datum esse putavit, ut illo ipso anno Ataulphum bello persequeretur (x). Hic igitur bel-

more Seculi Flavius Ataulphus, non Ataulphus Flavius scribendum fuisset. Denique pueriles verborum lusuriae: *Regum rectissimus Victorum invictissimus*, minutum quoddam & umbrativum redolent ingenium, qualia tulerunt superiora tempora. Ista vero *Caesarea Placidia* vel *Heracliteae* severitatis homini risum excuteret. Nam barbarus ille Inscriptionis auctor, quisquis demum fuerit, historiae lumine destitutus, vim ac potestatem, quam veteres verbo *Caesareae* subiecere, minime intellexit. Plura laudati viri suppeditant argumenta, ad auctoritatem harum fabularum infringendam, comparata.

(x) Olympiodorus p. 149. ed. Venet. ότι Αδάουλφος τεχθέντος αὐτῶ ἐκ τῆς Πλακιδίας παιδὸς ὃ ἐπέθηκε κληῖσιν Θεοδοσίον, πλέον ἠσπάζετο τὴν πρὸς Ρωμαίους φιλίαν. Κωνσταντίου δὲ

bello laceffitus, Attalum, quem, tanquam inanis imperii fimulacrum, fecum ex Italia duxerat, ad insignia (y) Auguftalia refumenda, incitavit. At Constantius cum copiis in Galliam profectus, Gothis fuit fuperior, & Ataulphum e Gallia in Hifpaniam fecedere coëgit, *Constantio & Constante Conf. A. C. 414 (z)*. Sequenti vero *A. C. 415. Hono- rio X*

δι. καὶ τῶν περὶ Κωνσταντίου ἀντιπραττόντων, ἔμειν ἄπρακτος ἢ τούτου καὶ τῆς Πλακιδίας ὁρμῆ. *Ataulphus, nato sibi e Placidia filio, cui Theodosio nomen dedit, Romanam amplius Rempublicam amare videbatur. Verum Constantio ejusque affectis repugnantibus, ejus & uxoris Placidiae (pacis ineundae) conatus frustra tuerunt.*

(y) Prosper Aquitanus in *Chronico ad Consulatum Constantii & Constantis A. C. 414. Attalus, inquit, Gothorum consilio & praesidio tyrannidem resumit in Gallis. Adde Paulinum in Eucharistico v. 298.*

Solis quippe Gothis fretus, (Attalus) male jam sibi notis,

Quos ad Praesidium vitae praesentis habere.

Non etiam imperii poterat, per se nihil ipse

Aut opibus propriis, aut milite nixus.

(z) Orosius *Lib. VII. c. 43. Anno ab V. C. MCLXVIII. Constantius Comes Gothos Narbona expulit, atque abire in Hispaniam coepit. Hic annus V. C. ex computatione Capitolina incidit in Consulatum Constantii & Constantis A. C. 414. Consulatur Anton. Pagi in Critica ad an. cit. n. 3. Idatius in Chronico ad*

rio X & Theodosio VI. Conf. Ataulphus Barcinonae confedit, in qua civitate filium Theodosium sepeliendum (a) curavit. Ipse paulo post inter bellicos apparatus, fraude servi cujusdam, quem Dobbium vocant, interiit, coeli prius ruinam, quam tale quid praecipiens cogitatione, quippe equos suos de more in stabulo dicitur contemplatus (b).

Hinc

an. Honor. XXII. i. e. A. C. 414. Ataulphus, inquit, a Patricio Constantio pulsatus, ut relicta Narbona Hispanias peteret, per quendam Gothum apud Barcionam inter familiares fabulas trucidatur.

(a) Olympiodorus & Idatius locis citatis. Franciscus Diago in *Historia Comitum Barcinonensium Hispanice conscripta Lib. I. c. 13. 35.* Ataulphum, existimat, Barcinonam tum sibi regiam sedem legisse, quod mihi quidem secus videtur. Certe observavit inde, quid Constantius adversus se moliretur.

(b) Prosper Aquitanus in *Chronico Honorio X. & Theodos. VI. Conf. A. C. 415. Ataulphus a quodam suorum vulneratus interiit.* Paullus Orosius *Lib. VII. c. 43. Ataulphus apud Barcinonem, Hispaniae urbem, dolo suorum, ut fertur, occisus est.* Olympiodorus p. 149.

Εἶτα ἀναίρεται καὶ Ἀδάουλφος, (εἰς ἐπιτήρησιν τῶν οἰκείων ἵππων, ὡς εἶδισο αὐτῶ, διατρίβων ἐν τῷ ἵππῶν) ἀναίρεϊ δὲ αὐτὸν εἰς τῶν οἰκείων Γότθων Δόββιος τὸννομα. *Interficitur deinde et Ataulphus ipse (dum equos suos de more in stabulo contemplatur) a Gotho quodam ejus domestico, Dobbii nomine.* Iornandes *de Rebus Geticis* servum istum Vernulfum vocat. *Occubuit gladio perforato Vernulfi, de cujus*

so-

Hinc fatis apposite Carolus Sigonius (c) eum propterea a Gothis occisum judicat, quod Placidiae voluntati obsecutus, plus, quam par erat, pacis studia coluisset.

XII.

Jam Ataulphus moriens animo praefagebat, se extincto, Placidia, Gothis exosa, nihil infelicius futurum. Quare fratri suo, ut eam Honorio redderet, imperavit (d). Neque vano ille divinavit augurio. Nam Singerichus quidam non lege, sed partium studio ad regnum delatus, & Ataulphi liberos e priori conjuge susceptos interemit, & in Placidiam adeo ipsam rabie saeviit tanta, ut in pristini mariti contumeliam, una cum reliquis captivis, pedibus ante equum incedere sit coacta, idque omni illo spatio, quod est ab urbe ad duodecimum usque lapidem (e). Sed hoc teterrimum hominis mon-

solitus erat ridere statura. Auctor *Chronici Paschalis ad A. C. 415. p. 246.* caedem Honorio tribuit, ut adeo aliquis ab Constantio, qui scelus patraret, subornatus esse videatur.

(c) *De Regno Occidentali Lib. XI. p. 187.*

(d) Olympiodorus p. 149. Τελευτῶν δὲ Ἀτάουλφος προσέταττε τῷ ἰδίῳ ἀδελφῷ ἁποδοῦναι Πλακιδίαν. *Moriens Ataulphus fratri suo injunxit, Placidia ut Honorio redderetur.*

(e) Olympiodorus l. c. Διάδοχος δὲ ὁ τοῦ Σάρου ἀδελ-

monstrum terra non diu tulit. Septem enim dies cum furore esset debachatus, Gothorum ferro occubuit (*f*). Hunc in regno excipit Vallia, mitius a natura ingenium nactus. Quamquam enim initio transitum contra Honorium in Africam moliebatur, ac postea bellum terra gerendum (*g*) adornabat: a priori tamen conatu naufragio, a posteriore quidem Constantii virtute se depulsum sensit. Misit igitur, qui pacem hac facerent conditione, ut, annona recepta,

φῶς Σιγγέριχος, σπουδῇ μᾶλλον καὶ δυνατεία ἢ ἀκολουθία καὶ νόμος γίνεται - - - Καὶ τῆς Πλακιδίαν εἰς ὕβριν Ἀδάουλφου, ἐκ πῶδος πρηγῆσασθαι τοῦ ἵππου ἄνω κ. τ. λ. *At qui successit Sari frater Singerichus, studio potius ac vi, quam successione ac lege creatus - - - Atque ipsam Placidiam reginam, in Ataulphi scilicet contumeliam pedibus ante equum ambulare coegit &c.*

(*f*) Olympiodorus *l. c.* Ἐπτά δὲ ἡμέρας ἄρξας, ἀναίρειται. Ἡγεμῶν δὲ τῶν Γότθων Οὐαλίας καθίσταται. *Septem ille dies cum imperasset interemptus est, & Gothorum dux Vallia constituitur.* Cum Singericho nihil fuerit ab humanitate alienum magis, nihilque atrocius, mirabile mihi videtur, illum ab Orosio *Lib VII. 3. c. 43.* Dei iudicio ad pacem propensum dici.

(*g*) Orosius *Lib. VII. c. 43.* *Deinde Vallia successit in regnum, ad hoc electus a Gothis ut pacem infringeret, ad hoc adornatus a Deo, ut pacem confirmaret. - - - Placidiam Imperatoris sororem, honorifice apud se honesteque habitam, fratri reddidit.* Iuvabit ipsum Orosium evolvisse, quippe qui haec omnia explicat fusius.

cepta, Placidia redderetur (*h*). Constantius igitur, qui nunc tandem digito sibi coelum attigisse videbatur, e vestigio frumentum, Euplutiumque (*i*) Magistrianum, qui foedus percuteret, transmisit. Idem et Placidiam *Theodosio VII. & Palladio Coss. A. C. 416.* ab exercitu mox ad Honorium (*k*) mit-

(*h*) Iornandes *de Rebus Geticis c. 32.* Constantius *hians cum copia armatorum, & pene jam regio apparatu Hispanias petit. Cui Vallia Rex Gothorum non minori procinctu ad claustra Pirenaei occurrit: ubi ab utraque parte legatione directa, ita convenit pacisci, ut Placidiam sororem principis redderet, suaque solatia, Romanae Reipubl. ubi usus exigeret, non denegaret.* Philostorgius *Lib. XII. n. 4. p. 546.* *Εκ τούτου τὸ Βάρβαρον πρὸς Ονώριον σπεύδεται, καὶ τὴν οἰκίαν ἀδελφῆν, καὶ τὸν Ἀτταλον τῷ βασιλεῖ παρατίθεται αὐτοῖ, σιτήσεσι τε δέξιθένης.* *Ex inde barbari foedus cum Honorio percusserunt, & Placidiam sororem atque Attalum Imperatori Honorio tradiderunt, cum prius ipsi ab Imperatore annonas accepissent.* De eadem annona data fidem facit Olympiodorus loco mox laudando. De obsidibus utrinque in fidem datis, quorum mentionem fecit Orosius, accurate differuit Carolus Sigonius *de Occid. Imperio Lib. XI. p. 188.*

(*i*) Olympiodorus *p. 150.* *Ὅτι Εὐπλούτιος ὁ μαγιστριανὸς πρὸς Οὐάλιον, ὅς τῶν Γότθων ἐχρηματίζε, φύλαρχος, ἀποσέλλεται, ἐφ' ᾧ σπονδὰς τε θέσθαι εἰρηνικὰς, καὶ ἀπολαβεῖν τὴν Πλακιδίαν.* *Eupluttus Magistrianus ad Valliam, Gothorum praefectum, mittitur, qui pacis foedera iniret, Placidiamque reciperet.*

(*k*) Prosper Aquitanus *in Chronic. Theodos. VII. &*

mittendam reduxit. Constantius vero, cui campus obtigerat, in qua excurrere virtus spectarique posset, sequenti anno operae pretium tulit. Nam et Consul iterum designatus est, et Placidiae matrimonio decoratus.

XIII.

¶ Jam vero, qualis quantusque vir fuerit ille Constantius, quam brevissime res patitur, nobis erit docendum. Constantius igitur Illyrius ex urbe Panae-
so,

Palladio Coss. A. C. 416. Placidiam, Theodosi Imperatoris filiam, quam Romae Gothi ceperant, quamque Ataulphus conjugem habuerat Vallia, pacem Honorii expetens reddidit, ejusque nuptias promeretur Constantius. Cassiodor. in Chronico Iisdem Coss. His Coss. Gothi placati, Constantio Placidiam reddiderunt, cujus nuptias promeretur. Idem legitur apud Paullum Orosium Lib. VII. c. 43. Accedit tandem L. ult. Cod. Theodos. de infirmant. his, quae sub tyrann. inscripta Constantio Comiti & Patricio, dataque A. C. 416. Raven. Kalend. Mart. qua Honorius criminum gratiam facit iis, qui operas suas hostibus in depopulando voluerant esse adjutrices. Ergo jam ante Kalendas Martias pax cum Gothis constituta debet videri, Conf. Jacoby Gothofredus ad h. l. & Anton. Pagius in Critica ad A. C. 415. n. 25. Fabulam vero fictam sapit narratio Zonarae in Annal. Lib. XIII. p. 31. Tom. II. Oper. ed. Venet. itemque Malalae in Chronogr. Part. II. p. 18. Quorum uterque Placidiam perhibet, ab Alarico cap-

fo, five, ut Philippus Labbeus (l) ad Olympiodorum suo periculo legi jubet, Naifo, jam inde a Theodosii M. temporibus stipendium meruit (m), tantamque Honorio virtutem probavit, ut A. C. 412. Magister militum, *L. ult. Cod. Theodos. de defertor.* & A. C. 414. Consul in Occidente crearetur (n). Cumque in bello Gothico multa fortiter

captam, traditamque Constantio cuidam Comiti custodiendam, qui, cum eam, invito Alarico, ad fratrem perduxerit, primum ad Senatoriam dignitatem, deinde ad affinis gradum, denique ad Augusti fastigium adspiravit.

(l) Olympiodorus p. 152. *Ὅτι Κωνσταντίος, Ἰλλύριος ἦν τὸ γένος, ἀπὸ Παναΐσου πόλεως τῆς Καδίας, καὶ πολλὰς στρατείας ἀπὸ τῶν Θεοδοσίου χρόνων διελθὼν, ὑπεροῦ καὶ εἰς βασιλείου ἀρχὴν ὑπέδου.* *Constantius genere Illyrius fuit e Panaeso, urbe Daciae, qui multis obtis jam inde a Theodos. M. temporibus militiae muneribus, ad summum tandem imperii apicem evectus est.* De Naifo uberius disputavit et fusius is, quem laudavi, Philippus Labbeus *in notis ad l. c. p. 204.* & Petrus Wesselingius, *Academiae Ultrajectinae*, quin interiorum literarum lumen, verumque ornamentum p. 566. in exquisitissimis annotationibus, quibus *Itinerarium Hierosolymitanum*, optimo quoque applaudente, voluit esse locupletatum.

(m) Sozomenus *Lib. IX. c. 13. 14.* Prosper Aquitanus *in Chronico, Theodos. Aug. IV. Cos.* Idatius *in Chronico ad An. XVII. Honor. A. C. 411.*

(n) Consulantur Anton. Pagius *in Critica h. a.* Petrus Relandus *in Fastis, Chronologia & Prosopographia Cod. Theodos.*

titer animoseque fecisset, eodem anno, quo pacem cum Gothis factam esse diximus, et Comitivā et Patriciatus dignitate ab Honorio est ornatus. Sane harum titulum dignitatum praefert *Inscriptio Leg. ult. Cod. Theodos. de infirmandis his, quae sub tyrannis*. A. C. 417. iterum cum Honorio Aug. iniit consulatum, & hoc tandem tempore, Placidiam, tot expetitam votis, nuptiarum sibi foedere junxit (o). Quae quidem tantum abfuit, ut sibi in hoc sponso placeret, ut potius, quomodocunque poterat, repudiaret. Tandem, cum diu multumque recusaret, ipse eam frater, manu arreptam, Constantio eodem, quo Consulatum iniit, die, tradidit in manus (p). Anquirentibus vero nobis, quid esset, quod Placidia has nuptias tanta pertinacia detrectasset, duorum imprimis venit in mentem, quorum alterum ad Con-

stan-

(o) Olympiodorus p. 151. Οτι ὑπάτος ὁ βασιλεὺς Ονώριος προελθὼν τὸ ἐνδέκατον, καὶ σὺν αὐτῷ Κωνσταντίῳ τὸ δεύτερον, τὸν Πλακιδίας γάμον ἐπιτελοῦσιν. *Honorius Aug. XI, & Constantius II, Coss. creati, Placidiae nuptias conciliant.*

(p) Olympiodorus p. c. Εφ' ἧ πολλὰ μὲν αὐτὴ ἀνανεύουσα, Κωνσταντίον παρεσκεύασε κατὰ τῶν αὐτῆς ὀργίζεσθαι βεραπόντων. Τέλος ἐν τῇ τῆς ὑπατείας ἡμέρᾳ, ἀπὸ χειρὸς ταύτης ὁ βασιλεὺς καὶ ἀδελφὸς Ονώριος ἀκουσαν λαβάν, ἐγχειρίζει παραδιδούς Κωνσταντίῳ. *Sed has ipsas nuptias cum vehementer detrectaret, effecit, ut ipsius famulis indignaretur Constantius. Tandem nihilominus ipso, quo consulatum iniit die, manu ipsam arreptam Honorius Imp. frater ejus invitam in manus Constantio dedit.*

stantii formam, alterum ad Placidiae iracundiam videtur pertinere. Namque Constantii membra non tam apta compositione, quam Ataulphi, oculos movebant; cujus omnes partes inter se cum miro quodam decore consensisse perhibentur. Fuit enim Constantius truci minacique vultu, oculis justo majoribus, cervice sublata, verbo, parum amabilis sexui castiori, ut adeo Placidiae ancillae sub ejus adsp̄ctum aegre risum continerent (q). Neque injuriae, quibus Ataulphum Constantius affecerat, tam cito e Placidiae animo poterant effluere. Si enim in mentem revocabat, unum Constantium et pacem cum Honorio ineundam turbasse, et bello maritum graviore pressisse, & caedem denique, quod Gothorum animi exasperabantur, admaturasse, non potuit fieri, quin tantum non capitali eum odio persequeretur.

XIV.

Sed neque Placidia sua obstinatione vim humanitatis compressit. Nam illo ipso anno, quo nuptias celebraverat, aut initio sequentis 418. Justam Grattam

(q) Olympiodorus p. 148. formam Constantii satis graphice descripsit, belle, arbitrans, in eum convenire Euripidis illud: Πρῶτον μὲν εἶδος ἀξίον τυραννίδος. Aliter hic sentit, neque injuria, Philippus Labbeus, nisi quis forte illud ἐπιφάνημα, cujus et ipsi huic viro erudito in mentem venit, ab Olympiodoro ἱερωνικῶς adjectum putet.

tam Honoriam in lucem videtur edidisse (r). Constantius tum maxime, devictis, Valliae ope, Suevis,

(r) Olympiodorus p. 151. *Εἶτα καὶ παῖς αὐτοῖς τίκεται, ἢν ὀνομάζουσιν Οὐορίαν· καὶ ἕτερος πάλιν, ᾧ κλήσιν ἴθενθ Οὐαλεντιανός.* *Hinc nata iis filia est, quam Honoriam appellarunt: filius item, cui Valentiniani nomen datum.* Cum vero Valentinianus A. C. 419. natus sit, ut mox probabimus: Honoria aut A. 417. aut initio 418. lucem aspexit. Integrum ejus nomen nobis servavit Agnellus *Lib. Pontifical. Part. I. in vita S. Ioannis, τῷ Ἀγγελόπου. Cap. 6. p. 68. Tom. II. Script. Rer. Ital. Muratorii*, ubi inscriptionem producit, in templo S. Ioannis Ravennae, Galla Placidia curante, collocatam: *sancto ac beatissimo Apostolo Ioanni Evangelistae Galla Placidia Augusta, cum filio suo Valentiniano Augusto, & filia sua Iusta Grata Honoria Augusta, liberationis periculo maris votum solvit.* Recte Benedictus Bachinius, qui commendatione nostra non eget, ad hunc locum observavit, Placidiam in una hac filia, geminarum aviarum, *Iustae* videlicet & *Gratae*, Gallae, matris suae, fororum, ex seniore Valentiniano progenitarum, memoriam conservare voluisse. Ianus etiam Gruterus *in Corpore Inscriptionum* MXLVIII. 1. idem hoc monumentum publici juris fecit, in quo id quidem inprimis singulare occurrit, quod Honoria titulo Augustae insignitur. Sed quamvis omnes Historici de hac taceant dignitate, bene tamen res habet. Nam Caesar Baronius e museo Laelii Pasqualini *in Annal. ad A. C. 454.* & ex eo Carol. du Fresnius *in Famil. Byzant. p. 54.* aureum protulerunt numisma, hoc titulo, DN IUST GRAT HONORIA PF AUG & in

vis, Alanis, Vandalis, amplissimos sibi triumphos parabat, & *Monaxio & Plinta Coss. A. C. 419.*
tra.

altera parte SALUS REIPUBLICAE, addito Christi monogrammate in corona quercea, & infra CONOB. Vidit et Henricus Norisius, uti ipse narrat in *Addendis ad Histor. Pelagianam p. 2.* aureum numum inter numismata Illustriss. Comitum Ioan. de Lazara, qui altera parte iisdem literis, quo prior numus, altera vero Cruce coronata, signatus fuit. Ac nobis quidem credibile est, Honoriam hoc titulo Constantinopoli fuisse ornatam, quo Attilae furor mitigaretur. Refert enim Iornandes *de Regnorum successione p. 239.* ipsam flagrasse cupiditate nubendi, clamque ad Attilam, Hunnorum Regem misisse, qui ejus sibi amorem & nuptias adeo conciliarent. Interim vero, cum mollis femina atque aetate fluxa amore fexus superioris debacharetur, allexit Eugenium, Procuratorem suum, ut muliebri decus, aegerrime hucusque a se conservatum, expugnaret. Neque enim consilia, Attilae sibi conciliandi, satis poterant celari. Cumque exirent ea in vulgus, a fratre Valentiniano, ne in Attilae manus veniret, A. C. 434. Constantinopolim missa est. Marcellinus in *Chronico Ariobindo & Aspare Coss. A. C. 434.* Honoriam, Imp. Valentiniani soror, ab Eugenio, procuratore suo, stuprata concepit, palatioque expulsa, Theodosio Principi de Italia transmissa est. Attilam enim contra Occidentalem rempubl. concitabat. Idem plane testatur Iornandes l. c. Legimus apud Priscum Panitem in *excerptis Legation, p. 27. Tom. I. Script. Rer. Byzant.* Attilam, auditis iis, quae Honoriae acciderant, Legatos in Occidentem misisse, qui Honoriam, dum matrimonium cum Attila contrahere

tradita Valliae Aquitania, Galliam omnem reddidit pacatiorem (s). Eodem anno, quo, fractis hostium opibus, domum revertit, singularem ex filio quo

voluisset, nihil se indigni fecisse demonstrarent. Et certe, cum Attila A. C. 452. Italia longe lateque vastata, Romae immineret, refert Iornandes *de Rebus Geticis* c. 42. eum esse, legatis obviam missis, minitatum, graviora se in Italiam mala illaturum, nisi Honoriam sibi traderent, opumque illius portionem. Neque minus Auctor *Historiae Miscellae Lib. XV. p. 98. Tom. I. Script. Ital. Muratorii*. Attilam, scribit, Honoriam, cum parte regni debita, postulasse. Consule praeterea Zonaram *in Annal. Tom. II. p. 39. Ed. Paris. & p. 31. ed. Venet.* Theophanem *in Chronographia p. 90. Ed. Reg. & p. 72. ed. Venet.* qui quidem eam perperam Honoriadem appellat. Hieronymum Rubeum *in historia Ravennatensi Lib. II. p. 100.* Anton. Pagium *in Critic. ad Annal. Baronii A. C. 435. n. 42.* Carolum du Fresnium *in Famil. Byzantin. p. 59. ed. Venet.* qui tamen in eo errat, quod Valentinianum Honoriam cum parte regni tradidisse dicit, Nec minore errore Prosper Aquitanus *ad A. G. 423.* Cassiodorus *ibid.* Cuspinianus & recentiores Dyonisius Petavius & Ioan. Baptista Ricciolus ducuntur, qui utramque Placidiae prolem masculam dixere.

(s) Prosper Aquitanus *in Chronic. Monaxio & Plinta Coff. A. C. 419.* Constantius, inquit, pacem firmat cum Vallia, data eidem ad habitandum secunda Aquitania & quibusdam civitatibus confinium provinciarum. Quae omnia Idatius *in Chronic. Anno Honorii 24. i. e. A. C. 418.* exponit paulo largius.

quo (t) eum Placidia A. C. 419. auxerat, laetiam percepit. Hic postea Valentiniani III. nomine
reg-

(t) Olympiodori locum, ubi de Honoria differendum erat, adscripsimus. Prosper Aquitanus in *Chronico*, Honorio XII. & Theodos. VIII. *Coff. Placidiae filius nascitur VI. Non Iulius*. Theophanes in *Chronograph. ad an. XI. Theodosii, i. e. A. C. 418. p. 57. ed. Venet.* τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει ἐγεννήθη Οὐαλεντινιανὸς ὁ υἱὸς Κωνσταντοῦ καὶ Γάλλας Πλακιδίας ἐν Ραβέννῃ. Eodem anno Valentinianus patre Constantio & Galla Placidia Ravennae natus est. Sed paulo post, quasi correcturus se ipsum, eadem verba Anno sequenti 419. repetit. Marcellinus in *Chron. Monaxio & Plinta Coff. A. C. 419.* & Idatius eodem anno Valentinianum natum esse contendunt, quibus nos quidem eo lubentius suffragamur, cum Olympiodorus in fine fragmenti, Valentinianum Septennem Augustum dicat esse renunciatum. Factum vero illud est, prope praeterlapso A. C. 425. Cogitur igitur ex his, ipsum ante A. C. 419. natum non fuisse. Accedit aliud momentum, neque id contemnendum. Idatius in *Chronico*, Valentinianum aetatis suae XXXVI. necatum esse tradit. *Valentinianus A. C. 455. nefaria cecidit manu*. Ergo anno demum 419 lucem aspexit. Diem ejus natalem ex Polemii Sylvii laterculo apud Bollandum in *Praefat. ad Vit. SS. Mens. Ianuar. stabilivit Anton. Pagius ad A. C. 418. n. 73.* Ibi enim ad VI. Non. Iulias legitur: *VI. Nonas Iulii Natalis genuinus Dn. Valentiniani*. Parum tamen placet hic calculus Benedict. Bachinio V. Cl. in *natis ad Agnelli Librum Pontifical. p. 74, Tom. II. Script. Rer. Italic. Muratorii*, Prosperumque secutus, statuit, Placidiam

regnum Occidentale administravit, nec est, quod quicquam de eo huc transferamus, cum plurimis monumentis sit ejus nomen celebratum. Tantis, vero, tot rebus gestis cum Constantius magis ac magis illustraretur, dignissimus Honorio visus est, qui Theodosio in Vicennialibus Consuli prodeunti A. C. 420. in Occidente Collega daretur (u). Ipse non mi-

diam Kal. Januar. A. C. 417. Constantio nubentem, decem & octo mensium spatio (tot enim intercedunt inter praedictam diem & secundum Iul. five VI. Nonas Iulias 418. Valentiniani natalem) Honoriam primum, deinde Valentinianum parere potuisse. Cumque ille septimum cum egisse annum Olympiodoro dicatur, cum primum Augusti nomen usurpavit, A. nimirum C. 425. X. Kalend. Novembr. five 23. Octobr. annum septimum completum aptius intelligi apud Olympiodorum censet. Verum ipse Agnellus, cujus tamen sententiam vir eruditissimus sibi defendendam sumpsit, eo nos adigit, ut Olympiodorum annum septimum minus completum in animo habuisse credamus. Ita enim Agnellus *Libr. Pontifical. Part. I. in vita Ioannis τοῦ ἀγγελόπτεου Cap. V.* scribit: *Valentinianus, cum bis ternos annos & quatuor tempora anni essent, Divo Honorio, patruo suo, in imperium successit.* Agnellum vero imperii nomine Caesaream indicasse dignitatem, non item Augustale fastigium, Bachinius fortasse sibi soli persuasit, qui doctissimis alioquin observationibus, curaque paene anxia, scriptoris barbarie inquinatissimi, tenebras dispellit,

(u) Vide Antonium Pagium in Critica ad h. a. & Petrum Relandum in Fastis,

minus, quam Placidia, plurimum illo tempore auctoritate apud Honorium valebat, quem etiam invitum eo adegit, ut A. D. 421. simul cum uxore Augustali honore, puerulus vero Valentinianus Nobilissimi titulo ornaretur (x). Sed cum more insti-

tu

(x) Olympiodorus p. 151. ed. Venet. Ὁ δὲ Κωνσταντῖος συμβασιλεύει Οὐαρῖῳ, αὐτοῦ μὲν χειροτονοῦντος, ἀλλὰ σχεδὸν ἕκοντος. Χειροτονεῖται δὲ καὶ ἡ Πλακιδία Αυγούστα, τοῦ τε ἰδίου ἀδελφοῦ καὶ τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς, χειροτονησάντων. Εἶτα πέμπεται πρὸς Θεοδοσίον, ὃς ἀδελφιδῶς ἂν Οὐαρῖου, τῶν πρὸς ἑωμερῶν ἐβασίλευσεν. Ἡ ἀνάρρησις μνημονεῖται τῆς Κωνσταντίου βασιλείας καὶ μὲν ἀπαράδεκτος. *Constantius vero Honorii in Augustali imperio collega fit, ab illo quidem ipso, sed paene repugnante, constitutus. Placidia quoque Augusta a fratre & marito dicta est. Dein ad Theodosium, qui fratre Honorii genitus Orientis partibus Augustus imperabat, de Constantii Imp. electione nuntius mittitur, minimeque receptus est.* His fere consimilia enarrat Philostorgius Lib. XII. p. 550. Caesar Baronius in *Annal. ad A. C. 423.* Prosperum auctorem probans, Constantium eodem anno, quo Consul factus est, a Caesaris ad Augusti dignitatem putat aspirasse. Falso. Nam Constantius, quantum scimus, nunquam Caesaris nomen gessit, & anno tantum 421. idem & Augustus creatus est & decessit. Neque hic Idatius & Cassiodorus sunt audiendi. Quodsi A. C. 420. Augustus jam nuncupatus fuisset, leges, eo anno latae, procul dubio, ejus nomen praeferrent. Sed in Codice Theodosiano, si inscriptionem spectes, *Honorium* tantum & *Theodosium A. A.* deprehendes: si inscriptionem, *Theodos. IX. & Constantio V. C. Coss.* An-

tutoque majorum ejus imagines Constantinopolim mitterentur, a Theodosio minime sunt receptae. Quam quidem injuriam cum Constantius nullo modo ferendam putaret, sagum sumpsit, fortunamque belli statuit experiri (γ). Sed vitae brevitās vetuit spes tam longas inchoare. Namque moerore, quem in-

no vero sequenti 421. quatuor occurrunt in Codice eodem Constitutiones, quarum inscriptio haec est: *Imp. Honorius & Theodosius & Constantius A. A. A.* Quod quidem luculento argumento est, illum hoc demum anno ad supremum illud fastigium pervenisse. *Vide Chronologiam Cod. Theodos.* Suffragatur nobis Theophanes in *Chronographia*, qui annum adeo & diem inaugurationis designat. Nam ad A. C. 413. secundum Computat. Alexandrinam, qui inchoatur Mense Septembr. A. C. 420. haec habet: *Τούτω τῷ ἔτει Κωνσταντίος ὁ πατήρ Οὐαλεντιανοῦ ἐβασίλευσεν πρὸ ἐξ ἡμερῶν Φεβρουαρίου. Καὶ ἐσφάγη πρὸ τεσσάρων ἡμερῶν Σεπτεμβρίου. Hōc anno Constantius Valentiniani pater imperium obtinuit sexto Idus Februarias: quarto vero Nonas Septembris occisus est.* Ex his fati liquet Constantium VIII. die mensis Februar. 421, electum, jam II. die Mens. Septembr. fato fuisse functum. Igitur et Philostorgius, qui menses tantum sex ejus imperio tribuit, ultimum, tanquam minus absolutum, fuisse dicendus est. Constat porro ex Olympiodoro, Placidiam cum Constantio demum Augustae nomine esse salutatam. Anton. Pagius in *Critica ad Baronii Annales A. C. 420. n. 2. seq.* Tillemontius n. 46. ad *Vitam Honorii.*

(γ) Videatur Olympiodorus & Philostorgius *l. c. ad not. x.*

Inde hauriebat, quod imperium suscepisset, adeo affligebatur, ut septimo imperii sui mense Ravennae de vitae discederet statione (z). Hic etsi tristi truculentoque aspectu omnia omnibus minari videbatur, illa tamen aetas neminem tulit lepore & urbanitate conditiorem. Nam tantum in conviviis sibi indulfit, ut, cum mimis, ad mensam ludentibus, certare, ne dedecori quidem sibi esse putaret. Neque quisquam eum vitae integritate, temperantia, moderatione anteivit. Quid autem de pecuniae despicientia commemorem? quae quidem in eo fuit tanta, ut, antequam Placidiam duceret, paene profunderet omnem (a). Sed cum uxor rei familiari diligentius servire institueret, adeo et ipse fervebat ferebaturque avaritia, ut plurimos per injuriam opibus exueret suis (b) Memoria vero Constantii duobus

(z) Idatius *in Chronico ad an. 27. Honorii. Constantius*, inquit, *Imperator, Ravennae moritur in suo tertio Consulatu. Prosper Aquitanus in Chronico, Agricola & Eustathio Coff.* Constantium dicit animam efflasse.

(a) Olympiodorus p. 148. Ἦν δὲ Κωνσταντίος ἐν μὲν ταῖς προόδῳ κατηφῆς καὶ σκυθρωπὸς - - ἐν δὲ δείπνοις καὶ συμποσίοις τερπνὸς καὶ πολιτικὸς, ὡς καὶ ἐρίζειν τοῖς μίμοις πολλάκις, παίζουσι πρὸ τῆς τραπέζης. *Erat ipse Constantius cum prodiret, subtristi vultu ac tetrico - - In coenis tamen atque symbolis, iucundus adeo civilisque fuit, ut et cum mimis interdum ad mensam ludentibus contenderet.*

(b) Olympiodorus p. 152.

bus vetustis monumentis conservatur, quorum alterum in Italia Albingae, alterum in Germania propter Augustam Trevirorum est repertum. Albinga quidem, uti antiquitate, ita excellentia quadam alia, supra reliquas quondam eminuit civitates. Hunc ei honorem Constantius attribuit tum, cum in constituenda Liguria, a Gothis devastata, versaretur. De quo nos quidem dubitare non fuit carmen marmoreae tabulae incisum, quae olim prope Pontem Longum, ubi idem Constantius Centam fluvium conjunxerat, spectata, Ferdinandi Ughelli tempore, a quo in *Italia Sacra in Episcop. Albigaunensibus* p. 1261. Tom. IV. juris est publici facta, tanquam venerandae antiquitatis reliquiae, apud Comitem Octavium Costam, asservabatur. Versus autem, qui ad Constantium nostrum, non ad Constantini M. filium referri debent, hi sunt:

*Constanti virtus studium victoria nomen
 Dum recipit Gallos constituit Ligures
 Moenibus ipse locum duxitque recenti
 Fundamentum solo curaque parta dedit
 Cives tecta forum portus commercia porta
 Conditor extructis aedibus instituit
 Dumque refert orbem me primam protulit urbem
 Nec renuit titulos limina nostra loqui
 Et rabidos contra fluctus gentesque nefandas
 Constanti manum nominis apposuit.*

GALLA PLACIDIA. 193

Alterum monumentum, quod e lapide Basilicae Paulinianae Treviris descriptum Christ. Browerus Annal. Trevirens. p. 283. in lucem protulit, hoc est:

H. IACET. FILIVS.
CONSTANTIUS. VIR.
CONSVLARIS. COMES. ET.
MAGISTER. VTRIVSQVE.
MILITIAE. ATQVE. PATRICIVS.
ET. SECUNDO. CONSVL. ORDINARIVS.

Fleetwood *in Syllog. Inscript.* p. 378. edidit Elius Constantius. Apte scienterque alii emendant, fastorum auctoritatem secuti, Fl. Constantius. Hunc lapidem ad Constantium pertinere nostrum, nihil dubitationis habet. Sed quisque paulo eruditior videt, maximam lapidis partem periisse. Nam illa, *hic jacet*, ad alium debent referri, cum Constantius, non in secundo sed post tertium Consulatum, quin acceptam Augusti dignitatem, de vita abierit.

DISSERTATIO SECUNDA

DE

GALLA PLACIDIA AUGUSTA.

I.

Quam pulcre Galla Placidia fortunam vel secundam tulerit, vel, quod difficilius putatur, adversam, quibusque adeo artibus admirabilem sese praebuerit omni, quae futura est, posteritati, in priori commentatione satis ditucide satisque copiose, nisi amore mei decipior, memini me explicare. Quae etsi alicui illorum, qui ne nomen quidem Placidiae unquam sermone usurparunt, satis, et plus forte, quam satis, dicta videantur: tamen mihi non committendum putavi, ut quidquam illorum, quae ad Placidiae nomen illustrandum pertinerent, reliqui fecisse existimarer.

II.

Galla igitur Placidia, Constantio, marito, morte de medio sublato, quod reliquum erat vitae, apud
Ho.

Honorium sibi transigendum duxit. At ille, quod dicere fere pudet, tantum sibi in Placidiae amore indulfit, ut ardentius illam frequentiusque, ac fratrem decebat, osculando, perditae multae amare videretur. Sed idem ille amor, quamquam erat multo flagrantissimus, tamen brevi, ut fit, in summum evasit odium. Nam Spadusa, atque Elpidia, Placidiae nutrix, quae plurimum tum gratia poterat, Leoneo, Augustae curatore, auctoritatem adjungente suam, tantos discordiae motus Ravennae excitarunt, ut res primum ad seditionem, deinde ad vim spectare videretur. Gothi certe, qui tum adhuc Placidiae causa omnia volebant, ut erant ingeniis turbulentis, cum Romanis identidem sunt digladiati (a). Nec defunt, quibus tum Placidia dicitur et insidias Honorio tetendisse et barbarorum copias, tanquam futuras sibi auxiliatrices, advocasse (b). Cum vero Honorius superior factus, principatum suum obtineret, Placidiam *Asclepiodoto et Mariniano Coss.*
A. C.

(a) Olympiodorus in *Eclogis Historiarum* p. 152. ed. Venet.

(b) Prosper Aquitanus in *Chronico An. Honorii XXXI.* Placidia, inquit, cum insidias fratri tenderet, deprehensa est, & Constantinopolim exilio delegata. Cassiodorus in *Chronico Asclepiodoto & Mariniano Coss. His Coss.* inquit, Placidia Aug. a fratre Honorio ob suspicionem invitatorum hostium, cum Honoria & Valentiniano, filiis, ad Orientem mittitur. Olympiodorus l. 6.

A. C. 423. una cum liberis Ravenna Constantinopolim ad Theodosium facessere iussit.

III.

Huc ut pervenit, aedes sibi in Regione X, quas *Vetus Urbis Constantinopolitanae descriptio* Domum Placidiae Aug. appellat, magnificas apprimeque lautitas excitandas curavit (c). Quibus quidem illa nunquam fastigium imposuisset, nisi Bonifacius, Africae (d) Comes, qui multum ejus voluntati obsequebatur, quae ad cultum splendoremque pertinerent, suppeditasset. Eodem anno, cum Honorius de-

(c) Auctor *Chronici Paschalis* p. 243. ed. Venet. & p. 304. ed. Paris. Κτίζει τὸν οἶκον τῆς Πλακιδίας. Hujus domus & Socrates *Lib. VI. c. 14.* mentionem injicit, & Nicephorus Callistus *Lib. XIII. c. 15.* Postea videtur Romanis Pontificibus concessa, in quam vel ipsi diverterent, si Constantinopolim adirent, vel, quos mitterent, Apocrifarii; quod quidem accurate probat Carolus du Fresnius in *Constantinopoli Christiana Lib. II. c. 6.*

(d) Olympiodorus *l. c.* hunc inprimis Bonifacium a Placidia stetitisse, illique opes, ex Africae provinciis exactas, suffecisse refert. Imo Bonifacius A. C. 422. in Placidiae gratiam Africam videtur occupasse. Idatius enim in *Chronico ad An. XXVIII.* Honorii scribit: *Bonifacius palatium deserens Africam invadit.* Placidia enim sperabat, fore, ut, Africa a se occupata, frater in gratiam rediret. Verum, ne sic quidem, quod voluit, impetravit.

debitum naturae redderet, Ioannēs, Primicerius Notariorum, quam sibi, absente cum filio Placidia, opinionis errore finxerat principatum, stabiliendum putavit (e). Sed Theodosius II. Placidiae ejusque filio, quibuscunque rebus potuit, fuit adjumento. Itaque et ipsa et liberi A. C. 424. *Castino et Victore Coss.* iter in Occidentem cum exercitu instituerunt (f), iterumque, Theodosio auctore, Placidia, Augustae, Valentinianus, Nobilissimi nomen, assumpsit (g). Cum vero Thessalonicam accesserunt, Helion, officiorum Magister, Theodosii jussu, Valentinianum Caesarea veste ornavit, Ardaburio, Magistro militum, cum Aspare filio, et Candidiano aciem

(e) Olympiodorus *l. c.* Marcellinus & Cassiodor. *in Chronicis.* Socrates *Lib. VII. c. 23.* Theophanes *in Chronographia p. 58. ed. Venet. & p. 72. 73. ed. Paris.* Renatus Profuturus Frigeridus *apud Gregorium Turonensem Lib. II. c. 8.* Philostorgius *Lib. XII. p. 550. ed. Reading.* Paullus Diaconus *Lib. XIV. p. 93.* Ioannem, quendam ex imperialibus scriptoribus fuisse, scribit. Iordanes *de Regnorum Successione p. 239. Tom. I. Script. Rer. Ital. Muratorii.*

(f) Olympiodorus *saepius c. 1.*

(g) Idem *l. c.* Placidia quidem A. C. 421. ut supra docuimus, ita Augustae, ut Valentinianus Nobilissimi titulo, erat insignita. At id sive insciente Theodosio, sive invito, factum dixerim. Quare hoc demum tempore ipse & matrem & fillum tanto honore voluit esse ornatos.

ciem instruentibus adversus Ioannem (*h*). Ardaburius vero, dum milites navibus in Italiam transportat, ipse vento adversum tenente, in tyranni manus compellitur. Interim Aspar, qui equestribus copiis praeerat, Placidiamque et Valentinianum secum ducebat, opinione citius Aquileiam occupavit. Nec minore felicitate in aliis urbibus capiendis usus est Candidianus. Iam igitur luctus, in quem et Augusta et Caesar ob Ardaburii captivitatem inciderant, victoria dispellebatur. Neque vero Aspar satis habuit, Aquileiam cepisse, sed statuit etiam, cum Ioanne praelio esse decernendum. In quo quidem id longe laetissimum accidit, quod Ioannes ipse suorum perfidia Aspari traditus, ad Placidiam et Valentinianus Aquileiam ducebatur, ubi dextra primum manu, deinde capite est truncatus (*i*). Sic, Placidia

(*h*) Socrates *Lib. VII. c. 24.* Olympiodorus *l. c.* Philostorgius *Lib. XII. p. 550, ed. cit.* Iacobus Gothofredus *in Commentario ad Leg. 47. Cod. Theodos. de Episcopis.*

(*i*) Olympiodorus *in fine operis.* Philostorgius *Lib. XII. p. 550. 551.* Socrates *Lib. VI. c. 23.* cuius tamen narratio non nihil anilis fabulae admixtum habet, Idatius *in Chronico*, Ioannes, inquit, a Ducibus Theodosii apud Ravennam primo anno invasae tyrannidos occiditur. Quae quidem longissime absunt a Philostorgii narratione, qui Ioannem Aquileiam ductum esse refert, ibique supplicio affectum. Neque veritati consentaneum puto, primo

ty-

dia et Valentinianus fracto jacentique tyranno, Ravennam intrarunt. Helion vero, officiorum Magister et Patricius, Romae Valentinianum, septennem, purpura induit, renuntiavitque Augustum. *Theodosio XI. et Valentiniano Caes. Coss. A. C. 425. d. XXIII. mensis Octobris (k)*. Cumque Valentinianus

tyrannidis anno illum interiisse. Nam cum jam exeunte A. C. 423. tantos sibi spiritus sumisset A. demum C. 425. pretium tulit, arrogantia sua dignum. Vid. Antonius Pagius in *Critica in Baronii Annales ad A. C. 425. n. 4.* Procopius de bello Vandalico Lib. I. c. 3. ait: *Ioannem, amputata manu, a fello in circo Aquileiensi vectum, multasque indignitates ab histrionibus perpeffum, sic demum vita privatum esse.* Idem praeterea de Ioannis prudentia, humanitate, temperantia magnifice sentit, cuius postea vestigiis institit Suidas in voce: *Ιωάννης*. Sed in eo debet castigari, quod Ioannem per quinquennium dicit potestatem suam exercuisse. Antonius quidem Pagius, cum Suidas etiam de quinquennali taceat, hoc, velut quandam laciniam, ab inepta manu assutam putat. Verum culpam Procopii non praestaram. Nam paulo post pari modo hallucinatus, Ardaburium, quem Asparis patrem dicere debuisset, Asparis filium appellat. Consule etiam Theophanem in *Chronographia p. 58. ed. Venet.* qui, quicquid de his rebus differit, Socrati sublegit.

(k) Philostorgius l. c. Olympiodorus in fine fragmenti. Auctor *Chronici Paschalis Theodosio Aug. XI. et Valentiniano Caes. Coss. p. 250. ed. Venet. et 314. ed. Paris.* *Επὶ τούτων τῶν ὑπάρτων ἐπήρθη ὑπὸ Θεοδοσίου, Νέου*

nus nondum ea esset aetate, ut ipse imperare posset, summa rerum omnium ad Placidiam rediit, cui quidem nihil antiquius fuit, quam ut regnum, non mediocriter convulsum, ad pristinum florem revocaret (1).

IV.

Sed Placidia probe intelligebat, tantas res, nisi Aetium sibi conciliaffet, minus prospere successuras. Viderat enim perpauca illa aetas, quos vel rei militaris peritia, vel diuturno praeliorum usu contendere cum Aetio potuisset. Tum quidem ille, curam palatii in Ioannis aula gerens, cum ingenti auri pondere

Αυγούστου Ουαλεντινιαδὸς Νέος Αυγουστος μὴν ὑπερβερεταίῳ, πρὸ ἑ Καλανδῶν Νοεμβρίων. *His Coff. Valentinianus Iun. levatus est Augustus a Theodosio Iun. Augusto mense hyperbeteao X. Kalend. Novembr.* Socrates *Libr. VII. c. 25.* ait, Augustam Valentiniani nuncupationem Constantinopoli X. Kalend. Novembr. nuntiatam esse. Henricus Valerius ad h. l. ne fidem Socratis minuisse videatur, eo quidem die nuntium Constantinopolim allatum, verum ob idipsum nuncupationem ante aliquot dies peractam fuisse arbitratur. Sed hunc in viam reduxit Anton. Pagius in *Critic. ad A. C. 425. n. 5.* Neque minus falluntur Marcellinus in *Chronico* et Iornandes *de Regnorum Successione p. 497.* dum Valentinianum Ravennae Augusti dignitate decoratum dicunt. Alia omnia scimus ex Olympiodoro, Philostorgio, Prospero Aquitano et Idatio.

(1) Socrates *Lib. VII. c. 24.* Τῇ μητρὶ αὐτοῦ Πλακιδίᾳ

re ad Hunnos erat profectus, hos ut ad suppetias ferendas sollicitaret. Is, cum neque munera deerant, neque familiaris cum Hunnis consuetudo: qua tum fuerat usus, cum obsidis loco apud eos retineretur: is igitur, ut sexaginta Hunnorum millia in Italiam confluerent, nullo fere negotio impetravit. His cum Asparis exercitus obviam iret, facta est utrinque maxima caedes. Sed Aetius de Ioannis morte certior factus, fatius putavit, pace restituta, Placidiae et Valentiniani gratiam aucupari, quam diutius belli periclitari fortunam. Itaque spem apud Augustam iniens, futurum, ut, si barbari, quos sedibus suis exciverat, studio operaque sua ad Lares redirent, Comitum dignitate ornaretur: in eo omnes industriae nervos contendit, ut Hunnos mercenarios, auro liberaliter donatos, obsidibus datis, in suos verteret fines (m). Sed idem ille Aetius sive, quod nimia
aemu-

την φροντίδα τῶν πραγμάτων ἐπιτρέψας, *Matri ipsius Placidiae rerum administrationem committens.* Sozomenus *Libr. IX. c. 6.* Constantius *in Vita S. Germani Lib. II. c. 13. apud Surium d. 30. Iul.*

(m) Philostorgius *Lib. XII. in fine.* Prosper Aquitanus *in Chronico ad A. C. 425. Data, inquit, venia Aetio, Hunni, quos per ipsum Ioannes exciverat, ejusdem studio ad propria reversi sunt.* Cassiodor. *in Chronico* Paullus Diaconus *Lib. XIV. pag. 93. Tom. I. Script. Rer. Italic. Muratorii et Frigeridus apud Gregorium Turonensem Lib. II. c. 8.*

aemulatione efferebatur, five, quod impotenti regnandi libidine flagrabat, maximum Occidenti attulit detrimentum. Placidia, uti jam supra docuimus, neque in secundis rebus, neque in adversis, quem fidei perpetuitate Bonifacio aequaret, habuerat quemquam. Illum igitur, divinitus de se et meritum quondam, et merentem adhuc, omni Africae voluit praeesse (n). Sed viri hujus tam integri tamque praeclari existimatio ab aemulo Aetio in summum vocabatur discrimen. Latius hanc rem edifferit Procopius (o). Nos pressius illam exponemus. Aetius etsi vehementer dolebat, Bonifacium Africae, ex qua Roma Italiaque annonam petebat, praeesse: tamen initio sub persona sibi vivendum, blanditiisque utendum putavit. Absentem vero Bonifacium, tanquam regnandi cupidiorum, apud Placidiam, quoquo modo potuit, in suspicionem adduxit (p). Cui cri-

(n) Multus in Bonifacii laudibus est Olympiodorus p. 152. edit. Venet.

(o) Procopius de bello Vandalico Lib. I. c. 3. Cui, velim, jungas Theophanem in Chronographia p. 64. 65. ed. Venet. Paullum Diaconum Lib. XIV. p. 94. Anton. Pagium in Critica ad A. C. 427. Ruinart. in Historia persecut. Vandalicae. cap. III. p. 201. ed. Venet.

(p) His tantis calumniis tum Bonifacius occasionem dedisse videtur, cum jussu Augusti ad Vandalos in Hispandiam proficiscens, uxorem sibi inde reduceret, Regi Vandalorum cognatione conjunctam. Molestè id fert Augusti.

criminationi quo major fides haberetur, addit, Bonifacium, ne revocatum quidem, ex Africa rediturum. At callidissimus homo his jam praeverterat, clanculum Bonifacium monendo, caveret, nisi de se actum vellet, tam subitae revocationi obsequeretur. Quae cum ille non de nihilo esse putaret, vocantibus negavit, se, vel Placidiae, vel Valentiniano, morem esse gesturum. His Augusta perceptis, Aetium sibi tam credidit fidum, quam Bonifacium suspectum. Sed hic, Placidiae et Valentiniani viribus cum se haud parem sentiret, Gundaricum et Gensericum, strenuos Vandalorum duces, in Africam ad se defendendum, ac deinde provinciam inter se dispartendam vocavit. Gundaricus vero etsi A. C. 428. capta Hispali, Hispaniae civitate, vitam cum morte commutabat (*q*): tamen Gensericus, ejus frater, quo nemo plus contulit ad Occidentalis regni interneccionem, A. C. 429. *Felice et Tauro Coss.* cum omni Vandalorum turba, mense Majo, (*r*) relictis Hispaniis, in Africam trajecit. Placidia vero, post-

ea-

stinus *Epist.* 220, n. 4. Tali modo Aetius Placidiae sine ullo negotio persuadere potuit, Bonifacium adversus Imperium Romanum monstri nonnihil alere. Vid. Idatius *ad an. I. Valentin.* et Baronius *in Annal. A. C. 425. n. 2.*

(*q*) Probavit hoc Anton. Pagius ex Idatio *in Critica ad Baronii Annales A. C. 428. n. 2.*

(*r*) Cum irruptio Vandalorum mense Majo facta sit, ad A. C. 429. auctoritate *Legum Codicis Theodosiani* debet

bet

eaquam integritas Bonifacii innocentiaque claris argumentis luxisset, ut tantum belli incendium restingeretur, curam adhibuit omnem. Hac mente Darium

bet referri. Valentinianus enim ad Celerem Afr. Proconsul. V. Kal. Maj. post Consul. Felicis et Tauri A. C. 429. quatuor dedit Constitutiones *L. 34 de annon. et tribut. L. 68. de appellat. L. 185. et 186. de decurionibus.* Quodsi jam superiori anno Africam a Vandalis crederemus vastatam, nullum esset dubium, quia Valentinianus in his legibus aliquam ejus rei fecisset mentionem. Certe beneficia his legibus propterea dixisset tributa, quod Afri, quamvis plurimas calamitates perpeffi, fidem tamen, sibi debitam, praestitissent. Imo Valentinianus ne ferre quidem leges, impressione facta, potuit. Afri enim non legibus, quae siluissent inter arma, sed auxilio forti indigebant. Hinc, cum post mensem Aprilem A. C. 429. nulla amplius extet in Codice Theodosiano Constitutio, quae Afrorum causa data videretur, praeter *L. 33. de Susceptionibus A. C. 430. emissam in Byzacenae provinciae gratiam,* clarissime patet, Vandalos ante Mensem Majum neque Africam esse ingressos, neque Provinciam Byzancenam ante A. C. 430. sub jugum misisse. Confirmat ea, quae diximus, Idatius in *Chronico ad an. V. Valentiniani,* qui incidit in A. C. 429. *Gaisericus, inquit, Rex de Baeticae provinciae litore cum Vandalis omnibus, eorumque familiis, mense Majo ad Mauritaniam et Africam relictis transit Hispanis.* Consule *notata. ad L. 185. Cod. Theodosiani de Decurionibus* et Anton. Pagium in *Critica ad A. C. 428. n. 4. seqq.*

rium (s) ad Bonifacium misit, qui etsi cum Vandalis arctissimo societatis vinculo continebatur: tamen iis, quantum in se fuit, et blanditiis additis et promissis, ut solum Africanum verterent, auctorem esse consuasoremque, nullus dubitavit. Sed furdo, ut aiunt, narravit fabulam. Quin arma capientes, tantam Romanorum stragem edidere, ut Bonifacius Hipponem, in maritimum munitumque Numidiae locum, confugere sit coactus.

V.

Sequenti anno 430. *Theodosio Aug. XIII. et Valentiniano Aug. III. Coss.* Vandali Hipponem obsidione cinxerunt. S. Augustinus, (t) qui tum hac ipsa urbe continebatur, inter maximos armorum strepitus e vita migravit. Sed Vandali, cum urbem neque vi neque conditione in potestatem redigere suam possent, veriti, ne fame conficerentur, ab obsidione destiterunt. Interim Vandali omnem Africam, praeter tres civitates, Carthaginem, Cirtam, Hipponem, occuparunt. Theodosius vero II. cum id minime ferendum putaret, misit *Basso et Antiocho Coss. A. C. 431.* Asparem, virum bellicis lau-

(s) Hunc, ob operam praeclare navatam, singulari laude dignum censuit Augustinus *Ep. 229.*

(t) Possidius *in vita Augustini c. XXIX.*

dibus abundantem, qui Africae, quoad ejus fieri posset, suppetias ferret. Bonifacius ceterique Romani, qui in Africa versabantur, auxiliis acceptis, tanquam respirarunt, nec quidquam minus, quam certamen cum barbaris, differendum existimarunt. Initur praelium: sed iniquissima Romani fortuna utuntur. Nam pars exercitus deleta penitus, pars in servitum abducta est. Aspar, diutius sibi in Africa non commorandum ratus, summa cum tristitia Constantinopolim revertit (u). At Bonifacius, cujus voluntas Placidiae jam videbatur esse reconciliata, pertenui aut nulla potius spe conservandae Africae relicta, sequenti anno *Aetio et Valerio Coss.* est in Italiam revocatus (x). Nam cum Aetius plus justo sibi assumere videretur, neque esset quisquam, qui tantos ei spiritus reprimeret: Placidia unum Bonifacium, quem et ea, qua Aetius exsplenduerat, Magistri militum dignitate ornaret, et ipsi

(u) Procopius *de bello Vandalico Lib. I. c. 3.* Auctor *historiae Miscellae p. 94. Tom. I. Script. Rer. Ital. Muratorii.* Haec vero A. C. 431. accidisse omnia, probavit Caesar Baronius *ex Actis Concil. Ephesini in Annal. ad an. cit. n. 129.*

(x) Prosper Aquitanus *in Chronico ad A. C. 432.* Bonifacius, inquit, *ab Africa in Italiam vertit.* Idatius *in Chronico ad Annum VIII. Valentiniani A. C. 432.* ait: *Bonifacius, in aemulationem Aetii de Africa per Placidiam evocatus in Italiam ad Palatium redit.*

ipſi adeo homini arroganti opponeret, dignum judicavit. Aetius, qui multum apud exercitum, neque minus apud Hunnos, gratia florebat, quidvis potius, quam hanc injuriam, ſibi duxit perpetiendum. Tali modo cum acerrime congredierentur, Aetius quidem inferior ad Hunnos diſceſſit, at Bonifacius tantum reportavit vulnus, ut paucis poſt diebus anima eſſet reddenda (y). Et quamquam Sebaſtianus, Bonifacii gener, in ejus locum ſuccebat, tamen verſatiffimus ille Aetius tam ſapienter inſerviit ſcenaſ, ut ipſe A. C. 433 (z). *Theo- doſio Aug. XIV. et Ancio Maximo Coſſ.* priſtinam recuperaret dignitatem, Sebaſtiano quidem, inſequenti anno, in exilium eunte (a).

V I.

Eo tempore Galla Placidia ex perditis Honoriae, filiae, moribus vulnus graviffimum accepit. Etenim illa, uti in priori Diſputatione latius demonſtra-

(y) Proſper Aquitanus in *Chronico ad A. C. 432.* uberius haec exponit. Idatius in *Chron. an. VIII. Valentiniani.*

(z) Idatius *ad an. IX. Valentin. A. C. 433.* Aetius, inquit, *dux utriusque militiae Patricius appellatur.*

(a) Idatius *ad an. X. Valentin. A. C. 434.* Sebaſtianus, inquit, *exul et profugus effectus navigat ad palatium Orientis.*

stravimus, et Attilam adversus Italiam concitarar, et ipsa Eugenio, virginitatem eripiendi, praebuerat occasionem. Anno autem 435. Placidiam oportuit iniquam cum Vandalis pacem inire. Nam et Hippo, quam diximus, et loca omnia, quae ceperant, in barbarorum imperium ditionemque ceciderunt (b) Quamquam vero triumphus (c) de Burgundis superatis acti, animum aliquantum excitabant, tamen non sine indignatione audiebat, Gensericum etiam tum, purioribus sacris imbutos, crudelissime divexare (d). Eodem Placidia tempore, quo Valentinianus Aug. *Actio et Sigisyulto Coss.* A. C. 437. in Quindecennialibus Caesareis Constantinopolim erat profectus, ut Eudociam, Theodosii filiam, tanquam uxorem, Ravennam duceret, imperium Occidentis (e) administravit. A. C. 439. Gal-

(b) Prosper Aquitanus *in Chronico ad A. C. 435.* Pax, inquit, facta cum Vandalis, data eis ad habitandum per Frigetium in loco Africae Hippone III. Id Februar. Cassiodor. *in Chronico Theodos. XV. et Valent. IV. Coss. His Coss.* inquit, pax facta cum Vandalis, data eis ad habitandum Africae portione.

(c) Idatius *ad an. Valentiniani XII. et XIII.*

(d) Initium persecutionis Vandalicae incidit in an. 437. Prosper Aquitanus *in Chronico.* Caesar Baronius *in Annal.* et Antou. Pagius *in Critica an. cit.*

(e) Prosper Aquitanus, Marcellinus et Cassiodor. *in Chronicis.* Auctor *Chronici Paschalis an. cit.* Socrates

Galliam vidit a Bagaudis, Gothis, Hunnis (*f*) vastari, cumque Vandali jusjurandum violarent, Carthaginem, Romae aemulam, funditus delevit (*g*). Sed adulto jam filio, Valentiniano Aug. sepositis imperii curis, animae tantum curam habuisse videtur. Ac si quid postea egit, omnem tamen industriam, ad templa ornanda, conservandamque religionis veritatem, revocandam putavit. Etenim si in quaquam alia, certe in hac rari exempli femina, purissimae pietatis studium enituit; id quod numismatis quibusdam potest demonstrari. Eminentissimus Baronius (*h*) numum protulit aureum, in quo nota labari humero ejus dextro inscripta, additis verbis: DN. GALLA PLACIDIA FF AUG. in altera parte victoria cernitur, dextra tenens crucem longiorem, hac epigraphe: VOT. XX MULT. XXX et infra CONOB.

Lib. VII. c. 44. Anton. Pagius in Critica an. cit. n. 3. Chronicon Codic. Theodos. an. cit.

(*f*) Anton. Pagius *in Critica ad A. C. 437. n. 5. et A. C. 439. n. 5. 7.*

(*g*) Prosper Aquitanus et Marcellinus *in Chronicis an. cit. Anton. Pagius in Critica an. cit. n. 8.*

(*h*) Baronius *in Annal. A. C. 449. n. 166. Carolus vero du Fresnius in Famil. Byzant. p. 52. 53. ed. Venet. numum a priori diversum, in laudem pudicitiae Placidiae cum, aeri incidendum curavit. Apparet enim typus pudicitiae, velum capiti admoventis, sinistraque tenentis hastile, his ascriptis verbis: PUDICITIA AUG. Infra s. c.*

NOB. ad latera R. V. Ita consenuit, annoque 452. *Sporatio et Herculano Coff.* variis agitata calibus, Romae acquieuit (i). Corpus Ravennam translatum, in ecclesia S. Nazarii sepultum est (k).

VI.

(i) Baronius in *Annal. Ecclesiast. ad A. C. 449. n. 166.* Placidiam, statuit, anno 449. e vita migrasse. Sed ne auctorem quidem hujus sententiae laudat. Anton. Pagi in *Critica ad A. C. 449. n. 20.* Placidiam anno 450. decessisse contendit, propterea, quod Prosper Aquitanus in *Chronico Valentiniano VIII. et Avieno Coff. A. C. 450.* ait: *Placidia defuncta est quinto Kalend. Decembris.* Verum cum Baronius *ad A. C. 425. n. 4.* numum exhibeat, in cujus altera parte Placidia Aug. cernitur, dextra erigens Italiam, sinistra crucem gestans, addita epigraphe: *VOT. XXX. MULT. XXXX.* argumento id clarissimo esse debet, illam vota tricennalia Caesarei imperii cum filio celebrasse, quae incidunt in A. C. 451. quo anno insignem ab Attila victoriam e campis Catalaunicis reportarunt. Hinc lucem capit numus, in quo Italia erigitur. Quare Placidia A. C. 452. demum vita est defuncta, id quod vel maxime probat Idatius in *Chronico ad an. XXVIII. Valentiniani, qui in A. C. 452. incidit.* Valentiniani inquit, *mater Placidia moritur apud Romam.* Diem mortis servavit Agnellus *Libro Pontifical. Part. I, in vit. Ioannis τοῦ ἀγγελόπτεου cap. VI.* Galla vero, inquit, *non vidit necem filii, quia antea Romae obiit V. Kalend. Decembr.*

(k) Agnellus *l. c.* *Sepulta est, inquit, Galla in monasterio S. Nazarii, ut ajunt multi, ante altarium infra cancellos, qui fuerint aerei, et qui nunc esse lapidei videntur.*

GALLA PLACIDIA. III

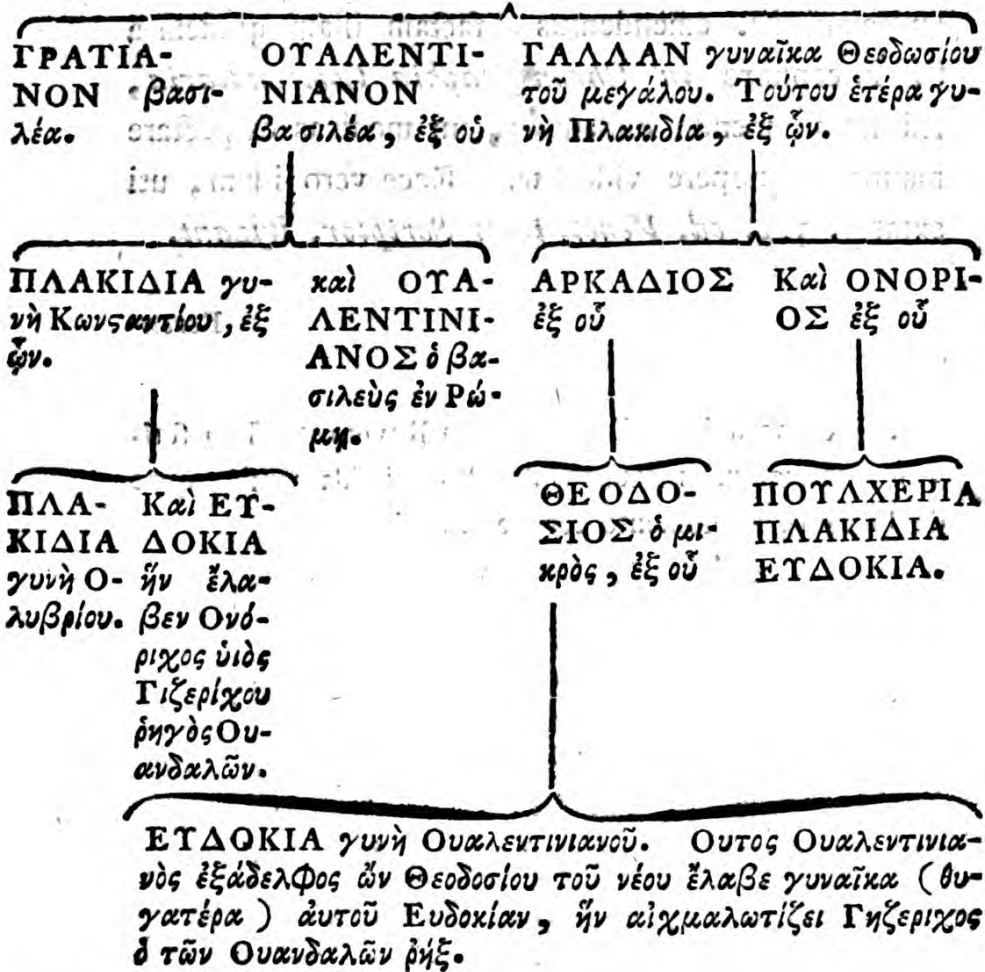
VI.

Sed, age, omnem ut historiam Placidiae melius animo complectaris, in fine libelli Genealogiam Valentiniani M. emendemus, factam illam quidem a S. Nicephoro in *Chronographia Compendiaria*, sed ita in mendo cubantem, ut medicas expectare manus magnopere videatur. Ecce vero illam, uti extat p. 322. ed. Venet. inter *Scriptor. Byzant.*

Ex hoc diligentissimus Rerum Ravennatensium scriptor, Hieronymus Rubeus haud dubie illa hausit, quas de Placidiae monumento scripta reliquit.

Γενεαλογία Ουαλεντινιανού τοῦ μεγάλου.

Ουτος γεννᾷ.

Legitur etiam haec Genealogia, in latinum conversa sermo-
nem, apud Anastasium *in Historia*, pag. 6. Edit. Venet.
quae tamen ita restituenda est.

Genealogia Valentiniani Magni.

Hic genuit

GRATIA- NUM <i>Aug.</i> hic libe- ros non fufcepit.	VALENTI- NIANUM <i>Aug.</i> sine liberis hic obiit.	IUSTAM. caelebs fuit.	GRATAM. caelebs fuit.	GALLAM quae nupfit Theodofio M. cujus prior uxor fuit <i>Flac-</i> <i>cilla</i> . Ex quibus.
---	---	-----------------------------	-----------------------------	---

ARCADIUS <i>A.</i> <i>Orientis</i> . Flac- cillae filius	HONORIUS <i>A. Occi-</i> <i>dentis</i> , Flaccillae fi- lius. Ex <i>Maria</i> et <i>Thermantia</i> Stilico- nis filiiabus liberos non fufcepit.	GALLA PLACI- DIA. Gallae fi- lia. Uxor Con- stantii. Ex his.
--	--	---

THEODO- SIUS <i>Iun.</i> <i>Orientis</i> <i>Aug.</i>	FLACCIL- LA. virgo obiit.	PULCHE- RIA. <i>Mar-</i> <i>ciano</i> , <i>Aug.</i> nu- pfit.	ARCADIA et MARINA quae o- bierunt virgines.	VALENTINIANUS III. <i>Occidentis</i> <i>Aug.</i> Hic Va- lentinianus Theodofii <i>Jun.</i> confobrinus fi- liam ejus <i>Eudo-</i> <i>ciam</i> duxit u- xorem, quam captivam abdu- xit Gizerichus Wandalorum Rex	HONORIA ab Euge- nio stu- prata.
---	---------------------------------	---	---	---	---

EUDOCIA
nupfit Va-
lentinia-
no III.

EUDOCIA. f. <i>Eudoxia</i> . a Maxi- mo Tyranno uxor data filio <i>Palladio Caesari</i> . Sed utro- que caefo, a Genferico fiv. Gizericho abducta in Afri- cam, et <i>Hunerica</i> primo ge- nito filio collocata.	PLACIDIA, cum ma- tre et forore in A- fricam ducta a Genferico. Verum cum matre Conflan- tinopolin remiffa nupfit <i>Olybrio</i> .
--	--

DISSERTATIO

DE

ANTIPHONTE,

ORATORE ATTICO.

I.

Cum me ad Oratores Atticos legendos contuliffem, ut inde et nativum sermonis Attici leporem cognoscerem, et juris Attici, a quo tanquam fonte Romanorum Jus Civile fluxiffie constat, notitiam haurirem, non poteram hujus lectionis exordium rectius capere, quam ab Antiphonte Rhamnuffio, quem Hermogenes *de Formis Oratione* L. II. p. 498. Suidas v. *Μοχθηρὸς*, aliique Grammatici vocant decem Oratorum Atticorum antiquiffimum. Cumque scirem, quantum referat ad fcriptorem bene intelligendum, noffe ejus vitam, mores, inflituta, res geflas, ingenii monumenta, et alia ejus generis, quidquid ullo modo ad Antiphontem pertineret, diligenter quaerere inflitui. Congeffis omnibus, et ad feve-
rius

rius examen revocatis, animadverti, hujus Oratoris historiam multis difficultatibus impediri, quas non omnes superarint duo excellenti ingenio et doctrina Viri, qui ante nos in Antiphontis historia illustranda egregiam operam collocarunt, Joan. Jonsius *de Scriptoribus Hist. Philosoph.* p. 256. et Joan. Taylorus *Lectio. Lyfiacar. C. VII.* Acute deinde, ut fieri solet, ipsa difficultate industriam, digna materia visa est, in qua explicanda, quamvis tenues, necdum maturitatem affectas, ingenii vires, adolescens sedecim annorum periclitarer; praesertim cum Praeceptor meus nunquam satis laudandus, David Ruhnkenius V. C. a quo uno, quidquid sum, in hocce studiorum genere me totum profectum esse, gratus fateor, pro singulari sua in me benivolentia, varia mihi ad Antiphontem pertinentia ex insigni ineditorum librorum apparatu suppeditaret. Antiphontis igitur historiam ita enarrabimus, ut primum videamus, quantus Orator fuerit, tum qualem se in republica administranda praebuerit, denique quae ingenii monumenta ad posteritatem transmiserit. Quibus explicatis, de aliis etiam Antiphontibus, qui vulgo cum Antiphonte Rhamnusio confundi solent, dicemus.

Natus est Antiphon Rhamnusius Athenis patre Sophilo Olymp. LXXV. 1. vel 2. in quos ipsos annos incidit bellum, quod Xerxes magno damno suo intulit Graeciae. Hoc Antiphontis natale tempus, quamvis paulo laxius, tradunt Photius *Biblioth. Cod.*

CCCIX. et Pseudo-Plutarchus *in vita X. Rhetorum* p. 832 d. e.: quorum sententiam, temporum rationibus congruentem, sequi non dubitamus. Eandem merito secutus est eximius Antiquitatis Atticae interpres, Eduard. Corfinus *Fast. Att. T. III. p. 166.* Gravissimus error est, et ne dignus quidem refutatione, Tzetzae *Scholio in Hermogenem* inedito, quod infra proferemus, ubi Antiphontem, scribit, Platonis aetate vixisse, vel certe vix Socratis aetatem attingisse. Φύλος Antiphontis pater dicitur apud Clement. Alexandr. *Strom. 1. p. 365.* sed recte Σάφιλον restituit Jo. Potterus. Harpocratio: Ἀντιφῶν, εἰς τῶν δέκα ῥητόρων, Σωφίλου μὲν υἱός, ἀπὸ τῆς φυλῆς δὲ Ἰαμνοῦσιος. Quem locum imperitus compilator, Phavorinus, turpiter foedavit, et in grande suum, sed pene inutile, Lexicon retulit: Ἀντιφῶν, εἰς τῶν δώδεκα ῥητόρων, Φιλοσόφου μὲν υἱός, ἀπὸ τῆς φυλῆς δὲ Ἰαμνοῦσιος. Sic non sola Editio Veneta habet, ut Taylor. *ad Lys. p. 184.* putat, sed etiam Romana et Basileënsis.

Eodem fere tempore lucem vidit inclytus ille Sophistarum Pater, Gorgias Leontinus, quem Antiphonte nostro paulo antiquiorem fuisse recte tradit Plutarch. *l. c. γέγονε δὲ κατὰ τὰ Περσικὰ, καὶ τοῦ Γοργίου σοφιστῆν, ὀλίγω νεώτερος αὐτοῦ.* cui consentit Suidas v. Ἀντιφῶν. ἤρξε τοῦ δικανικοῦ χαρακτῆρος μετὰ Γοργίαν. Sed alia omnia reperiuntur apud Photium: ὀλίγω πρότερον Γοργίου τοῦ σοφιστοῦ γεγονώς. Utrumque locum conferens Fabric. *Bibl. Graec. L.*

II. c. 26. p. 833. nov. *Pseudo-Plutarchi* sententiam probat, rejecta *Photiana*. Verum hic non Photii error est, sed librarii. Nam Photius et ipse sine dubio scripserat: *ὀλίγω νεώτερος Γοργίου* etc. Vulgata ejus lectio ex bene computata temporum ratione fatis refellitur. Floruit Gorgias circiter Olymp. LXX. ut testatur idoneus auctor, Plinius *Hist. Nat.* XXXIII. 4. quem sequi malim, quam Porphyrium apud Suidam v. *Γοργίας*, Gorgiam ad Olymp. LXXX. referentem. Porphyrii sententiam Suidas etiam repudiat. Recte. Nam Periclis praeceptor fuit Gorgias, eodem Suida auctore; quamvis sciam, Philostratum *de Vit. Soph.* I. p. 493. tradere, Gorgiam a Pericle, non juvene, sed sene, auditum esse. Jam quomodo Pericles, quem jam Olymp. LXXXI. 2. exercitui praefuisse, ex Diodoro Siculo XI. 85. constat, Gorgiae disciplina usus sit, si is Olympiade demum LXXX. lucem viderit? Haec si inter se contulisset H. Dodwellus *Exerc. II. de Aetate Pythag.* p. 218. aliter suas de Gorgiae aetate rationes instituisset. Sed quaerit Olearius *ad Philostr. l. c.* quomodo, quod Suidas de Gorgia Periclis magistro narrat, verum esse queat, si, quod Diodor. Sicul. XII. 53. ait, Gorgias Leontinae legationis princeps, Athenas demum venerit Olymp. LXXXVIII. 2. Respondet pro nobis Vir Summus, literis nostris acerbo fato ereptus, P. Wesselingius *ad Diodor. Sicul. l. c.* Gorgiam etiam ante illud tempus Athenas profectum videri. Quod verissimum esse, ex ipso Philostrato

p. 493. colligas, narrante, Gorgiam Athenienses contra Persas incitasse, et eos, qui in pugna Salaminia cecidissent, oratione funebri decorasse. Accidit autem illa pugna Olymp. LXXV. 1. Nec inde aliqua difficultas oritur, quod ab eodem Suida Gorgias dicitur magister Isocratis, qui Olympiad. LXXXVI. 1. demum natus est. Facile enim omnis dubitatio tollitur, si ad longissimam Gorgiae aetatem, ad annum usque CIX. protractam, animum attendamus. Immo sub puerilem aetatem Isocratis maxime in Graecia floruit Gorgias. Itaque Eusebius *in Chronico* illum refert ad Olymp. LXXXVI. non annum natalem designans, sed tempus, quo in primis ejus nomen celebratum sit. Ex his breviter disputatis cogere licet, Gorgiam, sicut Plinius dicit, jam floruisse Olympiade LXX. atque adeo Antiphontem Gorgia fuisse juniorem. Forte nec alienum fuerit statuere, Antiphontem audivisse Gorgiam docentem, vel publice disputantem. Sed hoc, tacentibus historicis antiquis, in medio relinquimus.

Philostratus *de Vitis Sophist.* l. p. 489. et Plutarchus *l. c.* Antiphontem, tradunt, bene dicendi arte imbutum esse a patre Sophilo, qui non modo rhetoricam scholam aperuerit, sed etiam plures illustrius loci juvenes, in his Alcibiadem, erudiverit. Sed hoc in dubium vocat Praestantissimus Taylorus *Lect. Lysiac. C. VII.* quod satis aliunde constat, ludum Rhetorices multo ferius Athenis esse institutum. Certe Cicero *Bruto C. 12. Lysiam*, scribit, *primo profi-*

fiteri solitum artem esse dicendi. Photius et Pseudo-Plutarchus *l. c.* ipsum Antiphontem hujus rei auctorem produunt. Verum ante Lyfiam et Antiphontem talem ludum Athenis aperuerat Gorgias, si credimus Interpreti MS. *Aphthonii*, cujus specimen dedit Montfaucon. *Bibl. Coislin. p. 593.* τὸν δὲ Γοργίαν Ἀθηναῖοι κατέσχον, καὶ τοὺς ἐκυτῶν παῖδας παρέσχον αὐτῷ μαθησομένους. Ceterum quod Philostratus et Plutarchus dicunt, Alcibiadem a Sophilo eruditum, id ipsum evertit Plutarchus, cum mox ait, Alcibiadem non nisi senem Antiphontem videre potuisse. Si igitur filium non nisi senem vidit, quomodo patre Sophilo uti magistro potuit? Haec sane, inter se pugnancia et absurda, fati indicant, Pseudo-Plutarchum veterum Oratorum vitas nullo judicio confarcinasse. Antiphontis magistrum ignorari, Suidas scribit. Quae forte causa est, cur a nonnullis, teste Philostrato *l. c.* habitus sit αὐτομαθῶς σοφός.

Eruditus Antiphon five a patre Sophilo, five ab aliis, totum se dedit excolendae Eloquentiae, in qua consecutus est felici studio suo, ut artem Rhetoricam vel princeps invenisse, vel inventam amplificasse dicatur. Philostratus *l. c.* Ῥητορικὴν δὲ τὸν Ἀντιφῶντα, οἱ μὲν οὐκ οὔσαν εὗρεῖν, οἱ δὲ εὗρημένην αὐξήσαι. um Philostrato junge Diodorum apud Clement. Alex. *Strom. I. p. 365.* Posteaquam vero Antiphontis in hoc genere facultas celebrari coepisset, tum juvenes illum frequentabant, ut vera eloquen-

quentia a tanto magistro imbuerentur; tum rei, quorum vel fortunae, vel caput in periculo essent, ut sibi orationes componeret, a se in iudicio recitandas. E discipulis, quos sine dubio habuit plurimos, unus tantum commemoratur, sed qui possit esse instar sexcentorum. Est ille immortalis belli Peloponnesiaci scriptor, Thucydides, qui eloquentiae gravitate, ingenii altitudine, fide, prudentia, Historicorum parem habet neminem. Hujus rei testes sunt Marcellinus *in vita Thucydidis* p. 4. Anonymus *vitae Scriptor* p. 10. Suidas v. Ἀντιφῶν, et v. Θουκυδίδης. Nec his opponendus est Caecilius, Rhetor Sicanus, e cujus commentario *de Antiphonte* Photius et Pseudo-Plutarchus p. 832. referunt, Thucydidem Antiphontis fuisse magistrum: Καικίλιος δὲ ἐν τῷ περὶ αὐτοῦ συντάγματι, Θουκυδίδου τοῦ συγγραφέως μαθητὴν τεκμαίρεται γεγονέναι, ἐξ ὧν ἐπαινεῖται παρὰ αὐτῷ ὁ Ἀντιφῶν. Nam salva res est, Codd. MSS. Plutarchi pro μαθητὴν exhibentibus διδάσκαλον. Quod unice tenendum. Vid. Fabricium *in Bibl. Graec. Vol. 1. p. 819. not.* et Taylor. *V. C. Lect. Lys. C. VII.* Veniam damus immortalī Viro, Ger. Jo. Vossio *de Rhetoricae Nat. et Const. C. XI.* quem vitiosa Plutarchi scriptura induxit, ut in alia omnia iret. Congruunt etiam temporis rationes. Nam cum Thucydides natus sit Olympiad. LXXVII. 2. ut demonstrat Dodwellus *Annal. Thucyd. p. 13.* Antiphontis, quippe octo vel novem annis majoris, discipulus potius fuit, quam magister.

ster. His accedit gravissima auctoritas Platonis *Menexeno* p. 403. ὅστις ἐμοῦ κάκιον ἐπαιδεύθη, μουσικὴν μὲν ὑπὸ Λάμπρου παιδευθεὶς, ῥητορικὴν δὲ ὑπ' Ἀντιφῶντος τοῦ Ῥαμνουσίου. Quibus verbis Thucydidem respici, dubio caret; ut tanto major sit error Jo. Jonsii *de Script. Hist. Phil.* p. 326. hunc Platonis locum de alio, quam nostro, Antiphonte accipientis: quem veteres Scriptores, qui eo respexerunt, Aristides *Or. Plat.* II. p. 131. Hermogen. *de Form. Orat.* II. p. 497. Themistius *Or.* XXVI. p. 329. et Athen. XI. p. 506. F. in viam reducere potuissent. Quae cum ita sint, non est mirandum, veteres Criticos in Thucydidis libris Antiphontis imitationem deprehendisse. Egregium est vetus Scholion, quod ad Thucyd. IV. p. 317. e MS. protulit Vir Summus, Car. Andr. Dukerus: p. 648. b. Ἰσέρον ὅτι εἰς τὸ κομψὸν τῆς φράσεως Θουκυδίδης Αἰσχύλον καὶ Πίνδαρον ἐμιμήσατο. εἰς δὲ τὸ γόνιμον τῶν εἰθυμημάτων τὴν ἑαυτοῦ διδάσκαλον Ἀντιφῶντα. εἰς δὲ τὴν λέξιν Προδίκου, ὅθεν καὶ Προδίκου λέξιν ἐν τῷ κειμένῳ σημειούμεθα. εἰς δὲ τὸ γωνικὸν τοὺς Ἰσοκρατικούς, Εὐριπίδην καὶ τοὺς ἄλλους. τοῖς γὰρ αὐτοῖς χρόνοις ἦσαν. εἰς δὲ τὴν οἰκονομίαν τὸν Ποιητὴν. ubi miror, Virum Clar. non vidisse, pro Ἰσοκρατικούς legendum esse Σωκρατικούς. Sed hic non est praetereundum insigne testimonium, quod gratus discipulus Thucydides perhibet doctori suo Antiphonti, *L. VIII.* p. 545. Ἀντιφῶν. ἀνὴρ Ἀθηναίων τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀρετῇ τε οὐδενὸς ὕστερος, καὶ κράτιστος ἐνθυμηθῆναι γενόμενος,

νος, καὶ ἂν γνοίη εἰπεῖν. Quibus verbis, quamvis paucis, perfecti Oratoris descriptio continetur. Certatim hunc Thucydidis locum imitati sunt Sophistae. Philostratus de hoc ipso Antiphonte p. 498. *ικανώτατος ἀνθρώπων ἔδοξεν εἰπεῖν τε καὶ γνῶναι.* Synesius in *Dione* p. 41. *Δίων ὁ Προυσαεὺς, περιττὸς ἀνὴρ εἰπεῖν τε καὶ γνῶναι.* Ac forte eundem locum in animo habuit auctor Epitaphii *Harpocratiōni* positi, et nondum editi, quod A. Gallandus Athenis descripsit, et cum Graevio communicavit, e cuius Bibliotheca cum aliis inscriptionibus pervenit in Burmannianam. Est autem hocce :

ΣΜΙΚΡΟΣ ΟΥ ΣΜΙΚΡΟΝ ΚΑΛΥΠΤΩ
 ΤΥΜΒΟΣ ἌΝΔΡΑ ΕΠΕΙ ΣΟΦΩΝ
 ΔΩΡΑ ΜΟΥΣΕΩΝ ΜΕΓΙΣΤΑ ΤΩΝ
 ΟΔ ΕΞΟΧΟΝ ΛΑΧΩΝ
 ΑΡΠΟΚΡΑΤΙΩΝ ΠΡΟΣ ἈΣΤΩΝ
 ΤΡΙΣ ΜΑΚΑΡ ΚΛΕΙΣΕΤΑΙ
 ΟΥΝΕΚ ἩΝ ΡΗΤΩΡ ΜΕΝ ΕΙΠΕΙΝ
 ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ Δ ἈΧΡΗ ΝΟΕΙΝ.

Praeceptor mei amantissimus, Dav. Ruhnkenius, cui hanc inscriptionem debeo, me monuit, versus esse trochaicos, hoc modo constituendos :

Σμικρὸς οὐ σμικρὸν καλύπτω τύμβος ἀνδρ', ἐπεὶ σοφῶ,
 Δῶρα Μούσεων μέγιστα, τῶν δ' ἐξοχὸν λαχῶν
 Ἀρποκρατίων πρὸς ἀστῶν τρεῖς μάκαρ κλείζεται,
 Οὐνεκ ἦν ρήτωρ μὲν εἰπεῖν, φιλόσοφος δ' ἄχρη νοεῖν.

Quam-

Quamquam idem fatebatur, vñ. 2. aliquid superesse difficultatis (*).

Satis, ni fallor, demonstravimus, Thucydidem ab Antiphonte esse eruditum. Sed antequam hinc discedamus, diligenter excutiendus est locus obscurus et difficilis Hermogenis *de Form. Orat.* II. p. 496. ubi alia omnia traduntur. Haud alienum fuerit, ipsum locum huc referre: Δύο δὲ [Ἀντιφῶντες] οἱ σοφιστεύσαντες, ὧν εἷς μὲν ἐστὶν ὁ ῥήτωρ, οὐπὲρ οἱ Φοινικὸὶ φέρονται λόγοι, καὶ δημηγορικοὶ, καὶ ὅσοι τούτοις ὅμοιοι· ἕτερος δὲ ὁ καὶ τερατοσκόπος, καὶ ὄνειροκρίτης λεγόμενος γενέσθαι, οὐπὲρ οἳ τε περὶ τῆς ἀληθείας λέγονται λόγοι, καὶ ὁ περὶ ἁμονίας, καὶ οἱ δημηγορικοὶ, καὶ ὁ πολιτικός. ἐγὼ δὲ ἕνεκά μὲν τοῦ διαφόρου τῶν ἐν ταῖς λόγοις τούτοις ἰδεῶν, πειθομαι δύο τοὺς Ἀντιφῶντας γενέσθαι· πολὺ γὰρ ὡς ὄντως τὸ παραλλάττον τῶν ἐπιγραφομένων τῆς ἀληθείας λόγων πρὸς τοὺς λοιπούς. ἕνεκά δὲ τοῦ καὶ παρὰ Πλάτωνι, καὶ παρ' ἄλλοις ἰσορομένου, πάλιν οὐ πείθομαι. Θεουκυδίδην γὰρ Ἀντιφῶν-

(*) Gallandus putat, Epitaphium esse *Harpocratonis*, cujus extat *Lexicon decem Rhetorum*. Sed cum tot fuerint Sophistae hoc nomine, quis dixerit, cui illorum hoc Epitaphium positum sit? Dubito etiam, an Harpocraton Lexicographus, ortu Alexandrinus, Athenis docuerit, vel adeo diem obierit supremum. Constantinopolim vocatum esse, patet e Libanio *Ep.* 371. *P. Aelii Harpocratonis*, qui et *Proclus* dictus est, memoriam conservat lapis apud *Muratorium Inscript.* p. 138. 2.

Φῶντος εἶναι τοῦ Ῥαμνουσίου μαθητὴν ἀκούω πολλῶν λεγόντων. καὶ τὸν μὲν Ῥαμνούσιον εἰδῶς ἐκείνου, οὐπὲρ εἰσιν οἱ Φοινικοὶ, τὸν Θεουκυδίδην δὲ πολλῶ κεχωρισμένον, καὶ κεκοινωνηκότα τῷ εἶδει τῶν τῆς ἀληθείας λόγων, πάλιν οὐ πείθομαι. οὐ μὴν ἀλλ', εἴτε εἰς ὃ Ἀντιφῶν ἐγένετο, δύο λόγων εἶδεσι τοσοῦτον ἀλλήλων διεσηκότων χρῆσάμενος, εἴτε καὶ δύο, χωρὶς ἐκάτερος, ὃ μὲν τοῦτο, ὃ δὲ ἐκεῖνο μεβελθῶν, ἀνάγκη χωρὶς περὶ ἐκατέρου διελθεῖν.

Subjiciamus huic loco Scholia inedita duorum Grammaticorum, Joannis Siceliotae, et Tzetzae, quorum illa Parisiis e Codice Camilli Falconeti, Viri Clarissimi, haec Leidae e Codice Bibliothecae publicae descripsit, et humanissime mecum communicavit Cel. Ruhnkenius.

Τερατοσκόπος] ἐνείρους τε καὶ τέρατα πολλοῖς ἐΦερμηνεύων. ὁ τερατοσκόπος Ἀντιφῶν ἦν Ἀλεξάνδρου χρόνοις. ὁ Ἀντιφῶν δ', ὡπερ Ῥαμνοῦς ἦν ἡ πατρίς, ὡς λέγει, ἰσοχρονῶν ἦν Πλάτῳ, ἢ μόλις τῷ Σωκράτει. εἴτεως ἦν διδάσκαλος, ὡς γράφει, Θεουκυδίδου. ὕστερος Εὐριπίδου γὰρ Ἡρόδοτος ὑπῆρχε. οὐκ Ἡρόδοτου γράφοντος, παῖς ἦν ὁ Θεουκυδίδης; ὁ δ' Εὐριπίδης συγχρονῶν ὑπῆρχε τῷ Σωκράτει. πῶς οὖν ὁ Πλάτων, ὡσπερ Φησὶν, Ἀντιφῶντα λέγει; πῶς καὶ ρητόρων πρῶτος ὁ Ἀντιφῶν, ὡς εἶπε; οὐκ ἦν Λυσίας πρὸ αὐτοῦ, Γοργίας, Ἰσοκράτης; Tzetzes.

Θεουκυδίδην] Σημείωσαι ὅτι ὁ Θεουκυδίδης Ἀντιφῶντος ἐστὶ τοῦ Ῥαμνουσίου μαθητής· ἢ δὲ ἰστορία καὶ παρὰ τῷ Πλάτῳ. Jo. Siceliota.

Πολ-

Πολλῷ κεχωρισμένον] Τὸν Θεουκυδίδην μὲν αὐτὸς ὁ Πλάτων, Φησὶ, λέγει τοῦ Ἀντιφῶντος μαθητὴν εἶναι τοῦ Ῥαμνουσίου, οὗ Ἀντιφῶντος μὲν εἰσιν οἱ Φονικοὶ τῶν λόγων. ἐγὼ τὸν χαρακτῆρα δὲ τῶν Θεουκυδίδου βλέπων, τοῖς λόγοις ἐξισχύμενον τοῖς περὶ ἀληθείας, τοῦ Ἀντιφῶντος μαθητὴν κρίνω τὸν Θεουκυδίδην, τοῦ ὅσπερ συγγεγράφηκε τοὺς ἀληθεῖς τοὺς λόγους. Tzetzes.

Κεκοινωνηκότα] Τοῦτο λέγει, ὅτι ὁ μὲν Πλάτων Φησὶ τὸν Θεουκυδίδην Ἀντιφῶντος εἶναι τοῦ Ῥαμνουσίου μαθητὴν, οὗ εἰσιν οἱ Φονικοί. ἐγὼ δ' οὐ πείθομαι καταννοῶν Θεουκυδίδην οὐ χρώμενον τῷ εἶδει τῶν λόγων τῶν Φονικῶν, ἀλλὰ τῷ εἶδει τῶν τῆς ἀληθείας, ὥστε μοι δοκεῖν τὸν Θεουκυδίδην τοῦ ἑτέρου Ἀντιφῶντος εἶναι μαθητὴν τοῦ γράψαντος τοὺς περὶ ἀληθείας λόγους. Jo. Siceliota.

Περὶ ἑκατέρου διελεῖν] Εἴτε δύο εἰσὶν Ἀντιφῶντες, καὶ τούτων ὁ ἕτερος μὲν τοὺς Φονικοὺς, ἄτερος δὲ τοὺς περὶ ἀληθείας ἔγραψε, τοσοῦτον ἀλλήλων τῷ εἶδει διεσηκότας, εἴτε εἷς ἐστὶν Ἀντιφῶν, διαφόροις εἶδεσι λόγων χρησάμενος, χρὴ περὶ τῶν ἑκατέρων τῶν βιβλίων τῶν χαρακτήρων διαλαβεῖν. Jo. Siceliota.

Jam videamus, quid boni afferat Hermogenes. Primum recte observat, duos fuisse Antiphontes, eloquentiae laude claros, alterum Rhamnusium, a quo profecti sint λόγοι Φονικοί, καὶ δημηγορικοί, καὶ ὁ πολιτικός. alter prodigiorum et somniorum interpres, qui scripserit λόγους περὶ ἀληθείας, et περὶ ὁμοιότητας. Sequimur enim in hoc loco enarrando certissimam emendationem Taylori Lect. Lys. C. VII. qua λδ-

γους δημηγορικοὺς et λόγον πολιτικὸν Antiphonti Ὀνειροκρίτη aufert, redditque vero auctori, Antiphonti Rhamnusio. Quid deinde dicere velit Hermogenes, facilius divinatur, quam clare intelligitur. Adeo locus obscurus est, et librariorum forte culpa depravatus. Mens ejus, ni fallimur, haec est: scire se, Platonem, aliosque plures scripsisse, Thucydidem ab Antiphonte Rhamnusio esse eruditum, sed eundem se scire, Thucydideum dicendi genus ab eo, quo usus sit Antiphon Rhamnusius, profus discrepare, et propius accedere ad illud, quo scriptae sint Antiphontis, somniorum interpretis, orationes *περὶ ἀληθείας*, non igitur alienum videri credere, Thucydidem Antiphontis Ὀνειροκρίτου disciplina fuisse institutum. Sic certe Hermogenem uterque Scholiastes intellexit. Tandem in medio relinquit, utrum unus fuerit Antiphon, aliis in libris aliud dicendi genus secutus, an duo, quorum alter *λόγους Φουικοὺς*, alter *λόγους περὶ ἀληθείας* scripserit? Sic ille aestuat, et, quid certi statuatur, non habet, facile, quid verum esset, reperturus, si veterum monumenta, quae tum supererant, consulere, quam conjecturis indulgere, maluisset. Nihil autem levius est Hermogenis conjecturis. Nam si verum est, quod Tzetzes tradit, Antiphontem, somniorum interpretem, Alexandri tempore vixisse, qui Thucydidis magister esse potuit? Sed de hujus Antiphontis aetate infra disputabitur. Praeterea fallacissimum est argumentum, quod Hermogenes ducit a stili discrepantia. Isocrates
 Theo-

Theopompum ad eloquentiam formavit, Demosthenem Ifaeus. At quis Theopompum oratione similem dicat Ifocrati, aut Demosthenem Ifaeo? Ut vultus hominum diversi sunt, sic etiam ingenium, et, quae ex ingenio nascitur, oratio. Sed taedet haec pluribus confutare.

Persequamur potius oratoria Antiphontis studia. Ex eo, quod supra demonstravimus, Antiphontem Thucydidi in eloquentia viam praeivisse, colligi potest, ab illo, Gorgiae exemplo, ludum rhetoricum Athenis esse apertum; idque diserte confirmat Plutarchus *de Gloria Atheniens.* p. 1350. οὐ τοὺς ἐν ταῖς σχολαῖς τὰ μερῶν προδιδάσκοντας — τοὺς Ἰσοκράτους, καὶ Ἀντιφῶντας, καὶ Ἰσαίου. Quem locum Jonfius *de Script. Hist. Phil.* p. 326. de alio Antiphonte accipit, quod Antiphon post Isocratem nominatur. Sed haec ratio non multum ponderis habet. Etenim veteres Scriptores saepe negligunt illam in citandis auctoribus chronologiam ἀκριβείαν. *Anonymus Scriptor Rhetorices* p. 24. Isocrati postponit Empedoclem, qui tamen diu ante Isocratem vixit: Αἱ δὲ τῆς ἐρμηνείας τοῦ λόγου τέσσαρες ἀρεταὶ — ὡς Ἰσοκράτει καὶ Ἐμπεδοκλεῖ, Διονυσίῳ, Φιλοσοφῶ καὶ Ἰαμβλίχῳ δοκεῖ. ubi Jo. Schefferus etiam miratur, Empedoclem Isocrati postponi. Verum non dissimulabo, mihi in hoc loco blandiri acutissimam Cel. Praefidis conjecturam, Neοκλεῖ reponentis pro Ἐμπεδοκλεῖ. quamvis sciam e Quintiliano III. 1. *Empedoclem primum movisse aliqua circa Rhetori-*

cen. Neocles rhetor laudatur a Scholiaste Hermogenis p. 362. et p. 365. Sed haec ὡς ἐν παρόδῳ. Cum igitur Antiphon juvenes eloquentiae studiosos praeceptis imbueret, non satis habuit, illos ore erudire, sed in illorum etiam gratiam *primus* quidem, ut auctores sunt Quinctilian. III. 1. Pseudo-Plutarchus et Photius, *Artem Rhetoricam composuit*. Hoc opus laudatur a Dionys. Halic. *Ep. ad Ammaeum* p. 120. Ammonio v. Σημεῖον, Apfina *Art. Rhet.* p. 719. et forte, ut Jonsius *de Script. Hist. Phil.* p. 325. putat, a Galeno *praef. ad Gloss. Hippocrat.* Sed non est omittendus locus Pollucis VI. 143. ubi has ipsas τέχνων ῥητορικῶν laudans, adjicit: δοκοῦσι δ' οὐ γνήσιαι. Haud nobis constat, quas Pollux de hujus libri γνησιότητι dubitandi rationes habuerit: cumque liber interciderit, in neutram partem liquido pronunciari potest. Verum Polluci non tantum opponimus scriptores modo laudatos, sed etiam *Grammaticum* MS. antiquitate et eruditione praestantem, qui penes Celeb. Ruhnkenium est, e Cod. Bibliothecae Sangermanensis descriptus. Is, ut voces locutionesque ab Atticistis temere proscriptas vindicet, hoc institutum tenet, ut illas, ostendat, ab optimis et veterrimis scriptoribus esse usurpatas. Cumque inter hos scriptores, qui omnes Menandrum aetate superant, Antiphontem etiam ἐν τῇ ῥητορικῇ τέχνῃ referat, eo ipso satis indicat, se hunc librum veteris Antiphontis genuinum monumentum judicasse. Ex eodem Grammatico discimus,
hanc

hanc *Artem* tribus libris constitisse. Quae inde excerpta afferuntur, haec sunt: Ἀπαρασκευάσων. Ἀντιφῶν γ' ῥητορικῆς τέχνης. Hinc plane confirmatur conjectura doctissimi Jungermanni, qua in *Pol- luce* I. c. pro vulgato Ξενοφῶν reponit Ἀντιφῶν. † Ἀσοργία, Φιλοσοργία, Στοργή. Ἀντιφῶν ἐν β' περὶ τῆς ῥητορικῆς τέχνης. † Ὀλιγοφιλίαν. Ἀντιφῶν γ'. ubi tertius *Artis Rhetoricae* liber intelligitur.

Nec tamen Antiphon omnem aetatem contrivit eloquentiae praeceptis tradendis, sed majora ausus, gravissimam oratoris personam suscepit, et magna cum laude sustinuit. Quintilian. III. 1. *hunc omnium primum orationem scripsisse* dicit. Quod Ger. Jo. Vossius *de Rhetor. nat. et const.* p. 335. bene restringit ad orationes forenses, propterea quod Gorgias ante Antiphontem orationes scripsit. Et hoc modo Quintiliani verba accipienda esse, ex aliis scriptoribus constat. Diodorus apud Clement. Alexandr. *Strom.* I. p. 365. πρῶτον δικάνικόν λόγον εἰς ἔκδοσιν γραψάμενον Ἀντιφῶντα. Photius: συντάξαι δὲ αὐτὸν καὶ πρῶτόν, φασί, τοὺς ἐν τοῖς δικάσηρίοις ἀγωνιστικοὺς λόγους. τῶν γὰρ πρὸ αὐτοῦ οὐδεὶς φαίνεται καθεὶς ἑαυτὸν εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνα. οὐδ' ἐστὶ λαβεῖν δικάνικόν λόγον τῶν Ἀντιφῶντι πρότερον γεγραμμένων. Similia habet Pseudo-Plutarchus. Antiphon igitur merito suo ab Hermogene *de Form. Orat.* II. p. 498. appellatur εὐρετῆς καὶ ἀρχηγὸς τοῦ τύπου τοῦ πολιτικοῦ. Omnem vero eloquentiam suam Antiphon dicavit civibus, qui aut alios accusare, aut semet

ipfos defendere pararent. Hi orationes, quas ab Antiphonte accepissent, ediscabant, et in judicio vel concione suo nomine recitabant. Semel tantum pro se ipso publice dixit, tanta vi eloquentiae, ut nemo unquam melius causam suam orasse dicatur. Egregius est locus Thucydidis VIII. p. 545. καὶ ἐς μὲν δῆμον οὐ παριῶν, οὐδ' ἐς ἄλλον ἀγῶνα ἐκούσιος οὐδένα, ἀλλ' ὑπόπτως τῷ πλήθει διὰ δόξαν δεινότητος διακείμενος, τοὺς μέντοι ἀγωνιζομένους, καὶ ἐν δικαστηρίῳ, καὶ ἐν δήμῳ πλείστα, εἰς ἀνὴρ ὅσις συμβουλεύσαιτο τι, δυνάμενος ὠφελεῖν. καὶ αὐτὸς τε, ἐπειδὴ τὰ τῶν τετρακοσίων ἐν ὑτέρῳ μεταπεσόντα ὑπὸ τοῦ δήμου ἐκακῶτο, ἄριστα φαίνεται τῶν μέχρις ἐμοῦ ὑπὲρ αὐτῶν τούτων αἰτίας, ὡς ἐνγκατέστησε θανάτω δίκην ἀπολογησάμενος. Ultima Thucydidis verba respexit Cicero *Bruto* C. 12. *quo (Antiphonte) neminem unquam melius ullam oravisse capitis causam, cum se ipse defenderet, se audiente, locuples auctor scripsit Thucydides.* Primus vero Antiphon ab iis, quibus orationes scripsisset, mercedem exegit. Diodorus apud Clem. Alex. *Strom.* I. p. 365. καὶ μισθοῦ συνηγεῖσθαι πρῶτον δικαστικὸν λόγον etc. Ammian. Marcell. XXX. 4. *Antiphon ille Rhamnusiis, quem ob defensum negotium omnium primum antiquitas prodidit accepisse mercedem.* Quae res, cum illis temporibus parum liberalis hominis esse videretur, Antiphonti avaritiae infamiam contraxit. Comici in primis, quorum tum summa erat licentia, hinc ejus reprehendendi ansam arripuerunt. Philostratus p.

499. καθάπτεται δ' ἡ κωμῳδία τοῦ Ἀντιφώντος, ὡς δεινοῦ τὰ δίκαια, καὶ λόγους κατὰ τοῦ δικαίου ξυγκειμένους ἀπρὸ διδομένου πολλῶν χρημάτων, αὐτοῖς μάλιστα τοῖς κινδυνεύουσι. Platonem, veteris comoediae poetam, hoc nomine Antiphontem perstrinxisse, docet Pseudo-Plutarchus: κωμωδῶνται δὲ εἰς Φιλαργυρίαν ὑπὸ Πλάτωνος ἐν Πείσανδρῳ. Sic enim e Photio legendum pro σὺν Πείσανδρῳ, quamvis contra Photius e Plutarcho emendandus videatur Oleario ad Philostrat. l. c. Vid. Taylor. Lect. Lysiac. C. VII. Antiqui Rhetores Antiphonti solas fere tribuunt orationes judiciales, quasi aliud genus non attingisset. Hermogenes tamen loco supra allato λόγους δημογορικούς commemorat. Recte. Nam constat, deliberativum etiam genus ab eo esse tractatum, sive ipse illas orationes ad populum habuerit, sive aliis, qui concionem habere vellent, scripserit. Tales fuerunt ὁ Πολιτικός, ὁ περὶ τῶν Λυδίων Φέρου, ὁ περὶ τοῦ Σαμοθράκων Φέρου, etc. quae orationes saepe commemorantur ab Harpocrate, aliisque Grammaticis. Praeter judiciales et deliberativas Antiphon etiam, Gorgiae exemplo, scripsit sophisticas. Philostratus p. 500. σοφιστικῶν δὲ καὶ ἕτεροι μὲν, σοφιστικώτερος δὲ ὁ ὑπὲρ τῆς ὁμοιοῦσας. Atque huc pertinet locus Ciceronis Bruto C. 12. Nam cum Cicero ex Aristotele narrasset, Gorgiam paratos habuisse locos communes, cum singularum rerum laudes, vituperationesque conscripsisset, addit, huic Antiphontem Rhamnusium similia quaedam habuisse conscripta.

τα. Ad tales locos communes forte quis referat orationes undecim adhuc superstites, quae tametsi in forenfi argumento versantur, tamen, quod nullum iudicium vel accusatoris, vel rei, vel temporis habent, nihil aliud sunt, nisi loci communes, quibus vel ipse Antiphon, vel alii in simili re uterentur.

Quid Antiquitas de Antiphontis in dicendo facultate existimarit, satis ostendit tribuendo illi venerabili nomine Nestoris,

Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων βέεν αὐδή.

Vid. Philostrat. p. 498. Pseudo-Plutarchum et Photium in eius vita. Ab eo etiam omnes clari in literis viri παροιμιακῶς appellati sunt Rhamnufii, ut Suidas refert v. Ῥάμνος. Thucydides, idoneus in primis iudex, quam magnifice de eius eloquentia senserit, ex eo loco, quem supra attulimus, apparet. De orationis compositione, qua usus est Antiphon, ita iudicat Dionys. Halicarn. de Compos. verb. p. 9. ἡ δὲ Θουκυδίδου λέξις, καὶ ἡ Ἀντιφῶντος τοῦ Ῥαμνουσίου καλῶς μὲν σύγκειται νῆ Δία, εἴπερ τινὲς καὶ ἄλλαι, οὐ μὴν ἠδέως γε πάνυ. Idem in Isaeo p. 111. Antiphonti tribuit τὸ αὐστηρὸν μόνον καὶ ἀρχαῖον, addens pro solita sua in iudicando acerbitate: ἀγωνιστῆς δὲ λόγων οὔτε συμβουλευτικῶν, οὔτε δικανικῶν ἐστὶ. Sed nos Thucydidi plus credimus, quam sexcentis Dionysiis. Haud mitius est iudicium, quod idem Dionysius fert in Demosthen. p. 167.

Ab

Ab Hermogene de *Form. Orat.* II. p. 497. Antiphon dicitur πολιτικός μὲν καὶ κατὰ τὸ σαφὲς καὶ κατὰ τὸ ἀληθινόν, καὶ ἄλλως ἠθικός, ὥς τε καὶ πιθανός — μεγέθει χρωόμενος οὐκ ὀλίγῳ, καλῶς δὲ πῶς συνυφασμένῳ. ubi plura sunt huc pertinentia, quae brevitatis causa omitto. Philostratus p. 500. λόγοι δ' αὐτοῦ δικηνικοὶ μὲν πλείους, ἐν οἷς ἡ δεινότης, καὶ πᾶν τὸ ἐκ τῆς τέχνης ἔγκειται. Sic enim legendum esse ex Cod. Regio Paris. non σύγκειται, quod placuit Oleario, nos monuit Cel. Praeses. Adde his Libanium *Orr.* T. II. p. 480. Elegantissime de Antiphonte sententiam dixerunt Pseudo-Plutarchus et Photius, five potius, quem illi ad verbum descripsisse videntur, Caecilius in *Commentario de Antiphonte*: ἔστι δὲ ἐν τοῖς λόγοις ἀκριβής καὶ πιθανός, καὶ δεινός περὶ τὴν εὐρεσίαν, καὶ ἐν τοῖς ἀπόροις τεχνικός, καὶ ἐπιχειρηῶν ἐξ ἀδήλου, καὶ ἐπὶ τοὺς νόμους, καὶ τὰ πάθη τρέπων τοὺς λόγους, τοῦ εὐπρεποῦς μάλιστα σοχαζόμενος. Quod iudicium quin verum sit, et rei consentaneum, nemo, qui superstites Orationes legerit, dubitabit. Prope igitur adducor, ut credam, has orationes nunquam serlo lectas esse a doctissimo et cetera accuratissimo viro, Jo. Jonfio, qui de *Script. Hist. Philos.* p. 325. magna confidentia scribit, Antiphontis, quae supersunt, orationes scholasticas esse atque fictas declamationes, et Antiphontis nil praeter nomen habere. Sed hicce error commodius a nobis §. III. profligabitur.

I I.

Jam Antiphontis aetate, ut quisque Athenis discretissimus erat, ita ad honores et munera reipublicae tractanda maxime evehebatur. Antiphon igitur, omnibus eloquentiae praesidiis instructus, non putavit, sibi domi desidendum, sed animum esse ad rempublicam appellendum. Plutarchus: *δύναμιν λόγων κτησάμενος, ὥρμησε μὲν πολιτεύεσθαι.* Magni ejus opera Atheniensibus fuit in Bello Peloponnesiaco. Nam et duabus triremibus praefectus, et exercitus Praetor saepe cum hoste conflixit, aliquot praeclaras victorias reportavit, et Atheniensibus belli socios adjunxit. Plutarchus: *ὅτῃ μὲν δυσὶ τριηραρχῶν ναυσίν, ὅτῃ δὲ στρατηγῶν, καὶ πολλαῖς μάχαις νικῶν, καὶ συμμαρχίας μεγάλας αὐτοῖς προσαγόμενος.* Philostrat. p. 498. *ἐστρατήγησε πλείστα, ἐνίκησε πλείστα.* Verum multo luculentius beneficium contulit in patriam, augens rem navalem sexaginta triremibus, quae viris armisque instructae essent. Philostratus l. c. *ἐξήκοντα τριήρεσι πεπληρωμέναις ἠύξησεν Ἀθηναίοις τὸ ναυτικόν.* Plutarchus: *καὶ τοὺς ἀκμάζοντας ὀπλίζων, καὶ τριήρεις πληρῶν ἐξήκοντα.* Quae si vera sint, regiae atque immensae homini opes fuerint necesse est, quas quavis potius ratione compararit, quam orationibus aliorum nomine scribendis. Videri possit Xenophon *Hellen.* II. p. 467. quod modo ex Plutarcho et Philostrato retulimus, in dubitationem adducere. Nam duas tantum triemes ab Antiphonte suppeditatas

di-

dicit. Sed Xenophonti de alio Antiphonte, minus potente et illustri, sermonem esse, infra ostendemus. Forte etiam Antiphon patriae suae Archon fuit, annumque suo nomine signavit. Certe Diodorus Sicul. XII. p. 534. ἀρχοντα ἐπώνυμον Olymp. XC. 3. ponit Antiphontem, quem Rhamnusium fuisse, et aetas, et alii summi, quos gessit, honores probabile reddunt.

Sed operae pretium est videre, qualem se Antiphon in republica administranda gesserit. Eloquentia ipsi viam ad honores patefactam esse offendimus: sed illa ipsa Eloquentia, quae animos hominum in quascunque partes flectere poterat, illum populo reddidit suspectum. Quod sentiens Antiphon, nunquam velut in scenam prodiit, sed post siparium latuit, enixe adjuvans, qui consilium suum in republica gubernanda expetiissent. Thucydides loco egregio, quem saepe laudavimus: καὶ ἐς μὲν δῆμον οὐ παριῶν, οὐδ' ἐς ἄλλον ἀγῶνα ἐκούσιος οὐδένα, ἀλλ' ὑπόπτως τῷ πλήθει διὰ δόξαν δεινότητος διακείμενος, τοὺς μέντοι ἀγωνιζομένους, καὶ ἐν δικαστηρίῳ καὶ ἐν δήμῳ πλείστα εἰς ἀνὴρ, ὅστις συμβουλεύσασαί τι, δυνάμενος ὠφελεῖν. Adde Plutarch. *Nicia* p. 526. et Philostr. p. 499. Ad Antiphontem potissimum, tanquam auctorem, refertur insignis illa Reipublicae Atheniensis commutatio, quae, pristina Magistratuum ratione antiquata, summa omnium rerum potestas translata est ad Quadringentos viros. Quae publici status mutatio ut rectius intelligatur, illorum temporum historiam paulo altius repetamur.

Bel-

Belli Peloponnesiaci anno XVII. Olymp. XCI. 1. Athenienses, suadente Alcibiade, frustra obnitente Nicia, Syracusanis bellum intulerunt, et ad id gerendum ducem Alcibiadem delegerunt. Sed antequam classis altum peteret, accidit, ut omnes Hermæ vel Mercurii statuæ una nocte dejicerentur. Quæ res quod ex conjuratione ad populi libertatem opprimendam inita extitisse videbatur, ingentem Atheniensibus terrorem incussit. Dux conjurationis Alcibiades plerorumque oculis notabatur, qui tum reliquos cives opibus, gratia, multitudine amicorum et clientium anteibat. Vix ille classe in Siciliam pervenerat, cum inimici eum hoc crimine apud populum compellantes perficiunt, ut domum ad causam dicendam revocetur. Alcibiades populi mandato parens, Athenas contendit. Sed cum in itinere audivisset, se indicta causa capitis esse damnatum, bonis publicatis, Lacedaemona demigravit. Cum vero Lacedaemoniorum constantiae non satis conveniret versatile Alcibiadis ingenium, eique privatae similitudines intercederent cum Agide, Lacedaemoniorum Rege, non satis tutum hoc perfrugium ratus, ad Tissaphernem, praefectum Regis Persarum, se contulit, et callide ei persuasit, non expedire Regi, Lacedaemoniorum opes nimis crescere, ne confecto bello statim cum victoribus certamen sit suscipiendum.

Alcibiades, hac opera civibus suis venditata, cum Pisandro, Praetore Atheniensium apud Samum, qui sicut ipse optimatibus favebat, consilium de reditu
in

in patriam agitare coepit, offerens liberaliter tum Regis Persarum amicitiam, tum operam suam, hac conditione, ut imperium a populo ad Optimates transferretur. Hoc Alcibiadis consilium a Pisandro primum cum Samiis, mox cum Atheniensibus, qui Sami versabantur, communicatum est, et parum abfuit, quin, adjuvantibus illud Athenis etiam primi ordinis viris, feliciter cederet. Sed huic Alcibiadis conatui intercessit Phrynichus, Dux Atheniensium exercitus, callide intelligens, Alcibiadi non magis paucorum dominatum curae esse, quam statum popularem, sed id tantum quaeri, (quod postea eventus comprobavit) ut ipse, discordia inter civitatis Ordines sparsa, ab alterutra parte in auxilium vocetur. Longum esset enarrare, quae impedimenta Phrynichus Alcibiadis consilio objecerit. Tandem Pisander aliique Legati Athenas veniunt, populo persuasuri, ut Alcibiades in patriam revocetur, et, mutata antiqua regendi forma, respublica quadringentis committatur: Quod si facerent, eos Persarum Regem belli socium habituros, sin minus, ne ipsam quidem salutem eos servaturam. Hac necessitate populus compulsus, in Pisandri et reliquorum legatorum sententiam concedit, et Democratiam Oligarchiâ commutat. Constituuntur Decemviri reipublicae ordinandae cum summa potestate, qui certa die ad populum referant, quae optima sit ratio Reipublicae administrandae. Hi, ubi dies advenit, populum rogant, ut cuivis Atheniensium sententiam, quam-

cun-

cunque velit, dicere impune fit. Qua dicendi libertate concessa, omnes censuerunt, antiquos Magistratus esse abdicandos: simul quinque concionis Praefides delegerunt, a quibus rursus centum alii viri deligerentur, quorum singuli sibi tres alios cooptarent, hi denique Quadringenti rempublicam cum summa potestate administrarent. In hac historia enarranda potissimum secuti sumus Historicorum principem, Thucydidem *L. VII.* cui jungendi sunt Nepos et Plutarchus *in Alcibiade*, Diodor. Sicul. *L. XIII.* et Justinus *L. V.* Talis ac tantae conversionis praecipuus architectus fuit Antiphon, ut supra diximus, sed latitans more suo, et consiliis monitisque instruens Pisandrum, aliosque pristini status everfores. Thucydides: ὁ μέντοι ἅπαν τὸ πρᾶγμα ξυμβεῖς, ὅπως τρόπῳ κατέστη εἰς τοῦτο, καὶ ἐκ πλείου ἐπιμεληθεὶς, Ἄντιφῶν ἦν etc. Philostrat. κατέλυσε τὴν δημοκρατίαν, ἐδούλωσε τὸν Ἀθηναίων δῆμον. Pseudo-Plutarchus: καὶ παρατέκατεν ἕως καταλύσεως τῆς δημοκρατίας ὑπὸ τῶν τετρακοσίων γενομένης, ἣν αὐτὸς δοκεῖ συγκατασκευάσαι. Photius: παρέτεινε δὲ τὸν βίον ἕως τῆς ὑπὸ τῶν ὕ γενομένης καταλύσεως, ἣς καὶ αὐτὸν αἰτίαν μετεσχηκέναι φασὶ παρασχεῖν. quae Photii verba, a librariis turbata, sic in ordinem cogas: ἣς καὶ αὐτὸν μετεσχηκέναι, καὶ αἰτίαν φασὶ παρασχεῖν. Huc etiam pertinet locus Libanii *Apologia Socratis* p. 651. ubi licet Antiphontis notmen reticeatur, satis tamen patet, non alium intelligi, nisi Antiphontem: ἀλλ' οὐκ ἔδειξεν αὐτὸν ἐν μέσῳ, λάθρα δὲ

δὲ τὸ πρᾶγμα συνέθηκεν, ὡς ὄχλω μὲν οὐκ εἰωθὼς χρῆσθαι, τῶν δ' αὐτῶν ἐκείνοις ἐπιθυμῶν. ἑτέρου ταῦτα ἦν τοῦ καὶ τῶν τετρακοσίων ἐνδὸς, καὶ λόγου ὑστερον, ὃν ἔδοξεν ἀδικεῖν, δεδωκότος. Sic locus ille scribendus est, in quo manifesta apparent vestigia imitationis loci Thucydidei de Antiphonte.

In hunc Quadringentorum numerum populus allegit tum ipsum Antiphontem, tum Phrynichum et Theramenem (*), amicitia et usu Antiphonti conjunctos,

(*) Theramenis Historia, propter diversa et pugnantia inter se veterum scriptorum de eo judicia, commodam Academicæ exercitationi materiam præbere posset. Obiter *Theramenis* nomen restituamus Libanio *Apolog. Socrat. præg.* 651. ἔστι οὖν εἰπεῖν, ὅτι μετέσχεν ἀνὴρ τῆς τῶν τετρακοσίων ὀλιγαρχίας, τῶν τριάκοντα παρωνομίας; τὸν Πείσανδρον ἐριμήσατο, μετὰ Ῥαμμένους ἐξήταται, τῷ Φρυνίχῳ ταῦτ' ἀποιῶν ἄφθῃ; Legendum *Θηραμίνους*. Theramenes vulgo *Cothurnus* dictus est, quod in civium factionibus ancipitem se gerebat, et utrique parti gratus esse studebat, sicut *cothurnus* aptus est utrique pedi. Critias in oratione adversus Theramenem apud Xenophont. *Hellen.* II. p. 465. ὄθεν δὴ που γὰρ καὶ Κόθορνος ἐπικαλεῖται. καὶ γὰρ ὁ κόθορνος ἀρμόττει μὲν τοῖς ποσσὶν ἀμφοτέροις δοκεῖ. ubi Celeb. Rühkenius rectissime expungit verba, καὶ γὰρ ὁ κόθορνος ἀρ. μ. τ. π. α. δ. tanquam Grammatici marginale glossema; quamvis illa in libro suo invenerit Scholiast. Aristoph. ad *Ran.* v. 47. Πολύκ VII. 91. ὁ δὲ κόθορνος, ἐκάτερος ἀμφοῖν τοῖν ποδοῖν. ὄθεν καὶ τὸν Θηραμίνην Κόθορνον ἐκάλου, διὰ τὸν πορὶ τὴν πολιτείαν ἀμφοτερισμὸν. Vide eximium virum, L. Kusterum ad *Suid.* v. *Θηραμίνης*.

ctos, sed inter quos brevi gravissima discidia extiterunt. Quadringenti in duas factiones discesserant, quarum altera, duce Theramene, impense favebat Alcibiadi, altera, cujus caput cum Phrynicho erat Antiphon, omnibus modis, ne Alcibiades revocaretur, impediabat, facile videns, eo recepto, rempublicam ad popularem statum redituram. Quum vero altera factio superior esse coepisset, nec res aliter teneri posset, Antiphon, Phrynichus, alique decem, tanquam factionis suae legati, ad ipsos Atheniensium acerbissimos hostes, Lacedaemonios profecti sunt, ut pacem quibuscunque conditionibus facerent. Simul eorum consilio Eetionea munita est, qua hostium classem pedestremque exercitum, quando et quoties vellent, recipere possent. Sed legati re infecta Athenas reversi sunt, et nihil aliud hac legatione, quam sibi exitium maturarunt. Vix reversus Phrynichus ex insidiis periit in frequenti foro, percussore ejus impune evadente. Qua re animus crevit adversae factioni, ejusque principi, Therameni. Fit deinde maxima rerum commutatio. Nam, dissoluto Quadringentorum imperio, respublica quinque millibus administranda traditur. Alcibiades denique in patriam revocatur. Vid. Thucyd. VIII. 90. seqq. Haec gesta sunt Olymp. XCII. 2. Praetore Theopompo. Eodem anno inimici Antiphontem in jus vocarunt, ubi non indicta causa condemnatus est, ut gravissimo errore scribit Pseudo-Plutarchus, sed causam dicere coactus, tum primum
pu

publice dixit tanta vi eloquentiae, ut Thucydides illum optime omnium, ad suam usque memoriam, capitis causam dixisse fateatur. Accusatus est, Thucydide teste, quod paucorum dominatum constituisset: καὶ αὐτός τε ἐπειδὴ τὰ τῶν τετρακοσίων ἐν ὑσέρῳ μεταπεσόντα ὑπὸ τοῦ δήμου ἔκακοῦτο, ἄριστα φαίνεται τῶν μέχρις ἐμοῦ ὑπὲρ αὐτῶν τούτων αἰτίας, ὡς ξυγκατέστησε, θανάτου δίκην ἀπολογησάμενος. In ipsa vero publica condemnationis formula, quam ex Caecilio, magno hujus historiae bono, conservavit Plutarchus, damnatus dicitur, quod exitio reipublicae legatus ad Lacedaemonios profectus esset, et e castris navi hostili abiisset, et per Deceleam iter terrestre fecisset, atque adeo patriam suam prodidisset. Poena ipsi longe atrocissima constituta est, ut undecim viris traderetur, bona ejus publicarentur, aedes solo aequarentur, titulo aedium in area posito, ANTIPHONTIS PRODITORIS, ut neque Athenis neque in terra Attica sepeliretur, ut non modo ipse infamis esset, sed omnes etiam ex eo nati, sive legitimi essent, sive spurii, ut infamia quoque notaretur, qui quem posterorum Antiphontis adoptaret. De poenae genere nihil habet Thucydides, forte rem adeo atrocem de industria silentio praetermittens, ut magistro bene de se merito gratificaretur. Quae probabilis est conjectura Marcellini *in vita Thucyd.* p. 4. ὅτι δὲ μετὰ τὸν θάνατον τιμωρούμενοι τὸν Ἀντιφῶντα οἱ Ἀθηναῖοι ἔβριψαν ἔξ ω τῆς πόλεως τὸ σῶμα, σεσιώπηκεν, ὡς διδασκάλῳ χαριζόμενος. ubi sequentia verba, tanquam

inutile additamentum, refecanda: λέγεται γὰρ ὡς ἔρ-
 ριψαν αὐτοῦ τὸ σῶμα οἱ Ἀθηναῖοι ὡς αἰτίου τῆς μετα-
 βολῆς τῆς δημοκρατίας. Oratio, qua se defendit An-
 tiphon, dicitur περὶ μετασάσεως, i. e. *de mutatione*
status popularis in oligarchiam Quadringentorum
virorum. Harpocraton v. Στασιώτης. Ἀντιφῶν
 ἐν τῷ περὶ μετασάσεως περὶ τάλινου, ὧν Ἀπόληξις κα-
 τηγόρηκεν, ὁ σασιώτης ἦν ἐγὼ, καὶ ὁ πάππος ὁ ἐμὸς
 etc. ubi H. Valesius, Vir magnus, corrigit ὃ vel
 οὗ σασιώτης ἦν ἐγὼ. Malim, ὅτι σασιώτης ἂν ἦν ἐγὼ.

Sed antequam hinc discedamus, excutienda sunt
 quaedam veterum scriptorum loca, quae hactenus
 disputatis non satis convenire videantur. Pseudo-
 Plutarchus ex Lysiae oratione deperdita, et Theo-
 pompo refert, Antiphontem sub triginta Tyrannis,
 qui Olymp. XCIV. 2. constituti sunt, capitis dam-
 natum esse. Si Lysiae illa oratio, et Theopompi
 historia extaret, certius hac de re judicari posset.
 Lysias quidem in *oratione*, quae superest, *adv.*
Bratosth. p. 216. Antiphontem, narrat, a popu-
 lo, post libertatem recuperatam, condemnatum esse,
 adeoque nihil dicit, quod Thucydidi, et Monumen-
 to publico, supra à nobis laudato, cujus summa
 debet esse auctoritas, adversetur. Antiphon igitur,
 qui sub triginta tyrannis periit, diversus fuit ab An-
 tiphonte Rhamnufio: quod et ipsum Plutarcho com-
 mode in mentem venit. Adjiciamus ejus verba ex
 pulcerrima emendatione Taylori *Lectio. Lysiac. c.*
 VII. ἀλλ' οὗτός γε ἂν εἴη ἕτερος, Λυσιδωνίδου πατὴρς,
 οὗ

ὁ ὕ Κρατῖνος ἐν Πυτίνῃ ὡς πονηροῦ μνημονεύει. Verum, ne quid diffimulemus, Theramenes etiam apud Xenophontem. *Hellen.* II. p. 467. Antiphontis condemnationem manifeste tribuit triginta Tyrannis: ἀλλὰ μὴν καὶ Ἀντιφῶντος ὑφ' ὑμῶν ἀπολλυμένου, ὃς ἐν τῷ πολέμῳ δύο τριήρεις εὖ πλεούσας παρείχετο, ἐπιστάμην ὅτι καὶ οἱ πρόθυμοι τῇ πόλει γεγενημένοι πάντες ὑπόπτως ὑμῖν ἔξοιεν. Qui locus cum Thucydide, et Monumento publico apud Plutarchum, conciliari non potest, nisi forte dicamus, Theramenem propterea Antiphontis exitium triginta Tyrannis imputasse, quod plures in eorum numero essent, qui ante constitutum Trigintaviratum Antiphontem in perniciem impulissent. At haec de Antiphontis morte querela cuius potius convenisset, quam Therameni, in quem unum *Lysias Orat. adv. Eratosthen.* p. 216. conjicit crimen Antiphontis interfecti: βουλόμενος δὲ τῷ ὑμετέρῳ πλήθει δοκεῖν πιστὸς εἶναι, Ἀντιφῶντα καὶ Ἀρχεπτόλεμον φιλτάτους ὄντας αὐτῷ κατηγορῶν ἀπέκτεινεν. Cui dubitationi forte quis ita occurrat, ut dicat, Theramenem, cum idem sibi, quod Antiphonti antea, supplicium impenderet, vel poenitentiam agere coepisse, quod veterem amicum perdidisset, vel crimen a se transferre voluisse in triginta Tyrannos. Sed fatemur, animum magis in hanc partem inclinare, ut statuamus, Xenophontem non de Antiphonte Rhamnufio loqui, sed de alio, Lysidonidis filio, quem *Lysias* in oratione deperdita, et *Theopompus* dicunt sub triginta Tyrannis periisse.

Hactenus de vita, rebus gestis, et morte Antiphontis; quibus speramus satisfactum esse Taylora V. C. in *vita Lysiae* p. 39. dubitanti, an Antiphon e collegio CCCC Virorum idem fuerit, qui Antiphon Orator.

I I I.

Sequitur, ut de ingenii monumentis, quibus Antiphon nomen suum posteritati commendavit, breviter dicamus. Sed hic nobis fere otium fecerunt Viri literariae historiae peritissimi, Jo. Meursius in *Biblioth. Attica*, T. X. *Thef. Ant. Gr.* p. 1422. Jo. Jonsius libro saepius laudato, et Jo. Alb. Fabricius *Bibl. Gr.* L. II. C. 26. p. 837. Attingamus igitur ea tantum, quae a viris egregiis vel perperam dicta sint, vel praetermissa. De Antiphontis τέχνη ῥητορικῆ supra diximus, quae repetere non est necesse. Orationes ejus sexaginta olim extiterunt, e quibus Caecilius, Rhetor, viginti quinque velut subdititias familia submovit. Photius et Plutarchus, Φέρονται δὲ αὐτοῦ λόγοι ἐξήκοντα, ὧν ὁ Καικίλιος εἴκοσι καὶ πέντε φησὶν αὐτοῦ καταψεύδεσθαι, ὡς εἶναι τοὺς διαφυγόντας τὸ νόθον, πέντε καὶ τριάκοντα. Sed ex his paucae tantum commune bonorum librorum naufragium evaserunt: reliquarum vix tituli salvi ad nos pervenerunt. Atque hic, quod supra promissimus, a nobis praestandum est, ut velut per inductionem demonstremus, Jo. Jonsium Orationes, quae super-

sunt,

sunt, temere et inconsulte pro declamationibus a scholastico homine confectis habuisse. Ex *Orat.* IV. p. 41. ἀπελογήθη citat Pollux II. 119. Ex eadem *Orat.* p. 44. locum laudat Ammonius v. Ἐνθύμημα. Quae in *Orat.* V. p. 50. leguntur, τὸν ἀναίτιον καταλαμβάνοντας, τὸν αἴτιον ἀφεῖναι, affert Suidas v. Καταλαβεῖν, qui hinc corrigendus. Ex *Or.* X. p. 71. vocem γηραιὸς excerpfit Pollux II. 13. Ex eadem *Orat.* p. 72. idem VIII. 21. habet vocem ἐπιτίμιον. Nobilissimam Orationem *de caede Herodis* bis nominatim citat Harpocratio v. Διετρίνοντο, et v. Φροῦδος. Uterque locus extat p. 103. et 111. Ex eadem oratione, quamvis haud nominata, Pollux III. 138. excerpfit vocem αἰτίας, quae est p. 101. et IX. 13. verbum χωροφιλεῖν, quod occurrit p. 126. Orationem *de Choreuta* laudat Harpocratio v. Διδάσκαλος. Locus, quem inde affert, extat p. 143. Sed idem ex eadem Oratione citat Διῦπόλια, quae ibi non comparent. Videtur ergo Harpocratio, memoria lapsus, Orationem *de Choreuta* pro quinta, in qua p. 49. Διῦπόλια occurrunt, laudasse. Est nunc Jonsius, et spurias ineptasque iudicet Orationes, quas ipsi antiqui Grammatici, quorum spectata est eruditio, Harpocratio, Pollux, Ammonius, Suidas, non modo ut genuinas probarunt, verum etiam tanquam Attici sermonis normam adhibuerunt. Haec sufficiant ad vindicandam γνησιότητα *Orationum de caede*, vel λόγων Φονικῶν, quas nobis solas reliquas fecit temporis injuria.

Inter Orationes deperditas, teste Pseudo-Plutarcho, prae aliis laudem tulit ὁ πρὸς Ἐρασίστρατον περὶ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ. Bona fide vertitur, *de generibus vel formis dicendi*. Ridiculum fane orationis argumentum, quale ne ineptus quidem posterioris aetatis Sophista ad populum explicare sustinuisse. Vidit absurdum, quod in hoc titulo est, (et quis non videat?) Jo. Jac. Reiskius *Animadv. in Plutarch. p. 490*. Verum, ut est infelicissimus conjector, hic quoque, περὶ τῶν ἐλαιῶν, *de oleis*, legens, aberravit. Vide, quanto feliciter Celeberrimus Ruhnkenius restituerit, ὁ πρὸς Ἐρασίστρατον περὶ ΤΩΝ ΤΑΩΝ, *oratio adversus Erasistratum de Pannonibus*. Subjiciamus veterum scriptorum loca, quae palmariam emendationem omni dubio liberent. Athenaeus XII. p. 397. Ἀντιφῶντι δὲ τῷ ῥήτορι λόγος μὲν γέγραπται, ἔχον ἐπίγραμμα περὶ Ταῶν. ubi plura laudat ex hac oratione. Aelianus *Histor. Animal. V. 21*. ἐτιμῶντο δὲ τὸν (ταῶν) ἀρρένα, καὶ τὸν θῆλυν δραχμῶν χιλίῳ, ὡς Ἀντιφῶν ἐν τῷ πρὸς Ἐρασίστρατον λόγῳ Φησί. Harpocration; Εὐοφθάλμῳ, ἀντὶ τοῦ εὐπρεπῶς. Ἀντιφῶν ἐν τῷ περὶ Ταόνων. Idem alibi: Πυρικαμπῆς. Ἀντιφῶν ἐν τῷ περὶ τῶν Ταῶν. Eustathius ad *Iliad. B. p. 356*. Athenaeum, ut solet, describens: Ἀντιφῶν μὲν γὰρ, Φασίν, ὁ ῥήτωρ δυσλλάβῳς κλίνει, λόγον γράψας, ἐπίγραμμα ἔχοντα περὶ Ταῶν. Forte hicce Antiphontis *Pano* occasionem dedit Luperco Berytio, Grammatico, scribendi libelli περὶ τοῦ Ταῶ, sicut idem alium libellum scripserat περὶ τοῦ

πα-

παρὰ Πλάτωνι ἀλεκτρούνοσ. Vide Suidam v. Λούπερκος.

Scripsit etiam Antiphon Ἀλκιβιάδου λοιδορίας, laudatas a vero Plutarcho *Alcibiade* p. 192. F. ἐν δὲ ταῖς Ἀντιφῶντος λοιδορίαις γέγραπται, ὅτι παῖς ὢν ἐκ τῆς οἰκίας ἀπέδρα πρὸς Δημοκράτη, τινὰ τῶν ἐρασῶν. Hanc quoque orationem Jonsius p. 325. in scholis Sophistarum, vel ab alio quodam Alcibiadis inimico potius, quam ab Antiphonte Rhamnufio, scriptam judicat. Quae conjectura non minus vana est, quam illa de Orationum superstitione νοθεία, paulo ante a nobis confutata. Nam quid potest esse magis verisimile, quam Alcibiadem, aequalem Antiphontis, et Quadringentis, quorum princeps erat Antiphon, infensissimum, ab Antiphonte oratione acerba esse laceratum? Atqui, quod Plutarchus scribit, planissime confirmat Athenaeus L. XII. p. 525. B. elegans ex illa Oratione afferens fragmentum: περὶ δὲ τῶν Ἀβυδηνῶν Ἀντιφῶν ἐν τῷ κατ' Ἀλκιβιάδου λοιδορίας οὕτως· ἐπειδὴ ἐδοκιμάσθης ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων, παραλαβὼν παρ' αὐτῶν τὰ σαυτοῦ χρήματα, ὥρου ἀποπλέων εἰς Ἀβυδον, οὔτε χρέος ἴδισιν σαυτοῦ πραξόμενος οὐδέν, οὔδὲ προξενίας οὐδεμιᾶς ἐνεσκεν· ἀλλὰ τῆ σαυτοῦ παρανομία καὶ ἀκολασία τῆς γνώμης ὁμοίους ἔργων τρόπους μαθησόμενος παρὰ τῶν ἐν Ἀβύδῳ γυναικῶν, ὅπως ἐν τῷ ἐπιλοίπῳ βίῳ σαυτοῦ ἔχης χρῆσθαι αὐτοῖς. ubi Celéb. Ruhnkenius pro παρανομία legere malit παροιμία· quae vox centies jungitur cum ἀκολασία. Pertinet ad hanc emendationem stabiliendam locus

Plutarchi *Alcibiad.* p. 211. D, ὅπως αὐτὸς ἐπ' ἀδείας χρηματίζεται περιπλέων, καὶ ἀκλασάινη μεθυσκόμενος, καὶ συνῶν ἐταίραις Ἀβυθιναῖς, καὶ Ἰωνίσι. Titulos orationum Antiphontiarum, a viris eruditissimis collectos, augere licet e Grammaticis ineditis, qui sunt penes Celeb. Praesidem, *Antiatticista MS.* Ἀναδέξαι, εἶον ἐγγυῆσαι. Ἀντιφῶν πρὸς Πολύευκτου. Δεινόλογος Ἀθναίᾳ. *Lexicon Sangerm. MS.* Ἀθήναζε. — καὶ τὸ παρὰ Ἀντιφῶντι δὲ ἐν τῷ περὶ ἀνδραποδισμοῦ λόγῳ ἐπίσασιν ἔχει ὡς ἡμαρτημένου τὴν σύνταξιν γράφει δὲ οὕτως· ἐπειδὴ γὰρ ἀπώκεις τὴν Ἀθήναζε, καὶ ἀπηλλάγην τῆς κληρουχίας. In iisdem Grammaticis alia etiam Antiphontis fragmenta reperiuntur. *Lex. Sangerm. MS.* Ἀδυναμία ἐρεῖς, ὡς Δημοσθένης, καὶ ἀδυνασία, ὡς Ἀντιφῶν, καὶ Θουκυδίδης, καὶ ἀδυνατία, ὡς Δεινόλογος. † Ἀκόλουθα, Ἀντιφῶν τὰ ἐπόμενα καὶ σύμφωνα. † Ἀποδικεῖν, ἀντὶ τοῦ ἀπολογεῖσθαι. οὕτως Ἀντιφῶν. Ultima glossa etiam est apud Suidam, ubi pro Ἀντιφῶν male legitur Ἀντιφάνης, quamvis cum Suida conveniat Eudemus *Lex. Rhetor. MS.* quod Celeb. Praefes Parisiis evolvit. De horum nominum permutatione *Cap. IV.* nonnulla dicemus. *Lexicon Reg. MS.* Τρίτην ἡμέραν χρὴ λέγειν, οὐχὶ τρεῖς ἡμέρας. Ξενοφῶν· καὶ τρίτην ἡμέραν αὐτὸ τοῦτ' ἔπραττον. Μένανδρος· ἡμέραν τρίτην ἐπέκωμασεν ἡμῖν. Ἀντιφῶν· ἐχθὲς μετὰ πέντ' ἔπινον, ἡμέραν τρίτην μεθ' ἑπτά. *Antiatticista MS.* Ἀπειθαρχία. Ἀντιφῶν πολικῶν. Corrigendum videtur πολιτικῶ, ut ejus λόγος πολιτικῶς intelligatur.

I V.

Plures Antiphontes clarum in literis nomen habuerunt; ex quibus duo imprimis ipsorum veterum negligentia, dicam, an inscitia, cum Antiphonte Rhamnufio saepe confudit. Nos breviter de illis disputemus, omiſſis, quae Jonſius, Fabricius, et Cl. Taylorus *Leët. Lysiac. C. VII.* occuparunt, et, qui ſecernendi ſint, accurate ſecernamus.

I. Antiphon *τερατοσκόπος*, ſive *haruſpex*, quem ab Oratore bene diſtinguit Hermogenes *de Form. Orat. II. p. 497.* Rectiſſime etiam Suidas: Ἀντιφῶν, Ἀθηναῖος, τερατοσκόπος, καὶ ἐποποιὸς, καὶ σοφιστής. ἐκαλεῖτο δὲ λογομάγειρος. Idem ex alio auctore: Ἀντιφῶν, Ἀθηναῖος, ὄνειροκρίτης. περὶ κρίσεως ὄνείρων ἔγραψε. Tzetzes *Scholio MS.* quod ſupra dedimus, eum ſcribit Alexandri tempore vixiſſe. Sed multum fallitur. Vixit enim tempore Socratis, et invidus divini viri obrectator, diſcipulos ab eo avertere tentavit. Diogenes Laert. II. 46. ex *Aristotele*: Σωκράτει τις, καθ' ἃ φησὶν Ἀριſτοτέλης ἐν τρίτῳ περὶ Ποιητικῆς, ἐφιλονεῖκει Ἀντίλοχος Λήμνιος, καὶ Ἀντιφῶν ὁ τερατοσκόπος, ubi vid. Menagium. Socratis cum hoc Antiphonte contentionem copioſe et eleganter explicat Xenophon *Memorab. I. 6.* Sed Plutarchus et Photius, quadrata rotundis miſcere ſoliti, haec non de Antiphonte *Onirocritico*, ſed de *Rhamnuſio* accipiunt. Plutarchi verba haec ſunt: διατριβὴν δὲ συνέηγε, καὶ Σωκράτει τῷ Φιλοσόφῳ δι-

Φέρετο τὴν ὑπὲρ τῶν λόγων διαφορὰν, οὐ Φιλονεικῶς, ἀλλ' ἐλεγχτικῶς, ὡς Ξενοφῶν ἰσόρηκεν ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασιν. Frontem perficuisse hominem dicas, qui tale quid a Xenophonte scriptum affirmare audeat. Nam Xenophon inducit Antiphontem cum Socrate disputantem, non ut virum probum, et veri investigandi studiosum, sed ut improbum cavillatorem. Veniebat in mentem, forte Plutarcho succurri posse, transponendis ejus verbis. οὐκ ἐλεγχτικῶς, ἀλλὰ Φιλονεικῶς. Sed hanc medicinam faciendam esse negat ejusdem erroris socius, Photius: διενεχθῆναι δὲ φασὶν αὐτὸν καὶ Σωκράτη τῷ Φιλοσόφῳ, οὐ πρὸς Φιλονεικίαν, ἀλλὰ πρὸς ἔλεγχον ὄρωντα. Habeant igitur secum errores suos, serventque sepulcro. Ipse vero Xenophon satis indicat, illam disputationem non cum Antiphonte *Rhamnusia* institutam fuisse, sed cum Antiphonte *Onirocritico*, appellans eum σοφιστήν, qui titulus huic Antiphonti tribui solet, non *Rhamnusia* oratori. Sed omnem controversiam dirimit gravissimus auctor, Aristoteles, cujus testimonium paulo ante ex Diog. Laert. laudavimus. Quo magis miramur, inter ipsos Veteres hac de re non satis convenisse. Nam, teste Athenaeo L. XV. p. 673. F. *Andranteus* librum scripserat, compilatum postea ab *Hephaestione*, Grammatico, περὶ τοῦ παρὰ Ξενοφῶντι ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασιν Ἀντιφῶντος. Vidimus *Cap. I.* Hermogenem Antiphonti *harrispici* tribuere λόγον περὶ ἀληθείας, λόγον περὶ ὁμοιοίας, λόγον πολιτικῶν, et λόγους δημηγορικούς. Sed
ut

ut posteriores orationes ad *Rhadinnusum* referendae videntur, sic omnium consensu libri *περὶ Ἀληθείας* tribuuntur Antiphonti *Sophistae*. Grammatici veteres apud Fabricium *duos* hujus operis *libros* laudant. Sed *liber decimus sextus* in *Schol. MS. Demosthenis*, quod Wolfius ad eum affert p. 1151. citatur: ἐν τῷ 16 τῆς Ἀληθείας δ αὐτὸς κέχρηται καὶ ἐπὶ διακοσμῆσεως. Hanc tamen lectionem dubiam faciunt Harpocration et Suidas v. *Διάθεσις*, apud quos eadem glossa reperitur, legentes ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Ἀληθείας. Videtur igitur opus in duos tantum libros divisum fuisse. Vir praeclarus, Joannes Alberti, cujus morte Graecae literae ingens damnum fecerunt, hunc Antiphontis librum laudari putabat ab Hesychio in hac glossa: Γλαῦξ ἐν πόλει. παροιμία. ταῖς ἀληθείαις ἀνέκειτο γὰρ ὑπὸ Φειδίου ἐν τῇ ἀκροπόλει. cujus opinionem non sequar. Nam primum hic liber nusquam vocatur *αἱ Ἀληθείαι*, ubique δ *περὶ Ἀληθείας*, vel δ *Ἀληθείας*, sicut ipse Hesychius alibi laudat: Ἄβιος. πλούσιος, ὡς Ἀντιφῶν ἐν Ἀληθείαις α. Deinde *ταῖς ἀληθείαις* omnino capiendum pro *re vera*, ut bene cepit Kufferus. Similiter *Scholiasies Aristophanis ad Vesp.* v. 1081. Γλαῦκα δὲ, τὴν Ἀθηνᾶν Φασὶ δὲ, κατὰ τὸ ἀληθὲς γλαῦκα διαπτᾶσθαι, τὴν υἱὴν τοῖς Ἀθηναῖοις ἀπαγγέλλουσαν. Tradit Origenes *adv. Celsum* IV. p. 176. Antiphontem hoc libro *providentiam sustulisse*: καὶ Ἀντιφῶν, ἄλλος ῥήτωρ νομιζόμενος εἶναι, καὶ τὴν πρόνοιαν ἀναίρων ἐν τοῖς ἐπιγεγραμμένοις περὶ Ἀληθείας παραπλησίως τῇ Κέλσου ἐπιγραφῇ. Ad hanc

hanc ejus doctrinam referendum videtur fragmentum, quod extat apud Suidam: Ἀδέητος. ὁ μηδενὸς δεόμενος, καὶ πάντα ἔχων. Ἀντιφῶν ἐν ἅ Ἀληθείας. Διὰ τοῦτο οὐδενὸς δεῖται, οὔτε προσδέχεται οὐδενὸς τι, ἀλλ' ἄπειρος, καὶ ἀδέητος. ubi pro ἄπειρος forte emendandum εὐπορος, quamvis vulgata lectio etiam explicari possit. Haec autem quin Antiphon *de Deo* dixerit, nihil est, quod dubitemus. Vides igitur, Epicurum hanc pestiferam doctrinam non per se invenisse, sed dudum ab Antiphonte inventam, in philosophiam suam transtulisse. Vid. Diogen. Laert. X. 139. et ibi Menagium. Epicuri sententiam elegantissimis versibus explicat Lucretius II. 645 — 650.

*Omnis enim per se Divam natura necesse est
Immortali aevo summa cum pace fruatur,
Semota a nostris rebus, sejunctaque longe.
Nam privata dolore omni, privata periculis,
Ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri,
Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.*

Hanc observationem, a Celeb. Ruhnkenio mecum communicatam, nefas fuisset omittere. Fragmentis libri περὶ Ἀληθείας, quae apud varios Grammaticos reperiuntur, adde hoc ex *Lexico Sangerm. MS.* Ἀφροδίτης, ἀντὶ τοῦ Ἀφροδισίων. οὕτως Ἀντιφῶν ἐν Ἀληθείας πρώτῳ.

II. Antiphon Tragicus, qui vixit apud Dionysium Seniore, Siciliae Tyrannum, ejusque tragœdiis

diis reprehendendis perniciem sibi arcessivit. Celebratur aculeatum ejus dictum, quo Dionysium graviter offendit. Nam quaerenti Dionysio, quodnam aes optimum esset, respondit, ex quo Athenienses Harmodii et Aristogitonis statuas conflasset. Vid. Plutarch. *de Adul. et Am. discr.* p. 68. A. *de Stoicor. repugn.* p. 1051. C. Haec Philostratus p. 500. Pseudo-Plutarch. et Photius male referunt ad Antiphontem Rhamnusium, quos fatis confutat diversa utriusque aetas. Ad hunc Tragicum etiam pertinet, quod narrat Aristoteles *Rhet.* II. p. 76. Ἀντιφῶν ὁ ποιητὴς μέλλων ἀποτυμπανίζεσθαι ὑπὸ Διονυσίου, εἶπεν, ἰδὼν τοὺς συναποθνήσκειν μέλλοντας ἐγκαλυπτομένους ὡς ἤεσαν διὰ τῶν πυλῶν, τί ἐγκαλύπτεσθε, ἔφη· ἢ μὴ αὐριὸν τις ὑμᾶς ἴδη τούτων. Ex Antiphontis dramatis laudatur Ἀνδρομάχη ab *Auctore Ethic. Eudem.* VIII. 4. Μελέαγρος ab Aristotele *Rhet.* II. p. 108. Quibus Jonsius et Fabricius male addunt Πλήξιππον. Nam ex Aristotele *Rhet.* II. p. 63. apparet, *Plexippum* non drama fuisse, sed personam inductam in Μελεάγρω. De *Plexippo* singulari libello disputasse *Andrantum*, Grammaticum, docet Athenaeus L. XV. p. 673. F. Hinc Cel. Praefes emendabat Pollucem X. 63. pro ἐν Ἀντιφάνους Μελεάγρω legens ἐν Ἀντιφῶντος Μελεάγρω· cui eadem medicina adhibenda videbatur VII. 57. ubi Ἀντιφάνης ἐν Μηδείᾳ laudatur. Forte Antiphontis Μηδεία non aliud drama fuit, quam Ἰάσων, quod, nusquam ab editis scriptoribus memoratum, citatur

ab *Antiatticista* MS. Διετίθουν, διετίθεσαν. Ἀντιφῶν Ἰάσουι. Idem Grammaticus bis Antiphontis Ἀδωνιν laudat: Ἀκκληρίαν. Ἀντιφῶν Ἀδώνιδι. ὁ αὐτὸς, Εὐκλήρωμα, ἀντὶ τοῦ κατόρθωμα. Et alio loco: Ἀνὰ μέσον. ἀντὶ τοῦ ἐν μέσῳ. Ἀντιφῶν Ἀδώνιδι. Sed alibi hanc fabulam Antiphani tribuit: Κατάλυσιν. καὶ τοῦτο ἐπαιτιῶνται. Ἀντιφάνης Ἀδώνιδι. Sic incertus sumus, utrum Antiphon, an Antiphanes, *Adonidem* docuerit. Malim tamen hoc drama ad *Comicum*, quam ad *Tragicum*, referre, propterea quod alii etiam Comici, Plato, Araros, Philiscus idem argumentum tractarunt. Haec pluribus adstrui possent tum ex aliis scriptoribus, tum ex praeclaro illo *Antiatticista* MS. qui aliquando, ut speramus et optamus, in lucem vindicatus, veterum Dramatum rationi novum lumen affundet. Perpetua vero est apud alios etiam scriptores *Antiphontis* et *Antiphanis* confusio. Sic apud Stobaeum *Serm.* XXI. p. 176. et *S.* LIX. p. 382. alii Codd. Ἀντιφάνους habent, alii Ἀντιφῶντος, notante C. Gesnero. Apud eundem *Serm.* XXIV. p. 192. similem varietatem e MSS. Parisinis adnotavit immortalis Batavi nominis decus, Hugo Grotius in exemplari suo, quod servat Bibliotheca publica Leidensis. Suidas: Τρίτῳ καὶ τετάρτῳ ἔτει. ἀντὶ τοῦ πρὸ τριῶν καὶ τεσσάρων ἐτῶν. οὕτως Ἀντιφάνης. At Photius *Lexico* MS. legit Ἀντιφῶν. Haec nominum permutatio induxit Steph. Berglerum ad Aristoph. *Nub.* vs. 1419. ut Antiphontem vocaret *Comicum*, qui *Tragicus* fuit: quamquam

quam nec Antiphonti *Tragico*, nec Antiphani *Comico* dictum illud a Scholiaste *l. c.* laudatum, γηροτροφία προσέεικε παιδοτροφία, tribuendum erat. Nam ad Antiphontem Oratorem diserte refertur a Clemente Alex. *Strom.* VI. p. 748. Hactenus de Antiphonte Tragico.

III. Antiphon, Medicus, qui scripsit σύνοψιν τῶν κατ' ἄνθρωπον. Pollux II. 224. Ἀντιφῶν δὲ (ἐπίπλου) ἀρσενικῶς καὶ οὐδετέρως λέγει ἐν τωθθα σύνοψις τῶν κατ' ἄνθρωπον. Hanc lectionem e Codice Antwerpensi profert Vir Graece doctissimus, Joach. Kuhnus, e qua, licet corrupta, tamen evidens est, laudari Antiphontis σύνοψιν τῶν κατ' ἄνθρωπον. Quod autem Pollux illius auctoritate utitur, inde colligi potest, scriptorem et elegantem et vetustum fuisse. Alia quoque nobis in Polluce, quae ex hoc Antiphonte sumta sint, deprehendisse videmur. v. c. II. 41. τὸ δὲ ποιοῦν τὸ νόσημα, καροῦν Ἀντιφῶν Φησί. *ibid.* 215. τῷ κέντρῳ ἐξαιμάσσειν, καὶ ἔναιμον, καὶ ἔναιμῶδες παρὰ Ἀντιφῶντι. *ibid.* 223. καὶ Ἀντιφῶν δὲ εἶρηκεν· ἐν ᾧ τὸ ἔμβρυον αὐξάνεται τε καὶ τρέφεται, καλεῖται χορίον. Apud alios scriptores hujus Antiphontis nullam mentionem invenimus.

IV. Antiphon, Philosophus et Mathematicus, qui scripsit *de quadratura circuli*, et *de rerum natura*, laudatus Aristoteli *Sophist. Elench.* I. 10. et *Phys.* I. 2. ejusque Interpretibus, Themistio, Simplicio, Philopono, item Plutarcho *de Placit. Philosoph.* II. p. 901. Proclo *in Platonis Timaeum*

256 DISSERTATIO DE ANTIPHONTE.

p. 4. Stobaeo *Ecl. Phys.* I. p. 55. 59. Eusebio *Praep. Euang.* XV. p. 838. 851. aliisque.

V. Antiphon, recentior, ut videtur, superioribus, qui scripsit *περὶ τοῦ βίου τῶν ἐπ' ἀρετῇ πρωτεύσαντων*, laudatus Diogeni Laertio VIII. 3. et Porphyrio *de vita Pythag.* p. 9.

VI. Antiphon, scriptor libri *περὶ Γεωργικῶν*, quem unus citat Athenaeus L. XV. p. 650. E.

DISSERTATIO

DE

TUTELIS ET INSIGNIBUS NAVIUM.

L.

Navium Tutela erat, picta fictave, Dei, vel herois alicujus imago, semper in puppi collocata, nautarum vectorumque praecipua religio, cui supplicabant, cujus opem auxiliumque, tempestatum procellis jactati, implorabant, quam denique, si quid mali ominis esset commissum, variis ritibus expiabant.

Insigne vero, Graecis παράσημον, vel ἐπίσημον (*),
erat

(*) *Parasiam* non uno loco appellat Joh. Schefferus *de Mil. Nav. L. III. cap. 1.* corrupto, ut videtur, loco inductus *Scholiastae* Juvenalis *ad Sat. IV. 77.* ubi antea legebatur, *ex quibus Liburnae parasia: Παράσημον* caeteroqui, ne quis hujus soni vicinitate decipiatur, ap. *Lucian. Tom. III. p. 255.* esse videtur veli supparum, *Belgice het top zeyl.* Vid. Gesner ad l. c.

R.

erat simulacrum sive Dei, sive herois, sive virtutis alicujus, vel animalis *πρωτομῆ*, vel cujuscunque tandem rei imago, in prora semper constituta, unde navis nomen accipiebat.

De utriusque, cum cognatione, tum discrimine, tum etiam propria in navi statione dicturus, non alienum ab instituto arbitror, quaedam praemittere, quae pertineant ad rei originem paullo clarius ob oculos ponendam.

Tutelarum origo sine dubio est repetenda ex more illo, qui ne nunc quidem, in tanta veritatis luce, plane exolevit, omnia numinibus quibusdam dedicandi. Credebat scilicet vana mortalium superstitio, Deos res eas, quibus essent praepositi, multo intentioni cura conservare. Sic imperiorum, regionum, urbium, aedium, viarum et ejusmodi rerum tutelae, ut de templis hominibusque Deorum cultui dicatis taceam, passim apud veteres auctores inveniuntur.

Itaque cum haec consuetudo omnibus prope gentibus communis esse videatur, nihil est quod miremur, si naves etiam, incerto mari jactandae, tantisque obnoxiae tempestatibus et periculis, in Dei tutelae fidem atque clientelam concesserint.

Et convenit credere, antiquissimis temporibus rei navalis curam, non nisi Diis marinis fuisse commissam. Nam quibus potius se suaque omnia crederent homines in altum evehendi, quam Neptuno, Nereidibus, Tritoni, inprimisque illis navigantium
fer-

TUTELIS ET INSIGNIBUS NAVIUM. 25

fervatoribus, Castori et Polluci, quibus ipsas furdi maris undas dicto audientes esse fabulae tradunt?

Procedente vero tempore, quorumvis numinum imperio res navalis subjecta est, ita tamen, ut, quemadmodum aliis in locis alia numina praecipuo honore colebantur, sic etiam pro gentis et ceremoniarum diversitate aliis aliisque Diis naves commendarentur.

Hac ratione Paris, cum, annuente Venere, omnium pulcherrimam Helenam sibi ex Graecia uxorem effect quaesiturus, praesidem illam amoris Deam, suis quoque navibus tutelam praeposuit, teste Ovidio *Epist. xvi. 173.*

*Qua tamen ipse vehor, comitata Cupidine parvo;
Sponsor conjugii stat Dea picta sui.*

Et quamvis Graeci propriam minime habuerint tutelam, ut *cap. III.* latius ostendemus, tamen et ipsi hoc quodam modo observarunt. Sic Athenienses, apud quos maxima Minervae religio vigeat, in navium proris collocata habuerunt ἀγάλματα τινὰ ξύλινα τῆς Ἀθηνᾶς καθιδρυμένα, ὧν ἐπιμελοῦνται οἱ μέλλοντες πλεῖν, sicut ait *Schol. Aristophan. ad Acharn. vs. 546.* Hujus moris rationem habuit Euripides in *Iphigen. in Aul. vs. 27.*

Ἄτθιδος δ' ἄγων
Ἐξήκοντα νῆας δ' ἠοσέως

Παῖς, ἐξῆς ἐναυλοχεῖ, θεῶν
 Παλλάδ' ἐν μανύχοις
 ἔχων πτερωτοῖσιν ἄρμασιν, θετὸν,
 Εὐσημόν τε φάσμα ναυβάταις,

Parafema vero communis utilitas peperit, ut naves, structura atque ornamentis simillimae, aliquo saltem discrimine distinguerentur.

Tempus autem, quo primum tutelae et insignia in quotidiano hominum usu esse coeperint, licet accurate definiri minime possit, vix tamen mihi dubitandum videtur, quin cum ipsa navigandi arte sint nata. Phoenicibus certe, qui primi ratem ventis credere, sub Pataecorum nomine illa usitata fuisse tradit Herodotus III. 38. ἔστι γὰρ τοῦ Ἡφαίστου τῶ-
 γαλμα τοῖσι Φοινικῆίοσι Παταικοῖσι ἐμφερέσατον, τοὺς οἱ Φοίνικες ἐν τῆσι πλώρησι τῶν τριηρέων περιάγουσι. De Pataecis, quae dici possent, dudum dixerunt alii; adscribam tantum locum Seldeni *de Diis Syris*, Syntagm. II. c. 16. p. 279. affirmantis, *eorum nomen generale, et Diis omnibus Phoeniciis, forsitan et Syris, commune fuisse; et sub Pataecorum nomine, nunc Baälem, nunc Astarten, sive alium Deum significari, quem cubitali figura, aut Pygmaei statura in navium et proris et puppibus circumferebant. Proris, ait, et puppibus, quod in hac quoque navium parte Pataecos collocant Scholiast. Herodoti ad l. cit. Suidas et Hesychius voce Πάταικοι: minus tamen accurate, ut ex numo*

Sidonio ostendit Joh. Swintonus *in dissert. de num. Samar. et Phoen. p. 60.* Conciliare tamen hos, quos laudavi, scriptores conatur cum Herodoto Seldenus, l. c. ut scilicet utraque pars navis extrema Pataeco fuerit conspicienda, qui in puppi tutor, seu Deus Averruncus, in prora autem navis insigne foret. Enimvero, cum constet, illam Grammaticorum glossam ex uno fluxisse Herodoto, simul etiam liquet, illos *πρύμνησι* pro *πρώρησι* mendose scriptum in suis Herodoti codicibus invenisse, atque adeo errantium Grammaticorum nullam habendam esse rationem.

Pataeci igitur fuerunt navium tutores et Dii averrunci: nisi quis tamen malit Pataecos explicare, tanquam signa quaedam publica auctoritate constituta, quibus scilicet Phoeniciae ab aliarum gentium navibus distinguerentur; qualia signa peculiariter penitusque a tutela et parasemo diversa fuisse putat Scheffer. *de Mil. Nav. III. 2.* et quemadmodum *παρασήμω* ejusdem populi navigia discernebantur, sic etiam hoc *σημείω* diversarum gentium naves dignosci.

Equidem fateor, *Ἀττικῶν σημείων*, quibus Chabrias, Atheniensium imperator, suas naves cognoscebat, mentionem facere Polyænum *Strateg. III. 11, 11.* eundemque *Περσικὸν σημεῖον VIII. 53, 1.* quale cum Graeco habuit Artemisia VIII. 53. 3. commemorare; non tamen inde mihi persuadere possum, haec signa a Graecorum *παρασήμοις* fuisse diversa. Sed horum plenius tractandorum §. III. occasio

erit accommodatior. Manifestus tamen error est Schefferi, equos Gaditanae navi ap. Strabonem II. p. 158. insculptos, etiam huc referentis. Cum enim naves *Equorum* nomina habuerint ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς πρώταις ἐπισήμων, facile intelligitur, *Equos* non tale σημεῖον, sed ipsum fuisse παράσημον.

Tutelarum vero et parasemorum vetustas heroïca tempora attingit, quorum fabulae quam plurimae non aliunde rectius, nisi ex hac doctrina, explicari possunt. Ut dictis sit fides, exempla proferamus. Iö, Inachi Filia, in bovem mutata esse, et oestro percita, narratur a poëtis in Aegyptum profugisse. Si fabulae involucra demas, invenies navi in Aegyptum avectam esse, insigni Bovis ornata: quamquam, ne quid dissimulemus, illam aliter explicat doctissimus Jablonskius in *Pantheo Aegyptiorum* L. III. c. 1. p. 5. Sic Europa ab Jove, in taurum mutata, per mare in Cretam avecta traditur, quod hinc commode sic explicari potest, Gnossium, sive Cretensem hominem eam raptam, navi, cui Taurus erat parasemon, imposuisse. Consentit Pollux L. I. *Segm.* 83. Ὡς εἰκάζειν, ὅτι τοιοῦτον ἦν πλοῖον καὶ ὁ ΤΑΥΡΟΣ, ὁ τὴν Εὐρώπην ἀγαγών. quomodo hanc et, quae praecedat, fabulam etiam explicat Fulgentius *Mythol.* I. 25. Nec aliunde Triptolemi fabulam interpretatur *Scholiastes ineditus* Aristidis *ad Parnathen.* p. 105. quem nobiscum humanissime communicavit Cl. D. Ruhnkenius. Integrum locum adscripsisse non pigebit: Καὶ τὸ ἄρμα πτερωτὸν] Τὸ μυσ

μυθικὸν ἠρμήνευσε, τὸ τάχος ἄρματι πτερωτῶ παραβα-
 λῶν. λέγεται γὰρ, ὅτι Δημήτηρ τῶ υἱῶ τοῦ Κελεοῦ,
 τῶ Τριπτολέμῳ, παρέσχεν ἄρμα ἐξ ὄφρων πτερωτῶν,
 ἵνα, ἐπὶ τούτου ὀχούμενος, δίδῳ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις
 τὸν σῖτον, καὶ ταχέως πληρώσῃ τοῦ σίτου τὴν γῆν· καὶ
 ὁμως Ἀρισείδης οὕτως ἔδοξεν εἶναι πτερωτὸν τὸ ἄρμα,
 ὅτι ταχέως ἄνω τε καὶ κάτω ἀπήρχετο. Φιλόχορος δὲ
 ἰσορεῖ, ὅτι ἡ ναῦς, ἔνθα ἦν ὁ Τριπτόλεμος, διὰ τοῦτο
 ἐνομίσθη ὑπόπτερος, ἐπειδὴ ἐξ οὐρίας ἐφέρετο δρόμῳ οἱ
 δὲ ὀναλύοντες τὸν μῦθον φασὶ τοῦτο· ἄρμα γὰρ δρακόν-
 των φασὶν, ὅτι τῶ πλοίῳ ὄνομα ΑΡΜΑ, πτερωτὸν δὲ
 εἶναι τῶν δρακόντων τὸ ἄρμα διὰ τὰ ἄρμενα· ἐπεὶ καὶ
 Ἡσίοδος (Ἔργ. καὶ Ἡμ. VI. 625.) φησὶ πτερὰ νεῶς
 τὰ ἄρμενα. Navis igitur, quemadmodum παράση-
 μον, ita et nomen erat ΑΡΜΑ. Pari ratione Belle-
 rophontis fabulam explicat Palaephatus c. 29. ὄνομα
 δὲ ἦν τῶ πλοίῳ ΠΗΓΑΣΟΣ, ὡς καὶ νῦν ἕκαστον τῶν
 πλοίων ὄνομα ἔχει· et Is. Tzetzes *ad Lycophronis
 Cassandr.* vs. 17. Parafemon scilicet erat PEGASUS.
 De Perseo autem sic loquitur c. 32. Palaephatus:
 ἀπαιτήσας δὲ τριήρη, ἀπέθηκε τῆς Γοργόνης τὴν κεφα-
 λὴν ἐπ' αὐτήν, καὶ τῆ νηϊ ὄνομα ἔθετο ΓΟΡΓΩΝ.
 Similiter de Andromeda Conon. *Narr.* 40. Φοίνικος
 δ' ἀρπάσαντος νηϊ· (ΚΗΤΟΣ δὲ αὐτὴ ἐκαλεῖτο, ἢ
 μίμησιν ἔχουσα τοῦ ζώου, ἢ κατὰ τύχην) ἢ Ἀνδρομέ-
 δα, ὡς κατ' ἀγνοίαν τοῦ πατρὸς ἀρπαζομένη κ. τ. λ.
 Quin et veram de Chimaera fabulae interpretationem
 hinc arcessit Plutarchus *de virt. mul.* Tom. II,
 p. 247. Ἀμισώδαρος γὰρ, ὡς φασιν, ὃν Ἰσάραν Λύ-

κιοι καλοῦσιν, ἦκεν ἐν τῆς περὶ Σελείαν ἀποικίας Λυκίων, ληστρίδας ἄγων ναῦς, ὧν Χίμαρρος ἠγεῖτο, πολεμιστῆς μὲν ἀνὴρ, ὤμδος δὲ καὶ θηριώδης ἔπλει δὲ πλοῖον ΛΕΟΝΤΑ μὲν ἔχοντι πῶραθεν ἐπίσημον, ἐκ δὲ πρύμνης ΔΡΑΚΟΝΤΑ. Pari quoque ratione notissimae de Ganymede fabulae hinc lucem adferre conatur Lactantius *Divin. Instit.* l. II. 19. *Rapuisse dicitur in aquila Catamitum. Poëticus color est. Sed aut per legionem rapuit, cujus insigne aquila est; aut navis, in qua est impositus, tutelam habuit in AQUILA figuratam: sicut TAURUM, cum rapuit et transvexit Europam.* Fallitur tamen praeclarus Doctor, cum tutelam dicit fuisse aquilam. Multo enim est verosimilius, hisce navibus Aquilam et Taurum, non tutelam, sed parasemon fuisse. Sed de his postea copiosius agemus.

Occurrit etiam nobis celebratissima Phruxi et Helles fabula, de qua, licet paullulum a nostra sententia discrepet, saepius jam a nobis laudatus, Palaephatus, pronunciare tamen vix dubitem, isti quoque navi, quae Phrixum vexit, παράσημον fuisse Arietem, unde navis fit appellata. Sic enim Diodorus Siculus *L. IV. p. 290.* διαπλεῦσαι φασὶν τὸν Φρίξον ἐπὶ νεῶς, προτομὴν ἐπὶ πῶρης ἐχούσης ΚΡΙΟΤ: et Tacitus *Annalium VI. 34. 4.* *Nec quisquam (scilicet Iberus vel Albanus) ariete sacrificaverit, credito vexisse Phrixum: sive id animal, seu navis insigne fuit.* Sed Palaephatus, qui hic paullo diversam interpretationem sequitur, *cap. tamen 21.* ubi de Scyl-

la agit, sententiam nostram egregie confirmat: Ἦν δὲ ναῦς τριήρης ταχεῖα, τὸ, τε ὄνομα ΣΚΤΛΛΑ· et cap. 30. ubi Pelopis fabulam solvit: ῥητέον οὖν, ait, ὅτι Πέλοψ ἦλθεν ἔχων πλοῖον· ἐγγράπτο δὲ ἐπὶ τοῦ πλοίου, ΙΠΠΟΙ ΤΠΟΠΤΕΡΟΙ. Nempe navis parasemo sive insigni Equorum Alatorum ornata fuisse videtur.

Huc etiam referendus, licet navis παράσημον fuisse certo affirmare non audeam, est ille Lebes, quo, tanquam navigio, Oceanum trajecisse Herculem antiqua tradit historia. Vid. Athenaeum xi. p. 469. D. Macrob. *Saturnal.* v. 21. Servium ad Virg. *Aeneid.* vii. vs. 662. etc. Idem enim Macrobius l. c. arbitratur, non proculo Herculem maria transvectum, sed navigio, cui Scypho nomen fuit. Pari ratione Nymphis Heracletota ap. Schol. Apollonii Rhodii II. 168. Νύμφις μὲν γὰρ Φησιν ἰσορεῖν Ἀκαρίωνα, ὡς ἄρα Φρύγες, διαπλεῦσαι βουλόμενοι τὸν πορθμὸν, κατεσκευάσκει ναῦν ἔχουσαν ἐγκεχαραγμένην προτομήν Ταύρου. διαπλευσάντων δὲ αὐτῶν, ἀπὸ τοῦ εἶδους, τοῦ περὶ τὸ σκάφος, προσαγορευθῆναι τὸ πέλαιος Βόσπορον. — οἱ δὲ, καθὼς ὁ Φρίξος ἐπὶ κριοπρώρου σκάφους ἔπλευσεν. Similiter Stephanus *de Urbibus* in voce Ταυροίς· Ἀπολλόδωρος ἐν πρώτῳ γεωγραφουμένων Φησὶν, ὅτι Ταυροφόρος ἦν ἡ ναῦς, ἡ διακομισσασα τοὺς τὴν πόλιν κτίσαντας, οἱ ἀποβρίφεντες ἀπὸ τοῦ εὐόλου τῶν Φωκαέων, καὶ προσενεχθέντες αὐτόθι, ἀπὸ τοῦ ἐπισήμου τῆς νεῶς τὴν πόλιν ὠνόμασαν.

Cum autem Scyphum Herculis, quem paullo ante

commemoravimus, inter navium parasema haud referam, haec est ratio. Scilicet veteres, id quod et apud nos in more positum est, navium quaedam genera a forma structurae appellabant. Ita, quae figura proxime ad pocula accederent, poculorum nomine insigniebantur. Exemplo sit *cymba*, notissimum navigii genus, quod pro poculo occurrit apud Athenaeum XI. p. 482. E. Similiter *κύπη*, Latine *cypa*, Hesychio est *εἶδος τι γεώσ*. A *κύπη* non nisi forma differt *cybea*, quod itidem navis nomen est Ciceroni *Verrin.* V. 17. Vid. Beza in *Ep. Pauli ad Ephesios* IV. 14. Turneb. *Advers.* XXII. 12. Quae mihi magis arridet sententia, quam quod navis propter latitudinem, qua paene ad *κύβου* formam accederet, ita nominata sit.

Sic etiam *κάνθαρος* Athenaeo XI. p. 473. D. *κάνθαρος ὅτι μὲν πλοίου ὄνομα, κοινόν*, et p. 474. B. Macrobio *Saturn.* V. 21. Hesych. voce *Κάνθαρος*. Quorum duo priores Menandri locum ex Naucletro afferunt:

Τὸν υἱὸν εὐτυχοῦντα καὶ σεσωσμένον

Πρῶτος λέγω σοι, τὸν τε χρυσοῦν κάνθαρον.

Στρ. Ποῖον; Α. τὸ πλοῖον· οὐδὲ γ' οἶσθας, ἄθλιε.

Quanquam in eam inclino partem, ut putem, navem non a forma structurae hoc nomen accepisse, sed *χρυσοῦν κάνθαρον* habuisse parasemon. Huc etiam quis referat locum Aristophanis in *Pace* vs, 142,

Τὸ

Τὸ πλοῖον ἔσαι Ναξιουργῆς κάυθαρος.

De κάυθάρῳ enim, feu scarabæo, quo cœlum petiturus erat Trygaeus, loquens, alludit ad Naxias naves, quae infigne τοῦ κάυθάρου gerebant.

Haec sufficiant ad confirmandam est stabiliendam parafemorum antiquitatem. Sed antequam rem ipsam propius aggrediamur, non alienum videtur, nominum, quae navibus tributa sunt, catalogum hoc loco subjicere. Horum rara mentio est apud historicos, frequentior apud poëtas, qui illis commemorandis ornamentum carminibus suis quaesiverunt; frequentissima vero horum nominum est memoria in classiariorum militum inscriptionibus, ex quibus complura in unum locum congeffit A. F. Gorius *V. Cl. Inscript. Florentin. Tom. III. p. 70. seqq.* Ex hoc catalogo simul etiam apparebit elegans veterum ratio, qui navibus suis plerumque vel a Diis, vel ab Heroibus, vel a virtutibus nomina indiderint, non a praediorum, vel uxorum filiarumque nominibus, ut saepe faciunt cives nostri, nescio quid humile secuti.

Primum igitur hoc loco, secundum literarum seriem, exhibemus naves, Deorum Heroumque nominibus nuncupatas.

AESCULAPIUS. Aristid. *Serm. Sacr. T. I. p. 534.* Trir. ap. Gruter. *Inscript. p. DCCCVI. 10.* Reines. *Cl. VIII. Num. 32.* Murat. *Inscr. p. DCCCXXVII. 5. p. DCCCLXIX. 6.*

APOL.

APOLLO. Triremis ap. Gruter. *Inscr.* p. DLXX.
 8. Muratorium *Inscr.* p. DCCCLXIV. 7. p. DCCCLXIX.
 6. SOLIS quoque nomine, qui idem Apollini perhibetur, vocata triremis est apud Gorium *Inscr. Flor. Tom. III.* p. 74. Murator. p. DCCCXLIII. 3. et Maffei *Mus. Veron. pag.* ccccvii. 9.

CERES. Trir. Maffei. *Mus. Veron. p.* CCCCLXXV.

II.

CUPIDO. Trir. Murat. p. DCCCLX. 7.

DIANA. Trir. ap. Oliverium *ad Marmora Pisaurensia*, p. 176. Murat. p. DCCLXXI. 7. item in alio lapide corrupto, p. DCCCXXXIX. 8. (quem explicat Erud. J. A. Hultman. *in Miscell. Epigraph. p.* 256.) et p. DCCCLI. 2. Liburna p. DCCCLXX. 8.

ΔΙΟΣΚΟΤΡΟΙ. Lucas in *Act. App.* xxviii. 11. et CASTORfolus, Triremis ap. Murator. p. DCCCIX. 4.

HERCULES. Trir. Fabrett. *de Col. Trajani* p. 114. Don. *Inscr. Cl. vi. n.* 9. Oliver. *ad Marm. Pisaur.* p. 175. Ad Herculem etiam videtur pertinere inscriptio ap. Murat. p. DCCLXXV.

C. AEMILIO SEVERO

7 N. PAN. VIX. AN. XLII

MIL. AN. XXII III. HER.

VALERIA FLAVINA

CONI. P. C.

ET PINNIUS PROBUS. H.

Explicat editor *Centurioni numeri Pannonici*, quid ΙΠ. HER. significet, in medio relinquens. Mihi hic titulus sic explicandus videtur: *Cajo Aemilio Severo, Centurioni, Natione PANNONIO, VIXIT ANNOS XLII. MILITAVIT ANNOS XXII. III. (Trierte) HERCULE etc.*

ISIS. Lucian. *Dial.* Πλοῖον T. III. p. 251. Trir. ap. Gruterum *Inscr.* p. DLVI. 8. Fabrett. *Inscr.* p. 364. IUS autem nomine, quod Isis ante gessit, navis occurrit ap. Silium Italic. XIV. 517. ubi vid. N. Heinsius.

JUPITER. Hoc nomine triremis est ap. Maffeiū *Mus. Veron.* p. CCCCLXXVII. 7. et navem, *Jovis AMMONIS* nomen gerentem, commemorat Silius XIV. 572. Ab Amnone etiam denominata est ΑΜΜΩΝΙΑΣ ap. Ulpian. *in Demosthen. contra Midiam* p. 214. qui locus omnino adscribi meretur: Ἦσαν δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἱερὰὶ δύο τριήρεις, ἧτε ΣΑΛΑΜΙΝΙΑ, ἣν καὶ ΔΗΛΙΑΝ ἐκάλουν· καὶ ἡ ΠΑΡΑΛΟΣ· ὕστερον δὲ καὶ ἄλλαι τρεῖς ἐγένοντο, ΑΝΤΙΓΟΝΙΣ, καὶ ΠΤΟΛΕΜΑΙΣ, καὶ ΑΜΜΩΝΙΑΣ· ἐπειδὴ τῷ Ἀμμωνι δι' αὐτῆς τὰς θυσίας ἐπεμπον. Suidas voce Παράλος, duas tantum accessisse dicit: ὕστερον δὲ καὶ ἄλλαι δύο προσεγένοντο αὐταῖς, ΑΝΤΙΓΟΝΙΣ τε καὶ ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ. Notandum etiam pro Πτολεμαῖς ab eo poni Δημητριάς. Cum Ulpiano convenit Photius *in Lex. MS.* nisi quod Δημητριάς habeat, ut Suidas: ΠΑΡΑΛΟΣ, ἱερὰ τριήρης, ὡς περ ΣΑΛΑΜΙΝΙΑ· ἦσαν δὲ καὶ ἄλλαι τριήρεις β, AN

ANTIGONIS καὶ ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ. ἐστὶ δὲ καὶ ΑΜΜΩΝΙΑΣ. *Ammonias* ab Jove *Ammone*, *Antigonis*, *Demetrias*, *Ptolemais* a regibus Macedoniae et Aegypti nomen habent, sicut etiam hujus nominis tribus. Naves *Antigonis* et *Demetrias* forte sic appellatae sunt ex Stratoclis decreto, quo sancitum est, ut legati, qui ad Antigonum et Demetrium mitterentur, non πρέσβεις, sed θεωροὶ vocarentur, quasi qui sacras legationes in Delum vel Delphos obirent. Vid. Plutarch. *Demetr.* T. I. p. 893. Apud Gregorium Nazianz. *in carm. de vita.* T. II. ed. Paris. p. 13; 14. locus occurrit, silentio minime praetereundus, quem, licet longiorem, integrum apponamus:

— καὶ τὸ συντεθὲν κακὸν
 Πόρρωθεν ἦλθεν ἡμῖν, Αἰγύπτου νέφος,
 Κατάσκοποι μὲν πρῶτον, οὐς τῆς ἐγκρίτου
 Γῆς Ἰσραὴλ ποτ' ἐξέπεμψ' ὁ γεννάδας
 Πλὴν οὐκ Ἰήσους, οὐδὲ Κάλεβ οἱ σοφοὶ,
 Ἄλλ' εἴ τις ὕβρις ἐν νέοις καὶ πρεσβύταις,
 ΑΜΜΩΝ, ΑΠΑΜΜΩΝ, ΑΡΠΟΚΡΑΣ,
 ΣΤΙΠΠΑΣ, ΡΟΔΩΝ,
 ΑΝΟΤΒΙΣ, ΕΡΜΑΝΟΤΒΙΣ, Αἰγύπτου θεοὶ,
 Πιθηκόμορφοι, καὶ κυνώδεις δαίμονες,
 Δύσηνα ναυταρίδια καὶ παράφθορα,
 Εὐωνα μικροῦ κέρματος, πολλοὺς θεοὺς
 Ρᾶς' ἂν προθέντα, εἶπερ ἦσαν πλείονες.

Mentionem facit Gregorius frumentariae ab Aegypto classis, quae subsidium, ut prius Romae, ita postea fuit Byzantii, atque ex ea naves quasdam nominat Deorum Aegyptiorum nominibus nuncupatas. Ex his *Ammon*, *Harpocrates*, *Anubis* atque etiam *Hermanubis* ex Aegyptiorum mythologia notissimi sunt; sed prorsus ignoti, *Arammon*, *Stippas*, *Roden*. Corrupto nomini Ἀπάμμων quomodo medear, nunc non inuenio. † Reliquorum certa emendatio haec est:

ΑΜΜΩΝ, ΑΠΑΜΜΩΝ, ΑΡΠΟΚΡΑΣ, ΣΑΡΑ-
ΠΗΣ Τ' ΑΔΩΝ.

Mox pro *κυνώδεις δαίμονες* scribe *κυνώπεις δαίμονες*. Mirum fuisset, si in Aegyptiorum numinum concilio *Serapis* praetermissus esset. Neque movere quemquam debet, quod apud utriusque linguae poëtas media syllaba fere semper producta inueniatur. Sunt enim loci, in quibus corripitur, ut apud Prudentium *in Symmach.* II. vs. 531.

Nil potuit Serapis Deus, et latrator Anubis.

Martian. Cappella II. p. 43.

Te Serapim Nilus, Memphis veneratur Osirim.

Adon idem est qui Adonis. Mart. Cappella *l. c.*

Am.

Ammon et arentis Libyes, ac Byblius Adon.

ubi prima syllaba hujus nominis porrigitur contra veterum consuetudinem, ut H. Grotius notat. Vide Interpretes ad Hesych. v. Ἀδωνα, et Cl. P. Burmann. Sec. ad *Anthol. Latin. T. 1. p. 43.*

LIBER PATER. Trieris apud Muratorium *p. DCCCXXIX. 10.*

MARS. Trieris ap. Murat. *p. DCCLXXX 5.* Dicota ap. Fabrett. *Inscr. p. 366.* Gor. *Inscr. Flor. Tom. 1. p. 143.* Murat. in depravato lapide *pag. DCCLXXXIX. 2.* quem repetit *p. MMXXXIII. 6.*

MERCURIUS. Quadrir. Murat. *p. MMXXXVII. 1.* Trir. *p. MMXXVII. 4.*

MINERVA. Trir. ap. Murat. *p. DCCLXXX. 4.* *p. DCCXCIII. 6.* (quem tamen lapidem de legione *Minervia* explicat J. A. Hultman. *p. 166.*) et *p. DCCCLI. 7.* ap. Maffeiium *Mus. Ver. p. CXXV. 1.* Et Graeco nomine ATHENA, trir. ap. Gor. *Inscr. Flor. 1. p. 241.* Murat. *p. DCCCXLI. 4.* qui *Athenae* legit, quasi ab urbe nomen acceperit: perperam, ut saepe.

NEPTUNUS. Praetoria ap. Murat. *p. DCCCIX. 7.* Trir. *p. DCCCLII. 3.* *p. DCCCLXIII. 3.* *p. DCCCLXV. 4.* Liburna apud Reinesium *Cl. VIII. Num. 44.* quam inscriptionem a prava Reinesii interpretatione vindicat Gorius *Inscr. Flor. T. 1. p. 244.*

NEREIS. Sil. Ital. xiv. 517. Liburna ap. Gorium *Inscr. Flor. T. III. p. 66.*

OPS.

TUTELIS ET INSIGNIBUS NAVIUM. 273

OPS. Hexeris ap. Murat. p. DCCLXXXIV. 9. p. DCCCXXXVII. 2.

TRITON. Virgil. *Aen.* x. 209. Sil. Ital. xiv. 578. Argo etiam in prora habuit Tritonem. Statius *Theb.* v. 381.

*Sed labat, extantem rostris modo gurgite in imo,
Nunc coelo Tritona ferens.*

Tamen haec navis ab artifice potius nomen invenit, quam ab insigni.

VENUS. Trir. ap. Murat. p. DCCCXXXIV. 5. p. MMXXXVII. 1. Maffeiium *Mus. Ver.* p. CCCCLXXVII. II. Veneri Veneris stellam adjungamus LUCIFERUM triremem. ap. Gor. *Inscr. Flor.* 1. p. 242. Murat. p. DCCLXXX. 2. p. DCCCLXXI. 4.

VESTA. Quadrir. ap. Gor. *Inscr. Flor. T. 1.* p. 246. Murat. p. DCCCLXIII. 6. Maffeiium *Mus. Ver.* p. CCCCLXXVIII. II.

Adscribamus jam naves, quae a Virtutibus appellatae sunt.

CLEMENTIA. Liburna. Murat. p. MDLXIX. Vid. Hagenbuch. *Epp. Epigr.* p. 613.

CONCORDIA. Trir. ap. Murat. p. DCCCXLIX. 6. ΕΤΗΛΟΙΑ. ap. Plutarch. *T. II.* p. 1057.

FIDES. Quadrir. Murat. p. DCCCLXXVI. 3. p. DCCCLXXVII. 1. p. MMXXXVI. 1. Trir. ap. Gruterum p. DLXI. 1. Murat. p. MMXXXVI. 2. Biremis ap. Gor. *Inscr. Flor.* 1. pag. 120. Murator. pag.

- DCCCLXIV. 1. Liburna p. DCCXCI. 2. p. DCCXCHII.
 5. p. DCCCLXXVII. 1.
 FORTUNA. Quadrir. Gud. *Inscr.* p. CLXXXIV.
 4. Murat. p. DCCCXXXI. 6. p. DCCCLVI. 4.
 ΘΕΡΑΠΕΙΑ. Plutarch. T. II. p. 1057.
 JUVENTUS. Fabrett. *Inscr.* p. 364.
 PAX. Trir. Fabrett. *de Col. Traj.* p. 115. Mu-
 rat. p. DCCCLIX. 8. apud eundem p. DCCCXLIX. 1.

DIS. MAN.

Q. SAENI. Q. FIL. FAB

POMPEIANI

COND. IIII. P. AFR.

FVFICIA CLYMENA

VXOR

PROSPECTVS ET

TRYPHERVS

LIB

Muratorius hic sibi visus est invenisse quadriremem insignem nomine *P. Africani*. Sed facilis est emendatio, IIII. PACE.

JUSTITIA. Hoc nomen restituendum videtur in corrupto lapide ap. Murat. p. MMXXXVI. 3.

C. SPEDIV

SPIDIN. B.

DRVS MIL.

TUTELIS ET INSIGNIBUS NAVIUM. 275

EX IIB JVS

AN. XXXIII.

EX IIB FID.

CASSIVS.

Legendum enim puto, EX III. (*quadr.*) *IVSTITIA*.

PIETAS. Trir. ap. Gor. *Inscr. Flor.* 1. p. 238.

Murat. p. DCCCXXXVI. 7. et bis p. DCCCLXV. 1.

PROVIDENTIA. Trir. ap. Gruter. p. MCVII.

3. Murat. p. DCCCLVI. 8. Similiter ΠΡΟΝΟΙΑ

ΣΩΖΟΤΕΣΑ ap. Plutarch. T. II. p. 1057.

SALUS. Trir. ap. Gor. *Inscr. Flor.* 1. p. 238.

Murat. pag. DCCCLVII. 5. pag. DCCCLX. 5. et pag.

DCCLXXX. 4. ubi pro SALVI legendum SALVT.

SPE. Trir. ap. Reines. *Cl.* VIII. Num. 46.

Gor. *Inscr. Flor.* 1. p. 125. Murat. p. DCCCLXXXVI.

3. p. DCCCLXXXVII. 1. Forte hoc nomen restituendum

est in lapide ap. Maff. *Mus. Ver.* p. CXIV. 4.

N. DIDI. N. F. AR

VAT. MIL. IN. PRAE:

SPEC. AN. XX.

Maffeijs intelligit cohortem praetoriam Speculatorum. Sed malim, PRAETORIA (*sc. navi*) SPE, ut praetoria *Neptunus* p. DCCCIX. 7. et saepe alibi.

VICTORIA. Quinquer. ap. Oliver. *ad Marm. Pisaur.* p. 176. Murat. p. DCCLXXXI. 7. p. DCCCIX.

5. p. MMXXXVII. 6. Quadrir. p. MMXXXV. 2. Trir. p. DCCCXVII. 1. p. DCCCLXXIII. 5. *Victorias* adjungatur TRIUMPHUS. Trir. ap. Fabrett. *de Col. Traj.* pag. 114. Murat. pag. DCCCH. 2. pag. DCCCXVII. 7.

VIRTUS. Liburna. Murat. p. DCCXCV. 1.

Accedant nunc ordine naves, quae a viris feminisque, regionibus, urbibus, montibus, fluviis, etc. nomen acceperunt.

AETNA. Sil. Italic. xiv. 578.

ANAPUS. Sil. Italic. xiv. 575.

ANTIFONIS. De qua vide supra ad vocem *Jupiter*.

AUGUSTUS. Quinquer. Gor. *Inscr. Flor.* III. p. 69. Murat. p. DCCCXVII. 2. ubi male legit *Augusta*. et p. DCCCLXV. 1. ap. eundem p. DCCCXLIII. 6. est hic lapis:

D. M.

M. POMPEIO

SENECAE. DEL.

VIX. AN. L. MIL.

AN. XXV. III. AO.

M. AURELIUS

MVS EX EAD.

Explicat doct. Editor triremi *Augusto*, quod minime spernendum. Triremis apud Fabrett. *de Col. Trajani* p. 114.

CYA.

TUTELIS ET INSIGNIBUS NAVIUM. 277

- CYANE. Sil. Ital. xiv. 567.
- DACICUS. Quadrir. Reines. *Cl. viii. Num. 44.*
 Gor. *Inscr. Flor. i. p. 245. iii. p. 64. Murat. p.*
DCCCVII. 3. et p. DCCCXXII. 6.
- DANAE. Fabrett. *Inscr. p. 366. Murat. p.*
DCCCLXXXVI. 1.
- ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ. Vid. supra ad vocem *Jupiter.*
- ELISSA. Sil. Ital. xiv. 573.
- EUPHRATES. Trir. Reines. *Cl. viii. Num.*
46. Fabrett. Inscr. p. 364.
- EUROPA. Sil. Ital. xiv. 568.
- ΓΟΡΓΩΝ. Palaeph. *Incred. Hist. c. 32.*
- LIBYA. Sil. Ital. xiv. 577.
- MINCIUS, Virgil. *Aen. x. 206.*
- NESSUS. Sil. Ital. xiv. 500.
- PADUS. Quadrir. ap. Murat. *p. DCCCLVI. 9.*
p. DCCCLXX. 7. p. MMXXXIII. 14. Maff. Mus. Veri.
p. CCCLXXI. 8. Trir. Murat. p. DCCCXI. 7.
- ΠΑΡΑΛΟΣ. A Paralo heroe ita dicta. Vid. Plu-
 tarch. *T. ii. p. 785. Schol. Aristophan. ad Ranas*
vf. 1103. Ulp. Phot. Suid. l. c.
- PERSEUS. Sil. Ital. xiv. 516.
- ΠΤΟΛΕΜΑΙΣ. Vid. supra ad v. *Jupiter.*
- ΣΑΛΑΜΙΝΙΑ. Thucyd. *L. iii. 33. p. 164. Ari-*
stophan. Avib. 147. etc. Haec navis etiam ΔΗ-
ΛΙΑ vocatur, quia sacros ad Delum legatos vehe-
bat. Vid. Ulp. l. c.
- SCYLLA. Palaeph. *c. 21. Virgil. Aen. v. 122.*
- SIDON. Sil. Ital. xiv. 579.

ΣΤΡΑΚΟΤΣΙΑ. Athenaeus *L. v. p. 208. F.*
 Ὀνομα δ' ἦν τῆ νηϊ ΣΤΡΑΚΟΤΣΙΑ. ὅτε δ' αὐτὴν
 ἐξέπεμπεν Ἰέρων, (ad Ptolemaeum) ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΝ
 αὐτὴν μετωνόμασεν.

TIBERIS. Trir. Murator. *p. DCCCLXI. 5.* qui
 putat nomen navis fuisse *Tiberius*. Perperam. A
 Tiberi fluvio nominatam esse recte viderat Gorius
Inscr. Flor. T. I. p. 241.

Sed de his haecenus. Sequantur jam naves, ani-
 malium, vel aliarum quarumcumque rerum nomini-
 bus appellatae, quo etiam fabulosa illa poëtarum
 animalia, Pythonem, Chimaeram, aliaque retulimus,

AQUILA. Lactant. *Divin. Instit. I. II, 19.*
 qui tamen tutelam pro parasemo perperam appellat.

ARIES. Diod. Sicul. *L. v. p. 290.* Tacit.
Annal. VI. 34. Et naves quasdam ΚΡΙΟΤΣ appellat-
 atas in Libya tradit Pollux *I. Segm. 83.* Ap. Murat.
Inscr. p. DCCCLXV. I.

M. VAL. CAPIT.

EXEHER. FR.

Muratorius exponit *hexere frumentaria*. Minus
 bene; verius puto, HEXER. AR. id est, Ariete.

APMA. Schol. *ined. ad Aristid. Panathen. p. 105.*

ARMATA. Quadrir. Gor. *Inscr. Flor. III. p.*
75. Murator. *p. DCCCLVI. 6.* Liburna ap. Gor.
III. p. 78, qui ita appellatam arbitratur, quod infig-
 nia ejus essent *Arma*,

ΚΑΝ-

ΚΑΝΘΑΡΟΣ. Vid. supra p. 10.

CANIS. videtur parasemon fuisse in navi, quam annulo insculptam gerebat Galba Imp. Dio Cass. LI. p. 634. οὗτος γὰρ προγονικῶ τινὶ σφραγίσματι κύνα ἐκ πλώρας νεῶς προκύπτοντα ἔχοντι, χρήσασθαι ἐνόμισεν.

CAPRICORNUS. Gruter. p. MXXX. 2. et ΤΡΑΓΟΙ Polluci I. *Segm.* 83.

ΚΑΠΡΟΙ. Peculiare hoc erat Samiorum navibus, in proga semper gerere apri insigne. Ita de hisce Herodot. III. 59. p. 183. Καὶ τῶν νηῶν, καπρίους ἔχουσέων τὰς πλώρας, ἠκρωτηρίασαν. De iisdem Hefychius voce Σαμιακὸς τρόπος. Δίδυμος δὲ, τὰς Σαμίας ναῦς ἰδιαιτέραν παρὰ τὰς ἄλλας ναῦς τὴν κατασκευὴν ἔχειν· εὐρυτέραι μὲν γὰρ εἰσὶ τὰς γαστέρας, τοὺς δὲ ἐμβόλους σεσήμανται, ὡς δοκεῖν ῥύγχεσιν ὑῶν ὁμοίως κατασκευάσθαι, οἷον ἰχθυπλώρους εἶναι· διὸ καὶ ἐπὶ ταύτης λέγεται·

Ναῦς δὲ τις ὠκύπορος Σαμία, ὑδὲ εἶδος ἔχουσα.

Sed pro ἰχθυπλώρους, ut editur, sine dubio cum Salmas. *Exerc. Plin.* p. 403. legendum est ὑπλώρους. Eustath. *ad Odyss.* N. p. 525. l. 8. οὕτω συδὲ τύπος παροιμιωδῶς, ἐπεὶ τὰ Σάμια πλοῖα συδὲ εἶχε τύπον ἐν ταῖς πλώραις. ἐντεῦθεν ὁ Λουκιανὸς καὶ ἕτεροι χήνισκον λέγουσι νηδὲς, τύπωμά τι χηνδὲς παράσημον ἐν ναυσίν. Quod tamen posterius non sine exceptione verum est. Hae naves etiam nominatae sunt ΣΑΜΑΙΝΑΙ. Plutarch. *in Pericle* T. I. p.

166. Ε. ἡ δὲ Σάμαινα, ναῦς ἐστὶν ὑπόπρωρος μὲν τὸ σίμωνμα, κοιλοτέρη δὲ καὶ γαστροειδής, ὥστε καὶ ποντοπορεῖν καὶ ταχυναυτεῖν. οὕτω δ' ὠνομάσθη διὰ τὸ πρῶτον ἐν Σάμῳ Φανῆναι, Πολυκράτους τυράννου κατασκευάσαντος. ubi pro ὑποπρώρου omnino legendum ὑποπρώρους. Sic *Samaenam* πλοῖον δίκροτον memorat Suidas voce Σαμίων ὁ δῆμος, quem descripsit Mich. Apostol. *Proverb. Cent.* 17. Photius *Lex MS.* Σαμαῖναι, πλοῖα Σάμια, ὑστὶν ἐμφερεῖς τὰς πῶρας ἔχοντα. Hesych. Σάμαινα εἶδος νεὼς, ὑὸς ἔχουσα προτομήν. CASSIS. Ovid. *Trist.* I. 10. 1.

*Est mihi, sitque, precor, stanae tutela Minervae
Navis, et a picta casside nomen habet.*

CENTAURUS. Virgil. *Aen.* V. 122, et X. 195.

*Ingentem remis Centaurum promovet: ille
Instat aquae, saxumque undis immane minatur
Arduus, et longa sulcat maria alta carina.*

Virgiliano fimillimum est illud Propertianum IV. 6. 50.

*Quodque vehunt prorae Centauros saxa minantes,
Tigna cava, et pictos experiere metus.*

ΚΗΤΟΣ. Conon. *Narr.* 40.

CHIMAERA. Virgil. *Aen.* v. 118. Sil. Ital. xiv. 497.

CLYPEUS. Liburna. Fabrett. *Inscr.* p. 366.

TUTELIS ET INSIGNIBUS NAVIUM. 281

vitiōse repetita a Muratorio *p.* DCCXCIX. et *p.* MIMXXXIII.
6. Vid. D'orvill. *ad Charit.* *p.* 600.

ΚΥΚΝΟΣ. Nicoftrat. ap. Athenaeum *L.* XI.
p. 474. B. Etymol. *M.* *p.* 544. in voce Κύκνος·
ἔστι καὶ εἶδος πλοίου· ὀνομάζεται δὲ, ὅτι κύκνους ἔχει
ἐντετυπωμένους ἐπὶ τῆς πλώρας.

ΔΕΛΦΙΝ. *Epigramma vetus* ap. Kusterum ad
Suidam, voce Παιφύσσω *vs.* 2.

Οὐδὲ περὶ σκαλμοῖσι νεῶς περικαλλέα χεῖλη

Ποιφύξω τᾶμᾶ τερπόμενος προτομᾶ.

Delphin, e mari in litus ejectus, fingitur queri, se
non amplius juxta naves exsultaturum, effigiemque
suam, quae navi pro insigni erat, cum voluptate
adspecturum esse. Vid. Kuster. *l. c.* Referri etiam
huc potest Pollux *L.* I. *Segm.* 85. ὑπερ δὲ τὸ ἔμ-
βολον δελφίς ἴσεται, ὅταν ἡ ναῦς δελφινοφόρος ᾖ.
Licet δελφῖνες in navibus, et ναῦς δελφίνοφόρος lon-
ge aliter plerumque a Grammaticis explicari soleat.
Vid. Salmas. *Exerc.* *Plin.* *p.* 402, 403.

GALEA. Murator. *p.* DCCCXLII. 1. Maffei.
Mus. Veron. *p.* CCCLXIV. 2. unde navium genus
quod Galeas hodie vocant, appellationem traxisse,
non improbabilis est conjectura G. J. Vossii *de vitiis*
Serm. *L.* I. *p.* 2. quem sequitur Salmas. *Exerc.*
Plin. *p.* 403. et Maffei *l. c.*

GALLUS. Praetoria. Gruter. *p.* DXLVII. 3. Fa-
brett. *Inscr.* *p.* 364.

GRYPS. Liburua. Murator. p. dcccxxii. 1.
Maffei. *Ant. Gall. Select.* p. 188. Pocock. *Inscr.*
Ant. p. 35.

ΙΠΠΟΙ. Strabo *L. II.* p. 156. ΙΠΠΟΙ ΤΠΟΠ-
ΤΕΡΟΙ. Palaeph. *c.* 30.

ΙΠΠΑΛΕΚΤΡΥΩΝ. Aristoph. *Ran.* 963. quo
respicit Photius *Lex. MS.* Ἰππαλεκτρύων, γρὺψ
διὰ τὸ τετράσκελες εἶναι, καὶ πτέρυγας καὶ ῥύγχος
ἔχειν ἐπικαμπές. ἔνιοι τὸν μέγαν ἀλεκτρυόνα. ἔνιοι
παράσημα.

LEONES. Virgil. *Aen.* x. 157.

Aeneia ruppis

Prima tenet, rostro Phrygios subjuncta Leones,

Sic et καὺν ΛΕΟΝΤΟΦΟΡΟΝ commemorat Mem-
non ap. Photium *in Biblioth. Cod.* 224. p. 718. 15.
ὀκτῆρης μίχ ἢ Λεοντοφορος καλουμένη.

MARINUS. Trir. Oliverius *ad Marm. Pisaur.*
p. 177. Nomen habet a *Marino Equo*, ut recte
Oliverius, laudans Fabrett. *Col. Traj.* p. 115. qui
marinum equum in proa ex antiquis monumentis
exhibet. Murat. p. dcccxxiv. 6.

PEGASUS. Palaeph. *c.* 29. Sil. Ital. xiv. 576.
Schol. Juvenalis ad Sat. iv. 77.

PRISTIS. Claud. Quadrigar. ap. Nonium Mar-
cell. p. 530. Virgil. *Aen.* V. 116.

PYTHON. Sil. Ital. xiv. 572.

SIREN. Sil. Ital. xiv. 567.

TAU.

TUTELIS ET INSIGNIBUS NAVIUM. 283

TAURUS. Pollux *L.* i. *Segm.* 83. Lactant.
Divin. Instit. I. II. 19. Stephanus voce *Taupdeis.*
Schol. Apoll. Rhodii *L.* II. *vs.* 168. Gorius *Inscr.*
Flor. I. *p.* 240. III. *p.* 64. Murator. *p.* DCCCLXII. 3.
 TIGRIS. Virgil. *Aen.* x. 166.

Superfunt adhuc aliquot navium, in lapidibus li-
 teratis, nomina, sed adeo depravata, ut vera lectio,
 nisi si ipsos lapides consulas, vix erui posse videatur.
 Exemplo fit inscriptio ap. Murat. *p.* DCCLXXXIV. 6.

P. ARRIVS P. F. MONTANVS

MOCAZIA HELPIS VXOR

P. ARRIVS POLLVX

Q. DE,,,,, S. DACVS OPT. DE III

T. RINNATA. MOCAZIA IVCVNDA

P. ARRIVS P. L. PRIMIGENIVS

P. ARRIVS P. L. CASTOR.

Trinnata plane corruptum est, nec *Pinnata*, ut
 certum, proponere amsim.

Ap. eundem *p.* DCCXCI. 7.

D. M.

AVRELIO MAXIMO

VIXIT AN. XXX. M. III. D. X.

MIL. AN. VII. IN CL. PR. M.

NOMONIA,,,,,

Quam

Quamvis *Nomon*a in mutilo lapide etiam liberta, vel uxor esse potuerit, tamen valde in illam inclinō sententiam, hic quoque latere navis nomen. Gorius *Inscr. Flor.* I. p. 251. exhibet NEMONIA. An in eo latet OMONOEA, Græce pro *Concordia*, ut supra *Athena* pro *Minerva*?

Ap. eundem p. DCCCVIII. 8.

D. M.

CVL RATIO VMBRO
NI. PVLHRI. III. ATILINO
NATIONE CILIX VIXIT
ANNIS. XXXV. MILITAVIT
ANNIS XIII. C. ANTONIVS
SATVRNINVS III. IIIII NONRI.

Pro *Atilino* forte legendum APOLLINE. Sed in fine non extrico lacerum istud NONRI.

Idem Murat. p. DCCCLIX. I. quem lapidem etiam habet Oliver. *ad Marm. Pisaur.* p. 177.

D. M.

M. TITIVS
APVLVS
III ARCIN.
NAT. DEL. etc.

Muratorius tentabat *Arfinoë*: quod nullo modo
pro-

TUTELIS ET INSIGNIBUS NAVIUM. 285

probabile. Forte legendum *Carcino*, Graeca appellatione, a fidere, ut *Capricornus* et *Lucifer* supra. Idem p. MMXXXVI. 5.

D. M.

M. TITIVS. SEVERVS. IH. ARMENA. NAT.....
VIX. AN... MIL. AN.... TVRRANIVS... ROME
RARISSI..... P. C.

Armena aliis emendandum relinquo.

Haecenus de nominibus navium a parasemo ductis Tutelae multo rarius commemorantur. Apud Virgilium Apollo, tanquam tutela, occurrit, *Aen.* x. 170. *Aurato fulgebat Apolline puppis.* Nec aliter accepit Salmas. *Exerc. Plin.* p. 403. Quodsi puppim pro navi capere malis, non Tutela intelligenda, sed Insigne. Hammon apud Sil. Ital. xiv. 138. Minerva apud Ovid. *Trist.* i. 10. 1. Valer. Flacc. i. 415. viii. 203. Venus apud Ovid. *Ep.* xvi. 113. Sil. Ital. xiv. 410.

II.

Postquam, quinto sextoque supra decimum seculo, ubique pelli barbaries, literisque, post tantam tot annorum caliginem, lux sua coepit restitui, viri eruditi hanc etiam eruditionis particulam sibi illustrandam sumserunt. Ac digna certe erat materia, ex qua tot veterum loca explicanda sunt, quae accuratius excuteretur. Enimvero, etsi in nonnullis verum viderint,

rint, multa tamen posteriorum ingenio et curae illustranda reliquerunt. Nam qui primi fere hanc materiam tractaverunt, L. Caelius Rhodiginus *Ant. Lect.* xvi. 17. Lilius Gyraldus *de Navig. c. 9. seqq.* Joh. Brodaeus *Miscell.* 1. 10. Lazar. Bayfius *de Re Navali*, Just. Lips. *ad Senec. Ep.* 76. Hadr. Turnebus *Advers.* xix. 2. H. Stephanus *in Thes. Ling. Graecae*, voce παράσημον, M. Antonius Muretus *Var. Lect.* xi. 19. Rob. Titius *Loc. Controv.* vii. 5. et *in Resp. ad Villiom.* vii. 5. Jos. Scaliger *ad Festum* voce *Europa*, Hadr. Junius *Onomast.* p. 168. Dion. Lambinus *ad Horat.* 1. *Carm.* 14. 10. Joh. a Wouweren *ad Petron.* c. 105. Joh. Meursius *ad Lycophr. Cassandr.* vs. 110. et 1299. aliique, in gravi errore sunt versati, et omnia temere conturbarunt. Omnes quidem tutelam et parasemon inter se confuderunt, Glossarum praecipue, *tutelam*, παράσημον, ἐπιτροπήν, ἀσφάλειαν καὶ παράσημον τοῦ πλοίου, explicantium, auctoritate inducti. Alius tamen, ut fit, alio minus aberravit. Quidam, ut *Turnebus*, *Lambinus*, *Meursius*, etc. tutelam navis, idemque παράσημον, in puppi collocabant, et illinc navim nomen accipere opinabantur. Atque, ut probanda erat eorum sententia, cum tutelam in puppi ponerent, sic contra repudianda, cum 1, tutelam et insigne unum idemque esse arbitrarentur, 2, cum parasemon in puppi collocarent, 3, cum a tutela naves putarent appellari. Ut hanc suam sententiam stabilirent, praeter Glossas, quarum

quam

quam levis sit auctoritas, ubi aliis scriptoribus ad-
 versentur, neminem latet, provocabant ad Lactant.
Divin. Instit. 1. 11. 19. *Rapuisse dicitur in aquila
 Catamitum. Poëticus color est. Sed aut per
 legionem rapuit, cujus insigne aquila est, aut na-
 vis, in qua est impositus, tutelam habuit in aquila
 figuratam: sicut taurum, cum rapuit et trans-
 vexit Europam. Et in Epitome Divin. Inst. 11. 3.
 Europam transvexit in tauro. Quis est taurus?
 Utiq; navis, quae tutelam habuit tauri specie fi-
 guratam. Jam, inquit, si cum hoc loco confe-
 ramus Isidorum Orig. Lib. VIII. col. 1026. ed.
 Gothofr. Impudicus in extraneis, quem modo
 taurum fingunt propter Europae raptum: fuit enim
 in navi, cujus insigne erat taurus. clare appare-
 bit, tutelam et insigne, sive *παρδονηρον*, nihil differ-
 re. Tutelae vero locus est in puppi, igitur etiam
 taurus in puppi stationem habuit, et, quoniam na-
 vis Europae *Taurus* dicta fuerit, teste Polluce 1.
 84. sequitur, ut a tauro, tutela, nomen acceperit.
 Ut autem huic rationi respondeamus, dicendum est
 minime sequi, si *Lactantius* taurum tutelam, *Isido-
 rus* insigne dixerit, ut ideo pro synonymis haberi
 debeant, fieri enim potuit, ut alteruter falleretur,
 quod et hic accidisse putamus. Non enim magis
 verbis *Lactantii* inducor, ut statuam, aquilam vel
 taurum navis tutelam fuisse, quam ut praecedenti-
 bus proxime persuasus credam, tempore *Ganymede-
 dis*, aquilam insigne legionis fuisse.*

Altera, quae *Brodaci*, *Stephani*, *Wouwerii*, aliorumque est sententia, cum praecedenti in hoc tantum non convenit, quod tutelam et parafemon, non in puppi, sed in prora collocet, et hoc quidem, si distincte de Graecorum et Phoenicum navibus accipiatur, haud absurde, sed apud Romanos, ad quos tamen praecipue attendebant viri docti, longa alia res erat. Sed ab eorum partibus stabant antiqui fere omnes poëtarum enarratores, inprimis Servius *ad Virg. Aen. x. 166.*

Massicus aerata princeps secat aequora tigri.

quo loco ait, *cujus rostrum erat in similitudinem tigridis: namque solent naves vocabula accipere a pictura tutelarum.* idemque *ad L. v. 116. pristina tutela depicta* ita nominatam putat: eodem modo *Scholiasta vetus Lucani III. 512. tutela navium in rostris erat, ubi solebant antiqui ex aere formare quaedam numina, in quorum tutela naves erant, quorumque nominibus vocabantur.* *Lutatius ad Statii Thebaid. VIII. 270. Deum tutelam navis intelligimus, cum gubernatore navigare, habent enim scriptos, vel pictos praesules, quorum nominibus nuncupantur et naves.*

Haec revera magnam praeberent veri speciem, si ex aliis auctoribus essent petita. Sed quis primo credat, gentiles tam fatuos fuisse, ut sese in tigridis, tauri, aquilaeve tutelam traderent? Deinde inter omnes

omnes constat, Grammaticorum, si aliis auctoribus adversentur, nullam prorsus esse auctoritatem. Sunt et alia quaedam, quae afferunt, argumenta, ex veterum aliquot locis deprompta, quae, cum alia omnia docerent, in suam tamen sententiam detorserunt. Sed de his suo loco agemus. Rob. quidem Titius *Loc. controv.* VII. 5. sic loquitur, ut prioribus plura vidisse crederes, sed idem in *Resp. ad Villiomarum* VII. 5. talia profert, ex quibus non absurde colligas, eum pro veteri adhuc sententia stetitisse.

Prima igitur et solida laus est Yvonis Villiomari, five Jos. Scaligeri, qui, cum antea ad *Festum* diversam rationem secutus esset, in notis tamen ad *Locos controversos* Titii VII. 5. sententiam plane mutavit, et tutelam inter et *παρασηπον* distinguens, hoc in prora, illam in puppi statuit, et nomen naves non a tutela, sed ab insigni accipere docuit, quod etiam multis adstruxit in *Opere Eusebiano* p. 40. copiosiusque confirmarunt Dan. Heinsius *ad Sil. Ital.* XIV. 443. H. Grotius *in Actus App.* XXVIII. II. Joh. Seldenus *de Diis Syris* II. c. 16. p. 279. S. Bochartus *Opp. Tom.* I. p. 712. et Cerda *ad Virg. Aen.* V. 663. X. 166. et 173. qui tamen fateri est coactus, tutelaria numina aliquando in prora sedem habuisse. Claudius etiam Salmasius *Exerc. Plin.* p. 403. *Scaligeri* sententiam maximam partem est amplexus, item Joh. Schefferus *de Mil. Nav.* L. III. c. 1. quanquam uterque de proprio tutelae loco pallulum videtur dubitasse. *Scaligeri* quidem opi-

nioni etsi palma est deferenda, sunt tamen in ea nonnulla, quae aliter sese habere videri possunt, neque cuncta, quae Dausqueius *ad Sil. Ital. xiv. 437.* et Th. Stanleius *ad Aeschyli Septem contra Thebas vs. 214.* adferunt, omni ratione carere sunt existimanda. Stanlejus praesertim omnem movit lapidem, ut ostenderet, utramque partem navis extremam, tam proram, quam puppim habuisse *παράσημον*, et Deos tutelares in prora etiam positos fuisse, navisque nomen non ab insigni solum, sed et a tutela aliquando esse derivandum. Primum pro sua sententia petit argumentum ex versu illo 214. *Aeschyli*. Sed de hoc loco, uti etiam de aliis, Deos tutelares in prora statuentibus, capite sequenti latius agemus. Deinde laudat *Servii, Lutatii et Glossarum* auctoritatem. Sed, cum ipse persuasus esset, horum verbis pondus haud ita magnum inesse, tertium argumentum ducit ex loco *Propertii iv. 6. 41.*

*Solve metu patriam, quae nunc te vindice freta
Imposuit prorae publica vota tuae.*

Neminem enim scribit ignorare, Romanos vota in genibus statuarum insculpere fuisse solitos, et exinde colligit, non alibi in navi, quam ubi tutela navis esset, inscripta fuisse, atque adeo tutelam, siquidem *Propertius* vota in prora collocet, etiam par esse, a nobis in prora statui. Enimvero etiam alibi, quam in genu tutelaris Dei, navigantes vota scribebant, ut

ut in velo apud Apulej. *L. xi. p. 264. Hujus alvei felicitis nitens carbasus, littoris votum ingestans progerebat. Eae litterae votum instaurabant de novi comitatus prospera navigatione.* Jam autem in prora velum erat, quod mendicum dicebatur. Festus *h. v. Mendicum putant velum, quod in prora ponitur.* Vid. Passerat. ad Propertii *vers. cit. p. 632.* Attendamus jam ad χηνίσκον Luciani in *Navigio T. III. p. 251.* quem in seqq. objicit *Stanlejus.* Χηνίσκος ille erat, secundum Etymol. *m. h. v. p. 811.* τὸ τῆς πλώρας μέρος, οὗ ἀπὴρτιγνται αἱ ἀγκυραι, ὃ καὶ τῆς τρύπιδος ἐστὶν ἀρχή. εἰσὶ δ', οἱ μᾶλλον τὸ τῆς πρύμνης ἔφασαν ἄκρον, πρὸς δ' ἐπιζεύγνυται αἱ ἐπωτίδες τῆς νεώς. πλὴν ὁποτέρως ἔχει, χηνίσκος ἐλέγετο, ὅτι χηνὸς κεφαλὴν μορφοῦντες οἱ ναυπηγοὶ, ἐτίθουσι τῷ ἄκρῳ, τάχα τὸ πλοῖον εἰς χῆνα ἀπεικάζοντες. ἢ τοῦ εὐωνύσου χάριν, ὡς ἀβάπτιστος αὐτοῖς ἢ ναῦς διατελοῖη, τρόπον χηνὸς ὑπερνεύουσα τῶν κυμάτων. *Eustath. ad Odyss. T. p. 528 l. 9.* τὰ Σάμια πλοῖα σὺς εἶχε τύπον ἐν ταῖς πλώραις. ἐντεῦθεν δ' Λουκιανὸς καὶ ἕτεροι χηνίσκον λέγουσι νηὸς, τύπωμά τι χηνὸς παρὰ τῆμον ἐν ναυσίν. Verum Lucianus ipse in *Navigio p. 251.* et in *Ver. Narr. L. II. p. 134.* plane contrarium ostendit, nempe χηνίσκον ἐν τῇ πρύμνῃ locum habuisse, quod et Apulejus adfirmat *Metam. L. xi. p. 264. Puppis intorta chenisco.* In hoc etiam errat *Eustathius*, id quod urget *Stanlejus*, cum dicit, cheniscum fuisse navis parasemon: in quo errantem fecutus est *Coelius Rhodiginus xvi. 17.*

jam hoc nomine notatus a Brodaeo *Misc.* I. 16. Fuit enim instrumentum navale, ut patet ex *Etymologi* loco. Notandum etiam est, utrobique ap. *Lucianum* et *Apulejum* cheniscum in navibus inveniri Deae Isidi consecratis: cumque anseres Isidi sacri sint, forte nihil aliud fuit, nisi navis ornamentum. Sed etsi admittatur *Eustathii* auctoritas, parum hoc prodest *Stanlejo*. Probari enim potest, Eustathium commune parasemon in animo habuisse, quod adeo recte in prora posuit. In sequentibus *Stanlejus*, ut ostendat non unum unius navis fuisse insigne, commemorat verba Plutarchi, in vita *Themistocli*. T. 1. p. 119. πρώτος μὲν οὖν λαμβάνει ναῦν Λυκομήδης ἀνὴρ Ἀθηναῖος τριηραρχῶν, ἧς τὰ παράσημα περικόψας ἀνέθηκεν Ἀπόλλωνι τῷ δαφνηφόρῳ. Sed haec quidem manifesta est cavillatio. Quis enim ignorat, optimis scriptoribus in more positum esse, ut pro singulari pluralem numerum usurpent? Ultimum ejus argumentum, et quasi sacra anchora, est locus Hippocratis in *epist. ad Damaget.* p. 1276. Οἶδα παρὰ σοὶ γενόμενος ἐν Ῥόδῳ, Δαμάγητε, τὴν ναῦν ἐκείνην, Ἄλιος ἐπιγραφὴ ἦν αὐτῇ, πάγκαλόν τινα καὶ εὐπρυμνον, ἰκανῶς τε τετροπισμένην. et p. 1279. Ἐξέπεμψα δέ σοι, Φιλότης, ὡς ἀληθέως τὴν Ἀσκληπιάδα νῆα, ἣ προσθῆς μετὰ τοῦ Ἀλίου ἐπίσημον καὶ Ἰγυίην. Sane isto loco Sol aperte videtur dici ἐπίσημον, unde tamen navis nomen minime accepit, quippe quae non Ἄλιος, sed Ἀσκληπιάς dicatur. Nihil tamen praesidii *Stanlejanae* opinioni in hoc loco. Nam *Sophista*,

phista, qui Hippocratis nomen mentitus est, navem Aesclepiadem appellat, non ab insigni, sed quod ea vectus est Hippocrates, ab Aesculapio oriundus, ad sanandum Democritum, forte respiciens navem, qua Aesculapius Epidauro Romam translatus est.

III.

Tempus jam postulat, ut aliquando, quid sentiamus ipsi, proponamus. Hoc quam sit difficile, fatebuntur omnes, qui sciant, quot ante nos in hoc campo desudaverint ingenia, et ad animum revocent, nullam adhuc prolatam esse sententiam, quae ab omni parte vero consentanea inventa sit. Spero tamen futurum, ut nostra qualiscunque opinio minus difficultatis, quam aliorum, quas retulimus, sententiae, habere censeatur.

In hac autem parasemorum tutelarumque materia recte et ordine explicanda, diversarum gentium ratio accuratissime distingui debet. Longe enim alia fuit consuetudo Graecorum, alia Romanorum.

Phoenicibus, qui primi mare tentarunt, sui fuere Pataeci, ut §. 1. vidimus. Ab his, ut alia complura, sic et navigandi artem credibile est ad Graecorum antiquissimos manasse. Vidimus, Pataecos, licet Deos, tamen in proris navium fuisse collocatos; id quod Graeci sunt imitati. Euripides *in Iphigenia in Aulide*, Graecorum classem describens vs. 239.

χρυσεαῖς δ' εἰκόσιν
 Κατ' ἄκραν Νηρηίδες ἔτασαν θεαί,
 Πρύμναις σῆμ' Ἀχιλλεῖου στρατοῦ.

De Demophoontis navibus ita vs. 247.

Ἀτθίδος δ' ἄγων
 Ἐξήκοντα νῆας ὁ Θησέως
 Παις, ἐξῆς ἐναυλοχεῖ, θεῶν
 Παλλάδ' ἐν μωνύχοις
 Ἐχων πτερωτοῖσιν ἄρμασιν, θετόν,
 Εὔσημόν τε Φάσμα ναυβάταις.

De Boeotis sic ait vs. 257.

Τοῖς δὲ Κάδμος ἦν
 Χρύσειον δράκοντ' ἔχων
 Ἄμφι νεῶν κόρυμβα.

Versu vero 275. Nestoris naves describit:

Ἐκ Πύλου δὲ Νέστορος
 Γερηνίου κατειδόμαν
 Πρύμνας, σῆμα ταυρόπουν,
 Ὀρᾶν πάροικον Ἄλφειον.

vs. 240. Nereidas consistere dicit κατ' ἄκραν, qui locus minime diversus est a statione Cadmi vs. 257. ἄμφι νεῶν κόρυμβα. Utrumque conjungit Homerus Il. I. vs. 241.

Στεῦ-

Στεῦται γὰρ νηῶν ἀποκρῦψεῖν ἄκρα κόρυμβα.
 Mirum quantopere et veteres et recentiores dissentiant
 de vera statione τῶν κορύμβων et τῶν ἀφλάσων, quae
 tamen recte distinguere nostra etiam plurimi interest.
 τὰ κόρυμβα explicantur ἀκροσόλια τῶν νεῶν ab Hesychio
 voce Ἄκρα κόρυμβα. Acrostolia quae sint docet
 Pollux I. Septim. 86. τὸ δὲ μεταξὺ τοῦ ἐμβόλου
 καὶ τῆς προεμβολίδος, ὃ σόλος ἐστὶν ὑπὲρ τὴν σείραν,
 δε καὶ περιεφασαλία καλεῖται. τὸ δὲ ὑπὲρ τὸ πρῶτον
 ἀκροσόλιον ἢ πτύχη ὀνομάζεται. Ἄκροσόλια etiam et
 κόρυμβα conjungit Scholia ad Aeschyli ad Pers. vs.
 49. seq. ἤρξε δ' ἐμβολῆς Ἑλληνικῆς
 Ναῦς κἀποθραύει πάντα Φοινίσσης νεῶς
 Κόρυμβα.
 Lexicon quidem Rhetoricum MS. quod est penes
 Cl. D. Ruhnkenium, ait, Ἄκροσόλιον τριήρους, τὸ
 ἄκρον τῆς πρύμνης τὸ ἀνατεταμένον εἰς τὸ ἄνω μέρος.
 Sed nihil hoc facit contra Pollucis auctoritatem. Non
 minus de loco ἀφλάσων dubitatur. Schol. Apollonia
 Rhod. i. 1089. quem sequitur Etymol. M. p. 53.
 Ἀπολλώνιος ἐν ταῖς λέξεσιν ἀποδέδωκεν ἀφλάσων τὸ
 ἀκροσόλιον· οὐκ εὖ· ἐπεὶ τὸ ἀκροσόλιον ἐστὶ τοῦ σόλου,
 σόλος δὲ λέγεται, τὸ ἐξέχον ἀπὸ τῆς πτύχης, καὶ διή-
 κων ἄχρι τῆς πύργου ξύλου. πτύχη δὲ λέγεται ὅπου τὸ
 τῆς νεῶς ἐπιγράφεται ὄνομα· ἐστὶν οὖν ἀκροσόλιον, τὸ
 ἀφλάσων κατὰ τὴν πύργον, ἀλλ' ὃ ποιητὴς ἐπὶ τῆς
 πρύμ-

πρύμνης αὐτὸ παραδίδωσι, λέγων, (Il. O. 217.)
 Ἐκτῶρ δὲ πρύμνηθεν ἐπεὶ λάβεν, οὔτι μεθήει, Ἄφ-
 λασον μετὰ χερσίν ἔχων. καὶ εἴρηται ἄφλασον κατὰ
 συγγέμειαν τοῦ φ πρὸς τὸ θ, ἄβλασον κατὰ ἀντίφρασιν,
 ἐπεὶ εὐθλασόν ἐστιν. ἔστιν οὖν ἄφλασον, σάνδιον κατὰ
 τὴν πρύμναν. Etymol. in Ἄφλασον p. 177. Ἄφ-
 λασα, τὰ ἀκροσόλια τῆς νηὸς. — διαφέρει δὲ τῶν κό-
 ρυμβῶν. ἄφλασα μὲν λέχεται, τὰ πρυμνήσια. κόρυμ-
 βα, τὰ πρῶρήσια. Eustathius ad Homer. l. c. Ἄφ-
 λασον δὲ φρασι, αὐτὸ τὸ ἀκροσόλιον, διαφέρουσι γὰρ αἱ
 λέξεις, ἀλλὰ κατὰ Δίδυμον, ὡς φησὶ Πausanίας, τὸ
 ἐπὶ πρύμνης ἀνατεταμένον ἐκ καινούτων πλατέων ἐπιτε-
 καμμένων. Sed recte Etymologus, τὰ κόρυμβα in
 prora ponit. Sic et Is. Tzetzes ad Lycophron vs.
 295. ἄφλασα καλεῖται ἄκρα τῆς νηὸς, κατ' εὐφημισ-
 μὸν τὰ εὐθλασα, καὶ κόρυμβα τὸ αὐτὸ δηλοῦσι, διαφέ-
 ρουσι δὲ, ὅτι τὰ μὲν ἄφλασα πρυμνήσια, τὰ δὲ κόρυμ-
 βα πρῶρήσια. Obstat tamen Apollonius Rhodius II. 603.
 Ἐμπης δ' ἄφλάστοιο παρέθρισαν ἄκρα κόρυμβα.
 et Apollonium secutus Val. Flacc. IV. 691.
 Saxa sed extremis tamen inscruetæ corymbis.
 Parsque, nefas, deprensa jugis.
 Vid. Burmann. ad Val. Flacc. I. 273. Sed poëtae
 hoc discrimen minus servasse videntur. Et ex hoc
 quoque intelligitur τὰ κόρυμβα esse rostra, quod He-
 ctor,

stor, loco *Homeri* citato H. i. 241. minetur se ea abscissurum, et, victoriae monumentum, in templis Deorum esse affixurum, quomodo explicat *Schol. Victorii* hoc loco: ἡ μάλισα, ἵνα κατὰ παλαιὸν ἔθος, ἀναθήσῃ αὐτὰ ναοῖς ἐγχωρίοις εἰς τρόπαια. Hoc omnibus Graecis fuit usitatum. Herodotus III. 59. p. 183. καὶ τῶν νεῶν καπρίας ἐχουσέων τὰς πλώρας ἠκρωτήριασαν, καὶ ἀνέθεσαν ἐς τὸ ἱερόν τῆς Ἀθηναίης ἐν Αἰγίνῃ. Xenophon *Hellen.* II. p. 461. E. ταῖς δὲ Λακωνικαῖς ναυσὶν ἀπέπλευσεν εἰς Λακεδαίμονα, ἀπάγων τὰ τε αἰχμαλωτῶν νεῶν ἀκρωτήρια, καὶ τὰς ἐκ τοῦ Πειραιῶς τριήρεις. Pausan. L. X. c. 11. p. 825. Ωἰκοδόμησαν δὲ καὶ Ἀθηναῖοι σοὰν ἀπὸ χρημάτων, ἃ ἐν τῷ πολέμῳ σφίσιν ἐγένετο ἀπὸ τε Πελοποννησίων, καὶ ὅσοι Πελοποννησίοις ἦσαν τοῦ Ἑλληνικοῦ σύμμαχοι. ἀνάκειται δὲ καὶ πλοίων τὰ ἀκρωτήρια καὶ ἀσπίδες χαλκαί. Similiter Romani suggestum illum in foro, qui hinc rostrorum nomine fuit nobilissimus, navium Antiatum rostris adornaverunt. Rostra quoque in triumphis ferebantur. Appian. *de bell. Mithrid.* p. 252. ἀμάξας δὲ ὄπλων ἀπείρουσ' τὸ πλῆθος, καὶ νεῶν ἐμβολὰς etc. Cum vero alii rostra, Plutarchus τὰ παράσημα, Diis dedicata scribant, hoc etiam argumento est, τὰ παράσημα non longè a rostris remota fuisse. *Plutarchi* locus est in *Themist.* T. I. p. 119. D. πρῶτος μὲν οὖν λαμβάνει ναῦν Λυκομήδης ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ἧς τὰ παράσημα περιόψας ἀνέθηκεν Ἀπόλλωνι δαφνηφόρῳ. Deos in proris navium constitutos fuisse multo evidentius patebit ex loco Aeschyl. in *Sept. contr. Thebas* vs. 214.

Τί οὖν; ὁ ναύτης ἄρχ' εἰς πρόραν Φυγῶν
 Πρύμνηθεν, εὔρε μηχανὴν σωτηρίας
 Νεῶς καμουσῆς παντίῳ πρὸς κύματι.

quae rectissime explicat hoc loco *Scholias*: ὁ Ἐτεοκλῆς, εἰπόντος τοῦ χοροῦ, ὅτι διὰ τοῦτο ἔφυγον πρὸς τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν, ὅτι ἐφοβήθη ἀκούσασα τὸν κτύπον τῶν ἀρμάτων καὶ τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων, Φησὶ πρὸς αὐτὸν, τί οὖν; ὁ ναύτης ἄρα τῆς νηὸς καταποντιζομένης ἐν τῇ θαλάσῃ· εὔρε μηχανὴν σωτηρίας Φυγῶν ἀπὸ πρύμνης εἰς πρόραν. οὕτως οὖν οὐδὲ ὑμεῖς μηχανὴν σωτηρίας εὐρήσετε περιουῶσαι τὴν πόλιν, καὶ καταλείψασαι τὰ οἰκεῖα οἰκήματα. Ex hisce versibus quam clarissime apparere arbitror, in proa simulacra quaedam Deorum fuisse, ad quae gubernator, relicta puppi, veluti chorus ad Deorum templa, confugeret. Vidit hoc Stanlejus *ad l. c.* et rectissime *Heinsio* et *Scaligero* opposuit. Huc facit etiam *Schol. Homeri ad Il. I. vs. 241.* ἐπὶ τῶν ἀκροστολίων ἦσαν ἀγάλματα καὶ εἰκόνες τῶν θεῶν. Et *Suidas* v. Ἀκροστολίμβια· τὰ ἀκροστολία τῶν νεῶν, τὰ ἐξέχοντα κατὰ πρύμναν, ἢ πρόραν, ἐν οἷς τὰ σεβόμενα ἐνέγραφον. Vid. ibi *Kuster*. Quamquam minus recte *Suidas* acrostolia etiam in puppi ponit, uti jam diximus. Et hoc modo si explicentur, recte sese habent *Latinorum Grammaticorum loci*, §. 11. laudati. Hae imagines sine dubio fuere τὰ παράσημα, nec ullo pacto pro veri nominis tutelis haberi possunt. Tutelae enim nomen Graecis est incognitum. Et quis

credat, eos rem, cui appellandae ne nomen quidem habuerint, in navibus circumtulisse? Nam quod *Glossographi*, *Tutelam*, ἐπιτροπήν καὶ ἀσφάλειαν explicant, fluxit ex more recentiorum Graecorum, non antiquorum.

Unaquaeque scilicet gens, primis temporibus, quem maxime Deum, vel heroa, coleret, habebat in navibus parasemon, quod praeter versus Euripidis, quem non credibile est sic locuturum, nisi prioribus temporibus fuisset usitatum, etiam apparet ex loco antea laudato *Schol. Aristoph. in Acharn. vs. 546*. Postea praeter Deos alia etiam sunt adhibita. Sic Samiae naves sibi peculiare apri insigne in proris habebant; sic et Gaditanae naves equo noscebantur, ut vidimus. Hoc παράσημον, omnibus illius populi navibus, ut reor, commune, etiam σημεῖον videtur vocasse Polyaeus III. 11, 11, memorans τὸ Ἀττικὸν σημεῖον, quod verosimile est fuisse Παλλᾶδιον, ap. *Aristoph. in Acharn. vs. 546*. Pari ratione *Li. VIII. 53. 1.* nominat σημεῖα τὰ Περσικὰ, et *53. 3.* τὸ σημεῖον τῶν βαρβάρων καὶ τῶν Ἑλλήνων. Herodorus, in hac ipsa Artemisiae historia, τοῦ παρασήμου mentionem facit. Hoc παράσημον quoniam saepe Deus, Dea, vel heros esset, non mirum est, si nautae salutem suam illis commendaverint, et has effigies divino cultu affecerint. Sic *Schol. Aristoph. vs. 546* ἐπιμελοῦνται οἱ μέλλοντες πλεῖν, quod et ex verbis Aeschyli laudatis apparet. Qua ratione si cui minus proprie *Tutelam* appellare libuerit, nihil interdedo,

modo nec cum Romanorum tutela, multis partibus diversa, Graecorum παράσημον confundat.

Quod vero ad navis nomen attinet, certum est, unicuique navi peculiare fuisse. Palaeph. *de incredib.* c. 29. ὄνομα δὲ ἦν τῷ πλοίῳ Πήγασος, ὡς καὶ νῦν ἕκαστον τῶν πλοίων ὄνομα ἔχει. Hoc accipiebat a parafemo, quod in privatorum navibus ex domini arbitrio ponebatur. Palaeph. c. 32. ἀπαιτήσας δὲ τριήρη ἀπέθηκε τῆς Γοργόνας τὴν κεφαλὴν ἐπ' αὐτὴν καὶ τῇ νηϊ ὄνομα ἔθετο Γόργων. Plutarch. *Tom. II.* p. 162. Οὐ μὲν ἀλλ' ἑαυτὸν ὁ Γοργίας ἔφη πύθμενον τοῦ τε ναυκλήρου τοῦ ὄνομα καὶ τοῦ κυβερνήτου, καὶ τῆς νεῶς τὸ παράσημον. Hoc nomen etiam inscribatur ἐπὶ τῆς πτύχης, in loco, qui ὀφθαλμὸς dicitur. Pollux I. 86. πτυχίς δὲ ὀνομάζεται καὶ ὀφθαλμὸς, ὅπου καὶ τὸ ὄνομα τῆς νεῶς ἐπιγράφουσι. Vid. Scheffer. *de Mil. Navali* L. III. c. I.

Lacerda tamen ad Virgil. *Aen.* x. 170. Venerem, in Argoa navi, putat fuisse tutelam, quamvis non esset infigne, ex verbis Jasonis ap. Euripidem in *Medea* 527.

Κύπριν κομίζω τῆς ἐμῆς ναυκλήριας

Σώτειράν· εἶναι, θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων μόνην.

Sed multum fallitur. Nihil enim est in oratione Euripidea, unde efficias, navis tutelam fuisse, sed hoc tantummodo, Venerem inter omnes Deos hominesque Jasoni maxime fuisse propitiam.

Nec

TUTELIS ET INSIGNIBUS NAVIUM. 301

Nec quisquam nobis Latinorum poëtarum loca objiciat, tutelam, ubi Graecas res enarrant, saepissime memorantium. Exemplo fit Valerius Flaccus, qui I. 301. *tutelam carinae* nominat, quam VIII. 302. diferte in fumma puppi collocat:

*Puppe procul summa, vigilis post terga magistri,
Haeferat auratae genibus Medea Minervae.*

Vides distincte Minervam, navis Argoae tutelam, in fumma puppi locari. Verum omnia sui temporis consuetudinem secutus invertit poëta, ad quod viri doctissimi saepe non attenderunt. Possent quis etiam objicere locum Plutarchi *T. II. p. 247. E.* Ἐπλεῖ δὲ πλοῖω, λέοντα μὲν ἔχοντι πρῶραθεν ἐπίσημον, ἐκ δὲ πρύμνης δράκοντα. Sed credendum est, non nisi ornamentum causa, ut anserculum §. superiori vidi- mus, navi fuisse impositum Draconem.

At naves quaedam leguntur Diis sollemni ritu dedicatae. Sic de Sesostris nave Diod. Siculus *L. I. p. 67.* Ἐναυπηγήσατο δὲ καὶ πλοῖον κεδρινόν, τὸ μὲν μῆκος πήγων διακοσίων καὶ ὄγδοῦντα, τὴν δὲ ἐπιφάνειαν ἔχον, τὴν μὲν ἔξωθεν ἐπίχρυσον, τὴν δὲ ἔνδοθεν κατηργυρωμένην, καὶ τοῦτο μὲν ἀπέθηκε θεῷ τῷ μάλιστα ἐν Θήβαις τιμωμένῳ. Hunc Osirin fuisse putat Mars- ham *Can. Chron. p. 374.* Wesseling. vero rectius Iovem. Vid. Jablonsk. *Panth. Aegypt. II. p. 162.* Hoc modo, cum Proserpinae sacerdotes, Timoleon- te jamjam profecturo, per somnium vidissent, Cere-
rem

rem et Proserpinam ad iter se accingentes, dicentesque, sese Timoleonti in Siciliam comites ituras, Corinthii optimam trierum Deabus sacram nuncupaverunt. Vid. Diodor. Sicul. xvi. 66. Plutarch. *in Timol.* T. I. p. 239. Sic Arrianus *de Exp. Alex.* II. 24. II. καὶ τὴν ναῦν τὴν Τυρίαν, τὴν ἱερὰν τοῦ Ἑρακλέος, ἣν τινα ἐν τῷ ἐπίπλω ἔλαβε, καὶ ταύτην τῷ Ἑρακλεῖ ἀνέθηκε. Similiter Apulejus *Met.* L. XI. p. 264. *Ibi dum, simulacris rite dispositis, navem faberrime factam, picturis miris Aegyptiorum circumsecus variegatam, summus sacerdos teda lucida, et ovo, et sulphure, solemnissimas preces de casto profatus ore, quam purissime purificatam Deae nuncupavit dedicavitque.* Sed respondendum videtur, haec naves reliquorum numero exemptas fuisse, et peculiari modo Diis fuisse dedicatas et sacratas, adeoque huc trahi non debere.

Priusquam vero ad Romanorum hac in re instituta accedamus, quaedam de Alexandrinis navibus sunt praemittenda. Hae scilicet cum Graecis haecenus conveniebant, quod insigne, unde appellabantur, in prora positum haberent, sed hoc ipsis erat singulare, quod duplici parasemo insignirentur. Alexandrina navis fuit Διόσκουροι ap. Lucam in *Act. App.* xxviii. II. ad quam respiciens Cyrillus *in Catena ad Jesaiam*: ἔθος γὰρ πως αἰεὶ ἐν ταῖς Ἀλεξανδρινῶν μάλιστα ναυσὶ, πρὸς γε τῆς πρώρης δέξια τε καὶ εὐώνυμῃ γρηφᾶς εἶναι τοιαῦτας. Ex hoc loco clarissime intelligitur, in Alexandrinarum navium proris, tam

a dextra, quam a sinistra parte Deorum quasdam imagines fuisse collocatas. Lucem hinc accipit locus Luciani *in dial.* Πλοῖον ἢ Εὐχαι, T. III. p. 251. καταντικρὺ δὲ ἀνάλογεν ἢ πρόρα ὑπερβέβηκε ἐς τὸ πρόσω ἀπομηκνυμένη : τὴν ἐπάνυμον τῆς νεῶς ἔχουσα τὴν Ἴσιν ἑκατέρωθεν. Ut scilicet utrumque prorae latus Deae imagine fuerit conspicuum. Forsitan Phoenicibus, Alexandrinorum vicinis, etiam tale quid in more positum fuit: quando certe ratio reddi poterit, cur Plutarch. *in Themist.* T. I. p. 119. navem, quae erat Phoenicia (Phoenices enim in pugna Salaminia Atheniensibus erant oppositi. Vid. et Aeschylum *in Persis* vs. 410. ubi eandem historiam tradit) a Lycomedea captam memorans, τῶν παρρησῆμων plurali numero fecerit mentionem.

Romanorum vero hac in re instituta a Graecis vehementer discrepauerunt. Scilicet apud eos distincta fuere parasemon et tutela, cum haec in puppi, illud in prora semper poneretur, unde et navis nomen accipiebat. Hoc primum, ne repetam argumenta, quae congefserunt Scaliger, Heinsius, etc. cognoscere licet ex Propertio IV. 6. 50.

*Quodque vehunt prorae Centauros saxa minantes:
Tigna cava, et pidos experiere metus.*

Deinde ex Achate ap. R. Borionum *in Coll. Ant. Rom.* n. 73. ubi in navis bellicae prora est *Leo*, sine dubio parasemon, quale etiam occurrit ap. Virgil. x. vs. 157.

Aeneia

204 DISSERTATIO DE

Aeneia puppis

Prima tenet, rostro Phrygios subjuncta Leones.

Sic Canis, ex navis prora eminent, est apud Dion. Cass. LI. p. 634. Idem confirmat Seneca *Ep.* 76. p. 524. *Navis bona dicitur, non cui argenteum, aut aureum rostrum est, nec, cujus tutela ebore caelata est, nec quae opibus regis pressa est, sed stabilis et firma etc.* Rostrum cum nominat argenteum, sine dubio respexit ad insigne, quoniam ei tutelam opponit. *Senecae* loco simillimus est hic *Gregorii Nazianz. Carm. X. vs. 5. p. 79.*

*Νῆα δὲ ποντοπόρειαν ἐπήνεσα οὐ παρασήμοις
Κάλλεσιν, οὐ πρύμνης ἀνθεσι λαμπομένην.*

Quod vero ad navis nomen attinet, illud ab insigni fuisse petitum, non adeo difficile est demonstrare. *Ovid. Trist. I. 10. 1.*

*Est mihi, sitque, precor, flavae tutela Minervae
Navis, et a picta casside nomen habet.*

Cassis scilicet, sive *Galea* erat insigne. Sic naves *Centaurus, Pristis, Chimaera, Scylla* etc. ap. *Virg. Aen. V.* non a tutelarum ut ait *Servius*, sed ab insignium pictura nomina acceperunt. *Tacitus Annal. vi. 34. 4. Nec quisquam ariete sacrificaverit, credito vexisse Phrixum, sive id animal,*
seu

Seu navis insigne fuerit. Jam satis mihi ostendisse videor, quae Romanorum in parasemis consuetudo fuerit. Superest, ut de tutela dicamus. Deos fuisse navium tutores, non temere quisquam in dubium vocabit. De loco tutelae major est quaestio. Sed ex iis, quae viri doctissimi, Scaliger, Heinsius, Salmasius, aliiquæ dudum contulerunt, liquido constat, non aliam nisi in puppi habuisse sedem. Sic Val. Flacc. VIII. 203. loco jam laudato. Sic Ovidius *Ep.* XVI. 112.

Accipit et pictos puppis aduncâ Deos.

Persius *Sat.* VI. 29.

*jacet ipse in littore et una
Ingentes de puppe Dii.*

ubi Scholiast. *Navium tutelam dicit, quam in puppibus habent vel fingunt.* Haec sunt ἀνθεα πρύμνης ap. Greg. Nazianz. *l. c.* et sic Is. Tzetz. *ad Lycophr.* vs. 26. ἀφλασα δὲ λέγεται πρύμναι, ὅτι αἱ πρύμναι τῶν πλοίων τῶν βαρβαρικῶν καὶ στρατιωτικῶν θεοῦ γεγραμμένους εἶχον, ἃ δὲ εὐσέβειαν οὐκ ἂν τις ἔκαυσε. Argumenta vero, quae huic sententiae obstare videantur, aut jam confutata sunt in superioribus, aut distinctione, quam tradidimus, adhibita, facile convelluntur.

DISSERTATIO

DE

VITA ET SCRIPTIS LONGINI.

I.

Quaquam bonae literae, et praeclara ingenia seculo tertio una cum ipso imperio Romano conciderunt, tamen, in tanta etiam conversione rerum ac perturbatione, fuit aliquis excellentium virorum proventus. Quorum longe principes numerantur imprimis duo, Longinus, cui vel meliora tempora perpaucos pares tulerunt, ac Porphyrius, e Longini disciplina profectus, et ad magistri laudes, quaquam longo intervallo, proxime accedens. Porphyrii vitam, studia, et scripta Lucas Holstenius, vir magna et recondita eruditione, tam accurate enarravit, ut exemplum dederit talis historiae bene scribendae. At Longini memoriae qui pari et cura et doctrinae copia consuleret, adhuc scimus repertum esse

se neminem. Quo magis convenit, eandem illi, aut etiam diligentiorē, si fieri potest, operam navare.

II.

Longinus in fronte libri II. T. vocatur *Dionysius Longinus*, a Photio Lex. IMS. v. Σέρφοι, *Cassius Longinus*, a Suida v. Λογγίνος, *Longinus Cassius*, cognomine praeposito gentili nomini. Quam nominum transpositionem Graecis aut solis, aut maxime usitatam dicit Reimarus in Vita Dion. Cassii p. 1534. Sed multis exemplis planum fecit Dukerus ad Flor. II. 2. 11. Latinos scriptores eandem rationem frequentare; eamque argenteae, quam vocant, aetati imprimis vindicavit Lipsius ad Senec. de Tranq. an. 14. Plenum igitur hominis nomen erat *Dionysius Cassius Longinus*. Graeco *Dionysii* nomini, quod infans acceperat, Romanum *Cassii Longini* accessit, sive quod ipse in familiae Cassiae Longinae clientelam receptus esset, sive quod ejus majores per aliquem ex Cassiis Longinis civitatem accepissent. De quo more Graecis barbarisque frequentissimo videndus Henr. Canegieterus de Nominib. cap. VI. Certe melior est haec ratio illa Fabriciana Bibl. Gr. T. IV. p. 435. qua Longinum nepotem facit Cassii Longini apud Plutarch. Symp. IX. 1. quamvis contextus facile doceat, illum Longinum, non Graecum, sed unum quem e proceribus Romanis fuisse. Et quoniam de Longini nomine dicere coepimus, hoc quo-

que notandum videtur, eum nunquam simpliciter *Dionysii*, semel *Dionysii Longini*, bis terve *Cassii Longini*, plerumque uno *Longini* nomine laudari. Quam observationem si quis minutam et contemnendam dicat, is sciat, eam mox nobis in gravioribus profuturam.

I I I.

Quo anno Longinus natus sit, nemo commemoravit, satis habentibus antiquis scriptoribus, tempus, quo summam ingenii gloriam attigisset, designare. Photius Bibl. Cod. CCLXV. p. 1470. ἐπὶ Κλαυδίου δὲ Λογγίνου ἠκμαζε. Georg. Syncellus Chron. p. 384. ἐφ' οὗ (Αὐρηλιανοῦ) Φασὶ Φιλόσοφου τὸν Ἀθηναῖον ἱστοριογράφου, καὶ Λογγίνου ἀκμασαι. Sed quid natalem diem annumve scire attinet, cum aetas ejus satis certis et perspicuis indicis teneatur? Nam si magistrum viginti annis discipulo Porphyrio, qui A. C. 233. natus est, grandioreni fuisse ponamus, natalis ejus incidit in A. C. 213. vixitque adeo Longinus sexaginta annos, quoniam certum est, eum A. C. 273. periisse. Non minus incertus est ejus locus natalis. Abr. Sellarus Ant. Palmyr. p. 288. Palmyrenum esse suspicatur; Syrum vel Emisenum Gabriel de Petra, cui Holstenius de Vita Porphyr. cap. 5. accedere videtur; Pamphylium Langbaenius, quippe Dionysium Longinum perperam confundens cum Dionysio Phaselite. Syrum viri docti Longinum faciunt hoc argumento, quod mater Syra fuit, et quod

quod ex Vopisco in Aurelian. 30. sibi collegisse visi sunt, Longinum Syriacae linguae peritum fuisse. At scierit Syriace, nihil impedito: quamvis id ex ambiguo Vopisci loco vix intelligi possit: num idcirco statim in Syria natus putandus est? Ejus enim linguae vel a matre in Graecia, vel a Palmyrenis, apud quos postea vixit, discendae facultatem habuit. Equidem multo pronior sum in sententiam Jo. Jonsii de Script. Hist. Phil. III. 14. Athenas Longino patriam tribuentis. Hic certe ejus avunculus, Phronto, Emifenus, ex cujus forore Phrontonide natus est Longinus, artem rhetoricam docebat. Qua de re egregius est locus Suidae: *Φρόντων Ἐμισσηνός, ῥήτωρ, γεγονώς ἐπὶ Σευήρου τοῦ βασιλέως ἐν Ῥώμῃ· ἐν δὲ Ἀθήναις ἀντεπάιδευσσε Φιλισράτῳ τῷ πρώτῳ, καὶ Ἀψίνῃ τῷ Γαδαρεῖ ἐτελεύτησε δὲ ἐν Ἀθήναις, περὶ ἕξ ἔτη γεγονώς· καὶ ἀδελφῆς Φροντωνίδος παῖδα ὄντα Λογγίνον τὸν Κριτικὸν κληρονόμον κατέλιπεν. ἔγραψε δὲ συχνοὺς λόγους.* Hunc Phrontonem, Graecum rhetorem, Langbaenius et alii, qui Longini vitam enarrarunt, errantem ducem, Jo. Rualdum in Plutarchi Vita cap. 5. secuti, temere confuderunt cum oratore Romano, M. Cornelio Frontone, M. Antonini Philosophi in Latinis literis magistro, de quo vide Capitolin. in M. Anton. 2. Quem errorem, nuper etiam repetitum ab historiae philosophicae compilatore T. II. p. 214. ita confutavit vir doctissimus, Eduardus Corfinus in Plutarchi Vita §. 5. dicere ut contra posse nemo videatur. Phronto, dum vixit,

Longinum in filii modum amavit, et moriens bonorum suorum heredem scripsit. Nec dubitari potest, quin idem ejus ingenium ad omnem humanitatem fixerit, eique viam, qua ad veram eloquentiam iretur, monstrarit, praesertim cum aemulatio, Phrontoni cum Philostrato et Apfine intercedens, cujus Suidas mentionem facit, vix sineret fororis filium, aemulorum disciplinae commendari.

I V.

Ipse Longinus in Praefatione luculenta libri *περὶ τῆς λουγῆς*, quam Porphyrius in Vita Plotini p. 127. conservavit, narrat, se ab ineunte aetate cum parentibus multa itinera obiisse, multas regiones lustrasse, et omnes, qui clarum in philosophia nomen haberent, per hanc peregrinandi opportunitatem vidisse. Ex quo, quantam facultatem habuerit optimi cujusque magistri sibi legendi, facile judicari potest. Ex Platonicis vidit Euclidem, Democritum, Proclinum, Ammonium Saccam, Origenem, Plotinum, Amelium, Theodotum, Eubulum: e Stoicis Themistoclem, Phoebionem, Annium, Medium, Herminum, Lyfmachum, Athenaeum, Musonium: ex Peripateticis Heliodorum Alexandrinum, Ammonium, Ptolemaeum. Quorum omnium, si Ammonium Saccam, Origenem, Plotinum et Amelium excipias, vix tenuis notitia ad nos pervenit, propterea quod alii nihil literis prodiderunt, aliorum libros vetustas in-

intercepit. Democritus scripsit Commentarium in Platonis Alcibiadem, quem laudat Olympiodorus Commentario MS. in eundem dialogum p. 29. B. Τὸ εὖ λέγεις, ὁ μὲν Δημόκριτος ἐπίκλην χνᾱ, διότι μετρούμενον τὸ ὄνομα αὐτοῦ χνᾱ (i. e. 651.) ποιεῖ, ὡς ἀπὸ Σωκράτους ἐκδέχεται. ὁ δὲ Δαμάσκιος, ὡς ἀπὸ Ἀλκιβιαδου. καὶ ἄμεινον τὸ δεύτερον. item Commentarium in Phaedonem, qui ab eodem Olympiodoro in eundem dialogum commemoratur: "Ὅτι τὴν γῆν, οἱ μὲν ἀσώματον φασὶ τὴν ἐνταῦθα λεγομένην, οἱ δὲ σωματικὴν. καὶ τούτων ὅλον μὲν τὸν κόσμον, Ἀρποκρατίων, τὸν δὲ ὑπὸ σελήνην, Θεόδωρος. τῶν δὲ ἀσωμάτων, τὴν μὲν ἰδέαν Δημόκριτος, τὴν δὲ φύσιν, Πλούταρχος. Eiusdem Democriti mentionem facit Syriacus Commentario MS. in Aristotelis Metaphysica: μηδὲ Πλούταρχον καὶ Ἀττικὸν καὶ Δημόκριτον τοῦς Πλατωνικοῦς κατ' αὐτὸ τοῦτο ζηλοῦμεν. Ptolemaeum Peripateticum Fabricius Bibl. Gr. T. II. p. 310. laudari putat a Sexto Empiric. adv. Gramm. I. 3. p. 229. In quo virum egregium ratio fallit. Nam primum Ptolemaeus, quem Longinus vidit, per temporis rationes vix potuit a Sexto Empirico commemorari. Deinde Longinus diserte testatur, eum nihil, praeter carmina et declamationes, scriptum reliquisse. Ammonio Peripatetico hanc insignem variae copiosaeque eruditionis laudem tribuit Longinus: οὐ γὰρ ἔστιν, ὅστις ἐκείνῳ γέγονεν εἰς πολυμάθειαν παρὰ πλῆσιος. a cuius iudicio non discrepat Philostrat. Vit. Sophist. II. 27. p. 618. Ἰππόδρομος πλεῖστα ἀνέ-

γνω μετά γε Ἀμμώνιον τὸν ἀπὸ τοῦ Περιπάτου. ἐκείνου γὰρ πολυγραμματώτερον ἄνδρα οὕτω ἔγνω. ubi Peripateticum Ammonium cum Platonico a Gothofredo Oleario confundi, nemo miretur, cum hic etiam errarit Jonsius, tanto doctior, et sollertior, de Script. Hist. Phil. III. 13. p. 282. Vide Fabricium Bibl. Gr. T. IV. p. 172.

V.

Hi sunt ineuntis seculi tertii philosophi, cogniti omnes a Longino. In quibus cum ingenio scientiarumque longe excelleret Ammonius Saccas et Origenes, horum se potissimum disciplinae tradidit, iisque audiendis multum temporis consumpsit. Ipsum testem audiamus in Praefatione libri *περὶ τέλους*. Τοῦ δὲ δευτέρου τρόπου Πλατωνικοὶ μὲν Ἀμμώνιος καὶ Ὀριγένης, οἷς ἡμεῖς τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου προσεφοιτήσαμεν, ἀνδράσιν οὐκ ὀλίγω τῶν καθ' ἑαυτοὺς εἰς σύνεσιν διενεγκούσιν. Alexandriae tum philosophiam Platonice docebat Ammonius, cui, quod juvenis faccis portandis victum quaesisset, scurrilis Alexandrinorum dicitur cognomen *Saccas* indidit, non dissimile nomini *Cybiosades*, quo, ut Suetonius in Vespas. 19. auctor est, olim unum e regibus suis, post Vespasianum notarant. Magna hujus philosophi fama erat, partim justis de causis orta, partim ab adolescentibus, temere, ut fieri solet, novitatem disciplinae mirantibus, commota. Etenim rem inauditam ac
pro-

prope incredibilem profitebatur, se ex diversarum sectarum sententiis unum quasi philosophiae corpus confecturum, Platonemque cum Aristotele in concordiam redacturum. Sed de Ammonio tanto minus hic dicere necesse est, quod tota philosophandi ratio, quam secutus est, e Plotino, ejus discipulo, qui illam literis prodidit, intelligitur. Vide e veteribus Hieroclem apud Photium Bibl. Cod. CCXIV, p. 550. e recentioribus Moshemium Dissert. de turbata per Platonicos ecclesia §. 7. seqq. et Histor. Christian. seculi II. §. 27. seqq. quanquam is in multis fingenti, quam docenti similior est. Alter Longini magister erat Origenes, omnium Ammonii discipulorum, si Plotinum excipias, nobilissimus, quem Suidas v. Ἀμέλιος cum Ammonio conjungit, Hierocles l. c. p. 554. οὗ τῶν γνωρίμων οἱ ἐπιφανέστατοι Πλωτίνος τε καὶ Ὀριγένης. Multi hunc Origenem, a Christianis sacris alienum, confundunt cum inelyto illo Origene Adamantio, Ammonii et ipso discipulo, tanquam Jo. Jonsius de Script. Hist. Phil. III. 16. p. 293. et Jo. Pearsonus Proleg. in Hierocl. p. 29. revocans tamen errorem suum Vindic. Ignat. II. p. 10. Sed quomodo distinguendi sint, praeclare docet H. Valesius ad Euseb. H. E. VI. 19. quem, praeter ceteros, sequitur Huetius Origenian. l. 7. Quanti Plotinus Origenem fecerit, testimonio fit, quod narrat Porphyrius in Plotini Vita p. 116. Cum Origenes forte Romae in Plotini scholam venisset, tantus illi rubor suffusus est, ut statim docendi fi-

nem faceret, grave esse dicens differere, praesentibus
 his, qui, quae traduntur, aequae teneant, atque ipse,
 qui docet. Ob quam cum Plotino et Porphyrio
 consuetudinem, Romae institutam, Origenes ab Eu-
 natio in Porphyrii p. 17. Porphyrii condiscipulus
 vocatur, frustra, ut nobis videtur, Huetio l. c.
 tertium aliquem Origenem ex illo loco fingente. Lon-
 ginus autem non Romae, sed Alexandriae, Origenem
 audivit, quod quo tempore Origenes Romae
 cum Plotino et Porphyrio versabatur, ipse jam du-
 dum Athenis bonas artes tradiderat, Porphyriumque
 formarat. Idem in Praefatione libri *περι τέλους*, quam
 non semel laudavimus, testatur, Origenem nihil de
 philosophia literarum monumentis mandasse, et, si
 quid extet, velut liber *περι δαιμόνων*, levioris ope-
 rae esse, atque aliud agenti excidisse. Ex illo libro
 quaedam affert Proclus in Platonis Timaeum p. 24.
 Alium ejus libellum laudat Porphyrius in Plotini Vi-
 ta p. 97. *ὅτι μόνος ποιητής ὁ βασιλεὺς*. de qua in-
 scriptione alii aliter. Valesius ad Euseb. l. c. libel-
 lum, suspicatur, comparatum fuisse ad Imperatoris
 Gallieni facultatem poëticam laudandam. Cujus
 opinionem merito repudiat Fabricius Bibl. Gr. T. IV.
 p. 97. Nam neque Origenem, primum Graecum,
 deinde philosophum, decebat, sibi de versibus La-
 tinis iudicium arrogare, neque tam foeda ignavissimi
 Imperatoris adulatio in gravem philosophum cade-
 bat. Melius igitur alii sensum philosophicum in hoc
 indice quaesiverunt, ut Bruckerus Hist. Phil. T. II.

p. 216. quamvis, qualis fuerit, nemo expediverit. Nobis in mentem venit legere: ὅτι νοῦς ποιητῆς καὶ βασιλεὺς, id est, *mentem hoc universum condidisse, et conditum regere.* Ita liber scriptus est ad refellendos ejus aetatis philosophos, qui tria rerum principia statuerent, de quibus vide Th. Galeum ad Jamblich. de Myster. p. 297. et R. Cudworth. System. Intell. T. I. p. 884. et ad confirmandam sententiam Platonis Phileb. p. 79. D. πάντες γὰρ συμφωνοῦσιν οἱ σοφοὶ, ἑαυτοὺς οὕτω σεμνύοντες, ὡς νοῦς ἐστὶ βασιλεὺς ἡμῖν οὐρανοῦ καὶ γῆς. ubi Olympiodorus Commentar. MS. laudat simile Orphicum: νοῦς δὲ οἱ ἀψευδῆς βασιλῆιος. Ita versus scribendus, non, ut in Orphei Fragmentis Gesnerianis p. 410. editus est: νοῦς δὲ οἷα ψευδῆς βασιλῆιος. His Origenis libris adde ejusdem Commentarium in Timaei Platonicici prooemium, saepe a Proclo in eundem Tim. laudatum, in quo interdum a Longino, qui illud ipsum prooemium singulari libro explicuerat, dissentit, ut cognoscere licet ex Proclo p. 10. 26. in his autem Origenianis scriptis, subitariis et temere fuis, non mirum est, si gratiam orationis et venustatem requirat Eunapius in Porphy. p. 17. Haecenus de altero Longini in philosophia magistro, Origene.

V I.

Jam etsi Longinus Ammonium, Origenem, Ammonique discipulum, Plotinum aliis aetatis suae philo-

losophis anteferebat, non tamen idcirco existiman-
 dus est, philosophandi rationem, quam illi seque-
 rentur, per omnia probasse; praesertim cum dissen-
 sionem suam a multis Plotinianis, aut, si malis,
 Ammonianis decretis aperte prae se ferat in Epistola
 ad Porphyrium, quam ille inseruit Plotini Vitae p. 125.
 Longinum ignoret oportet, qui tali ingenio placuisse
 credat duram et contortam philosophorum, qui con-
 ciliari nollent, conciliationem, insanum allegorici
 five secretioris sensus quaerendi studium, mysticas
 disputationes de Deo, divinisque emanationibus, et
 daemonibus, quibus omnes illorum libri sunt refer-
 ti, alia denique multa, hic non attingenda, quibus
 tum vera et sincera Platonis philosophia foedum in
 modum adulterabatur. Non ille e turbidis recentio-
 rum Platoniorum hauriebat rivulis, sed liquidos pu-
 rosque antiquorum philosophorum, maxime Plato-
 nis, fontes consecrandos putabat. Quo nomine Φι-
 λαρχαῖος verissime appellatus est a Porphyrio in Vita
 Plotini p. 116. ἀναγνωσθέντος δὲ αὐτῷ τοῦ τε περὶ ἀρ-
 χῶν Λογγίνου, καὶ τοῦ Φιλαρχαίου. quod Ficinus ita
 vertit: *Quum liber Longini et Phylarchei de Prin-
 cipiis lectus esset.* Sed cui vel fando auditus est phi-
 losophus *Phylarcheus*? Paullo prudentius Langbae-
 nius in Vita Longini, et Vales. de Critica I. 12. Φι-
 λαρχαῖος libri indicem esse conjecerunt. Sed Por-
 phyrii verba corrupta sunt, quibus facile sic medea-
 re: ἀναγνωσθέντος δὲ αὐτῷ τοῦ περὶ ἀρχῶν Λογγίνου,
 τοῦ Φιλαρχαίου. id est, *cum ei lectus esset liber Lon-
 gi-*

gini, *priscae sapientiae studiosi, de Principiis.* Quam Porphyrii mentem vidit etiam Fabricius *Bibl. Gr. T. IV. p. 116. et 436.* Omnino germanum Platicum fuisse Longinum, non modo clarum est ex libris, aut fragmentis potius librorum, quae supersunt, sed multo magis ex Commentariis ad Platonem interpretandum comparatis. Ejus Commentarium in Phaedonem memorat Olympiodorus *Commentario inedito in eundem dialogum p. 379. D.* Πῶς διὰ τὰ χρήματα πάντες οἱ πόλεμοι γίνονται; πολλοὶ γὰρ καὶ δι' ἄλλας αἰτίας ἐγένοντο. ῥητέον οὖν, ὡς μὲν Ἀρποκρατίων, ἢ ὅτι ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἢ ὅτι καὶ ἡ τῶν λαφύρων ἐλπίς ἐπιτείνει τὸν πόλεμον. ὡς δὲ Λογγίνος, τὰ ἐκτὸς πάντα χρήματα καλεῖ. οἱ δὲ Ἀττικοὶ ἐξηγηταὶ, ἐπειδὴ ὄργανοις χρῶνται τοῖς χρήμασι πάντες οἱ πολεμοῦντες. Ejusdem Commentarium in Timaeum, vel potius in prooemium Timaei, saepe laudat Proclus in eundem dialogum, tanquam p. 10. 11. 16. 20. 21. 29. 50. 63. 98. Non facile putem, ullum interpretem tantis ingenii et doctrinae praesidiis ad scriptorem aliquem explicandum, quantum Longinus ad Platonem, accessisse. Cujus libros utinam fanaticorum interpretum, Procli, Hermiae et Olympiodori jactura redimere liceret! Paucas admodum Longini explicationes Proclus, quippe veram interpretandi rationem, qua ille utebatur, praemythica sua contemnens, afferendas putavit. Tamen ex paucis illis apparet, eum non solum res, sed, quoniam Plato a scribendi quoque elegantia specta-

ctari

.ctari voluit, etiam verba persecutum esse. Juvat,
 aliquot, exempli causa, apponere. Ad Tim. p. 523.
 A. hanc annotationem laudat Proclus p. 191 Λογ-
 γίνας μὲν ἐν τούτοις ὠραΐζεσθαι τὸν Πλάτωνα Φησὶ, διὰ
 τῶν παραβολῶν καὶ τῆς τῶν ὀνομάτων χάριτος, καλλω-
 πίστατος (lege, καλλωπίσεντα) τὸν λόγον, ἐνδεικνύ-
 μενος εἰς τινὰς Πλατωνικούς, αὐτοφυῆ τὴν ἐρμηνείαν
 ταύτην, ἀλλ' οὐκ ἐκ τέχνης πεπορισμένην τῷ Φιλοσόφῳ
 λέγουστας. εἶναι μὲν γὰρ πῆλ' ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων πε-
 φραγτισμένην τῷ Πλάτῳ καὶ οὐ κατὰ τὰ ἐπίτυχόν
 ἕκαστος λαμβάνειν αὐτὸν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἶποι ἂν τις
 κτὰ τῆς κοινῆς τῆς τότε καὶ συνήθους ἐρμηνείας ἡγεῖν
 καὶ μὲς αὐτόν. πολλὴν δὲ αὐτὸν ποιῆσθαι καὶ τῆς συνή-
 θους προκλήθειαν. θάπτου γὰρ ὅτι τὰς ἀτόμους Ἐπικου-
 ροῦ συνεκθούσας ποιῆσαι κόσμον, ἢ ὀνόματα ὡς ἔτυχε
 συγκεῖμεναι καὶ φήματα λόγον κατὰ τὸ ἄνωματον. Πλάτωνος
 δὲ ἐκ μὲν τῆς χρήσεως τῶν ὀνομάτων ἠτιθέσονται τιμὴς ὡς
 μεταφοραῖς χρώμενον. ὅπερ ἰδὲ τὴν συνθήκην, ἔπιπύσας
 λαμβάνουσιν. Ἄλλ' ἔμως οὐδὲ ἐκ ταύτης φέρον ἂν τις
 λάβῃ τὴν περὶ τῆς ἐρμηνείας αὐτοῦ Φροντίδα, μὲλλὰ ἐκ
 τῶν ποιητικῶν ἐπιτηδεύσεων, ὅτι αὐ ἐν τούτοις ἐπιδήκνυται.
 αὐ γὰρ ἰσχυρῶς λέγει δὲ Σωκράτης ὅτι ποθεῖ γενέσθαι αὐτὸς
 παρὰ τῶν ἀμφὶ Τίμαιον, ἀλλ' ὠραΐζομένῳ πῶς εἴποι,
 καὶ ψυχρῶς ἀγοῶντι τὸν ἀκροατήν, ubi verbum, quod
 excidit, sic revocandum videtur: ὡς μεταφοραῖς κα-
 πακόρως χρώμενον. Dionys. Halic. de Thucyd. pag.
 161. ἄτακται μὲν αὐτῇ χροῖσται κατακόρως. Jo. Sice-
 liota Commentario MS. in Hermogenem, de Proco-
 pio Gazaeco: ἀκαίρως μὲν καὶ κατακόρως χρώμενος ταῖς

τροπαίς και ἐπιθέτοις ἐν τοῖς λόγοις. Rhetor MS. in
 Bibl. Medicea: οὐ δεῖ κατακόρως ταῖς γνωμολογίαις
 κεχρησθαι. Neque enim omnem metaphorarum usum,
 sed nimiam frequentationem veteres in Platone repre-
 henderunt, ipso Longino docente in alio opere Π. Τ.
 §. 32. Ex eodem ad Tim. p. 523. C. hanc anno-
 tationem excerpfit Proclus p. 21. Ὁ Λογγῖνος τὴν
 λέξιν θεωρεῖν οὐκ ἀπαξιῶν, ἐκεῖνο μὲν τὸ κῶλον ἐν ᾧ
 φησιν. τὸ δὲ τῶν σοφιστῶν φοβοῦμαι, μὴ πως ἄτε πλα-
 νητὸν ὄν, ἀρχόμενον (lege, ἀρχομένου) φησὶν εἶναι
 διὰ σεμνότητος ἔφασιν τὴν φράσιν ἐξαλλάττειν. τὸ δὲ
 ἐξῆς, ὅσα ἂν οἶάτε ἐν πολέμῳ καὶ μάχαις πράττοντες
 καὶ τὰ ἐχόμενα, διασρέφοντες εἶναι τὴν φράσιν ἀπὸ
 τοῦ κατὰ φύσιν. τὸ δὲ τρίτον τὸ, καταλέλειπται δὲ τὸ
 τῆς ἡμετέρας ἕξεως γένος, παντελῶς ἀλλόκοτον εἶναι.
 μηδὲν γὰρ ἀπεικέναι τοῦ βίη Ἡρακλείη, καὶ ἱερῆ ἰς Τη-
 λεμάχοιο, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Ad Tim. p. 523. F.
 haec habet Proclus p. 26. Λογγῖνος μὲν ἠπὸρει, τί
 ποτε βούλεται τῷ Πλάτωνι τούτου τοῦ διηγήματος ἢ
 παράθεσις. οὔτε γὰρ ὡς διαναπαύειν τοὺς ἀηρότατας,
 οὔτε ὡς δεδμενος πεποιήται τὴν μνήμην. καὶ ἔλυεν ὡς
 ᾤετο λέγων, ὅτι πρὸ τῆς φυσιολογίας παρέλαβεν αὐτὸ
 ψυχολογῶν τὸν ἀκροατὴν, καὶ τὸ τῆς ἐρμηνείας ἐκείνης
 ἀνυχνιρὸν προθεραπεύων διὰ τῆς τούτου παραθέσεως.
 Hanc Longini rationem eo minus spreverim, quod
 totum prooemium Timaei Platonicum membrum esse
 videtur cum corpore parum cohaerens. Cujusmodi
 prooemia veteres in Heraclidae Pontici et Theophrasti
 dialogis reprehenderunt. Proclus Commentario MS.
 in

in Platonis Parmenidem, ubi omnia Platonis proœmia dialogorum argumentis consentanea esse contendit, sic ait: Τὸ δὲ παντελῶς ἀλλότρια τὰ προοίμια τῶν ἐπομένων εἶναι, καθάπερ τὰ τῶν Ἡρακλείδου τοῦ Πιοντικῶ καὶ Θεοφράστου διαλόγων, πᾶσαν ἀνιᾶ κρίσεως μετέχουσεν ἀκοήν. Sequuntur haec apud eundem Procl. p. 27. παλαιὸν ἀκηκοῶς λόγον οὐ νέου ἀνδρός.] Λογγῖνος μὲν ἐν τούτοις ἐπισημαίνεται πάλιν, ὅτι Φρουτίζει καὶ ὀνομάτων ὥρας καὶ ποικιλίας ὁ Πλάτων, ἀπαυγέλλων ἄλλως τὰ αὐτά. τὸ μὲν γὰρ ἔργον, ἀρχαῖον ἐκάλεσε, τὸν δὲ λόγον, παλαιὸν, τὸν δὲ ἄνδρα, οὐ νέον, καίτοι ταυτὸν διὰ πάντων σημαίνων, καὶ δυνάμενος πάντα ὡσαύτως προσειπεῖν. Paucis interjectis idem pag. 28. εἶπεν οὖν τις τῶν Φρατόρων] Πάλιν ἐν τούτοις, οἱ μὲν τῆς λέξεως φιλοθεάμονες ἐπισημαίνονται τοῖς αὐτῶν ἑρασμίς, ὅτι Σόλωνος ἐπαινεῖ τὴν ποιήσιν ὁ Πλάτων ἀσφελῶς, ἰδιώτη τὸν ἔπαινον ἀναθεῖς, καὶ εἰς χάριν ἄλλων, ἀλλ' οὐ κατὰ νοῦν λέγοντι καὶ λόγον. εἶπερ γὰρ τις ἄλλος καὶ ποιητῶν ἄριστος κριτῆς ὁ Πλάτων, ὡς καὶ Λογγῖνος συνίστησιν. Ita cum Longinus philosophiae severitatem exquisitioris doctrinae suavitate temperarit, quid miramur, si, qui se res, non verba sectari jactarent, parum magnifice de illo senserint? Plotinus quidem, durior ad haec studia, lecto ejus libro περὶ ἀρχῶν, teste Porphyrio in ejus Vita p. 116. exclamavit: Φιλόλογος μὲν ὁ Λογγῖνος, Φιλόσοφος δὲ οὐδαμῶς. Quam vocem, velut oraculo missam, repetit Proclus, eruditior ille quidem Plotino, sed eodem morbo laborans, in Platonis Tim.

p. 27. Sed hujus iudicii iniquitas unde profecta sit, non est difficile intelligere. Urebat haud dubie hominem, suam de Ideis sententiam, quam discipuli, ut fit, laudibus in coelum ferrent, idoneis rationibus a Longino oppugnari. Huc adde, barbarae et spinis metaphysicis horridae sapientiae nunquam bene convenire cum elegante et diserta. Etiam nunc reperiuntur, praesertim de scholastica Wolfii disciplina, qui paullo elegantius philosophantes, philologos potius, quam philosophos, appellent.

VII.

At vero, quem nos Platonicum philosophum dicimus, Porphyrius apud Eusebium H. E. VI. 19. pro Pythagorico habuisse videtur: *συνῆν γὰρ Ὀριγένους ἀεὶ τῷ Πλάτῳ, τοῖς τε Νομηνοῦ, καὶ Κρονίου, Ἀπολλοφάνου, τε καὶ Λογγίνου, καὶ Μοδεράτου, Νικομάχου τε καὶ τῶν ἐν τοῖς Πυθαγορείοις ἐλλογιμῶν ἀνδρῶν ὁμίλει συγγράμμασιν.* Quem locum sine ulla scripturae varietate excerpfit Suidas v. Ὀριγένους. Fabricius quidem Bibl. Gr. T. I. p. 482. 494. credens, omnes philosophos, qui hic commemorantur, Pythagoricos esse, non dubitavit et Apollophanem et Longinum in Pythagoricorum catalogum referre. In quo fallitur vir doctissimus. Nam Apollophanes Stoicus fuit: Numenius, sicut Longinus, Platonicus; quamvis uterque de illius temporis more Pythagoricae doctrinae studium assumpsisset. Alia difficult-

tas haud paullo gravior, quam unus Valesius pro-
 fagacitate sua sensit, ex Porphyriano loco exoritur.
 Nam primum mirari subit, Longinum cum multo
 vetustioribus philosophis conjungi: quod artis cri-
 ticae perito statim suspicionem injiciat corruptelae,
 in Longini nomine haerentis. Tum acrius telum,
 quod vulgatam lectionem profus jugulet, nobis tem-
 porum suppeditat ratio. Nego enim, Origenem Ada-
 mantium, eumque juvenem, Longini libros legere
 potuisse, quod, quo tempore Origenes juvenis phi-
 losophiae operam dabat, hoc est, sub ipsum initium
 seculi tertii, nondum lucem viderat Longinus. Quid
 igitur? Nempe pro *Λογγίνου* scribendum *Ἀλβίνου*.
Albinus, philosophus Platonicus, qui vulgo male
Alcinous appellatur, Origeni viam praeire potuit ad
 Platonem intelligendum, quippe aetate superior Ori-
 gene, et jam Galeno de libris suis, T. IV. p. 372.
 laudatus. Ejus duplex extat libellus, quorum alter
 tradit *ordinem, quo Platonis dialogi legendi sint*,
 alter *Epitomen doctrinae Platonis*. Priorem nostra
 demum aetate protulit Fabricius Bibl. Gr. T. II.
 p. 44. quem adeat, qui de Albino plura cognoscere
 velit.

V I I I.

Longinus vero, cum justas doctrinae copias et a
 magistris Alexandrinis, et ab aliis, quos in peregrina-
 tione audierat, summo sibi studio parasset, eas
 Athenis, ubi natus educatusque erat, explicare insti-
 tuit,

tuit, docuitque juvenes haec studia aemulantes tanta assiduitate, vix ut ei tempus superesset ad condenda eloquentiae suae monimenta, si vera nobis narrat Joannes Siceliota Commentario MS. in Hermogenem *περὶ ἰδεῶν*. ὁ μὲν γὰρ Λογγίνος περὶ τὸ διδάσκειν μόνον ἐνασχολούμενος, καὶ περὶ τὸ γράφειν τελείας ὑποθέσεις οὐκ ἔχων καιρὸν, τὸ τῆς Ὀμήρου (Il. I. 323.) *πέπονθεν ἔριθος, λιμώττουσαν τοὺς νεοττοῦς τρέφειν*. de quo loco mox plura dicemus. Hic ejus disciplina usus est Malchus, domo Tyrius, cujus patrium nomen, Graecis auribus molestum, Longinus in *Πορφύριος* mutavit, forte Aristotelem, qui ex Tyrtamo fecerat Theophrastum, imitatus. Eunapius in Porphyrog. pag. 13. *Μάλχος δὲ κατὰ τὴν Σύρων πόλιν ὁ Πορφύριος ἐκαλεῖτο τὰ πρῶτα. τοῦτο δὲ δύναται βασιλέα λέγειν. Πορφύριον δὲ αὐτὸν ἠνόμασε Λογγίνος, ἐς τὸ βασιλικὸν τῆς ἐσθῆτος παράσημον τὴν προσηγορίαν ἐπιτρέψας*. Qua in re Eunapii diligentiam requirit Valerius de Crit. I. 18. Neque enim Longinus, sed Amelius nominis Tyrii in Graecum *Βασιλεύς* mutandi auctor fuit, ipso Porphyrio teste de Vita Plotini p. 120. *Βασιλεύς* etiam, non *Πορφύριος*, vocatur a Longino in Praef. libri *περὶ τέλους* p. 131. Quae facile conciliantur, si dicamus, Malchum quidem primum ab Amelio *Βασιλέα*, mox a Longino ejusdem fere potestatis, sed gratioris soni nomine, *Πορφύριον* appellatum esse. Sed hoc utcunque accipiat, parum referre arbitror. Illud magis convenit quaerere, quid Longinus Athenis professus sit, ar-

temne criticam, vel grammaticam, ut Langbaenio in ejus Vita videtur, an philosophiam, ut Valefio ad Euseb. H. E. VI. 19. et de Crit. I. 17. Priorem sententiam confirmat Eunapius, Porphyrii in Grammaticis et Rhetoricis magistrum edens Longinum, in Porphyrii p. 13. *παρ' ἐκείνῳ δὴ τὴν ἄκραν ἐπαιδεύετο παιδείαν, γραμματικῆς τε εἰς ἄκρον ἀπάσης ὡσπερ' ἐκεῖνος ἀφικόμενος καὶ ῥητορικῆς· πλὴν ὅσον οὐκ ἐπ' ἐκείνην ἔνευσε, φιλοσοφίας τε πᾶν εἶδος ἐκματτόμενος.* At hoc non persuadet Valefio de Crit. l. c. quia Porphyrius ipse Quaest. Homer. 25. suum in arte grammatica Athenis praeceptorem, non Longinum, sed Apollonium, praedicat. Praeterea rem conficere Valefio videtur Longinus Praefatione saepe laudata libri *περὶ τέλους* p. 131. ubi suae disciplinae philosophicae Plotinianam a Porphyrio praelatam narrat: *ὄν (Πλωτῖνον) ἀποδεξάμενος μᾶλλον τῆς παρ' ἡμῖν ἀγωγῆς. Philosophus* etiam disertus vocatur a Vopisco in Aurelian. 30. et Suida v. *Λογγίνος*. Item Scholia Longini in Hephaestionem de Metris in Cod. Vatic. inscribuntur: *ἐκ τοῦ Λογγίνου τοῦ φιλοσόφου.* Tum dictum Plotini de Longino, quod supra retulimus, professione philosophum, non philologum, Longinum fuisse, ostendit, ut pulcre vidit Valef. l. c. Denique *Πλατωνείων* celebratio, quae ipsi tribuitur, non Grammaticis aut Rhetoribus, sed Philosophis, usitata reperitur. Porphyrius apud Euseb. P. E. X. 3. pag. 464. *Τὰ Πλατώνεια ἐσιῶν ἡμᾶς Λογγίνος Ἀθήνησι, κέκληκεν ἄλλους τε πολλοὺς, etc.*
ubi

ubi deteriorum librorum scriptura, Πλωτίνεια, in fraudem inducti, Holstenius in Vita Porphyrii p. 11. et Langbaenius in Vita Longini, Plotini natalem a Longino celebratum putarunt. Verum nec Plotino magistro usus erat Longinus, nec tantum sibi auctoritatis Plotinus constituerat, ut Longinus talem ei honorem, praeteritis Ammonio et Origene, sub quibus profecerat, haberet. Excepit tum Longinus, ut hoc obiter addamus, sollemni convivio florem hominum eruditorum, Athenis degentium, Nicagoram Sophistam, Majorem, Apollonium Grammaticum, Demetrium Geometram, Prosenem Peripateticum, Calietem Stoicum, Caystrium et Maximum. Adfuit etiam Porphyrius, qui totam rem narrat, cum aliis pluribus. Ex his nonnulli sibi nomen apud posteros fecerunt, ut Nicagoras, quem Gothofr. Olearius ad Philostratum de Vita Sophistae II. 31. p. 624. turpi errore confundit cum Nicostrato, Rhetore M. Antonini temporibus claro. Vide Suidam v. Νικαγόρας, et ibi Kusterum. Notus etiam est Major Sophista, ex Suida in v. et Scholiaste Hermogenis p. 130. Apollonium Porphyrii in Grammaticis magistrum fuisse, paullo ante diximus. Maximus, nescio, an sit philosophus, domo Tianus, cujus titulum sepulcralem Athenis vidit Sponius Miscell. erud. Antiq. p. 127.

ΜΑΞΙΜΩ

ΤΙΑΝΩ

ΦΙΛΟΣΟΦΩ

X 3

IX.

I X.

Etſi vero Longinus ſe Athenis philoſophum dici haberique voluit, hoc tamen non eam vim habet, ut, quod Valeſius efficere tentat, ſe in docendo unius philoſophiae finibus continuerit, nullam praeterea artem attigerit. Cum enim ipſe, Platonis ſui exemplo, ut bene iudicat idem Valeſius de Crit. I. 16. eloquentiam, et ceteras artes, quibus eloquentia alitur et augetur, cum philoſophia conjunxiſſet, Criticesque ſtudium Ariſtotelis aemulatione aſſumſiſſet, quae tandem ſive lex, ſive conſuetudo illum impedit, quo minus ſuae quoque in hoc genere ſcientiae copiam diſcere cupientibus faceret? Porphyrium Criticam et Rhetoricam a Longino accepiſſe, diſertus teſtis eſt Eunapius in ejus Vita p. 13. quem injuria reprehendi a Valeſio, ſatis oſtendit is, quem ſupra laudavimus, Joannes Siceliota MS. Longino non ambigue tribuens artis rhetoricae diſciplinam. Verum tamen Critices ſcientia latius, quam philoſophia, nomen ſuum illuſtravit, non quo hac facultate minus excelleret, ut Holſtenium in Porphyrii Vita p. 29. exiſtimaviſſe video, ſed quod, ut mea fert opinio, corrupta jam per recentiores Platonicos philoſophia, ſerum erat, homines ad veteres doctrinarum fontes, atque adeo ad ſanam mentem revocare. Qui fanaticae philoſophiae amor cum Porphyrium, diſcipulorum Longinianorum praetantiffimum, ita infatuaviſſet, ut, deſerto Longino, ad Plotinum tranſiret,

iret, quid alios, minus acutos, et adversus novitatis illecebras minus cautos, fecisse arbitramur? Critica igitur docenda gloriam suam, omnium confessione, maxime fundavit. Quam artem, nemo nescit, partim ex insita ingenii sollertia, partim ex magna doctrinae copia efflorescere. Atque eruditionem Longini sic praedicat Eunapius in Porphyro pag. 13. Λογγίνος δὲ κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον βιβλιοθήκη τις ἦν ἔμφυχος, καὶ περιπατοῦν μουσεῖον. Qui locus nobis in memoriam revocat similem apud Suidam v. Μάρκελλος· Μάρκελλος, μάγιστρος Ἀρκαδίου τοῦ βασιλέως, κόσμος ἀρετῆς ἀπάσης, ἢ, τότε ἁρμονικώτερον εἰπεῖν, ἀρετὴ τις ἔμφυχος. Quem non dubitamus ex Eunapii historia, qua Arcadii quoque res gestas enarravit, sumtum esse. Ut Longinus *spirans bibliotheca* ab Eunapio, sic Pegasus, Jctus Romanus, quod tanta memoria erat, ut omnes leges, earumque rationes teneret, *liber* dictus est. Scholiast. Juvenal. ad Sat. IV. 77. *Pegasus juris studio gloriam memoriae meruit, ut liber vulgo, non homo diceretur.* Sunt fortasse haud pauci, quibus Eunapius Longinum pulcre et festive laudasse videatur. Certe *elegantissimum elogium* vocat Holstenius de Vita Porphyri. p. 28. Sed, ut sunt diversi sensus hominum, ego facile credam Tan. Fabro ad librum II. T. sect. 3. Longinum ipsum, si sic se laudari audisset, non minus *viventem istam bibliothecam, et ambulans museum,* quam Gorgiae *vivum sepulcrum, τάφου ἔμφυχον,* risurum fuisse. Ab hac igitur facultate

Longinus *Critici* nomen invenit, quod ei tribuitur a Sopatro Proleg. in Aristid. p. 3. Photio Bibl. Cod. CCLIX. pag. 1470. Suida v. Λογγῖνος, et v. Πορφύριος. Eundem Porphyrius in Vita Plotini, modo κριτικώτατον, modo τὸν ἐν κρίσει πρῶτον ὄντα καὶ ὑπειλημμένον ἄχρι νῦν appellat. Quid? uni omnium Longino, post Aristarchum, id honoris habitum est, ut ejus nomen simpliciter pro Critico poneretur, et κατὰ Λογγῖνον κρίνειν per proverbium pro recte judicare diceretur. Hieronymus Epist. 95. *Criticum dices esse Longinum, censoremque Romanae facundiae.* Theophylactus, Bulgariae Archiepiscopus, Epist. 17. μή μοι οὖν τὰς Λογγίνου κρίσεις περιάπτε, μή καὶ δόξης τισὶν αὐτὸς γε οὐ κατὰ Λογγῖνον κρίνειν. Graeculus, teste Bandinio Catal. Biblioth. Laurent. T. II. p. 586. Aristidis Orationi in Minervam adscripserat: Οὐδὲν ἔχει σπουδῆς ἄξιον. quod judicium alius his verbis reprehendit: Οὐχ ὡς κριτικὸς Λογγῖνος ταῦτα γράφεις. Adde Vales. de Critic. l. 2.

X.

Hic non alienum fuerit quaerere, quid tandem Longino Critici famam gloriamque imprimis confecerit? Utrum crisis in Homerum, quam laudat Eustathius ad Il. A. p. 67. et 106. an libellus περὶ ὕψους, in quo non pauca Critices exempla reperiuntur? Diversi generis opus fuisse, quicumque verba Eunapii in Porphyri. p. 13, diligentius perpenderit, fa-

facile intelligat: καὶ κρίνειν γε τοὺς παλαιοὺς ἐπετέτακτο, καθάπερ πρὸς ἐκείνου πολλοὶ τινες ἕτεροι, καὶ ὁ ἐκ Καρίας Διονύσιος πάντων ἀριδηλότερος. et paucis interjectis: καὶ εἴ τις κατέγνω τινὸς τῶν παλαιῶν, οὐ τὸ δοξασθὲν ἐκράτει πρότερον, ἀλλ' ἢ Λαγγίνου πάντως ἐκράτει κρίσις. Fuit ergo liber, in quo Longinus de antiquis scriptoribus in utramque partem judicaret, et quamdam velut ingeniorum censuram ageret: quod e Graecis fecit Dionysius Halicarnassensis, e Latinis Quinctilianus decimo Institutionum Oratoriarum. Hoc opus, Longinianorum omnium facile praestantissimum, quoniam vulgo etiam ab hominibus doctissimis ignoratur, age, paullo accuratius spectemus. Titulus hic erat: Οἱ Φιλολογοὶ, id est, *variae eruditionis studiosi*. Inscriptione fere similes sunt Varronis *Loghistici*, et Hieroclis *Φιλίσορες*, saepe veteribus laudati, sed argumento similior Telephi *ποικίλη φιλομαθία*, et Porphyrii *Φιλολογος ἱστορία*, de quibus vide Suidam v. *Τήλεφος*, et v. *Πορφύριος*, et Jo. Wowerium de Polymath. cap. XV. De magnitudine voluminis ex numero librorum judicare licet: quippe cujus liber XXI laudetur. Non una de causa memorabilis est locus Joannis Siceliotae Commentario MS. in Hermogenem *περὶ ἰδεῶν*. Qui ubi disputat, posse aliquem de scribendi forma bene judicare, nec tamen ipsum bene scribere, et contra, hoc modo pergit: *αὐτίκα Λαγγίνος, ὡς οἱ Φιλολογοὶ δεικνύουσιν, ἄριστος ἐπιμερίσαι λόγων ἰδέας, δημιουργήσαι δὲ τοιοῦτους ἤκιστα. καὶ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεὺς*

καὶ Σμυρναῖος ὁ Ἀριστείδης περὶ ἰδεῶν τι καὶ τέχνης
 γράψαντες, βούτα κάρας, ἢ παροιμία Φησί· (Lege,
 βάτα κάρας, et vide Gisb. Koenium, V. C. ad Gre-
 gor. de Dialect. p. 51.) δημιουργοὶ δὲ λόγων πολλῶν
 καὶ καλῶν. εἰκότως, ἢ γὰρ πρὸς θάτερον σπουδὴ τε καὶ
 ἐπιμέλεια τὸ ἕτερον ὑφαιρουμένη παρευδοκιμεῖ. ὁ μὲν
 γὰρ Λογγῖνος περὶ τὸ διδάσκειν μόνον ἐνασχολούμενος,
 καὶ περὶ τὸ γράφειν τελείας ὑποθέσεις οὐκ ἔχων καιρῶν,
 τὸ τῆς Ὀμήρου πέπουθεν ὄρνιθος, λιμώττουσαι τοὺς
 νεοττοὺς τρέφειν· οἱ δὲ τὸ ἀνάπαλιν. ubi ἐπιμερίσαι
 λόγων ἰδέας intellige varias dicendi formas judicio di-
 stinguere, omninoque inveniendi vias et eloquendi
 artificia sub judicium vocare. Idem Rhetor alio lo-
 co sic ait: φαίνεται δὲ ἡ ἀτοπία τοῦ ποιητοῦ (Aeschyl-
 li) μᾶλλον ἐν τῷ τῆς Ὀρειθυίας δράματι, ὅπου ταῖς
 δυσὶ σιαγόσι Φυσσῶν ὁ Βορέας, κυκα τὴν θάλασσαν. οὐ
 γὰρ φέρω ἐπὶ μνήμους τὰ ἰαμβικά, ἐπιλαθόμενος. διὸ
 καὶ Σοφοκλῆς μιμεῖται. (Lege, μὴ μιμεῖται) λέγει
 δὲ περὶ τούτων Λογγῖνος ἀκριβέστερον ἐν τῷ κα. τῶν πε-
 ρὶ Φιλολόγων. De iisdem Aeschyli versibus Longi-
 nus etiam sententiam dixerat Π. Τ. sect. 3. In hoc
 autem loco libri index sic effertur, ut opinio Jonfii
 de Scriptor. Hist. Phil. III. 14. qua Longinum hoc
 opere de Philologis et Grammaticis egisse putat, con-
 firmari videatur. Vel sic tamen scribendum: ἐν τῷ
 κα. τῶν Φιλολόγων. Scholiastes MS. ad Aristid.
 Τ. I. p. 323. σημείωσαι ὅτι εἶπε κατορθώματα· Φασὶ
 δὲ μὴ λέγεσθαι τὴν λέξιν. Λέγει δὲ ὁ Λογγῖνος ἐν τρί-
 τη Φιλολόγων, ὅτι εὔρηται πολλαχῶς πολλαχῶς. Au-
 ctor

stor Vitae Apollonii Rhodii: Τάρβρα δὲ πόλις Κρήτης, ὡς Φησι Λογγίνος ἐν τοῖς Φιλολόγοις. ubi Fabricius Bibl. Gr. T. IV. p. 444. perperam supplet βιβλίαις, vel συγγράμμασι. Exemplis enim, quae attulimus, satis effectum arbitramur, operis inscriptionem fuisse, οἱ Φιλολόγοι. Superfunt pauca Longini fragmenta, quibus, quid de antiquis scriptoribus iudicari, exponitur. Quae quin ex hoc libro ducta sint, non est quod dubitemus. Quale illud est apud Photium Bibl. Cod. CCLXV. p. 1470. τοῦ πρὸς Λεπτίνην λόγου τὸ προοίμιον Λογγίνος μὲν ὁ Κριτικὸς ἀγωνιστικὸν νομίζει. — ἀλλὰ γὰρ ὁ μὲν Λογγίνος τοιαύτην περὶ τοῦ προκειμένου προοιμίου τὴν ψῆφον ἐξάγει· ἕτεροι δὲ οὐκ ὁ θῶς ἔφαταν τὸ προοίμιον ἠθικὸν εἶναι. Quo exemplo perspicue expressa est illa ratio formarum eloquendi distinguendarum, quam Longinum ἐν τοῖς Φιλολόγοις secutum esse, Jo. Siceliota tradit. Idem Rhetor MS. ex eodem, ni fallor, Longini libro hoc minime vulgare affert: ὅτι δὲ τοῦτο οὐ σπάνιον (videlicet ὅτι παρενεγκεῖν οἱ Φιλόπονοι δύναται τοὺς περιττοὺς τῆν φύσιν, de quibus in praecedentibus disputaverat) πλήρεις αἱ ἱστορίαι καὶ οἱ βίοι τῶν σοφιστῶν. μᾶλλον δ' ἐφ' ἐνὸς Μενελάου τοῦ ποιητοῦ τοῦτο κατῆλοι τις αἰ, δυσκολίαν φύσεως Φιλοπονίᾳ μεταβαλόντος εἰς τὸ ἀκριβές τε καὶ ἀμωμον, ὡς Φησι καὶ Λογγίνος. Vix nobis in tanta opportunitate temperamus, quin hujus Menelai, praesertim tantopere a Longino laudati, obliteratedam fere memoriam in transcurso instauremus De illo Suidas ita: Μενέλαος, Αἰγαῖος, ἐποποιός.

ἔγρα.

ἔγραψε Θηβαΐδα ἐν βιβλίοις ιβ̄. καὶ ἄλλα. *Thebaidem* ejus laudat, et unus quidem Grammaticorum, quod sciam, Stephanus Byzant. v. Τέμμικξ. Τεμμικίς· καὶ Τεμμίκσιος, τὸ κτητικόν. Μενέλαος δὲ διὰ τοῦ ἱ, Τεμμίκιον ἄστυ, ἐν πρώτῳ Θηβαΐδος. item v. Ἐρμίνην. Μενέλαος δὲ τετάρτῳ Θηβαΐκῶν, Ἐρμίναν, διὰ τοῦ ᾱ Φησί. Τὴν δ' Ἐρμίνην Ἐχεφυλίδα Φησί τὰς νῦν Ὀρμίνας. Ὀρμίνας δὲ καὶ τοὺς Ἐπειοὺς καλεῖσθαι. Quem locum L. Holstenius ita tentavit: Τὴν δ' Ἐρμίνην Τριφυλίδα. quod Τριφυλία Elidis pars est. Sed nihil dici poterat a Stephani mente alienius. Integra et sana sunt omnia, modo pro Ἐχεφυλίδα reponatur Ἐχεφυλίδας, quem scriptorem idem Stephanus laudat v. Σφακτηρία. Ἐχεφυλλίδας per duplex λ vocatur a Scholiaste inedito in Platonis Phaedon. p. 389. G. Ἐχεφυλλίδας δὲ Φησὶν Ἡρακλέα ὑπὸ Κτεάττου καὶ Εὐρύτου τῶν Μολιουίδων ἠττηθῆναι etc. Porro Menelaus nobis memorari videtur apud Steph. Byz. v. Εὐτρησις, quamvis Vossius de Hist. Graec. III. pag. 181. Menelaum, philosophum Peripateticum, eundemque historiae scriptorem intelligere malit. Haecenus de Menelao. Ad Longini Φιλολόγους etiam referendum ejus de Aristide judicium, quod est apud Sopatrum Proleg. in Aristid. p. 3. ἤδη μὲν Λογγῖνος καὶ πάντες οἱ κριτικοὶ πολλὰ προειρήκασιν, ὡς γόνιμος, ὡς ἐνθυμηματικὸς τυγχάνει, καὶ βίαιος, καὶ καθόλου τὸν Δημοσθένην μιμνύμενος. Ex quo loco apparet, Longinum, praeter scriptores veteres, etiam aetati suae proximos recensuisse. Denique τὰ

περὶ Ξενοφώντος, quae ipse Π. Τ. sect. 8. commemorat, nisi quis pro *Commentariis in Xenophontem* habere velit, partem arbitror fuisse τῶν Φιλολόγων. Neque enim Xenophon in tali censura praeteriri potuit.

X I.

Athenis postquam Longinus bonam vitae partem cum juventute erudienda, tum praeclaris ingenii monumentis condendis exegisset, patria relicta, in Orientem abiit, sive ut consanguineos, Emisae habitantes, inviseret, sive ut ibi hereditarium negotium ageret. Per hanc, ni fallimur, occasionem, cognitus est a virilis animi muliere, et nulli priscarum heroidum secunda, Septimia Zenobia, quae tum Orientis imperium tenebat. Quae non minore ingenio, quam animo, praedita, cum bonas artes adamaret, Longinum Graecarum literarum magistrum adhibuit. Vopiscus in Aurelian. 30. *quo. (Longino) illa magistro usa esse ad Graecas literas dicitur.* Quo uno, si quid judicamus, argumento concidit fabula de Zenobiae Judaismo, saepe jactata ab Ecclesiae Patribus, Athanasio Epist. ad Solitar. T. I. Opp. p. 386. Photio Bibl. Cod. CCLXV. p. 1470. et aliis, quos indicat Moshemius Histor. Christian. seculi III. p. 706. Quis enim credat, Judaeam Graecarum literarum magistrum, eumque philosophum, expetisse? Cujus gentis quantum in Graecas literas et philosophiam odium fuerit, nihil attinet disputare
post

post luculentam demonstrationem Ernesti V. C. Opusc. Philol. p. 408. Unde igitur ista manavit fabula? Nempe ab immoderata et minime Christiana maledicendi licentia, quam illius aetatis orthodoxi sibi in quoslibet a se dissentientes sumebant. Accusatus erat Paulus Samosatenus cum ob alias opiniones, quas referre longum est, et haud necessarium, tum ob Judaismi suspicionem; mox etiam Patrum decreto Episcopatu Antiocheno dejectus. Hunc ab adversariis vehementer exagitatam cum Zenobia, mulier philosopha, et in religione diversa sentientes facile ferens, tuendum suscepisset, Orthodoxi, dolorem, quem inde ceperant, ulciscentes, non modo Paulum Samosatenum ad sacra Judaica transiisse, sed ejus etiam patronam Judaeam esse, suo jure clamarent. Fuerunt inter recentiores, qui, ut error errorem parere solet, Moysen a Longino in Zenobiae gratiam laudatum existimarent. Quorum opinio tum aliis de causis parum probabilis est, tum quod Longinus librum *περὶ ὕψους*, et reliqua opera omnia, uno libello, quem de Odenathi laudibus scripsit, excepto, Athenis, antequam in Zenobiae notitiam venisset, edidisse videtur. Nam Palmyrae nulla librorum edendorum facultas dabatur, deficientibus, quorum manu uteretur, librariis, ut ipse in Ep. ad Porphyr. p. 124. queritur. Ne otium quidem ad talem scriptionem ab aliis rebus erat. Venerat ille quidem in aulam Palmyrenam, ut Zenobiam Graecis literis erudiret. Sed mox Zenobia, cum ipsa imperii

rii habenas capessivisset, et summam rerum gerendarum prudentiam in Longino perspexisset, ejus maxime consiliis regnum administrare statuit. Photius l. c. καὶ πολλὰ συνηγωνίζετο Ζηνοβία τῇ τῶν Ὀσροηνῶν βασιλίδι, τὴν ἀρχὴν κατεχούση Ὀδυνάθου τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς τετελευτηκότος. Suidas v. Λογγῖνος. ἀνηρέθη ὑπ' Αὐρηλιανοῦ ὡς σύμπυρος Ζηνοβία, τῇ Ὀδυνάθου γυναικί. Tum Longinus pro illo libertatis amore, qui magnis ingeniis proprius esse solet, Zenobiae animum addidit ad jugum Romanum excutiendum, in hoc etiam imitatus Platonem suum, qui Dionem a se eruditum pari ratione ad patriam liberandam impulit et armavit. Tum, eodem auctore, Zenobia nobiles illas ad Aurelianum literas, quae sunt apud Vopiscum Aurelian. 27. scripsit. Quae, cum plus spiritus, quam Zenobiae tempora ferebant, habere viderentur, Longino exitium attulerunt. Quippe Aurelianus, iis lectis, sic exarsit, ut mox, Palmyra expugnata, de Longino supplicium fumi juberet. Vopiscus Aurelian. 30. *Grave inter eos qui caesi sunt, de Longino philosopho fuisse perhibetur, quo illa magistro usa esse ad Graecas literas dicitur: quem quidem Aurelianus idcirco dicitur occidisse, quod superbior illa epistola ipsius diceretur dictata consilio, quamvis Syro esset sermone contexta.* Adde Suidam v. Λογγῖνος. In hoc tam gravi casu, nescio, an Longinus quicquam viderit indignius, quam pro bonis consiliis malam sibi gratiam a Zenobia referri. Haec enim, cum ante omnibus in

re-

rebus virilem animum gessisset, nunc mortis metu debilitata, ad muliebre ingenium rediit, id est, suam innocentiam jactavit, invidiamque belli, quod Romanis fecisset, cum in alios, tum in Longinum, relegavit. Zosimus I. 56. *ἐπεὶ δὲ αἰτίας ἔλεγεν, ἐαυτὴν ἐξαιροῦσα, πολλοὺς τε ἄλλους ἤγεν εἰς μέσον, ὡς παραγαγόντας οἷα γυναῖκα. ἐν οἷς καὶ Λογγῖνος ἦν, οὗ συγγράμματά ἐσι μέγα τοῖς παιδείας μεταποιουμένοις ὄφελος φέροντα.* At longe alium animum Longinus prae se tulit. Tali enim constantia, tali animi robore supplicium subiit, ut, qui ipse consolandus esset, aliorum ex hac calamitate susceptum dolorem consolaretur. Ita ille in ipso mortis articulo verum se philosophum praestitit, sanctissimumque Socratem, ad cujus normam et studiorum et vitae rationem direxerat, etiam moriendo expressit. Cujus crudelem casum si quis Platonica eloquentia prodidisset, non minus nunc Longini, quam Socratis, morti illacrymaremur. Zosimus l. c. *ὥπερ ἐφ' οἷς κατηγορεῖτο ἐλεγχομένῳ, παραχρῆμα ὁ βασιλεὺς θανάτου ζημίαν ἐπέθηκεν· ἦν οὕτω γενναίως ἠνεγκεν ὁ Λογγῖνος, ὡς καὶ τοὺς σχετλιάζοντας ἐπὶ τῷ πάθει παραμυθεῖσθαι.* Hoc modo periit vir maximus A. C. 273.

X I I.

Haec fere sunt, quae nobis de Longini vita et studiis veterum testimoniis constant. De ejus ingenio et eruditione dicere quid attinet? Sunt libri, vel potius

tius fragmenta librorum, ex quibus iudicium fieri possit, in manibus. Equidem nihil magis in Longino miror, quam tanti animi ingeniique virum seculo tertio, fervitute oppresso, et paene barbaro, quo omnes fortunae suae similia et faciebant et loquebantur, extitisse. Verum cum seculum, quo vivebat, insitam ingenii vim premeret, ipsum fecisse arbitror, quod aliis natura tardioribus faciendum praecepit Π. Τ. sect. 9. εἰ καὶ δωρητὸν τὸ μεγαλοφυῆς μᾶλλον ἢ κτητὸν, ὅμως, καθ' ὅσον οἶόντε, τὰς ψυχὰς ἀνατρέφειν πρὸς τὰ μεγάλα, καὶ ἐγκύμονας αἰεὶ ποιεῖν γενναίου παρρησιαίου. Nempe veteribus, praecipue Platone et Demosthene, legendis animum ad eam, quam in maximis minimis admiramur, extulit altitudinem. Ab eodem celfo elatoque animo profectum est cum libertatis civilis studium, cuius clara vestigia impressit divino illi epologo libri Π. Τ. tum alterius, quae in sententia libere dicenda, et in aliorum erroribus castigandis cernitur. Ex quo a Porphyrio in Vita Plotini p. 126. ἐλεγκτικώτατος dicitur, et τὰ τῶν ἄλλων σχεδὸν πάντα τῶν καθ' αὐτὸν διελέγξας. Eloquentiam Longini ita abjicit et contemnit Graeculus ineptus, Joannes Siceliota, cuius locum supra p. 26. adscripsimus, ut eum nihil ad Dionysium Halicarnassensem et Aristidem esse dicat. Nos quidem non sumus ii, qui orationibus, quas Dionysius historiae interposuit, eloquentiae laudem detrahimus, aut Demosthenem feliciter ab Aristide expressum esse negemus. Veruntamen uterque, nostra sententia, cum Longino com-

paratus, jacet, et velut spiritu caret. Quanta enim quam incredibilis vis dicendi ex libello Π. Τ. elucet? Profecto nullus unquam Rhetorum et Sophistarum aut scripsit, aut scribere potuit aliquid disertius. Unus Longinus ex omnibus Graecis magistris, id quod Ciceronem in libris rhetoricis fecisse constat, quod aliis praecipit, ipse scribendo praestat, nec minus eloquentiae praeceptis, quam exemplo suo, facit eloquentes. In docendo, quomodo ad id quod in oratione magnificum est, perveniatur, grandis est ac paene tragicus. In translationibus ut feliciter audax, et maxime similis Plutarcho, sic fortasse nimius in illis cumulandis, nec satis consentiens praeceptis suis. Excerpta Rhetorica MSS. in Bibl. Medicea: Ὅτι Ἀριστοτέλης (de Poëtic. 22.) τοὺς πάντα μεταφέροντας αἰνίγματα γράφειν ἔλεγεν. διὸ λέγει Λογγίνος σπανίως κεχρηῆσθαι καὶ τούτῳ τῷ εἶδει. Ex antiquis illis, praeter ceteros, Platonem et Demosthenem imitatur. In quibus legendis, si venustatem ejus sentire velis, te multum temporis contrivisse oportet. Praeter Graecam et Syriacam linguam, utramque vernaculam, calluit etiam Latinam, ut non solum ex Demosthenis et Ciceronis comparatione Π. Τ. sect. 12. sed etiam ex Suida intelligi licet. Sic enim ille Lexicographus: Αἰωνάριος, ὃ Ἰαννουάριος μὲν. οὕτω Λογγίνος αὐτὸν ἐρμηνεύσαι βιάζεται, ὡσανεὶ αἰῶνος πατέρα. quae repetit v. Ἰαννουάριος. Cum Suida convenit Tzetzes in Post-Homericis p. 75. Τὸν ῥ' Αἰωνάριον κικλήσκου μὲν Λογγίνος. Ἰαννουάριον

δ' ἄνδρες πάντες καλέουσι. Quam vocis notationem si quis in homine Graeco rideat, is potiore jure Ciceronem de N. D. I. 27. *Janum*, quasi *Eanum*, ab *eundo* derivantem rideat. Nec tamen Longinus mihi quicquam a scriptoribus Latinis, nominatim a Quinctiliano, sumfisse videtur, ut Tolloius et Pearcius ad librum II. T. sect. 2. et 38. crediderunt. Nam quae illis locis e Latino Rhetore ducta putantur, tam sunt vulgaria, ut, si Longinus illa mutuari ab aliis voluisset, potius a Graecis, quam a Latinis sumfisset. Nec facile adducor, ut eum quicquam Dionysio Halicarnassensi debere credam. Non tali siccitate arefcebat, ut ingenium alienis fontibus rigaret.

XIII.

Philosophiam, quam professus est, in mores abiisse, tametsi mors ejus satis superque declarat, tamen hoc quoque sit testimonio. Porphyrius disciplinam ejus valere jufferat, ut se ad meliorem, si Diis placet, Plotini conferret. Quam levitatem, tantum abfuit Longinus, ut ad contemptum sui traheret, injuriamque injuriae referret, ut potius hunc ipsum desertorem in suis haberet, Palmyram ad se invitaret, et, quanti eum faceret, libri *περὶ ὁρμῆς* dedicatione publice declararet. Quae omnia nobis narrat ipse Porphyrius in Vita Plotini pag. 120. 124. 131. Erit fortasse, qui doctrinam Christianam Longino ad talem animi moderationem profuisse dicat. Certe semi-

christianum eum vocat Is. Casaubonus ad Vopisc. Aurelian. 30. propter honorificum, quod de Moyse fecit, iudicium. At veto, si illa ratio valeret, multi, qui sacrorum scriptorum cum laude meminerint, in his Numenius et Amelius, in semichristianorum numerum referendi essent. Omnino plerique ejus aetatis philosophi Christianorum libros satis diligenter legerant, sive ut eos refellerent, quod Celsus et Porphyrium fecisse scimus, sive quod Christianismum pro Orientalis philosophiae secta haberent. Vide Holstenium de Vita Porphyrii. cap. V. p. 20. Sed Casaubonum jam ante nos confutavit Langbaenius ad Longin. Π. Τ. sect. 9. p. 61. Et ipse vir summus hanc sententiam repudiasse videtur Exercitat. I. in Baron. Annal. p. 149. ubi Longinum *paganum hominem* appellat.

X I V.

Reliquum est, ut omnia Longini scripta, quorum magnam copiam extitisse narrat Eunapius in Porphyrii. p. 14. breviter recenseamus.

Οἱ Φιλολογοί. de quibus, quantum satis est, disputavimus.

Περὶ τοῦ κατὰ Μειδίου, scilicet λόγου, id est, *de Demosthenis oratione in Midiam*. Apud Suidam v. Λογγίνος, qui solus hunc librum memorat, pro Μειδίου

δίου scribitur Φειδίου. Quem errorem correxit Langbaenius in Vita Longini. Pertinet hic liber ad quaestionem inter Rhetores agitatum, Midiana utrum esset χαρακτήρος παθητικοῦ, an πραγματικοῦ? Photius Bibl. Cod. CCLXV. p. 1470. ὡσαύτως καὶ ὁ κατὰ Μειδίου οὐκ ὀλίγοις γέγονεν ἐν σπουδῇ, καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητήσεως ἀφορμὰς παρέσχε. καὶ οἱ μὲν τοῦ παθητικοῦ χαρακτήρος εἶναι φασιν αὐτὸν, μετὰ δεινώσεως ἐπειρασμένον· οἱ δὲ, τοῦ πραγματικοῦ. Sic Longinus apud eundem Photium l. c. orationis in Leptinem προοίμιον ἀγωνισικὸν esse judicavit. Nescio, an hic quoque liber pars fuerit τῶν Φιλολόγων.

Ἀπορήματα Ὀμηρικὰ. Suidas. Exemplum talium quaestionum scribendarum dedit Aristoteles, cuius Ἀπορήματα Ὀμήρου, praeter alios, laudat Grammaticus MS. Sangermanensis: Βασίλισσα. Ἀλκαῖος Γανυμήδει. Ἀριστοτέλης Ὀμήρου Ἀπορήμασιν. Adde Phrynichum de Dict. Attic. p. 112. Postea multi Grammatici hujusmodi quaestionibus tractandis ingenium exercuerunt, de quibus vide Jo. Wowerium de Polymath. cap. X. p. 77. Forte ex hoc opere Eustathius sumsit emendationes Homericas, quas commemorat ad Il. A. p. 67. et 106.

Εἰ Φιλόσοφος Ὀμηρος; Suidas. Non unus veterum hac quaestione otium suum oblectavit. Hermogenes, Medicus Smyrnaeus, περὶ τῆς Ὀμήρου σιφίας scripsisse dicitur in marmore Graeco, quod edidit

L. Kusterus Comm. Acad. Inscript. T. IV. p. 665.
 Vide Davisium ad Max. Tyr. Diff. XXXII. p. 613.
 Porphyrius etiam de eodem argumento, in Longini gratiam, ut Holstenius in ejus Vita cap. VIII. p. 44. suspicatur, singularem librum scripsit.

Προβλήματα Ὁμήρου καὶ λύσεις, ἐν βιβλίοις β'.
 Suidas. Aristotelis etiam liber hoc titulo laudatur. Postea Grammatici certatim in hujusmodi problematis solvendis elaborarunt, inde *λυτικοὶ* appellati, de quibus vide Jonsium de Script. Hist. Phil. II. 17. p. 206. et Cel. Valckenarium Diff. de Schol. in Homer. ined. p. 145.

Τίνα παρὰ τὰς ἱστορίας οἱ γραμματικοὶ ὡς ἱστορικὰ ἐξηγοῦνται. Suidas. Similem librum, teste Suida, scripserat Caecilius, ille ipse, quem Longinus Π. Γ. sibi castigandum sumsit: *Περὶ τῶν καθ' ἱστορίαν ἢ παρ' ἱστορίαν εἰρημένων τοῖς ῥήτοσι.*

Περὶ τῶν παρ' Ὁμήρῳ πολλὰ σημαίνουσῶν λέξεων.
βιβλία δ'. Suidas.

Ἀττικῶν λέξεων ἐκδόσεις β'. εἰσὶ δὲ κατὰ σοιχείον. Ex hoc Lexico sumtum videtur, quod habet Photius Lex. MS. *Σέρφοι. οἱ πτερωτοὶ μύρμηκες, οὗς ἡμεῖς Νύμφας. οὕτως Δίδυμος. Κάσσιος δὲ Λογγίνος Σέρφος, πτηνόν τι μικρὸν κῶνωπι ἐμφερές κατὰ τὸ μέγεθος.* item quod habet Eustathius ad Odyss. X. p.

1919. τιμὴν δὲ, τὴν ποινὴν λέγει. — ἡ δὲ τοιαύτη τιμὴ, καὶ τῆμος λέγεται κωμικώτερον, ὡς Λογγίνος δηλοῖ, ὁμοίως τῶ, χολή, χόλος, ὠνή, ὠνος, καὶ τοῖς τριούτοις. Ex indice Grammaticorum, qui Suidae Lexico praemittitur, putaret aliquis, Suidam multa ex hoc Longini opere in farraginem suam coniecisse. Sed hunc indicem a mendace mangone confectum esse, nuper idoneis rationibus demonstravit Graecarum literarum in hac Academia stator, L. C. Valckenaerius in Theocriteis pag. 295. et seqq. Similis fraus Lexicon sacrum ineditum, quod in multis Bibliothecis superest, *Cassiani Longini* nomine ausa est commendare.

Λέξεις Ἀντιμάχου καὶ Ἡρακλέωνος. Suidas. Langbaenius pro Ἡρακλέωνος legit Κλέωνος, credo, quod de poëta Heracleone ne fando quidem audiverat. Sed Longinum poëtas, quorum vix nomen ad nos pervenerit, tractasse, constat exemplo Menelai, de quo p. 332. diximus. Minus cogitate Tan. Faber scribit, Heracleonem Ephesium, Grammaticum ab Athenaeo laudatum, intelligi posse. Quis enim unquam scripsit λέξεις Grammatici?

Περὶ ἔθνικῶν. Grammaticus vetus Bibl. Coislin. p. 597. Ὅσοι περὶ ἔθνικῶν. Ὀρίων Θηβαῖος, Μητρόδωρος, Φιλόξενος, Λογγίνος. Mirum est, Stephanum Byzantinum, in Ἐθνικῶν scriptoribus commemorandis imprimis diligentem, nullam Longini mentionem facere.

Σχό-

Σχόλια εἰς τὸ τοῦ Ἡφαιστῖωνος ἐγχειρίδιον. Super-
sunt in Codd. MSS. ex quibus partem ediderunt Jo.
Hudsonus et Jo. Boivinus. Ex hoc specimine ap-
paret, omnia exscripta esse ab edito Hephaestionis
Scholiaste. Longiniana laudat Scholiastes Hermoge-
nis p 387. διὰ καὶ μέτρου πνεῦμα τὸν ῥυθμὸν φησὶν ὁ
Λογγῖνος. ubi ex Longino p. 264. corrigendum: διὰ
καὶ μέτρου πατέρα τὸν ῥυθμὸν φησὶν ὁ Λογγ. Error
natus est e scribendi compendio.

Περὶ συνθέσεως λόγων συντάγματα δύο. quae ipse
commemorat Π. Τ. sect. 39.

Τέχνη ῥητορική. de qua alias.

Εἰς τὴν ῥητορικὴν Ἑρμογένους. In Bibliotheca Vin-
dobonensi extant Enarrationes Hermogenis, excerp-
tae ex Longino, Jamblichō, Syriano, Simplicio, et
aliis. Vide Catalog. Bibl. Vindob. Neffel. P. IV.
p. 14. Sed totus titulus mangonium sapit.

Περὶ Ὑψους. Hic liber vere aureus, de quo om-
nium optime nobis judicasse videtur Boilavius in
Praef. versionis Gallicae, bono literarum et verae elo-
quentiae, quamvis mutilus, conservatus est in uno
Codice Parisino, ex quo quicquid Codicum est in
aliis Bibliothecis, manavit. Nulla igitur, archety-
po salvo, apographorum utilitas est, nisi in confe-
rendis verbis sectionis VIII. ὡς καὶ τοῖς περὶ Ξενο-
φῶν-

Φάντος usque ad verba sect. IX. ἐν δὲ Φάσει καὶ ὄλεσσον. propterea quod illae paginae ex archetypo, post facta jam apographa, exciderunt.

Commentarius in prooemium Timaei Platonici, de quo supra p. 317.

Commentarius in Platonis Phaedonem, de quo supra p. 317.

Περὶ ἀρχῶν, de rerum principiis. Porphyr. in Vita Plotini p. 116. qui de iisdem etiam librum scripsit, minus probans Longiniana, ut putat Holstenius in ejus Vita p. 51.

Περὶ τέλους, de finibus bonorum et malorum. Porphyr. in Vita Plotini p. 127. ubi nobis egregiam hujus libri praefationem conservavit.

Περὶ ὁρμῆς, de naturali impetu, sive instinctu. Porphyr. in Vita Plotini p. 120.

Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Ἀμέλιον, qua respondet ejus epistolae *περὶ τοῦ τρόπου τῆς Πλωτίνου Φιλοσοφίας.* Hanc epistolam in libri magnitudinem excrevisse, ipse ait in Praefatione libri *περὶ τέλους.* p. 132.

Περὶ τῆς κατὰ Πλάτωνα δικαιοσύνης adversus Amelium. Ipse in Praef. laudata p. 131.

Περὶ τῶν ἰδεῶν adversus Plotinum. Praefatione laudata p. 131.

Περὶ τῶν ἰδεῶν adversus Porphyrium, Plotini de Ideis sententiam Longinianae, quam ante probarat, praefertentem. Praefatione laudata l. c. Vide Holstenium de Vita Porphyr. p. 54. Hos de Ideis libros respexit Syrianus Commentario MS. in Aristotelis Metaphysica: Οὔτε τοῖς λεκτοῖς τοῖς πολυθρυλήτοις ἀνάλογον τῶ νῶ παρυφίσταται, ὡς ἤρεϊτο Λογγίνος πρεσβεύειν. οὐδὲν γὰρ ἄλλως παρυφίσταται τῶ νῶ εἰπερ' ἀνούσιόν ἐστι τὸ παρυφιστάμενον. πῶς δ' ἂν τὸ αὐτὸ νοητὸν τε εἴη καὶ παρυφίσταίτο; οὐ μὴν οὐδὲν νοήματά εἰσι παρ' αὐτοῖς αἱ ἰδέαι, ὡς Κλεάνθης ἔσπερον εἴρηκεν, οὐδ' ὡς Ἀντωνῖνος μιγνύς τὴν Λογγίνου καὶ Κλεάνθους δόξαν.

Περὶ ψυχῆς. ex quo Eusebius P. E. XV. 21. partem affert hoc titulo: πρὸς τὴν τῶν Στωϊκῶν περὶ ψυχῆς δόξαν ἀντίρρησις. Eundem librum laudat Porphyrius apud Stobaeum Ecl. Phys. I. pag. 103. Familiarem Longini cum Medio disputationem περὶ τῶν μορίων τῆς ψυχῆς ex Porphyrio commemorat Proclus in Platōnis Politiam p. 415.

Ὁδαίναθος. quod omnium Longini scriptorum postremum videtur. Libanius Ep. 998. Ὁδαίναθον τὸν λόγον, Λογγίνου δὲ ὁ λόγος, ἐγὼ μὲν ἀπαιτῶ, σὲ δὲ δεῖ δεῦναι, καὶ γενέσθαι δίκαιον περὶ τὴν ὑπόσχεσιν. Hac oratione si Longinus Odenathi laudes complexus est,

est, ut nobis videtur, concidit, quod narrat Trebell. Pollio XXX. Tyrann. 17. Zenobiam caedis Odenathi consciam fuisse.

Praeter haec Langbaenius ad Longinum retulit librum Διονυσίου τοῦ Φασηλίτου περὶ τῆς Ἀντιμάχου ποιήσεως, et alterum περὶ ποιητῶν, utrumque laudatum a Grammatico vetere, qui Nicandri vitam scripsit: item Διονυσίου Ἀπορα, laudata a Scholiaste Homeri ad Il. B. 308. et Διονυσίου Κριτικὰ five Κρητικὰ apud Diogen. Laërt. I. 38. Verum nihili sunt rationes, quibus utitur, et vix dignae, quae refellantur. Nam, si probabile est, ut supra demonstravimus, Longinum natum esse Athenis; cur ad eum refertur opus Phaselitae? At *Dionysii* nomine nititur Langbaenius. Immo hoc nomine Longinus, ut eodem loco docuimus, ne semel quidem simpliciter laudatus reperitur. Denique falsum est, quod dicitur, Longinum per temporis rationes a Diogene commemorari potuisse. Nam Diogenes, quacunque demum aetate vixit, certe ante Longinum vixit. Recte igitur Fabricius Bibl. Gr, T. IV. pag. 435. 443. 444. quatuor illos libros, Longino tam temere tributos, sustulit ex indice operum Longinianorum.

F I N I S.

